Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa de vitiis

Wilhelm <Lyon, Prior>

[Basel], nicht nach 1475

Incipit tractatus de vitio superbie

urn:nbn:de:bsz:31-308070

Visual Library

Incipit tractat⁹ ď vitō ſupbie· Quare vicia ſic ordinēť
et de radicib⁹ hoꝝ vitoꝝ· pͥma ps·

Dicto de vitō gule luxurie ·auaricie· ⁊ accidie
dicēď eſt ď trib⁹ vitijs ſequētib⁹·ſ· de vitō ſu
pbie· inuidie· ⁊ ire· cui⁹ ordīs rō ſic pōt mai
feſtari· Sicē vt⁹ ſcďz aug· amor eſt ordiat⁹ ſic
viciū eſt amor inordīat⁹· amor vͦo duab⁹ de cauſis pōt eē
inordiat⁹· eſt em̄ inordīat⁹ ſi ſit amor mali· licz etiā amor
boni ſit· ē tn̄ inordiat⁹ ſi ſit nimi⁹ vel nimis pu⁹ ⁊ hͦ ſcďz
duas ſpēs bonoꝝ· q̄daz aūt bona ſūt pua·ſ· tpalia ſeu cor
palia· q̄dā vͦo magna· vt ſūt bona grē ⁊ bona glē· bona vͦo
grē itelligim⁹ ipaz gr̄az ⁊ opa meitoria· amor g̊ magni bo
ni inordiat⁹ eſt· ſi ſit pu⁹· ⁊ talis amor videť eē radix in
vitō accidie· accidia em̄ videť eſſe pu⁹ amor mag̃ boni· vn̄
et tepiditas vocať· amor vͦo pāu boni inordinat⁹ eſt· ſi
ſit nimi⁹· Et iſte amor videť eē radix in vitō gule luxuie
et auaricie· ⁊ diuſificať amor iſte· qꝛ bona pua amari pn̄t
q̊ ad dn̄ium ſeu poſſeſſionē· vel q̊ ad vſū delcābilē· Primo
mō amat ea auar⁹· ſcďomō guloſus ⁊ luxuioſus· viciū vͦo
gule ⁊ luxuie in hͦ dr̄c· qꝛ viciū gule eſt amor inordiat⁹ de
lcatōnis q̄ eſtꝫ guſtū· viciū vͦo luxuie eſt amor p̄cipue illi⁹
delcātōis q̄ ſcďm tactū eſt· Amor vͦo qui eſt inordiat⁹ eo
q̇ eſt amor mali· videť poſſe diſtingui in amorez ꝓprij mali
et alieni mali· Sꝫ qꝛ null⁹ ꝓpriū malū amāt inq̄tū tlē· ſed
qn̄qꝫ iďo qꝛ eſtimat illud eē bonū corpi· iďo tm̄ alieni mali
amor radix eſt in trib⁹ vicijs q̄ ſequūť· ⁊ diuſificāť p hͦ q̇
in ſupbie peccato eſt amor ꝓprij boni cū alieno malo· amat
em̄ ſupb⁹ ſui exaltatōnē ⁊ ꝓximi deiectōez· In peccato vͦo
ire ⁊ inuidie eſt amor alieni mali pure· Sꝫ in hͦ videť diſ
ferre illa duo vitia· qꝛ in peccato ire amor alieni mali ortū
videť hr̄e a malo alterius· Ille em̄ q̄ iraſciť alicui· iďo ei
vult malū· qꝛ malū ab eo recipit· ira em̄ ē appetit⁹ vindc̄e
In pcc̄o vͦo iuidie amor alieni mali ortū hr̄t a ꝓpa malicia
ſcꝫ a ſupbia· inuid⁹ iďo vult malū alti⁹· ne ille ſibi pficeť

342

Vnde peccatum inuidie in materia cōmunicat cum pecca
to ire · ſed finem recipit a peccato ſuperbie · His habitis
de facili poteſt videri ratō · quare de ſuperbia · ira · ⁊ inui=
dia · poſterius tractetur · quia hec tria vitia amorem nr̄m
inordinatum reddunt ad proximum · quatuor precedentia
inordinatum reddunt ad noſipſos · Inordinatō vero ali
cuius in ſe prior eſt · quam inordinatō ipſius ad aliū ꝓ
p̄mus eſt ꝙ animale · deinde ꝙ ſpirituale · Vnde cum q̄tuor
p̄ma vitia humana ſint · ⁊ ita quodāmodo carnalia · in or=
dine doctrine p̄ora ſunt · tria vero que ſequunt̄ · que dia
bolica ſunt ⁊ ſpūalia · poſteriora ſunt · ⁊ inter iſta tria pri=
mus eſt vitium ſuperbie · quia eſt occaſio aliorum · ⁊ quia
p̄cedentibꝫ magis aſſimilatur · ideo de ipō p̄mo dicemus
et hoc ordine · Primo ponemꝰ ea que valēt ad deteſtatō
nem ſuperbie · Scdo ponemꝰ diuerſas diuiſiones ptinē
tes ad hoc vitium ⁊ de mēbris eius pſeq̄mur · Tertō tange
mus aliquid de remedijs contra ſuperbiam · ¶ Quomō
ſuperbia ſe habeat ad bona · ſcda pars · ¶ Ca · p̄mum

Ad deteſtatōnem vero huius vicij p̄mo oſtendemꝰ
quomodo ipm ſe habeat ad bona · quomodo ad ce
tera mala quomodo ad dyabolum quomō ad pri=
mum · quō ad deum · quō ad proximum ſubiectū · Notanduꝫ
ergo ꝙ vitium ſuperbie ſi iam ſūt bona in aliquo expellit ·
ſi nō ſunt ea intrare nō permittit · ſi qua remanēt falſificat
et inquinat · Ad p̄mum pertinet illud aug · alta ſicantur ⁊
yma replent̄ · ⁊ illud bn · Superbia ſiue iaꝫ exſtens ſiue
non ſemper cauſa erit ſubtracte gratie · Nunquid qui hu
milibꝫ dat grāꝫ hūili aufert dataꝫ · ḡ argumētū eſt ſupbie
ſubtractō grē · Et illud greg · Sicut hūilitas oīa vicia ener
uat · oēſqꝫ v̄tutes colligit ⁊ roborat · ſic ſupbia omēs v̄tu
tes deſtruit ⁊ eneruat · Ad ſcdꝫ ptinꝫ illud · tumor infuſa
repellit · ſicut hūilitas nō ſolū grā ē · ſꝫ etiā vas aliaꝝ graꝝ
ſic ſupbia nō ſolū mō eſt malū · ſꝫ impedimētū etiā bonorū ·
Vnde quidaꝫ ſapiēs ait alexandro · cum agnoſceret eum

ſuperbum· deus p̄ſto eſt largiri ſapientiaꝫ. ſed non habes
vbi eam recipias· ꝙ autem ſuperbia bona falſificet ·patet
ꝑ hoc ꝙ ea que ſunt de genere bonorum· ſi ex ſuperbia pro
cedant· vt ſcilicet fiant ꝓpter vanam gloriam · non ſunt
meritoria ymo demeritoria ·et videt᷑ homo diues eſſe͂ et
nichil habet· Vnde bern̄· Magna v̄tus humilitas· ſine cu
ius obtentu non ſolum v̄tus non ſit· ſed etiā in ſuperbiam
erumpit· ꝙ etiam ſuperbia bona inquinet· patet per illud
poete· Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores ·vn̄
quidam· Si tibi gratia· ſi ſapiēcia· formaqꝫ detur ·inqui
nat omnia ſola ſuperbia ſi comitet᷑· ſuperbia eſt quedaꝫ ve
ſtis maculata· qua ſuperbi ſe ⁊ ſuos induunt· vnde eccle·
xiiij· Qui cōmu nicauerit ſuperbo· induet ſupbiam· et val
de mirum eſt de ſuperbo qui ſuper om̄ia amat honoreꝫ quo
modo veſtem ita maculatam vult induere· que quicquid
in eo eſt maculat· Rn̄ ·cum ip̄e veſtem iſtam pallio humili
tatis operiat· iuxta illud grego· glorioſa res eſt hūilitas
qua ſe palliari appetit ſuperbia ne vileſcat· mirum eſt quō
ſuperbus veſtem ſuperbie ex toto non deponit · et veſtem
humilitatis non aſſumit· ¶ Cap̄· ij·

SEquit᷑ videre ·quomodo vicium ſuperbie ſe habe͂
at ad alia vicia· Notanduꝫ ergo ꝙ vicium ſupbie
quaſi rex eſt vitīorum· Vnde maximū peccatuꝫ vo
catur in p̄s· vbi dr̄· Emundabor a delicto maximo · ideſt a
ſuperbia· dicit glo· ⁊ coronam dr̄ habere ·ſed maledictam
de quo legit᷑ yſa· xxviij· Ve corone ſupbie· ⁊ ad modū re
gis quando hoc vicium venit ad aliquem ·non ſolum venit
ſed adducit magnam ſocietatē vitīorum· Vnde ecc̄· x· Ini
cium omnis peccati eſt ſuperbia· qui tenuerit illam · adim
plebitur maledictis ideſt vicijs· Vbi dicit gloſa · De ſu
perbia naſcuntur hereſes · ſciſmata detractiones ·inui=
dia· verboſitas · iactancia · contentōnes ·⁊ huiuſmodi·
bern̄· Iniciū om̄is peccati ⁊ cauſa toci⁹ ꝑditōis eſt ſupbia
propterea quiſquis es qui ſalutem tuam ſtudes operari·

aduerſus hanc ſup̄ caput tuū cornu crucis habere memē
to· vt non eleueris in ſuperbiā· hoc vicium etiā ad modū
regis magnas expenſas requirit· ita ꝙ ſuperbis hominibus
non ſufficiūt epiſcopatꝰ archiepiſcopatꝰ vel regna· vnde
ecc̄· xxj· Domus que nimis locuples eſt· adnichilabit̄ ſu
perbia· ⁊ cum ſuperbia maiores expenſas requirat quoni
am cetera vicia· tamē minꝰ vtilitatis habet· ex vicijs que
pertinēt ad concupiſcentiā carnis· vel ↄcupiſcētiam ocu-
lorum·· conſequit̄ vtilitas ſaltem corpis· ſupbia autē ani
me nocet· corpi vero non videt̄ prodeſſe· vnde ſap̄· v· dic̄
dampnati in inferno. quid ꝓfuit nobis ſuperbia· aut di
uiciarum iactantia quid contulit nobis· vicium ſuperbie
poſtquā dominiū habet in aliquo· non amittit illud de faci
li· ſicut reges de facili non amittūt caſtrū ꝙ ſemel poſſi-
dent. quia potenter illud defendūt· Vnde ecc̄· iij· Sina-
goge ſuperboꝝ non erit ſanitas· ſi in tanto timore ⁊ angu
ſtia ſunt infirmi· cum infirmitas eoꝝ incurabilis eſſe dr̄·
inquanto timore deberēt eſſe qui vitō ſuperbie laborant·
cum ſpūs ſanctꝰ dicat eis· quod vicium illud non ſanet̄.
Vicium etiam ſupbie caput eſt antiqui ſerpentis· cuius
capitis contritōni maxime eſt inſiſtendū· vnde dictum eſt
geñ· iij. ſerpenti de muliere· que eccl̄ie tenet figurā· ipſa
conteret caput tuū· ſerpens modica pcuſſione capitis ex
tinguit̄· Si autē capiti pcatur· fruſtra cetera mēbra eiꝰ
percuciunt̄· amputata aūt cauda· nichilominꝰ viuit Si
militer fruſtra alia vicia a ſe amputare nititur· qui ſuper
biam in ſe relinquit· vnde ieroni· Lubricꝰ eſt antiquꝰ ſer
pens· ⁊ niſi capiti teneat̄ totus ſtatim illabit̄· ⁊ ecc̄· xxi
quaſi a facie colubri· fuge peccatū· in colubro caput pre
cipue fugimus· ſic ſuperbia precipue fugienda eſt· que
eſt caput vitōrum. de hoc capite· poteſt intellige illud
eccleſia· xxv· Non eſt caput nequius ſuper caput colu-
bri· contrito hoc capite. cetera vicia facile extirpantur·
Vnde iohānes criſo· Tolle hoc vicium vt nō velint hoīes

apparere hominibus · ꝛ ſine laborē omnia vicia reſecantur
vicium ſuperbie eſt ꝑmogenit⁹ platonis · in morte cui⁹ fi
lij iſrahel liberant᷑ · golyas in frōte percuſſus a dd̄ · cecidit
in faciem ſuam · ꝛ ꝑualuit dauid aduerſus eum · vt legit᷑
ꝑmo reg̃ · xvij · Hic qui ſuperbiam que caput dyaboli eſt ·
in ſe viriliter percuſſerit · aduerſus dyabolum ꝑualebat ·
Superbia etiã turris eſt babel · de qua legit᷑ geñ · xj · cui⁹
culmen attingit celum · quia hoc viciū etiam celeſtes vi=
ros ꝛ ſpūales impugnat · iuxta illud greḡ · ſuperbia natō
ne celeſtis · celeſtes appetit mentes · Cetera vicia qñ ſunt
cum ſuperbia · ſe habent ſicut dom⁹ iuxta turrim · que nō
de facili expugnat᷑ · quia turris defendit eam · ſic vicia q̄
ſunt cum ſuperbia · de facili non expugnant᷑ · quia ea ſup=
bia defendit · ſicut patet in vſurarijs ꝛ raptoribus · qui
ab vſuris ꝛ rapinis ceſſare nolunt · quia ſi ab eis ceſſarēt
inter vicinos ſuos honorifice viuere non poſſent · vt ipſi
dicunt. Vnde manifeſtum eſt · ꝙ ſuperbia peccatuꝫ rapi
ne ꝛ vſure ɔſeruat in eis · ideo neceſſe eſſet vt predicator
conaretur diruere turrim ſuperbie in talibus perſonis · q̄
diruta nulla pars caſtrorum hui⁹ ſe teneret · Sup̄bia ꝑ=
mo animam aggredit᷑ ꝛ vltima ceſſat ab eius impugnatō
ne · Vnde ſuper illud pš · Si mei non fuerint do · ꝛc̄ · dicit
gloſa · Vicium ſuperbie vltimum eſt redeuntibus ad deū
et ꝑmū recedentib⁹ · alijs vicijs in fugaꝫ conuerſis ſola ſu
perbia in campo remanet · non ceſſans ab impugnatōne
hominis · dum ip̄e viuit · Vnde quidaꝫ · cum bene pugnaris
cum cuncta ſubacta putaris · que prius infeſtat vincen=
da ſuperbia reſtat · ſuperbia fuit ꝑmum peccatuꝫ · iuxta il
lud ecc̄ · x · iniciū omnis peccati eſt ſuperbia · etiam non vi
detur aliqđ peccatū eſſe abſq̧ ſuperbia · quia omne pec=
catū eſt ā ex omiſſiōe · ā ex trāſgreſſiōe · ꝛ ī vtroq̧ caſu nō
videt᷑ eſſe ſine obediētia · que non videt᷑ eſſe ſine ſuperbia
Vnde nullū peccatū videt᷑ eſſe ſine ſuperbia · et vt breuit̄
dicamus · ſuperbia eſt cauſa omnis peccati · Vnde dic̄ glo

ſuper illud. Si mei non fuerint dominati. ſuperbia eſt ini=
ciuʒ oīs peccati ꝛ cauſa. qua qui caret vere eſt immaculatꝰ

¶ Quomodo ſe habeat ſuperbia ad dyaboluʒ. ¶ Capi. iij

Sequitur videre. quomodo ſe hẽat ſupbia ad dya
bolum. Notandū ergo ꝙ ſuperbia ſignuʒ eſt. quo
dyabolus ſuos diſtinguit ab alijs. Unde legit̃ in
iob de ipſo. ꝙ ipē eſt rex ſuper omnes filios ſuperbie. Et
greḡ. Euidentiſſimuʒ ſignum reproboruʒ ſuperbia eſt hu
militas electoꝝ. cum ergo quaʒ quiſqʒ hanc cognoſcitur
ſub quo rege militet inuenit̃. vnuſquiſqʒ quaſi quendaʒ
tituluʒ portat operis. quo facile oſtendat ſub cuiꝰ ſerui
at poteſtate rectoris. vnde in magno dolore ꝛ timore eſſe
deberet. qui ſe cognoſcit ſuperbuʒ. ſuperbia eſt velut que
dam ymago dyaboli. vnde homo ſuperbus. expreſſe ſilis
eſt dyabolo. Juxta illud grego. Apoſtate angelo ſimilis
efficitur homo. dum homo hominibꝫ ſimilis eſſe dedigna=
tur. dyabolus etiā in homīe ſuperbo quieſcit. quaſi ad vm
bram. ſuperbia enim velut mons eſt. ſoli iuſticie oppoſitꝰ
lumē gratie repellens. vnde vmbram facit dyabolo. de qua
vmbra legitur iob. xl. ſub vmbra dormit. Superbus eſt
etiam munitō dyaboli fere inexpugnabilis eo ꝙ in altitu=
dine montis ſuperbie ſitus ſit.

¶ Quomodo ſe habeat ſuperbus ad proximū. ¶ Capitu. iiij.

Sequit̃ videre quomō ſe habeat ſuperbus ad proxi
mum. Notandū ergo ꝙ ſuperbus coanguſtat pri
mum dum ſe dilatat. ꝛ dum ſe ei preponit. quaſi
q̄ddam onꝰ ei imponit. De dilatatōe ſuperbi legit̃ math
xxiij. dilatant enim philaẗa ſua magnificant fimbrias. Et
pū. xxiiij. Qui ſe iactat ꝛ dilatat. iurgia concitat. De
onere vero ſuperbi. dicit ſap̄. Qui ſe ſupra modū extulit.
ꝑmere ac deꝑmere videt̃. ſupra modū ille ſe extollit. qui
extollit ſe ſupra debitam menſuram. De tali dicitur vul=
gariter. Jſte homo ſedet michi ſuper meum collum. ſuper
bus etiam proximum corde contemnit. verbis moleſtat

et factis · Ad ṗmum pertinet illud ecc̄ · xiiij · ſic abhomiā
tō ſuperbo eſt humilitas · ſic execratō diuitis eſt pauper ·
Verbis aūt moleſtat ſupbus ꝓximū multiplr̄ ꝛ ſe iactan
do · ꝛ cum eo litigando · ꝛ contumelias eis dicendo · Ad ṗ
muꝫ ptinet illud amos · vi · Nunquid in fortitudīe noſtra
aſſumpſimꝰ nobis cornua · ꝛ illud ecc̄ · xj · Sicut eructāt
pcordia fetentiū · ſic ꝛ ſupboꝝ cor · Ad lr̄am ſtomachꝰ vē
toſitate inflatꝰ eructare ſolet · ſic ꝛ homo ſupbia inflatꝰ
ventoſa verba emittit · Ad ſcdm ptinet illud ꝓu̇ · xiij · inē
ſuperbos ſemp iurgia ſūt · Ad · tertiū ptinet illud ꝓu̇ · xj ·
Vbi fuerit ſupbia · ibi ꝛ contumelia · Factis ſilr̄ moleſtat
ſupbus ꝓximum multiplr̄ · ꝛ corpalit̄ eum affligendo · et
ſuis eum ſpoliando · Ad ṗmum ptinet illud ꝓu̇ · xxij · arma
et gladij in via ſupbi · cuſtos aūt anime ſue longe recedit
ab eis · ꝛ illud ecc̄ · xxvij · Effuſio ſanguinis in rixa ſuper=
borum · Ad ſcdꝫ ptinet illud ꝓu̇ · melius eſt humiliari cū
mitibꝰ · quaꝫ diuidere ſpolia cum ſupbis · nec ſolū ſuperbi
moleſtant ꝓximos · ymo etiā occaſio ſūt vt ab alijs mole
ſtētur · Vnde illud · quicquid delirant reges · plectun=
tur achiui · Et illud p̈s · Dum ſuperbit impiꝰ · incendit̄
pauper · Quomodo ſupbi ſe habeāt ad ꝓximuꝫ · ſatis oſten
dit p̈s · dicēs · Supbi inique agebant vſquequaqꝫ · ꝛ ite=
rum · Confundāt̄ ſupbi · quia iniuſte iniq̄ · fe · in m · Sapi
ens etiā deſcribit · qūo ſe habeat ſuperbꝰ dicens · oīs ſup
bus eſt intollerabilis · habitu ſupfluꝰ · inceſſu pompoſus
hec ceruix erecta · facies torua truces oculi ꝓ loco ſupio
ri decertat · ꝛ melioribꝰ ſe p̄ferri affectat · ſentētias ſuas
et facta ꝛ verba iactat · reuerentiā in obſequio non ſeruat
non ſolum malum temporale infert ſuperbꝰ ꝓximo · ſed eti
am ſpūale · corrumpit em̄ eum ſuo malo exemplo · Vnđ ſu
perbus dicit̄ ſedere in cathedra peſtilētie · ꝛ ſupbia vocat̄
peſtilentia · ſuper ṗmum pſalmum vbi dicit gloſa · peſtilen
tia eſt morbꝰ late peruagatꝰ · oīs aut pene oīs inuoluēs
ꝛ ſubdit̄ ħ eſt amor dn̄andi q̄ vix caꝫ aliq̄s · Fornicatores

et vſurarij ⁊ alij peccatores occultāt peccata ſua ꝙ̄tū pn̄t
ſꝫ ſupbꝰ peccatū ſuū publice ↄmittit · nec ꝺ ſeipo erubeſcit
Et ideo peccatū ſupbie a deo mūdū corrupit · vt iam non
reputet̄ ſupbia peccatū qꝺ̄ qn̄qꝫ peccatū fuiſſꝫ reputatū ·
vnde ornatꝰ ille veſtiū · qui in ꝑmitiua eccl̄ia ꝑ magno pec-
cato habitꝰ fuiſſet · hodie non reputatur peccatū ·

Quō ſe hēat ſupbia ad deū · ¶ Capi · v ·

Sequit̄ videre quō ſe hēat ad deū ſupbia · Notāꝺ
ergo ꝙ ſupbia ꝑmaꝫ deo contumeliā intulit · que
ei illata eſt in ꝑmo angelo · vn̄ tho · iiij · Supbiaꝫ
nunquā in tuo corde · aut in tuo facto aut in tuo v̄bo domi
nari ꝑmittas · ab ipſa enī iniciū ſūpſit omnis ꝑditō · nl̄la
contumelia infert̄ ꝺo quin aſſit ſupbia · quia nullū pecca
tum ↄmittit̄ ſine ſupbia · ſicut oſ̄ſuꝫ eſt priꝰ · ſupbia deū
impugnat in omni loco · omni tempe · omni pſona · Fornica-
tō aut nunꝙ̄ aut raro in loco ſacro ↄmittit̄ · ſꝫ ſupbia poti
us ↄmittit̄ in loco ſacro quā in alio · tūc eniꝫ magᷓ ſupbe in
dute incedūt mulieres · qn̄ ad eccl̄iaꝫ vadūt · multa etiaꝫ
ſūt peccata a quibꝰ cauet̄ in p̄cipuis ſolēpnitatibꝰ · ſꝫ ſup
bia tūc maxīe exercet̄ · multe enim ſūt pſone q̄ fornicari ꝺ
dignant̄ · q̄ tn̄ peccatū ſupbie recipiūt · ſupbia eniꝫ dilati
tat ſub cinere ⁊ cilitō · iuxta v̄bum beati greḡ · Itēꝫ cete
ra vicia auferunt paupes ⁊ ignobiles · ſꝫ ſupbia aufert ei
potentes nobiles ⁊ diuites · vn̄ in mōtibꝰ gelboe ſaul ⁊ io
nathas interfecti ſūt · vt legit̄ · ij · reḡ in ꝑ̄ncipio · Itēꝫ alia
quecūqꝫ iniquitas in malis opibꝰ exercet̄ vt fiāt · ſupbia
vero bonis opibꝰ inſidiat̄ vt pereat̄ · ſic dic̄ beatꝰ augꝰ vn̄
opa de genere bonoꝝ q̄ in partē dn̄i cedere deberēt · non ti
met ſibi vſurpare ſupbia · ymo opꝰ bonum bona intentōne
inchoatū ꝙ iam eſt in manu domī · nitit̄ ſibi auferre ⁊ qn̄qꝫ
diuidit illud opꝰ cum domīo · ita vt ipa hēat illius opis
finēꝫ vn̄ dominꝰ habuit ꝑ̄ncipiū · Item ſumit inde occaſi
onem deum impugnandi · vnꝺ occaſionē ſumere debuit ei
ſeruiendi · ideo enim ſuperbit ⁊ contempnit deum · quia

deus de bonis ſuis plus obtulit illi quam quibuſdam alijs Et quia deꝰ fecit illum gl'oſum · ip̄e vult facere euz inglo rioſum · ſupbus deū odit inquantum deꝰ dictus eſt · nulli em̄ vult ſubeſſe · ⁊ ita non vult ſibi deum p̄eſſe nec domi⸗ num ſuum eſſe · De hoc odio habet' in p̄s · ſupbia eoꝝ qui te oderūt · aſcendit ſemꝑ altiſſimo equal' eſſe cupit · dum affectat p̄eſſe · ⁊ nulli ſubeſſe · altiſſimꝰ em̄ eſt qui omibꝫ p̄eſt ⁊ ſubeſt nulli · vnde non ſolū p̄mꝰ ſupbꝫ equal' voluit eſſe altiſſimo · ſed etiā quicūqꝫ ſuperbꝫ nec ſoluz equal' · ſʒ etiā ſupioꝛ deo vult eſſe · vn̄ bern̄ · loquēs de illo v̄bo · ſcda theſſꝫ · ij · qui extollit' ⁊ adūſat' ſup omne q̄ dr̄ deꝰ aut qd̄ colitur · horret inquit humanꝰ intellectꝰ v̄bum hoc vtinā horreſcerꝫ ſil' cogitatū malignū · parit' ⁊ affectum · Dico em̄ vob' · q̄ non ille tm̄ · ſʒ omis etiā ſupbus extollit' ſupra deum · vult em̄ deꝰ fieri volūtatē ſuā · ⁊ ſupbus fieri ſuaz · videt' iam eq̄litas · ſʒ vide malaz ꝓportōnē · deus eniz i̅ hijs que rō approbat ſuam fieri vult volūtatez · ſupbꝫ v̄o cum rōne ⁊ cont' rōnem · Supbus etiā apoſtata eſt a deo · vnd̄ ecc̄ · x · Iniciū ſuperbie homis apoſtatare a deo · vnde veri⸗ ſimile eſt q̄ finis ſuperbie ſit valde malꝰ ex q̄ iniciū ita ma lum eſt Incipit eniz ab apoſtaſia · Supbus tūc apoſtatat qn̄ illius rei in qua ſoluz hr̄ administratōnem · ſibi vſurpat dominiū bona ſue fidei omiſſa ꝑditōne ſua faciēs · ⁊ qui de buit eſſe fidelis ſeruꝰ vult eſſe dn̄s · vnde deū negat · inq̄ tum dn̄s eſt · Item illud q̄ dn̄s ſpeal' ſibi voluit hr̄e · ſu perbꝫ non timet ſibi aſſumere vicez gl'iam · vn̄ bern̄ fornica toꝛ ſemetip̄m dehoneſtat · iniurioſus ꝓximuz violat · elatꝰ quantū in ſe eſt deum inhonorat · gl'iaz meā ait dn̄s · alteri non dabo · ⁊ ſuperbꝫ ego michi ⁊ ſi non dederis · eam vſur pabo · ſicut humilitas dr̄ ſpeal' deum honorare · ſic ſuper bia eum inhonorare · ecc̄ · iij · vbi ſic legit' Magna potētia dei ſolius ⁊ ab hūilibꝫ honorat' ſuperbꝫ deū ſpeali modo in honorat · humil' ſolā potētiaz dei magnā reputat ⁊ ei bona ſua attribuit · ⁊ eam laudat · ⁊ ſi nō exteriꝰ ſaltem interiꝰ

Vnde greḡ· dicit de eo· q̄ laudes ſuas tacit⁹ clamat· vn̄
dr̄ manum ſuam oſculari iob· xxxj· vbi ſic legit̄· Si oſcula
tus ſum manum meaꝫ ore meo· que eſt iniquitas maxima·
ēt negatō cont̄ deum altiſſimū· Et dicit glo· ibi· Manū
ſuam ore ſuo oſculatr̄· qui quod facit laudat· q̄ eſt iniqui
tas maxima· quia auctoris ſui gratiaꝫ negare conuincit̄
quiſquis attribuit ſibi q̄ opatr̄· Supbus ſepius ſeip̄m
glorificat de bonis que a deo recipit vel que de⁹ ꝑ euꝫ ope
ratur· quaꝫ deū· Vnde ſeipſū quodāmodo deificat· duꝫ ſe
ip̄m p̄fert deo· ⁊ eſt ydolatra ſuip̄ius· ⁊ ydolum ſeip̄m co
lens· Item ſicut dicit grego· cum omnia vicia fugiant a
deo· ſola ſupbia ſe opponit deo· vn̄ iob· xv· legit̄ de ſupbo·
tetendit adūſus deū manū ſuam· ⁊ cont̄ omnipotentē ro=
borat⁹ eſt· cucurrit aduerſus deū erecto collo ⁊ pingui
ceruice armat⁹· vbi dicit glo· cont̄ deum manum tendere
eſt in opatōne praua d̄ſpectis eius iudicijs pſeuerare· cō
tra deum roborat̄ qui pſperari in ſua mala actōne pmitti
tur· erecto collo aduerſus deum currit· dum que creato
ri diſplicent cum audacia perpetrat· pinguis ceruix eſt o
pulenta ſupbia· affluentib⁹ reb⁹ Sicut amplius diſpliceꝫ
alicui p̄ncipi ⁊ maioreꝫ contumeliam reputat· quando ab
eo qui minoris potentie ⁊ nobilitatis eſt· ip̄ius dep̄dat̄
caſtrum· in quo eſt ip̄e pn̄s· quā ſi dep̄det̄ alia caſtra vl̄ ra
piat ea que ip̄i p̄ncipi appropata ſūt· vt ꝓprium equum
vel ꝓprias veſtes· ſic cōtumelia quā infert deo ſupbia ma
gis diſplicet ei quā contumelia illa quaꝫ infert cupiditas
vel aliud viciū· Alia em̄ vicia deuꝫ fugiūt conūtendo ſe ad
aliam creaturā· vt cupiditas ad aurū ⁊ argentū· luxuria
p̄cipue ad delectatōnes· que ſūt ſcd̄m tactū· ſed ſupbia
vult vſurpare ſibi q̄ dei eſt· s· dn̄ari ⁊ p̄eſſe homib⁹· Sic
non eſt muris p̄eſſe vel dn̄ari alijs murib⁹· ſic nō eſt hōis
p̄eſſe vel dn̄ari alijs hominibus· vnde ſen̄· Si videris mureꝫ
domīari velle ceteris murib⁹· nunquid riſū teneas Super
bus peccat directe in deuꝫ· ⁊ hoc multiplr̄· deus enim ad

creaturas compat᷑ · vt pͥncipiū ⁊ vt finis · Eſt em̄ alpha ⁊
o · vt legit᷑ apo · p̄mo Eſt etiā dn̄s vn̄ dd Qui aſcendit ſu
per occaſū · dn̄s nomē illi · ille qui habet poteſtatē ſup mor
tem ſcʒ qui pōt reſtaurare que pereūt vere dn̄s eſt. Vnde
ſepe dr̄ in veteri lege · Ego ſum dominꝰ deus · hoc eſt nomē
meum · Largitor etiā omniū bonoꝝ eſt · Superbꝰ peccat
in deum · inquantū deꝰ principiū eſt · dum opa quoꝝ deꝰ
principiū eſt · ſibi attribuit non attendēs illud v̄bū ꝙ eſt
in iohe · Ego principiū qui ⁊ loq̄r vobis · hoc modo pecca-
uerūt in deū phi qui dixerūt · Linguā noſtrā magni · labia
veſtra a nobis ſūt · Peccāt etiā ſupbi in deū inquantū eſt
finis · dum omnia opa ſua faciūt vt videant᷑ ab homībꝰ vt
legit᷑ math · xxiij · In deum v̄o inquātū ipe eſt dn̄s peccāt
dum in ſe ⁊ in rebꝰ ſuis volūt hr̄e dominiū · vbi deberēt eſ
ſe diſpenſatōneʒ ſolum · ſic peccabāt illi · qui dicebāt · q̄s
noſter dominꝰ eſt · In deū v̄o inquantū eſt largitor peccāt
cum ꝑ dona dei impugnāt eum · accipiētes materiā ſupbiē
di ⁊ deum contempnēdi · vn̄ debebāt ſūmere materiā ſeruī
endi ei hūiliter ⁊ deuote · Peccāt etiā in deū inquātū ipſe
largitor eſt · dum dant ad volūtatem ſuaʒ ꝙ diſpenſare de
buerūt ſcd̄m volūtatem dei · ¶ Quō deus ſe hēat ad ſu
perbum ·

¶ Capi · vj ·

Viſō qualr̄ ſupbus ſe hēat ad deū · vidēdum eſt quō
modo deus ſe habeat ad ſupbum · Notandū ergo
ꝙ deus vilipendit ſuperbū · ⁊ deteſtat᷑ · odit ⁊ ab
hominat᷑ · Ad p̄mū ptinet illud greg · quanto corā homi
bus glōſior tanto corā deo ⁊ angelis ſuis eris vilior · ſig-
num huiꝰ contemptꝰ eſt · ꝙ deus ſuperbū deponit ⁊ pau-
peres ⁊ humiles exaltat loco eius · vn̄ beata v̄go depoſuit
potentes de ſede ⁊c̄ · Et ecc̄ · x · ſedes ducum ſuperboꝝ euer
tit dominꝰ ⁊ ſedere facit mites ꝑ eis · Pͦ vilibꝰ impugnat
deus ſupbos · ad eoꝝ ignominiā · vn̄ augꝰ · potuiſſet deus
vrſis ⁊ leonibʒ domuiſſe ſuperbū populū · ſed ranas ⁊ mu
ſcās immiſit vt rebus viliſſimis domāret᷑ humana ſupbia

Vilibus etiaꝫ curat eos · qn̄qꝫ em̄ pmittit deus ſuperbos
cadere in aliqḋ turpe peccatū · vt turpitudine illius pec
cati curet ſupbia · vn̄ greg̃ · qui ſe de v̄tutibꝫ extollit · ad
humilitatē p viciū redit · qui acceptis v̄tutibꝫ ſe extol=
lit · non gladio ſꝫ medicamēto ſibi vulnꝰ facit · Quia g̃ de
medicamēto vulnera facimꝰ · facit ille de vulnere medica
mentū · vt qui de v̄tute pcutit̃ · de vitō curet̃ · Ad qḋ poſ
ſumus referri illud · qḋ legit̃ iohel · ij · Aſcēdet fetor eius
et aſcēdet putredo eiꝰ · quia ſuperbe egit · pmittit eniꝫ do
minꝰ aliqueꝫ diffamari ſup aliquo peccato · vt ſuperbia eiꝰ
humiliet̃ · Quod aūt dominꝰ ſupbū d̄teſtet̃ habet̃ amos
vj · vbi ſic legit̃ iurauit dominꝰ deꝰ in animā ſuaꝫ · dic̄ dn̄s
exercituū · ego deteſtor ſuperbiā iacob ⁊ pu̇ · viij · arrogan
ciam ⁊ ſupbiam ⁊ viam prauā ⁊ os bilingue deteſtor · De
odio v̄o qḋ habet deꝰ ad ſupbum · habet̃ pu̇ · vj · vbi ſic le=
git̃ · Sex ſūt que odit deꝰ · ⁊ ſeptimū deteſtat̃ aīa eius ·
oculos ſublimes · i · ſupbiam oculoꝝ · Et ecc̄ · x · odibil' eſt
coraꝫ deo ⁊ hoībꝫ ſupbia · Merito ſupbia eſt deo odibil'
et homī quia deo ⁊ homībꝫ eſt iniurioſa · deo quia ſibi vſur
pat qḋ eſt eius ſcꝫ dominiū · Homini vero quia vult eū ſibi
ſubicere quē nulla ei coequauit · Viciū ſupbie a deo eſt o
dibile · qḋ etiaꝫ a ſuis odio habet̃ · Vnus eniꝫ ſupbus odit
alium ſupbum · ⁊ eiꝰ ſupbiam · cum tamē duo ſupbi velut
duo fr̄es ſint in hoc vitō eiuſdē pr̄is filij ſcꝫ dyaboli · vn̄
in ſuperbo videt̃ falſū eſſe qḋ legit̃ ecc̄ · xiij · omnis hō ſilis
ſui ſociabit̃ · Et illud etiā qḋ legit̃ eiuſdē · xxvij · Volatilia
ad ſibi ſimilia ꝯueniūt · Vnꝰ eniꝫ ſupbus non amat ſocie
tatem alteriꝰ · humilē v̄o vere omnes diligūt · tanquaꝫ rem
que omnibꝫ ſe ſubdit · ⁊ quia duꝫ ſe ſub alijs humiliat qḋ
ammodo eos exaltat · ſupbus v̄o in hoc qḋ ſe ſup̄ alios exal
tat qḋammō alios dep̄mit̃ · ⁊ idō intollerabilis eſt eis · vn̄
phs · habet mens nr̄a ſublime qḋdam ⁊ erectū ⁊ impaciēs
ſupioris · Sen · natura contumax eſt animꝰ humanꝰ et in
contrarium atqꝫ arduum nitens · Multa aūt ſigna huius

odij ſpūalis ſūt q̄ hēt de⁹ ad viciū ſuperbie Primū ſignū
eſt hoc· q̄ in pſenti admichilat eos· vnde in ecc̄· xx· perdi
dit deus memoriā ſupboꝝ· ⁊ ibidē· radices gentiū ſupba
rum arefecit ⁊ in ps̄· vidi impiū ſupexaltatū· ⁊ ele ſuper
ce· li· ⁊ trāſ· ⁊ ec· nō· e· q̄· e· ⁊ non eſt inuent⁹ loc⁹ eius
Signum etiā hui⁹ odij eſt hoc· q̄ de⁹ auxiliū ſuū ab eis
ſubtrahit· vn̄ viciū ſupbie ſpēalr̄ eſt dr̄ auferre deū homi
quia deus ſuperbū non iuuat· Ideo dicit magiſter hugo d̄
ſancto victore· ſupbia aufert michi deū· inuidia primū·
ira meipm̄· Econtrio humilitas deū habet patum· ſibi fer
re auxiliū cui⁹ cauſa eſt hec· quia humilitas totaꝫ gl̄iam
deo attribuit· ⁊ ideo p conſequēs totū pond⁹ laboris et
plij in eum ponit· eiuſ dē enim gl̄ia eſt ⁊ pugna· dicit dd·
Domin⁹ v̄tutū ipē eſt rex gl̄ie· humilis habet deū vt re-
gem gl̄ie· quia gl̄iam ei reddit· Ideo dn̄s ſe habet ad euꝫ
vt domin⁹ v̄tutū· quia per eum v̄tutē opat̄· Supbus vo
ſe regem gl̄ie ꝯſtituit· ⁊ ideo deus ei renuit eſſe dn̄s v̄tu
tum· non ſolū deus ſuperbo auxiliū ſubtrahit· ymo etiā ſu
perbis reſiſtit· humilibꝫ vo dat grām Sicut nulla nil va
cuum eſſe patit̄ quin repleat illud· ſic gratia non patit̄
vacuū humilitatis quin repleat illud· Si ſuperbꝫ ſibi re
linqueret̄ vt nec a deo iuuaret̄· nec ei reſiſteret̄· ipē nō
poſſet aſcendere celū· q̄nto min⁹ cum de⁹ ei reſiſtat· nec tn̄
mirent̄ ſi dn̄s ſuperbū ſinat aſcendere ad aliquā dignitateꝫ
tollit̄ eniꝫ in altū· vt lapſu grauiore ruat· Signum etiaꝫ
hui⁹ odij eſt hoc· q̄ vtqꝫ aduent⁹ domi cont̄ ſuperbiam
eſt ſpēalr̄· In pmo aduentu venit ipē vt medicus· omniū
leuiter ſanans ſupbiam· exemplo hūilitatis ſue· vn̄ greḡ
Propt̄ magnū peccatū ſupbie· deus hūilis venit iſte in-
gens morbꝫ animaꝝ omnipotētē medicū de celo deduxit·
vſqꝫ ad formaꝫ ſerui humiliauit· contumelijs egit· ligno
ſuſpendit· vt ſalute tante medicine caret̄ hic tumor· iam
tandē erubeſcat hō eſſe ſupbus ꝓpter quē fact⁹ eſt hūilis
deus· Secūd⁹ etiā aduent⁹ erit cont̄ ſupbiā· non ſanādā

ſed punie̅daꝫ· vnde yſa· ij· Dies domi exercituu̅ ſup omne̅
ſupbum ⁊ excelſum· ⁊ ſuper omne̅ arrogante̅· ⁊ humiliabi
tur· Signum etia̅ huiꝰ odij eſt hoc· q̄ dn̄s tot ominato̅
nes facit ſupbie· Vnde mich· calcabit dominꝰ ſup excel=
ſa terre· Et yſa· xxiiij· Ve corone ſuperbie· Et in eodeꝫ·
calcabit̄ corona ſupbie· Et iere· ꝑmo· Ecce ego ad te ſup
be dicit dominꝰ exercituu̅· quia venit dies tua· tempꝰ vi
ſitato̅nis tue· ⁊ cadet ſupbus ⁊ corruet· ⁊ non erit qui
ſuſcitet eum· Item in libro eiuſdeꝫ· Ecce ego ad te mons
peſtifer· qui corru̅pis totam terra̅· extenda̅ manu̅ mea̅ ſu
per te· Abdie ꝑmo ſi exaltatꝰ fueris vt aquila ⁊ inter ſi=
dera poſueris nidum tuu̅· inde extraham te dicit dn̄s· ⁊ iob
Si aſcenderit in celum ſupbia eiꝰ· ⁊ caput eius nubes teti
gerit· q· ſterquiliniu̅ in fine pdet̄ Et amos· vj· iurauit do
minꝰ in ſupbia iacob· ſi oblitꝰ fuero vſq; in fine̅ oīa ope
ra eoꝝ· Signu̅ etia̅ huiꝰ ſpu̅alis odij eſt hoc· q̄ dominus
minꝰ miſericordit̄ puniet ſupbos quaꝫ alios peccatores·
Vnde in p̄s· retribuet dn̄s habu̅dant̄· facie̅tibꝫ ſupbiam
et ſap̄· v· Exiguo concedit̄ miſericordia· potentes em̄ po
tent̄ tormenta pacient̄ Et ibideꝫ· Fortoribꝫ forto̅r inſtat
cruciato̅· Signu̅ etia̅ huiꝰ ſpu̅alis odij eſt h̄· q̄ ſupbos q̄
inferiores ſuos opprimu̅t facit dominꝰ a ſuis opprimi ſupe
rioribꝫ· Vnde ecc̄· xj· Multi potentes oppreſſi ſu̅t valde·
et glorioſi traditi ſu̅t in manus alteroꝝ·

AD oſtenſione̅ etia̅ huiꝰ odij· valere poſſu̅t exem
pla pſonaꝝ que legunt̄ in ſacra ſcriptura deiecte
ꝓpter ſuam ſupbiam· de quibꝫ exemplis ſufficiat
ponere· xij· Primum exemplu̅ eſt in lucifero· de cuiꝰ deie
ctōne ſic habet̄· yſa· xiiij· Quomodo cecidiſti lucifer· q·
mane oriebaris· Et luce· videba̅ ſathanaꝫ quaſi fulgur de
celo cadente̅· A deo au̅t deiectꝰ eſt lucifer ꝓpter ſuperbia̅
ſuam· vt cum eſſet angelꝰ factꝰ eſt dyabolꝰ· cum eſſꝫ no
biliſſima creatura· factꝰ eſt ſanguiſuga· ſanguine̅ pecca
ti ſemper ſuge̅s ꝓu̅· xxx· ſanguiſuge due ſu̅t· filie dice̅tes

Affer affer· de celo p̄cipitat⁹ eſt in abyſſum · ⁊ de primo
ordine creaturaꝝ poſitus eſt in nouiſſimo · Secundū ex
emplum eſt in hoīe qui voluit eſſe ſciens vt deus · ⁊ in=
ſcius fact⁹ eſt vt pec⁹ · vnde bern̄ · Puto iumēta dicerēt
ſi loqui fas eēꝫ · ecce adam fact⁹ eſt q · vn⁹ ex vobis · Et
dd · hō cum in honore eſſet non intellexit · compa · eſt iu ·
inſipi · ⁊ ſi · fa · eſt illis · Terciū exemplū eſt in ſaule · q̄ cuꝫ
humilis eſſet in regem ſublimat⁹ eſt p̄mo reg̃ · xv · nonnē
ēum paruulus eſſes in oculis tuis · caput in tribubꝫ iſrł
factus es · ſuperbꝰ aūt fact⁹ · a regno deiect⁹ eſt · vn̄ ſub
ditur ibideꝫ · quia ꝓieciſti ſermonē dn̄i · ꝓiecit te deus ne
ſis rex ſuper iſrahel · Quartuꝫ in roboam filio ſalomonis ·
De eiu⁹ ſuperbia legit̃ · iij · reg̃ · xiij · minim⁹ digitus me⁹
groſſior eſt dorſo patris mei · pater meus aggrauauit iu=
gum veſtrū · ego aūt addam iugo veſtro · pater meus ceci
dit vos flagellis · ego aūt cedam vos ſcorpionibꝰ Eſt aūt
ſcorpio rubꝰ cū aculeis vel flagellū v̄gaꝝ nodoſū vł ſcuti
ca hn̄s in ſūmitate glādes plūbeas · de humiliatōe vo robo
am ſubdit̃ ibidē · miſit em̄ rex ad vr̄a q̄ erat ſup t̄buta ad
populū poſt rn̄ſiōem iſtā ⁊ lapidauit eū oīs popul⁹ ⁊ mor
tu⁹ eſt · Et rex roboam feſtin⁹ aſcendit currū et fugit in
iheruſalē · receſſitq̄ꝫ iſrahel a domo dd vſq̄ꝫ in p̄ntem diem ·
Quintū exemplū eſt de ſennacherib · d eiu⁹ ſuperbia legit̃
yſa · xxxiiij · ſupbia tua aſcendit vſq̄ꝫ ad aures meas · po=
nam ḡ circulū in naribꝰ tuis · ⁊ frenuꝫ in labijs tuis · ⁊ re
ducam te in viam · per quaꝫ veniſti · Et ſubdit̃ ibidē de ei⁹
deiectōne · egreſſus antē angel⁹ domini ꝑcuſſit in caſtris
aſſirioꝝ · clxxxv · milia · ⁊ cum adoraret eum in templo deū
ſuum · filij eius percuſſerūt eum gladio · Sextuꝫ exemplū
eſt in nabuchodonoſor · de eiu⁹ deiectōne ſic legit̃ danieł
v · quādo eleuatuꝫ eſt cor ei⁹ · ⁊ ſpūs ei⁹ obfirmat⁹ eſt ad
ſupbiam · depoſit⁹ eſt de ſolio regni ſui · ⁊ glia eius ablata
eſt a filijs hominū · Septimū exemplū eſt in holoferne et
exercitu cui p̄erat · d eiu⁹ ſupbia legit̃ iudith · vj · factū

356

eſt autē cum ceſſaſſet loqui achoꝛ indignat⁹ holofeꝛ dixit ad eum · quoniā ꝓphetaſti nobis dicens · ꝙ gens iſrahel deffendatur a deo ſuo · vt oſtendam tibi ꝙ non eſt deus niſi nabuch · cum percuſſerimus eos · quaſi hominē vnū tūc ⁊ ipe cum eis aſſirioꝛum gladio interibis De ſuperbia vō exercitus ſic legitͬ iudith · xiiij · excitate illum · quoniam mures ꝓgreſſi de cauernis ſuis · auſi ſunt ꝓuocare nos ad pͥlium · pͬ magnitudine ſupbie iudeos mures vocabat · De deiectōne vō eoꝛum · legitͬ iudith · xv · Cuz omīs exercit⁹ decollatum holofernē vidiſſet · fugit mens ⁊ conſiliuz ab eis · ſolo timoꝛe ⁊ metu agitati · fuge pͥſidium ſumunt · ita vt null⁹ loq̄retͬ ꝓximo ſuo · Octauum exemplū eſt de anima De ei⁹ ſupbia legitͬ heſt · iiij · cum vidiſſet mardocheum ſedentē ante foꝛes palacij · ⁊ nō ſolum non aſſurrexiſſe ſibi ſed nec motū qui dē de loco ſuo · indignat⁹ eſt valde De deiectōne vō ei⁹ legitͬ · in fine eiuſdez capituli · Suſpenſus eſt itaqꝫ anima ī patibulo · ꝙ parauerat mardocheo Nonū exemplū eſt · in anthiocho · de cui⁹ ſupbia legitͬ · ij · mach ix · locut⁹ eſt ſupbe anthiochus ſe venturū iſrahel · ⁊ congeriem ſepulchri iudeoꝝ eam facturuz · ⁊ ſubditͬ de ei⁹ deiectōne · vt finiuit hūc ſermonez · apprehendit eum doloꝛ dirus viſcerū · ⁊ iterum quibuſdā inꝑpoſitis · Hijs qui ſibi videbatͬ fluctib⁹ maris impare ſupͬ humanū modū ſupbia repletus · ⁊ montiū altitudines in ſtatera appendens · nūc humiliat⁹ ad terraz in geſtatoꝛio poꝛtabatͬ ⁊c̄ · Decimum exemplū in iudaico pplō qui pͬ ſuperbia reputabat gentilem populuz · quaſi ſtillam ſitule · Vnde yſa · xl · Ecce gentes quaſi ſtilla ſitule · et quaſi momētum ſtatere reputate ſunt · ⁊ tamē deus gentilē populum · pplō iudaico ſuperbo ꝑtulit · Vndecimū exemplū eſt in ſupbo phariſeo · qui nō erat ſicut ceteri hominū · vt ipe dicit luce · xviij · Sꝫ ipſa veritas publicanū penitentē ei ꝑtulit dicens · deſcendit hͨ iuſtificat⁹ in domū ſuam ab illo · vt ibidez habetͬ · Duodecimum exempluz eſt in petro · qui pͬ ceteris pͥſumpſit dicēs

et ſi oĩ̃es ſcandalizati fuerint in te · ego non ſcādalizabor
vt legit̃ math · xxvj · ⁊ ilius ceteris cecidit · cum ad vocē
ancille negauit · vt legit̃ eodē capitulo · Ad oſtenſionem
autē hui⁹ odij · valere poteſt illud p̃s · Oculos ſupborum
humiliabis · ⁊ illud domin⁹ concidet ceruices peccatoꝝ ·
potⁱ⁹ dicit ceruices quā man⁹ ⁊ pedes · quia in ceruice p
pendit̃ ſpēalr̃ ſuperbia · Ad idem valet q̃ legit̃ in numeri
xv · anima que p ſuperbiā aliquid omiſerit · ſiue ciuis ſit ·
ſiue pegrinus quoniaʒ adūſus dominū rebellis fuit pibit
de populo ſuo · vnde domin⁹ peccatuʒ p ſupbiam tanquam
valde exoſum morte punit · alia v̊o peccata p oblatōnem p̄
cipit expiari · ¶ De multiplici cauſa hui⁹ odij inueterati
Odium illud q̃ eſt dei ad ſupbiam · quaſi inuetera
tum eſt · Incepit em̄ · quoniā cito ſupbia incepit
Vnde iudith · ix · Supbi vero ab initō nō placue
runt ſibi · ſed humiliuʒ ⁊ manſuetoꝝ placuit tibi depcatō
Cauſa vero odij in magna pte patere poteſt · p ea que dcā
ſunt prius · vbi oſtenſū eſt qualr̃ ſe habeat ſupbia ad deuʒ
poteſt tamē adhuc idem oſtendi alijs rōnibus.
Inde notandū q̃ peccatū ſupbie ideo eſt ita exo=
ſum deo · quia eum exheredat inquātum in ſe eſt ·
Dominiū aūt q̃ habet deus in creaturis vſurpat
ſupbus ſibi · p̄ter hec non erubeſcit ſupbus de peccato ſuo
Inpudencia v̊o peccatoris · multū deo diſplicet · vñ bern̄ ·
Quantū diſplicet deo impudentia peccatoris · tantū placʒ
deo erubeſcē̄tia penitētis · Item alij peccatores ex pecca=
tis ſuis humiliant̃ · ſuperbo vero non · quare multū diſpli
cet deo · vnde aug⁹ · nil adeo deo diſplicet · ſicut ceruix ere
cta poſt peccatū · Supbus etiam deū multū contempnit
quia vanitates ei preponit · Item maximū peccatū eſt ſu=
perbia · ſic em̄ vocat̃ in p̄s · vbi dicit̃ ⁊ emūdabor a delicto
maximo · ⁊ iob · xxx · vbi ſic legit̃ · Si oſculatus ſum manū
meam · q̄d eſt iniquitas maxima · P̄S · homo multa habʒ de
ortantia a ſuperbia · ⁊ ideo magis diſplicet deo ſuperbia in

homine · quantum ad hanc conditōnem quam in dyabolo ·
Nius em̄ neſciat tollerabilioꝛē eſſe ſupbiam in diuite quā
in paupe · homo quaſi paup creatura eſt · reſpectu angeli ·
vnde ecc̄ · xxv · tres ſpēs odiuit aīma mea · ꝛ aggrauoꝛ val
de eoꝝ anime · pauperem ſupbum · mendacem diuitē · ꝛ ſe
nem fatuū ꝛ inſenſatum · pauper homo eſt ex pte corporis
ymo ꝛ pauperrim⁹ · opoꝛtet em̄ eum mendicare victū ꝛ ve
ſtitū a ceteris creaturis · oīūs iuxta verbū aug · mandatū
euangelicum implēs de duab⁹ tunicis dat vnā non hn̄ti
etiam ab herbis mendicat veſtimentū ſuū homo · vt patet
in veſtib⁹ lineis · vnde multū diſplicet deo · ſi homo ex pāte
corpis exqua ita pauper eſt ſupbiat · Diues poteſt hic di
ci ſpūs mendax cui⁹ mendaciū multū diſplicet deo · vt cū
dicit ſe a corpe vinci · nec poſſe continere · cū tn̄ dn̄s meli
us ſciat poteſtatē ei⁹ qui ei corp⁹ ſubdidit ꝛ cortinentiā
ei p̄cepit · ſenex fatu⁹ ꝛ inſenſat⁹ eſt mūdus iſte · qui quā
to amplius ſeneſcit · magis diligit vanitates ꝛ puerilitates
et magis decipit᷑ mendacijs rerū tempaliū · licet infinitis
vicib⁹ mendacia eoꝝ expertus ſit · quaſi contra naturam vi
detur eſſe peccatū ſupbie in homīe · p̄cipue ex pte corpis
Vnde ecc̄ · x · Non eſt creata in homib⁹ ſupbia Jeronim⁹
Quomodo ſupbiat qui ſemp ſecū ſentētiā portat · mirum
eſt quomodo homo ſupbit · cum coꝛ ſuū qꝫ eſt nobiliſſimū
membꝛū eius · ſuper ſtercora iaceat · ꝛ licet in omni homīe
ſupbia multū diſpliceat · p̄cipue tn̄ in xp̄ianis · qui in ipo
ingreſſu xp̄iane religionis abrenunciant ſpūalr̄ ſupbie cū
dicunt · abrenuntiō ſathane · ꝛ omib⁹ pompis eius · p̄uide
bat ſpūs · ſcꝫ qꝫ multi xp̄iani qui alijs peccatis renuncia=
rent · pompam ſupbie retinere vellent · ideo oꝛdinauit vt
ſpūalr̄ pfiterent᷑ hanc abrenunciatōnē · P̄s · domi⁹ eccliē
xp̄s · ſeruus eſſe hominū voluit · humiliauit enim ſe vſqꝫ ad
ablutōnem pedum · vnde in nullo xp̄iano loc⁹ ſuperbie re
linqui debet · Inoꝛdinatum vero valde eſt · qꝫ ſeruus velit
eſſe domin⁹ · cum dominus efficiat᷑ ſeruus · Jo · xiij · ſi ego

laui pedes veſtros dominꝰ ⁊ magiſter · ⁊ vos debetis alter
alteriꝰ lauare pedes · ⁊ math · x · non eſt diſcipulus ſup ma
giſtrum · nec ſeruꝰ ſuper dominū ſuū Vnde qui pͥmꝰ eſt in
eccleſia ſcȝ dominꝰ papa ſeruum ſeruoꝝ ſe vocat · ⁊ ꝓpter
hec ⁊ multa alia · habet deus ſpēale odium contͣ ſuperbiā
precipue in xp̄ianis · Vide in pͥncipio huiꝰ capli

SEquit᷑ de abhominatōne ſuperbie · de qua ꝓū · xvj
abhominatō domi eſt om̄is arrogās ⁊ luc̄ · xv · ꝙ al
tum eſt hominib⁹ · abhominatō eſt apud deum

Sequitur Capitulum Septimum ·

SEquit᷑ videre quomō ſe habeat ſuperbia ad ꝓpriū
ſubiectū · Vnde notanduȝ eſt ꝙ ſupbia inflat ho
minem · de qua inflatōne legit᷑ ſapie · iiij · diſrum
pet dominꝰ illos inflatos · ⁊ apoſtolꝰ ſciēcia inflat · caitas
autem edificat · Reddit etiam hominem valde infelicem ·
conſiſtit autȝ infelicitas ſuperbi · in hijs octo · Primo de
bono ſemie · paruam meſſem colligit · qd̾ ſemen meliꝰ eſt
quam gracia dei · ex hoc ſemine orit᷑ ei vitium ſuperbie · ip
ſe colligit de vite ſpinas · et de tribulis ficus · ſuperbia eſt
quaſi monſtrū ꝙ qn̄qȝ ex ſuo ↄ̄trio naſcit᷑ · non quid non
monſtruoſum eſſet · ſi ex muliere bufo naſceret᷑ · Sic mon
ſtruoſuȝ eſt · qd̾ ex aliqua gratia a deo data homo ſupbus
efficitur · Secūdo bona ei mala fiunt · ⁊ ſicut de viro iuſto
legit᷑ ꝙ nox ſicut dies ei illumiabitur · ita econtrario dici
poteſt · ꝙ ſuperbo dies in noctem vertit᷑ · ⁊ lumen eius in
tenebras · Vnde math · vj · Si ergo lumen ꝙ in te eſt tene
bre ſunt ip̄e tenebre quante erūt · tuc̄ lumen tenebre ſūt
cum opera de genere bonoꝝ mala ſunt · eo ꝙ fiunt ꝓpt᷑ va
nam gloriā vel alia mala intentōne · Tertō ſuperbus de vi
ta moritur · de ſanitate egrotat · de medicamine interficit᷑
vnde greg̃ · Qui de v̓tutibus ſe extollit · non gladio ſȝ me
dicamine ſe interficit · ſuperbus de hoc ꝙ ſe viuere credit ·
et ſanum eſſe ſuperbit · ⁊ ſic ex ſanitate infirmitatem re=
cipit ⁊ ex vita morit᷑ · Quarto ſuperbus ab eo que vincit

36.

vincitur · ⁊ quaſi deictu ſuo corruit · Vnde greg̃ · difficile eſt quidem valde vitare peccatum q̄ ex victoria vitõꝛum naſcitur · Quinto ſuperbus a moꝛtuo occiditᷣ · Vnde ſup illud p̃mo mach · xj · vbi eleazar elephantē legitᷣ occidiſſe dicit grego · ſub hoſte quē occidit moritur · qui de culpa quam ſuperat eleuatᷣ Sexto ſuperbus ſua p̄tõſa viliᷣ vendit · dum ꝑ laude vel gloria humana · ſe ⁊ ſua conſumit · vñ greg̃ · valde bona ſua diiudicant · qui ad mercedē eoꝝ ſufficere fauores humanos putãt · Idem cum ꝑ recto opere laus trãſitoꝛia queritᷣ · res eterna retributõne digna pro vili p̄tõ venundatᷣ · Septimo ſupbus vilia care emit · dū ꝑ vento ſuperbie regnum celoꝛum amittitᷣ De hoc vento dicit aug⁹ · qui non tumet vento ſuperbie · nõ cremabitᷣ igne iehenne · Octauo infelix eſt ſuperbꝰ · quia ignomioſe a modico vẽto deicitᷣ · vnde iob · xx · tollet eum vent⁹ vrēs et aufert eum turbo de loco ſuo · ventus omnia bona vrēs eſt ſuperbia Item ſupbia arefacit hoīez · ⁊ oīa bona que in homine ſūt · ⁊ quaſi prepat eum infernali incendio · vnde ecc̃ · vj · non te extollas in cogitatõne anime tue velut taurus · ne foꝛte elidatᷣ virtus tua per ſtulticiam · ⁊ folia tua cõmedat · ⁊ fructus tuos perdat · ⁊ relinquaris velut lignum aridum in heremo · Ex elatõne qn̄qȝ elidit ᷣtus coꝛporis · quia homo elatus p̄ſumit qn̄qȝ opus q̄ ſupra vires ſuas eſt · vnde rupturã quandoqȝ incurrit vel debilitatem tantam · q̄ inutilis efficitᷣ · Sed frequēti⁹ ᷣtus animi elitur per elatõnem · debilioꝛem em̄ inuenit ſe homo ſepe · poſtquam ſe de aliquo opere extulit · Exemplū habem⁹ de hoc in petro math · xxvj · qui ſe extulit ſuper alios dicens et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te · ego non ſcandalizabor · ſed non multo poſt valde debilem ſe inuenit · vt hẽtur ex eodem · ca · Superbia etiam folia ⁊ fructus comedit · dum quo ad meritū · verba ⁊ opera hominis conſumit · ipſa eſt que hominem ⁊ bona hominis quaſi impceptibilᷣ occidit · vnde iob · xviij · conſumat brachia illius · p̃mogeīta

mors· Glo· ꝑmogenita mors eſt ſuperbia· inicium omnis
peccati· ¶ Cap· viij

Item ſupbia hominē decipit· ⁊ excecat· ⁊ infatu
at· De pmo dicit aug9· Supbia meret illudi·
vnde oīs hereſes ⁊ oīs alij piculoſi errores· ex
ſupbia ꝓuenīūt· vnde ſup illud iere· xlix· arrogantia tua
et ſupbia cordis tui decipit te· dicit· glo· Omnis heretic9
arrogās· quia ſupbia facit hereticū· non ignorācia· Ad ſe
cundū ptinet illud apoc̄· iij· dicis quia diues ſum ⁊ locu
ples ⁊ nulli9 egeo· ⁊ neſcis quia tu es miſer ⁊ miſerabil
⁊c̄· Jo· ix· In iudiciū ego in hunc mūdum veni· vt q̄ nō
vident videāt· ⁊ qui vident ceci fiāt· Sup illud qui non
vident· dicit in tali· hūiles ceci· ⁊ ſup illud· q̄ vidēt ceci
fiant· dicit alia in tali· ſupbi ſapiētes· hūiles g̊ ceci illumi
nabant· ſupbi ſapiētes excecāt· Ad terciū ptinet illud
bern̄· oīs ſupbia ſtulta· q̄uis non oīs ſtulticia ſupba ⁊ illd
ad ro· j· dicētes ſe eſſe ſapiētes· ſtulti facti ſūt· ⁊ dicit·
aug9· Si dicēdo te ſapiētem· ſtult9 fact9 es· dic te eſſe
ſtultū ⁊ ſapiēs fies· Idē qui ſibi placet· ſtulto placet·
ſupbꝫ ſibi placꝫ· vn̄ ꝯſequēs eſt vt ipſe ſit ſtult9· nec eſt
parua ſtulticia iſta ꝙ ſibi placet· cum ipē deo angelis et
hoībꝫ diſpliceat· Itē legit in ꝓū· xj· vbi hūilitas ibi ſa
piētia ergo contrio· vbi ſupbia ibi ſtulticia· ⁊ hoc manife
ſtari pōt in tribꝫ ſpēbꝫ ſupbie· ſcꝫ p̄ſumptōne ⁊ arrogātia
et appetitu excellētie· ꝙ p̄ſūptō ſtulta ſit patet· cū ſupra
vires ſuas p̄ſumat· vn̄ illud iere· xlviij· Audiuim9 ſuper
biam moab· ſupbꝫ eſt valde ſublimitatē ei9 ⁊ arrogātiaꝫ ⁊
ſupbiā ⁊ altitudinē cordis illi9 ego ſcio ait dn̄s Iactātiā
ei9 ⁊ arrogātiaꝫ· ꝙ nō ſit iuxta eaꝫ v̉tus ei9· iero· ſupbia
plus audet quā poſſit· De appetitu excellētie ⁊ arrogan
tia legit ꝓū· xxj· ſupbꝫ ⁊ arrogās vocat indoct9· Super
bus hic ſumit ꝓ illo q̄ appetit eſſe ſup alios· Arrogans
eſt ille· q̄ ſibi falſo aliq̄d attribuit· vn̄ reqꝫ vocat indoct9
⁊ de arrogāte eſt h̄ planū· cū arrogātia uideat eē q̄dā error

De appetente ꝟo ꝓpriam excellenciā· quomodo ipe ſtulꝰ
ſit· inferiꝰ patebit· ſignū ꝟo ꝙ ſupbus ſtulꝰ ſit ⁊ cecus
pōt eſſe hoc· ꝙ ſeipm nō agnoſcit· Neſcit eñ ſe hominē eē
ideſt de humo· Si eñ de humo ſe eſſe veracit̄ ꝯgnoſceret·
nouiſſimū locū conſideraret tenere ad ſilitudinē terre· ⁊ hu
milis eēt· vn̄ rogat ps· Sciant gētes· qm̄ hoies ſūt· Sig
num etiā cecitatis eſt hoc· ꝙ ſuperbꝰ neſcit diſcernere in
ter aliquid ⁊ nichil· putās ſe aliquid magnū eſſe· cū nihil
ſit in valore· iuxta verbū apli dicētis· qui putat ſe aliqd
eſſe· cum nichil ſit· ipe ſe ſeducit· ¶ Infatuat hominē
ſuperbia quinqȝ modis·

Infatuat hominē ſupbia quinqȝ modis· pmo ad
modū ebrietatis· vn̄ abac· ij· quo vinū potantem
decipit· ſic erit vir ſupbꝰ· vinū hoc modo decipit
potantē· Ingredit̄ eñ bland̄· vt legit̄ pu· xxiij· poſtquā
ꝟo receptū eſt ſine menſura· ipm dn̄at̄ in homie· ⁊ facit eū
fatue credere ⁊ fatue loqui· Sic poſtq̄ ſupbꝰ recipit ex
cellēciaȝ in affectu ꝑ amorē· ipe poſtea defacili eā recipit i
intellectu vt alta de ſe credat· ⁊ in ore vt de ſe alta loqt̄·
et eſt velut ebriꝰ· altitudo eñ quā appetit facit euȝ fatuē
credere· ⁊ fatue loq̄· exemplū hēmꝰ d̄ hoc yſa· xiiij· in luci
fero dicēte· ſilis ero altiſſiō ꝙ nō dixiſſēt niſi amore illiꝰ al
titudinis ebriꝰ fuiſſēt· cum certū ſit illud ꝙ dr̄ ꝙ ꝑ ſupla
tōnē vni ſoli ꝯuenire· Scd̄o infatuat ſupbia· eo mō q̄ in
flatō faciei ſolet ipm viſuȝ impedire· Supbia eñ eſt infla
tō faciei· interioris· vn̄ Job· xv· opuit faciē eiꝰ craſſitudo
Et augꝰ· Facies mea inflata· nō ſinebat me uidere· Ter
tō mō aufert ſupbia ſenſū homi· eo mō q̄ freneſis vel pali
ſis· q̄ valde magna ſolet homi ſenſū auferre· Ad pmū pti
net ꝙ dic̄ gḡ· loquēs de illo ꝟbo· luc· vij· vidēs aūt h̄ pha
riſeus qui vocauerat euȝ· ait int̄ ſe· hoc ſi eēt ꝓpha· ſciret
vtiqȝ que ⁊ q̄lis eſt iſta mulier q̄· t· e· Inter duos egros
medicus aderat· ſed vnus eger in febre integrum ſenſum
tenebat· alter vero in febre ⁊ ſenſum perdiderat mentis·

In egritudine ſenſuū pdiderat · quā hoc ipm ꝙ longe eēt
a ſalute ignorabat · nec ſolum velut freneticꝰ eſt ſuperbꝰ
ſed etiā velut paliticꝰ · cum eīn humilitas ſenſus ſit ꝓpe
pauptatis · ſupbia eſt inſenſibilitatis ꝓpe pauptatis · vñ
velut quedā paliſis eſt · Quarto modo infatuat ſupbia ho
minē · qꝛ facit eū alta ſolū reſpicere · exq̄ eīn hō alta amat
ipſe ad alta oculos habet · quia vbi amor ibi oculus · vnde
ꝓū · vj · Sex ſūt que odit deꝰ · ⁊ ſeptimū deteſtat̄ anima
illius · oculos ſublimes ⁊c̄ vnde ſupbꝰ que ſunt infirma in
ſe ⁊ infima non videt Quinto modo infatuat ſupbia homi
nem · quia eſt velud moles ſo'i iuſticie oppoſita · non pmit
tens lumē ipīus ad ſupbum venire · vnde math · xj · abſcon
diſti hoc a ſapientibꝰ ⁊ prudentibꝰ · ⁊ reuelaſti ea puulis ·
Et greḡ · dicit de ſupbis · tanto a dei lumine longe ſūt q̄n
to apud ſe humiles nō ſūt · Nec ſola vna ſtulticia laborat
ſuperbus · ſed multis quaꝝ · xij · ponere ſufficiat ·

De ſtulticijs ſuperbi ·

Est aūt ꝑma ſtulticia ſupbi · ꝙ ipē vult altū edi
ficium oſtituere · ⁊ abſqꝫ fūdamēto · ⁊ ideo certꝰ
poteſt eſſe de ruina ſui edificij · vnde dicit greḡ ·
de ſupbꝰ · ſoli ruine creſcit qđ edificat · quia añ molē fabri
ce fūdamēta humilitatis nō parat · ꝓū · xvij · Qui altam
facit domum ſuā · querit ruinā · Augꝰ · magnꝰ eſſe vis · a
minimo incipe · cogitas magnā fabricā cōſtruere celſitudi
nis · de fundamēto cogita humilitatis · quāto altius erigi
tur edificiū · tanto altius foditur fūdamentū · quō ſuper
uenturū eſt cacumen edificij · · ecce dico vſqꝫ ad oſpectū
dei · Qualiter autem aliquis fundamentum debeat facere ·
habetur yſaye · ij · vbi ſic legitur · Abſcondere in foſſa hu
mo · Ad litteram fundamentum in terra abſconditur · et
ſapiens vitam ſuam abſcondit · precipue in principio · vn
de prouībi · x · Iuſtus quaſi fundamentum ſempiternum ·
Iſtā ſtulticiā ſupbi oſtēdit augꝰ · alijs verb̄ dicēs · Arbo
rem attēdite · figit radicē in hūili · vt vertice tū dat ad celū

ſine humilitate uis excelſa apprehēdere· ſine radice auras
petis· ruina eſt illud non cremētum· Secunda ſtulticia ſu
perbi eſt. ꝙ ipe appetit exaltatōnez· q̄ fit ad eiꝰ maiorem
p̄cipitatōnez· legit̃ in lu· iiij· ꝙ cum dn̄s veniſſ3 nazareth ⁊
et dixiſſ3 ꝓphetiā illā· ſpūs dn̄i ſup me ⁊c̄· hodie eſſe imple
tam in auribꝫ eoꝝ· ipſi duxerūt eum ad ſupciliū mōtis ſu
per quez ciuitas eoꝝ erat edificata· vt p̄cipitarent eum
Nūquid iſta exaltatō bona erat ⁊ appetēda dn̄o· q̄ fiebat
ad eiꝰ p̄cipiciū· talis eſt exaltatō ipſiꝰ ſupbi· tollit̃ em̄ in
altum· vt lapſu g̃uiore ruat · Dyabolꝰ facit ſicut cornix
q̄ eleuat nucem in altū· ⁊ pmittit eam cadere vt cōmmua
tur· ⁊ ſtatim deſcēdit ⁊ cōmmutā comedit Sic dyabolus
quādo in ſtatu humili non pōt aliquez frāgere ꝓcurat vt
eleuet̃ ad aliquā dignitatez· ⁊ deinde vt de ipſa cadat· vel
in futuro in infernū vel etiā in p̄nti· ꝑ depoſitōnez· ⁊ tunc
confractū deuorat · vel ad penā eternā ducit quia cadit in
odiū vel inuidiam erga eum qui ſibi ſuccedit · Ad iſtam
confractōnem poteſt referri illud Job· xxix· Eleuaſti me
et quaſi ſup ventum tollens alliſiſti me valide· De p̄cipi=
tō ſupbie dicit bern̄· loquēs ad ſupbum· Paulatim ⁊ qua
ſi ꝑ gradus aſcendis· ſed non paulatim deſcēdes· ſed tāq̄
fulgur in ſpū vehemēti· ⁊ cū· lxxij· diſcipuli dicerēt dn̄o·
domine etiā demonia ſubiciūtur nobis in nomine tuo· ipſe
ait illis· Videbam ſathanā ſicut fulgor de celo cadentē· in
ſinuans eis ꝙ qui ad modum ſathane ſuperbiūt· ad mod
eiꝰ p̄cipitāt̃ · Ad illud p̄cipiciū pertinet illud iob· xxxiij
eleuati ſunt ad modicū· ⁊ non ſubſiſtēt · ⁊ hoc ꝙ legitur
Math· iiij· ꝙ cum dominus eſſet ſuper pinaculum tem=
pli· auſus eſt dyabolus ei perſuadere precipicium dicens·
Si filius dei es· mitte te deorſum · fiduciam autem acce=
pit dyabolus ex hoc · quod multos in altitudine poſitos
precipitauerat· Ad idem etiam pertinet illud· luc̄· xviij·
Omnis qui ſe exaltat humiliabitur ⁊c̄· Sepe enim in pre
ſenti hoc accidit· cuiꝰ rōnem inſinuat nob ſapiēs dicēs·

Abiectos ⁊ ſubmittētes ſe libenter alleuamꝯ · quia hoīe fa
cere tanquā maiores videmꝰ Nec qui ſe ſupˀ modū extuleie
ꝑmere ac deꝑmere videtˀ · nec tam ſe maiorē · quaz ceteros
minores facere · ⁊ ideo aliȷ̄ libenter euz humiliāt. In futu
ro etiam qui ſe exaltat · humiliabitˀ · Eſt em̄ ex violentia
ꝙ ſupbꝰ in alto eſt · cum locus eius ꝓprius infernꝰ ſit · ſilr̄
quali ex violentia eſt · ꝙ humilis eſt in loco infimo · cū dig
nus ſit regno etˀno · vñ ceſſante violentia ſuperbꝰ deſcēdꝫ
in infernū · ⁊ humilis aduolabit in celū · Sic fit de ſupbo
ſicut de vaſe ꝙ confringi debet · ꝙ eleuatˀ vt perfectiꝰ frā
gatur · vnde in ꝓū · Ante ruinaz exaltatˀ cor · ⁊ etiam qñqꝫ
nō expectat dñs · ꝙ ſupbꝰ indignitatē quā appetit eleua
tus ſit · ſed dum in ipſo aſcenſu eſt · dominꝰ eum deiecit
¶ Tercia ſtulticia eſt · ꝙ ip̄e eligit manſionez ſuaz in loco
infeliciſſimo · Locus infeliciſſimus eſt mons ſupbie · q̄dru
plici rōne · Prima ratō eſt ꝙ bone conditōnes que ſolent
eſſe in ceteris montibus · ibi deſūt · ceteri montes celo ſūt
ꝓximiores alijs locis · ſꝫ mons ſupbie remotiſſimus eſt a
celo · Maxime em̄ diſtat ab humilitate · cum ſupbia ⁊ hūi
litas ſint cont̄ria · cont̄ria aūt a ſe maxime diſtāt In celū
aūt non fit via niſi per humilitatē · vñ math · xviȷ̄ · niſi con
uerſi fueritis · ⁊ efficiamī ſicut paruuli · nō int̄bitis in reg
num celoꝝ · ⁊ apoc̄ · iiȷ̄ · dicit dñs humili · ecce dedi corā te
oſtium apertū ꝙ nemo poterit claudere · qꝛ modicaz hēs vir
tutem · ideſt humilitatē · ſic econt̄rio dicere pōt ſuperbo ·
Ecce dedi corā te oſtiuz clauſuz · qđ nemo poterit aperire ·
qꝛ maximū hēs viciū ſcꝫ ſupbiā · mōtes etiā fortōres ſolēt
ēē cetˀis locis · eo ꝙ hoſtes ñ habeāt đfacili ad eos acceſſū
Sꝫ ad mōtē ſupbie oīs hoſtes ſpūales ⁊ viciaꝫ demones
facilime accedūt · vnde ecc̄ · x · legitˀ de ſuperbia · Qui tenu
erit eaz · adimplebitˀ maledictis · ideſt vicijs Itē mōtes ſo
lent eſſe mundi et ſani · quia ibi ſordes confluere nō pñt
Sed mons ſuperbie immundior eſt et minus ſanus cete=
ris locis · quaſi em̄ ꝯtra naturā · ad eam oēs ſordes ꝯfluūt

Vnde · q̄ · mons peſtifer eſt · ſcd̄um illud iere · lj · ecce ego
ad te mons peſtifer · quaſi corrumpis vniuerſā terrā · Se
cunda ratō eſt · quia fere om̄ia bona fugiūt montē ſupbie
Eſt em̄ mons gelboe · in quo nec ros nec pluuia deſcendit
Si omnes mōtes qui ſūt in circuitu ei⁹ viſitaret domin⁹
a mōte tn̄ ſupbie trāſiret · deſup recipit nō mons iſte · nec
rorem gr̄e neq̨ pluuiā interioris doctrine · fluui⁹ etiā hu
mane doctrine · non pōt ād eum aſcēdere · ſuperbi em̄ impa
cientes ſūt · eruditōis vel correctōis · Que vō ſunt cau
ſe huius ſpūalis ſiccitatis · q̄ eſt in mōte ſuperbie · vna eſt
hec · q mons iſte ſitus eſt in lateribꝫ acquilonis · Juxta il
lud quod dicit pm⁹ ſuperbꝫ · yſa · xiiij · Sedebo in mōte te
ſtamēti · in lateribꝫ aquilonis · Vent⁹ em̄ aquilo diſſipat
pluuias · vt legit̄ in pū · Alia cauſa eſt ipa altitudo · aqua
em̄ gr̄e vel doctrine confluit ad loca humilia · vnde in ps̄ ·
Inter mediū montiū ptrāſibūt aque · Tercia rō eſt · quia
ſi qua bona ſunt in monte iſto · in piculo ſūt · vn̄ ſapiens · ſu
perbia omnia habet in piculo · humilitas in tuto · Quartā
ratō eſt quia fere omnia mala accidūt in monte iſto · pflāt
ibi diuerſa gn̄a ventoꝝ · quia pflant altiſſima venti · cor=
da etiā eoꝝ qui morāt̄ in monte illo · cōgellant̄ · vn̄ ecc̄
xlviij · Frigidus vent⁹ aquilo flauit · ⁊ gelauit criſtallus
ab aqua · Flatus aquilonis · intelligit̄ ſuggeſtio dyaboli ·
ad quem flatū · congellant̄ corda ſupboꝝ · ⁊ quia induran
tur · ⁊ quia ſunt abſq̨ dilectōne dei ⁊ pximi · in mōte iſto ·
angelus factus eſt dyabol⁹ · vn̄ bern̄ · quem ſequimini mi
ſeri homines quam ſequimini · An non videris ſathanam ·
tanquam fulgur cadentem · nonne iſte eſt mons · in quem
aſcendit angelus ⁊ dyabolus factus eſt · Auguſti · ſuper
ps̄ · Supbia angelum fecit dyabolum · hominē humilitas
deū · In iſto monte ſaul demoniac⁹ ſiue arreptici⁹ factus
eſt · vn̄ · j · reg̃ · xvj · ecce ſpūs dn̄i mal⁹ · exagitat te in hoc
etiā mōte nabuchodonoſor in beſtiā eſt conuſus · vt leo eēt
in poſteioribꝫ · bos ī anterioribꝫ admin⁹ ſcd̄ꝫ q ſibi videbat̄

Iſta eadem hodie accidunt multis. in monte ſupbie. alij em̄ ibi dyaboli efficiunt̉ ꝑ inuidiā. ad modū dyaboli glãz alijs inuidentes. alij arrepticij ꝑ iram. alij vero boues. ſolum de pabulo ſui corpis curātes. ps. Mutauerūt gliam ſuam in ſilitudinē vituli comedētis fenum. alij vo leones per cupiditatē ꝛ rapinā. pu. xxviij. leo rugiens. ꝛ vrſus eſuriēs. pn̄ceps impiꝰ ſup populū pauperē. Quarta ſtulticia ſuperbi eſt. ꝙ cum ipe poſſit deſcēdere cum facilitate ꝛ maxima vtilitate. potius elegit aſcendere cum magno dampno ꝛ cum magna difficultate. bern̄. O abuſio o ꝑuſitas filioꝝ adam. quia cum aſcendere difficilimū ſit. deſcēdere autem facilimū. ipſi ꝛ leuit̉ aſcēdunt. ꝛ deſcēdūt difficilius. pati ad honores ꝛ celſitudines graduū eccleſiaſticoꝝ ipſis angelicis humeris formidādos. Idem Conatur quis montē poteſtatis aſcēdere. q̄ntos putas contdictores habebit q̄ntos inueniet repulſores obſtacula quāta quā difficilem viā. Nec eſt iſta ſtulticia ſuperbi ꝑua. cū pocius vult ꝑ arduaꝫ viam ire ad mortē ſuā. quam ꝑ humilē ad vitam pociꝰ vult aſcēdendo ire ad ſuſpendiū. quā deſcēdendo ad regnū eternū. Quinta eſt ꝙ ipe ad dignitatē tēdit per indigna. ꝛ ad dominatōnēꝫ ꝑ miſerrimā ſeruitutē De pmo dicit ſen̄. non ſit tibi ambitō. q̄ ad dignitatē niſi per indigna te non adducet. Ad ſcdꝫ ptinet h ꝙ dyabolꝰ cuꝫ oſtēdiſſet dn̄o glãz mūdi dixit ei. hec oīa tibi dabo ſi cadens adoraueris me. math. iiij. In quo facto inſinuatur. ꝙ dyabolꝰ eos qui appetūt dn̄atōnēꝫ anq̄ eā optineant. redigit in miſerā ſeruitutem. Que em̄ miſerior ſeruitus quā ſeruitus vitōꝝ. bern̄. An non ſeruus cui dn̄at̉ iniquitas. ita ꝛ maxime niſi indignꝰ iudices hominē tibi quā viciū dn̄ari. Sexta eſt. ꝙ ipe tm̄ appetit exaltatōnē ꝙ nō videt̉ curare qualis ſit exaltatō illa. vtꝝ ſit ad maluꝫ vel ad bonū ſuū. Interdū em̄ dn̄at̉ homo homi. ad malum ſuū. vt legit̉ eccꝭ viij. vt aūt appareāt quāta ſit ſtulticia h. vj. ſpēs exaltatōis ponēꝰ. qꝝ vnica appetēda eſt

368.

Prima eſt ad dei honorem · ⁊ eccleſie edificatōnez · vt cū
aliquis hn̄s emīnētiam vite · ponit̄ in emīnētia dignitatis ·
vt ſit q̄ſi lucerna lucēs ad dei gl̄iam ⁊ ꝓximoꝝ exempluz
vnde luc̄ · xj · Nemo lucernam accēdit ⁊ in abſcondito po
nit nec ſub modio · ſed ſup candelabꝝ · vt qui ingrediunt̄
lumē videant · ad phil' · ij · Inter q̄s luceris ſicut lumina
ria in mundo · ⁊ math · v · ſic luceat lux veſtra · co · ho · vt
vi · opa · v · bona vt glori · p · v · qui in celis eſt · Secunda
eſt ad dñectōnez ſeu p̄cipicium · de qua ſatis dictum eſt p̄
us · quam conſtat non eſſe appetendā · Tercia eſt ad ſup=
pliciū · hoc mō exaltant̄ qui ſuſpendūt̄ · ⁊ talis eſt exal=
tatō ſupbi · Ad hoc em̄ ꝓcurat diabol9 · ꝙ ipi exaltēt̄ vt
amplius cruciēt̄ · ⁊ in p̄ſenti ⁊ in futuro · Ad p̄mū ptinet
illud bern̄ · O ambitō ambitiētiū crux · quomodo om̄s tor
ques ⁊ om̄ibꝫ places · Et illud · ꝙ domin9 coronā ſpineam
habuit · Om̄is em̄ corona ſpinea eſt · quia non habet̄ dig=
nitas abſq; cruciatu · De ſcdo ſapie · vj · Potentes poten
ter tormēta pacient̄ · Quarta eſt · ad obprobriū · talis eſt
exaltatō facinoroſoꝝ qui ponūt̄ in pandulacro vel in ſcala
ꝓ reatu facinoꝝ ſuoꝝ · Talis eſt exaltatō · cum aliquis
in manifeſto peccato exiſtēs p̄ficit̄ alijs · Quanto em̄ in al
tōri loco ponit̄ · tanto peccatū ei9 plibus oſtendit̄ Vnd
ſeneca · Eorum qui in turba ſūt que non excedūt · latēt vir
tutes vt appareant diu luctāt̄ · ⁊ vicia tenebras habent ·
noſtra facta dictaq; accipit rumor · ⁊ ideo nullis mag̃ cu
randū eſt qualē famā habeāt · q̄ qualēcūq; hūerint magnā
habituri ſūt · boeti9 in li · ɔſol' Collata improb' dignitas n̄
mō nō efficit dignos · ſ; poci9 ꝓdit ⁊ oñdit idignos · Qua
le ē h' vt ille q̄ mortu9 ē i pcc̄o nō ſolū q̄triduan9 · ſ; etiaz
q̄dragenari9 vt fetore ſuo alios corrūpat · i alto loco velit
poni · qui poci9 deſiderare deberet vt ſub terra abſcondere
tur · ſicut corpora mortua abſcondunt̄ ne fetore coꝝ ho
mines corrumpāt̄ · Fetor iſte figurat9 eſt in fetore anthi
ochi · ij · mach · ix · vbi dr̄ ꝙ fetore ei9 exercit9 g̃uabatur

Talis eſt velut lucerna extincta· tetrum fumū de ſe emit
tens · vnde abſcōdendus eſꝫ · non ſuper candelabrum ponē
dus · Nunta eſt ad ludibrium · vt quando alicui fatuo ī
duntur inſignia regia vel epiſcopalia · qui tamē nō eſt rex
vel epiſcopꝰ · Et talis eſt exaltatō homis ſuperbi · qui ſig
num habet libertatis · cum ſeruus ſit omniū vitoꝝ · tulliꝰ
Omnis ſtultꝰ ſeruus · omnis ſapiēs liber · pūtetur ne im
perator hoc nomine dignus · Quemodo em̄ libero impera-
bit · qui non poteſt cupiditatibꝫ impare Refrenet prius
libidines · ſpernat voluptates · iracundiā teneat coherce-
at auariciam · ceteras animi labes repellat · tunc incipiet
imperare · cum ipſe turpitudini ac dedecori parere deſiet
dum hijs obediet · non modo imperator · ſed liber oīno ha-
bendus non eſt · Superbus habet ſigna dignitatis · cū ipſe
omni bono ſit indignus · Indignꝰ etiā eſt pane quo veſci
tur · ⁊ etiam vita · vnde p̄latus qui non hēt ea que ptinēt
ad p̄latum · non eſt p̄latus · ſed ſimia p̄lati · Juxta verbū
bern̄ · dicētis · ſimia in tecto · rex fatuꝰ ſedens in ſolio · Si
mia non eſt in tecto ad ſuū honorē ſꝫ ad hominū deriſionem
Sic p̄latꝰ inhoneſtꝰ · deriſio eſt hoim quaſi p̄latꝰ eſt ⁊ nō
eſt v̄e p̄latꝰ · vnde · yſa · xxiij · dr̄ ad ſopnā prepoſitū tēpli
tu quis hoc · aut quaſi quis hoc · quaſi dicerꝫ ei · nō es q̄s
ſed q̄ſi quis · Illuſio iſta figurata eſt in illuſione dn̄i · ma ·
xxvij · vbi dr̄ · Et exeūtes eū clamidem coccineaꝫ circūdede
runt ei · ⁊ plectētes coronaꝫ de ſpinis poſuerūt ſup caput
eiꝰ · ⁊ arūdinē in dextra eiꝰ · ⁊ genuflexo illudebāt ei dicen
tes Aue rex iudeoꝝ · ⁊ expuētes in eū acceperūt arūdineꝫ
et pcuciebāt caput eiꝰ · Omnia iſta fiunt ſpealr̄ indigno · q̄
alijs p̄ficit · veſte em̄ inocētie exuit · ⁊ rapacitate ⁊ crude
litate · que eſt velut veſtis coccinea pauperū ſanguine cru
entata induit · Corona etiā de ſpinis plectitur · quia dig
nitateꝫ illius multiplex punctō cōmitat · arūdo q̄ eſt ex
teriꝰ lucida ⁊ interiꝰ vacua i manu eiꝰ poit · qꝛ ipſe potēs
eſt i alios · ſꝫ in ſe īfirmiſſimꝰ eſt · nlli vitō reſiſtere valēs

Genuflexo ille a miniſtris ſuis illuditur· quia ab illis vo
catur dominꝰ· quorum vere eſt ſeruus· cum ſollicitudo de
victu ⁊ veſtitu eorum ad eum pertineat· Salutatᷣ etiā ab
eis· qui ꝓcurant mortem eius Spuunt etiaȝ miniſtri in fa
ciem eius· dum eum facinoribꝫ ſuis polluunt· Arundīe ca
put eius percuciunt· dum poteſtate ab eo recepta animā
eius ledunt· Sexta ſpēs exaltatōnis eſt que fit ad venti
latōneȝ ⁊ diſperſionem· Sic palea exaltatᷣ vt a grano ſe
peretur· puluis etiam exaltatᷣ· vt a vento diſpergatᷣ· et
talis eſt exaltatō ſuperbi· qui dyabolo ꝓcurante in ſubli=
mitate dignitatis ponitur· vt a bonis ſepetur ⁊ elongetᷣ
Job· xx· Tollet eum ventus vrens· ⁊ in p̄s· Non ſic im
pij non ſic· ſed tā· p· qui ꝓ· v· a· f· t· Non eſt ergo omnis
exaltatō appetenda· cum non omnis ſit ad honorem· vnd̄
ſuper illud Jo· xix· plectentes coronam de ſpinis· dic̄ glo
Loco ignomīe eſt apud indignum dignitas· Septīa ſtul
ticia ſuperbi eſt· q̄ cum ipſe ſuper omnia appetat aſcende=
re· tamen viam refugit per quam ſoluȝ eſt aſcenſus· ſ· hu
militatem· bern̄ Per humilitateȝ aſcendite ad ſublimitatē
quia hec eſt via ⁊ non eſt alia p̄ter eam· qui aliter vadit·
pocius cadit quam aſcendit· Criſtus cum per naturā diui
nitatis non haberet quo aſcenderet quia vltra deuȝ nichil
eſt· per deſcenſuȝ quō creſceret inuenit· Octaua eſt q̄ cuȝ
ip̄e ſublimitatem appetat in loco tamen in infimo ſe ponit
et cum credit aſcendere deſcendit· Locus valde altus eſt
humilitas· cum ſit vicina altiſſimo· Ambrō· Nil excelſiꝰ
humilitate· que tanquam ſuperior neſcit extolli· Sup̄bia
vero locus valde infimꝰ eſt· cum maxime diſtet a deo· vnd̄
ſuper illud p̄s· iuxta eſt dominꝰ hijs· qui tribulato ſunt
corde· dicit glo· Altus quidem dominꝰ eſt· vicinatᷣ tamē
humili· ⁊ non ſe erigenti· et Greḡ· loquens de illo verbo
deiecisti eos dum alleuarentᷣ· ait Non dicit poſtq̄ᷓ eleuati
ſunt· quia ip̄m eleuari extrinſecus interius cadere eſt Jdē
Omnis qui temporaliter erigitᷣ· eo ip̄o q̄ extollitur inclinatᷣ

Nona eſt· ꝙ ipſe potius elegit eſſe in tempeſtate· quaꝫ in
tranquillitate· tempeſtas eſt ipā poteſtas· Grego· Quid
eſt poteſtas culminis· niſi tempeſtas mentis· Decima eſt
ꝙ cum ipſe ingredi velit per humilem oſtium· collū tamē
extendit ⁊ caput eleuat· Job· xv· Cucurrit aduerſus de
um· erecto collo· oſtium paradiſi xp̄s eſt· ⁊ eſt valde hu=
mile oſtium· vnde ſuper illud ioh· x· ego ſum oſtium dicit
glo· hoc oſtium eſt ianua humilis· Qui per hanc vult in
trare· oportet vt ſe humiliet· ne ſi erectus ſit offendat in
humilem ianuam· Vndecima eſt· ꝙ illos quibꝫ peccatum
p̄eſſe cupit ſibi ſupponit· Vnde greg· ſuper iob· xxvj· tā
torum pondera vnuſquiſqꝫ ferre compellit· quantis in h̄
mundo principat· Duodecima ſtulticia ſuperbi eſt· ꝙ ipē
per viam arduam incedere querit· qui per viam planaꝫ in
cedere neſcit· non attendens illud poete· Qui cadit in pla
no· vix tamen hoc euenit vnquam· ſi cadit vt tacta· ſur=
gere poſſit humo· mirum eſt ꝙ ille qui ita ſe uidet in pla=
na cadere via· ita appetit ardua loca· et qui neſcit operari
in plano loco· appetit operari in turribus eccleſiarum·
non attendens illud bern· Facile eſt in alto ſe contuentem
obſtupeſcere· ⁊ d̄ vita periclitari

¶ Quod ſuperbia ſit valde periculoſa infirmitas· ca· ix

Item facit ad deteſtatōnem etiam ſuperbie· hoc
ꝙ ipā eſt valde periculoſa infirmitas· ⁊ valde de=
formitas· habet etiaꝫ miſeram ſeruitutem· ⁊ mag
nam debitatem· Eſt autem ſuperbia periculoſa infirmitas
quia defacili incurritur ⁊ non defacili curat᷑ poſt curatōnē
etiam defacili in eam recidiuat᷑· ꝙ defacili non curet᷑· pa
tere poteſt ex eo· ꝙ nullus ſine ea perit· vnde glo· ſup id·
Jo· vj· hec eſt volūtas eiꝰ q̄ miſit me patris ⁊c· de tumē
tibus perit· de puſillis nichil· Et· math· xviij· Non eſt vo
luntas ante patrem veſtrum qui in celis eſt vt p̄eat vnus
de puſillis iſtis· Triplex autem ratō poteſt aſſignari qua
re aliquis defacili incurrat infirmitatem ſuperbie· Prima

eſt· quia non putat᷑ eſſe tanta infirmitas· quanta eſt ·et ideo non uitatur ſicut vitanda eſſet ·vnde grego· Cum minus turpis ſuperbia creditur· mīn⁹ vitat᷑ ·Luxuriam eo magis erubeſcūt homines ·quia omnes turpem eā eſſe nouerunt · Secunda eſt quia manifeſtiora inueniunt᷑ exē pla ſuperbie quam alioꝝ vitiōrum· Fornicatores enim et alij peccatores occultant peccata ſua· ſed ſuperbia palā cō mittitur· Tercia ꝓpter multiplicē materiam. a qua ſupbia oritur· poteſt em̄ oriri ex quocunqꝫ bono· ꝙ autem non cu retur defacili· patet ex illo verbo ecc̄· iij· ſynagoge ſupbo= rum non erit ſanitas· ⁊ ex illo verbo Job· xv· Cunctis die bus vite ſue impius ſuperbit᷑ Multiplici autem ratōe po teſt oſtendi ·ꝙ non defacili curet᷑ hec infirmitas · Primo per hoc ꝙ infirmitati dyaboli ·que eſt incurabilis oīno aſſi milatur· peccatum enim luciferi fuit ſupbia · Secundo ꝑ hoc ꝙ non cognoſcit᷑ hec infirmitas ·etiam illi qui pleni ſūt ſuperbia vſqꝫ ad oculum· qui ſuperbe comedūt ⁊ bibūt in cedunt ⁊ dormiūt non cognoſcūt eā · ⁊ quia non cogno ſcitur ea defacili non curat᷑ ·ꝙ autem non ita defacili cure tur quia non agnoſcit᷑ · patet ex hijs teſtimonijs ſcriptu= re ſequunt᷑ . Aug⁹· nemo inſanabilior eo· qui ſibi ſanus videtur· bern̄· ſcio longi⁹ eſſe a ſalute membrū ꝙ obſtupu it· ⁊ egrum ſeſe non ſentientē ꝑiculoſi⁹ laborare · Ambro Grauiſſime peccas qui ignoras · Sen̄· Iniciū ſalutis eſt cognitō peccati· Idem difficulter ad ſanitatem ꝑuenimus quia nos egrotare neſcimus Idem in hijs morbis quibus animo afficimur· quo quis peius ſe habet min⁹ ſentit· ſōp nia ſua narrare vigilantis eſt · ⁊ vitia ſua confiteri ſanita= tis indicium eſt· Tertō per hoc ꝙ remedio non iuuatur · ymmo interior fit· Superbia cauſa fuit· quare iudei de ꝑ dicatōne xp̄i deteriores facti ſunt· Vnde Joh̄· ix· Ego in iudicium veni in hunc mūdum vt qui non vident videāt · et qui vident· ceci fiant in tali· ſuper illud· Qui non vidēt humiles ceci. Et ſuper illud ·qui vidēt alia in tali· ſapiētes

ſuperbi · venit ergo dominus in hunc mūdum vt humiles
ceci illuminarent̄ · ⁊ ſuperbi ſapientes excecarent̄ · Vnde
et ſubdit in eodē̄ ca · euangelij domin9 · Si ceci eſſetis n̄
haberetis peccatum · ideſt · Si vere cecos vos eſſe reputa
retis · nunc vero dicitis quia videmus · ideo peccatū veſtrū
manet · ꝙ figuratum eſſe videt̄ Math · xxvj · vbi legitur
petrus amputaſſe auriculam ſeruo principis ſacerdotuꝫ
Petrus enim ideſt cognitō aufert · multis litteratis audi
tum p̄dicatōnis · vel aurem obediēcie · Ad quod videt̄ per
tinere illud ꝓūb · xxvj · Vidiſti hominē ſibi ſapiētem vide
ri · magis ſpem illo habebit inſipiēs · Quarto quia pietas
dei non ita reſpicit ſuperbum ſicut alios peccatores · vnde
greḡ · Celeſtis medicus egros non reſpicit · quos etiaꝫ de
medicamento deteriores fieri videt Quinto quia ſuperbia
maxime diſtat ab humilitate · quia eſt ei contraria · ſola au
tem humilitas eſt via ad curatōnem. Vnde ſuper illud ·
Job · xxxj · ſi letatum eſt in abſcondito cor meum diē ḡḡ
Superbia quanto longius ab humilitate · tanto grauius
eſt in deſperatōne. ideſt tanto minus poteſt haberi ſpes de
futura correctōne eius · Ad oſtendendū etiā ꝙ de facili in
eam recidiuat̄ eadem poſſunt adduci · que poſita ſunt ad
oſtendēdū ꝙ de facili non curatur · ¶ Quod ſuperbia
ſit magna deformitas · ¶ Ca · x

Eſt autem ſuperbia magna deformitas · quia gib
bus eſt · quo aliquis a ſacerdotō domini repellit̄
leui · xxj · homo de ſemine tuo per familias qui ha
buerit maculam · non offert panes domino deo ſuo · nec ac
cedet ad miniſterium eius · Si cecus fuerit · ſi claudus ·
ſi paruo vel grandi ⁊ torto naſo · ſi fracto pede vel manu ·
ſi gibbus · ſi lippus · ſi albuginem habens in oculo · ſi iugē
ſcabiem · ſi impetiginem habuerit in corpore vel hermoſus ·
Cecus eſt homo illiteratus · vnde · yſa · xlij · Quis cecus ni
ſi ſeruus meus · Cecitas iſta multum nocet hodie in eccle
ſia dei · vnde yſa · v · ꝓpter captiuus ductus eſt populus

meus· quia non habuit ſcientiam· ⁊ eiuſdem ·xlvj· omnes
beſtie agri venite ad deuorandum vniũſe beſtie ſaltus · ſpe
culatores eius ceci omnes· Claudus eſt qui quandoqȝ in=
clinat ad ſeruiendũ deo . quandoqȝ dyabolo de qua claudi
catõne · iij · reg̃ · xviij · vſquequo claudicatis in duas ptes
ſi domin9 eſt deus ſequimini eum· ſi autem baal ſequimini
illum · paruũ naſum habet· cui parum fetent peccata· g̃n
dem naſum habet ⁊ tortum cui multũ fetet peccatuȝ· ſed
ipi pſone peccanti indignant· Contra q̃ dicit ad epheſe·
iiij · Omnis amaritudo ⁊ ira ⁊ indignatõ · ⁊ clamor · ⁊ blaſ
phemia tollant a vobis · Fractum habet pedem vel manum
qui impotens eſt ad ambulanduȝ in via domini vel bñ ope
randuȝ· Gibbum habet qui ſuperbus eſt· Lippus qui ter
renam ſollicitudinẽ habet qua viſus eius impedit· Albu
go in oculo eſt oppoſitõ ꝓprij candoris vel innocentie · Ju
gem ſcabiem habet qui in corde ſuo immũdas cogitatões
iugiter verſat· Impetigo ad lrãm· eſt ſicca ſcabies· ſine do
lore fedans decorem· Unde impetiginẽ habet qui eſt infa
mis· Hermoſus eſt· cui9 interiora nimis deſcendũt· vnde
ſig̃t auarum qui ꝓiecit in vita intima ſua· Superbȝ etiaȝ
in vili ſeruitute eſt· Cum enim omniũ iudicia timeat omni
um ſeruus eſt· j · cor̃ · iiij · Qui autem me iudicat dominus
eſt· ſen̄· Minus quam ſeruus eſt· qui ſeruos timet· Tan
te etiam debilitatis eſt ſuperbȝ . vt ꝓpter eam arundini cõ
paretur· Math· xj· Quid exiſtis in deſerto videre· arun
dinem vento agitatam Compatur etiam arundini· eo q̃ in
terius ſit vacuus · Aug9 · ext̃ plenus· intus vacuus· car
ne crepat· corde mendicat· ❡ Superbia compatur di
uerſis rebus·

❡ Capi· xj

Valere etiam poſſunt ad deteſtatõnem ſuperbie·
diuerſe creature· quibꝫ ſuperbia vel ſuperbus cõ
paratur Compatur enim vento · fumo· palee· ſpu
me· cornicule· veſice· Uento autem compatur multiplici
tatõne · Primo vt oſtendatur quantum timẽda ſit homi

Cum ipſa ſit ventus · homo vero puluis · vnde geneſ · iij ·
puluis es ⁊ in puluerem reuerteris · Secundo vt oſtēda
tur quantum noceat ſuperbia luci ſapiē ⁊ rori gratie · Ve
tus enim extinguit lucem · ⁊ ſiccat rorem · Aug⁹ · Lucer
na vt non extinguat ventum ſupbie nō paciatur · Tertō
vt oſtendat ſuperbia p̄cipue eſſe timenda hijs qui in al=
to ſunt · perflant enim altiſſima venti · Ideo dicit apoſtol⁹
p̄ma thi · vj · p̄cipe diuitib⁹ huius ſeculi non ſublime ca=
pere · Supbia in alto orta eſt p̄mo · c · in celo · ⁊ ideo liben
ter in alto morat̄ · Quarto quia ſupbi ſicut ventus ſonāt
Sunt em̄ frequenter garruli ⁊ tumultuoſi · p̄s · perijt me
moria eorum cum ſonitu Quinto quia facit in homi̅ q̄n
dam tempeſtatem · ſicut ventus in mari · p̄s Aſcendūt vſq̄z
ad celos · ⁊ deſcendūt vſq̄z ad abyſſos · cum laudant̄ tunc
aſcendūt vſq̄z ad celos · cum autem vituperant̄ deſcendūt
vſq̄z ad abyſſos · Yſa · lvij · cor impij quaſi mare feruens ·
quod quieſcere non p̄ōt · Fumo etiam compatur ſuperb⁹ ·
quia ad modum fumi quanto plus aſcēdit tanto pl⁹ eua
neſcit p̄s · Inimici vero domini mox vt honorificati fuerint
et exaltati · deficiētes quemadmodū fu · defi · ⁊ ſicut ſuper
bus fumus eſt in culpa ſic erit in pena · yſa · lxiiij · Qui di=
cūnt recede a me non appropinques michi quia immūd⁹
es · iſti fum⁹ erunt in furore meo · ignis ardens tota die ·
Spume etiā compatur ſine bulle que eſt ſuper aquam · q̄
cito tranſit · Oſee · xij · tranſire fecit ſamaria regem ſuum
quaſi ſpumā ſuper faciē aque · populus ſuperbie principi
conſenciens · quādoq̄z eſt cauſa vt cito princeps tranſeat
de vita iſta · Cornicule etiā compatur ſuperbus que dicit̄
aſſumpſiſſe pennas aliar̄ auiū et inde ſuperbiſſe · quibus
ablatis manſit turpis ⁊ nuda · Sic ſi a ſuperbo aliena au=
feras puluis ⁊ cinis remanebit · Compatur etiā veſice vē
to plene · que veſica ad nichilum redigitur · dum mortis a
culeo vel egritudine pūgit̄ · Compatur etiā palee ꝓpter
leuitatem ⁊ inconſtantiā · ⁊ ſicut non facit ad valorē fumi

vel ſpume vel palee · q̄ ſuperiorē contendunt habere locuꝫ
ſic non facit ad honorē ſuperbi q̄ ſup alios vult eſſe · ymo
in hoc ſe oſtendit ſpumam vel paleam eſſe · quia ſi granuꝫ
eſſet infimum locuꝫ teneret · aurum q̄ inter cetera metalla
eſt p̄tōſius · infimum locū ſua ponderoſitate contendit ha
bere · Ad idem nos monet dominꝰ luc · xiiij · Cum inuitatꝰ
fueris ad nuptias recumbe in nouiſſimo loco · ¶ Quod
diligenter velit dominꝰ cauere ſuis a ſupbia · ¶ Ca · xij ·

Ultimo poteſt valere ad deteſtatōnem ſuperbie lꝫ
q̄ dominus ita vult diligenter cauere ſeruis ſuis
a vitō iſto · pocius vult habere ſtultos ſeruiētes
ignobiles · infirmos · contemptibiles · pauperes · peccato
res · ⁊ etiam pauiōres quā habeat eos ſuperbos · Omnia
iſta ex verbis ſcripture que ſequūtur poſſunt eſſe manife-
ſta · j · cor · p̄mo · Que ſtulta ſunt mūdi elegit deus ⁊c̄ · Et
ſuper illud ioh · vbi loquit̄ de nathanael dicit gloſa · q̄ na
thanael · quia doctiſſimꝰ erat non eſt in apoſtolatū electꝰ
Omnes enim apoſtoli de indoctis aſſumpti ſūt · vt confun
dantur ſapiētes · ⁊ augꝰ · niſi humiliter ⁊ fideliter p̄cederꝫ
piſcator · non humiliter ſequeret̄ orator · ⁊ p̄ma cor · p̄mo ·
ignobilia ⁊ ↄtemptibilia mundi elegit deꝰ · ⁊ ea q̄ nō ſūt
vt ea que ſunt deſtrueret · vt non glietur omnis caro in cō
ſpectu eius · ⁊ ſuper · ij · reg̃ · dicit q̄dam glo · Que mundꝰ
per faſtum ſpernit · deus per deuotōnez humilitatis acqui
rit · Et · j · cor · p̄mo · Infirma mundi elegit deus ⁊c̄ · Iac ·
ij · nonne deus elegit paupes in hoc mundo · greg̃ · nō nun
quam dominꝰ quibus magna tribuit quedam parua rep̄-
henſibilia relinquit · vt ſemper habeant contra q̄ belluꝫ ge
rant · et de victis magnis hoſtibus mentem non erigant ·
quando eos adhuc aduerſarij minimi fatigant · Sed q̄d
mirum quando illa ſuperna regio in ciuibus ſuis ex parte
dampna ptulit ⁊ ex parte fortiter ſtetit · vt electi angelo
rum ſpūs · dum alios per ſuperbiam cecidiſſe conſpicerēt
ipſi tanto robuſtius, quanto humilius ſtarēt · permiſit etiā

deus dõ ⁊ petrum mortaliter peccare vt ſic humiliaretur
permiſit etiã iudam omnino perire · qui erat de ordine ⁊ nu
mero apoſtoloꝝ ⁊ ſocietate domĩ · vt nullus in quocunqꝫ
ordine ſit inde ſuperbiat · Et breuiter omnes miſerie quas
viri ſancti ſuſtinent · adhuc ſunt ne ſuperbiãt · vnde · ij · co
xij · ne magnitudo reuelatõnum extollat me · datus eſt mi
chi ſti · car · m · angelus · ſat · qui me col' Greḡ · dum vicia
temptãt nos · ꝓficiẽtes in nob̄ v̓tutes humiliant · Aug⁹ · !
O venenũ ſuperbie · non niſi veneno temptatõnis curãdũ
Et gg̃ · ſuper Job · Jebuſeum iſrahel tollerat · vt humana
mens de ſe hũilia ſentiant · dum minima non ſupat · ⁊ tam̃
neqꝫ ꝑ omnia iſta domat̃ ſuperbia · humani cordis · vñ bn̄ ·
O mira fatuitas cordis noſtri · cui⁹ elatõnẽ perfecte di=
mittere · cui⁹ ceruicoſos motus omnino domare · humili
tatis tanta materia non ſufficit · quin adhuc ſupbiat terra
et cinis · abſqꝫ modõ uidetur domin⁹ perſecutus fuiſſe ſu
perbiam · doctrina ſcꝫ ⁊ exemplo Doctrina cum conſuluit
luc · xiiij · recumbe in nouiſſimo loco · non dixit in medio cri
loco ſed in nouiſſimo · ⁊ math · xviij · niſi conuſi fueritis ⁊
effi · ſicut p · ⁊c̃ · ⁊ ibidem · Quicunqꝫ hũiliauerit ſe ſicut
paruulus iſte ma · eſt in regno ce · Exemplo etiam uidet̃
perſecutus eſſe ſuperbiam ſine modo informatõne homĩs ·
cum quaſi in eadem veſte ſociauit purpuram cum ſacco · a
nimaꝫ carni coniungendo · ⁊ ex brutali natura ⁊ anima q̃
ſilis eſt angelice nature hominẽ cõſtituit digniſſimã crea=
turam · ymo lymo terre copulauit · ⁊ iuxta verbum yſa · ce
los induit tenebris · ⁊ poſuit ſaccum operimentũ eorꝫ ·
Qui conſtat eſſe factũ ſpãlr̃ contra ſuperbiam · Itẽ abſqꝫ
modo uidet̃ ſuperbiam perſecutus fuiſſe · cuꝫ ad ip̃am de
ſtruendam ſemetipſum exinaniuit formãm ſerui accipiens
et eum pedes diſcipuloꝝ lauit · vnde ioh · xiij · dicit ei pe=
trus · Domine tu michi lauas pedes · quaſi dicat Non la=
uabis michi pedes ineternum · quia nimia eſſet hec humi
litas · que p̄cipue uidetur extitiſſe in paſſione · vñ paſſio

eius exceſſus vocatur · luc̄ · ix · Dicunt aliqui q̄ nimis po
teſt eſſe humilis homo · ſed quātumcunq̄ȝ humiliauerit ſe
tamen humilioꝛ xp̄o non erit · cum ip̄e nouiſſimꝰ viroꝛuȝ
fuerit · yſa · liij · ¶ De ſupbia interiori ꝛ exteriori · iij · ps

Sequitur de diuiſione ſupbie que p̄mo diuidit̄ in
ſuperbiam interioꝛem ꝛ exterioꝛem · Interioꝛ aūt
diuiditur in ſuperbiam intellectꝰ ꝛ ſuperbiam af
fectus · Superbia intellectꝰ quatuoꝛ habet ſpēs · Prima
eſt quando aliquis credit ſua bona habere a ſe · Secunda
eſt cum aliquis credit a deo ſua bona habere ſed ſuis meri
tis · Tercia quando credit ſe habere q̄ non habet · Quarta
quando in opinione ſua p̄fert ſe alijs vnde verſus · Ex ſe
ꝓ meritis · falſo · plus omnibus inflant ·

¶ De p̄ma ſpecie interioris ſupbie · ¶ Ca · p̄mū

Prima ſpē laborabant philoſophi · qui dicebāt la
bia noſtra a nobis ſunt · De hac ſpē Job · xi · vir
vanus erigit̄ in ſuperbiaȝ · ꝛ quaſi pullum onagri
ſe liberum natum putat · Superbus nihil credit ſe tene
re ab aliquo · Videt̄ tamen q̄ nullꝰ habeat hanc ſpēm ſu=
perbie · Nullꝰ enim eſt qui non credit bona ſua a deo habe
re · vnde bern̄ · ſuper illud · oleuȝ effuſum nomen tuū · quis
tamen inſanus erit vt aliūde quam a deo aliquid habere p̄
ſumat · nemo ſane ꝛ infidelis videt̄ eſſe in hoc erroꝛe · ber ·
Inexcuſabilis eſt infidelis ſi non diligat deū · ex toto cor
de · tota anima · tota v̉tute · nempe clamat intus ei innata
iuſticia · quia ex toto ſe ſe diligere debet illum cui ſe totuȝ de
bere non ignorat · Ad q̄ dici poteſt · q̄ ideo dicitur ſuperbo
credere bona ſua a ſe habere · quia facit ac ſi crederet · Si
mili modo loquendi dicitur d̉ aliquo · quod non credit cri
ſtum filiū dei eſſe · cum nec terretur eius cōminatōnibus ·
nec attrahitur promiſſionibus · nec p̄ceptis obtemporat
nec conſilijs acquieſcit · vt dicit bernhardus ·

¶ De · vi · que dicitur facere ſuperbus quaſi credit bona
ſua a ſe habere ·

Ex vero ſunt quantum ad hoc ꝙ dicit̾ ſuperbꝰ fa
cere quaſi credat bona ſua a ſe habere · ⁊ nō a dō
Primo ꝙ de bonis ſuis gl̾atur in corde · vnde apo
quid habes ꝙ non accepiſti · Scdō ꝙ de bonis ſuis iactat
ſe Job · xxxj · Si oſculatus ſum manum meam · In manu
intelligit̾ opatō · in oſculo · ꝙ eſt contactus oris · laudatō
ꝓprij operis · Tertō quia de bonis ſuis ĝcias non agit deo
Vnde ingratus dr̄ non cognoſcere beneficiū acceptum eo
ꝙ faciat quaſi non cognoſceret · ⁊ eſt illud viciū valde no
ciuum homini · bern̄ Ingratitudo eſt ventus vrens · ſiccās
ſibi fontē pietatis · rorem miſericordie · fluēta gr̄e · Gre ·
Non eſt dignus dandis qui non grates de datis · Quar⸗
to quia non habentem ſimilia bona contempnit · vn̄ bern̄ ·
loquēs phariſeo · Fruſtra inflatum adūſus publicanū q̄ ido
non habet vt tu · quia non accepit vt tu · gr̄as agendo ꝓ⸗
bas · te nichil tibi tribuere ceteros aſpernēdo prodis ꝙ in
corde locutus ſis · non em̄ iudicares publicanum cōtemp
nendum pre te · ſi non pre illo honorādum te cenſeres ·
Quinto ꝙ ſibi vult viuere ⁊ non deo · vera recognitō dn̄i
eſt redditō cenſus vel ſeruicij · Vnde cum ſuperbus ſeruí
re deo rennuit · ipe bona ſua ſe hr̄e a deo non recognoſcit
niſi recognitōe verboꝝ · que eſt ridiculoſa · Ridiculū enī
eſt dicere aliquē dominū in aliqua arbore ſola folia habere
Contumelioſum eſt etiā domino · ꝙ aliquis eum dominū fa
teat̾ · qui ei ſeruire dedignat̾ · Sexto q̄ꝛ de bonis ſuis do
nō tribuit que ipe hoc requirit per paupes · ſed pociꝰ ob
iurgat querētē dicens · Vos queritis q̄ſi nob̄ cōmodaſſe
tis non attēdens ꝙ deus illi bona dedit · qui per pauperem
ea requirit · greg̾ · Gratuitum putas ꝙ impendis ꝓximo
velis nolis debitores · Augꝰ · dicit · tibi xp̄us · Da michi
ex eo ꝙ dedi tibi · de meo quero · ⁊ michi non donas Sup
bia iſta valde nociua eſt homini · hō em̄ ſuperbus aliter viue
ret · ſi bona ſua a deo ſibi data recognoſceret quā viuat ⁊
hoc quo ad multa · Primo ſi hoſtem ſuū ſe fortorē videret

ad dominum ſuum pro ſuccurſu oratõnem· quaſi quendaꝫ
nuncium mitteret. ⁊ de impetrando ſuccurſu valde confide
ret· ſciens illud apli· j· cor̃· x· fidelis deus qui non pacie=
tur vos temptari ſup̃ id ꝗ poteſtis ſed faciet cum tempta
tõne ꝓuentum vt poſſitis ſuſtinere. Item ſi videret ꝗ ca
ſtrum corporis ſui defendere non poſſet· domĩo ſuo redde
ret· vt ipẽmet defenderet illud· ſicut quidam cum temp
taretur de peccato fornicatõnis multũ ⁊ reſiſtere vltra nõ
poſſet ꝓſternẽs ſe ante crucifixũ dixit· Domine terrã cor
poris quam a te teneo amplius tueri non poſſum· ego red
do eam tibi· defende eam· ⁊ ſtatim receſſit temptatõ· Itẽ
qui bona ſua a deo recognoſceret· ipſe de iniurijs ſibi illa=
tis ſe non vindicaret· ſed expectaret ꝗ domin9 ſu9 ſibi iu
ſticiam faceret ꝓũ· xx· Ne dicas reddam malum ꝓ malo· ſ;
expecta dominũ ⁊ liberabit te a labore· ſcꝫ vindicãdi ⁊ a de
bito gehenne. quo te obligas vindicãdo· Item qui deũ ſo
lum omnium bonorum ſuorum dominũ recognoſceret· tm̃
eius iudicium formidaret· non enim timenda eſt ſentẽtia
a non ſuo iudice lata· Sic nec iudicia hominũ ſũt timẽda
j· cor· iiij· michi ꝓ minimo eſt vt a vobis iudicer· deinde ſub
ditur· Qui aũt me iudicat· domin9 eſt· Item deo tanquã
domino· non hominibꝫ placere ſtuderet· Apo· Si hominibꝫ
placerem· xp̃i ſeruus non eſſem· figurã illorũ qui ſibi at
tribuunt· bona ſua· tenent illi qui volebãt iohannẽ vocare
nomine patris ſui· Figuram vero illorum qui bona ſua deo
attribuunt tenet eliſabeth· que ait· nequaquã ſed vocabi
tur iohannes· ⁊ merito iohannes ideſt gratia vocat᷑· qui
natus eſt de ſterili ſcd̃m naturam· Sic bonum opus gr̃e
dei debet attribui· cum anima ex ſe ſterilis ſit· nec habeat
niſi ex deo ꝗ bona agat· p̃s· Qui habitare facit ſterilem in
do· mat· fi· le· ¶ De illa ſpẽ ſupbie qua quis credit
habere ꝓ meritis ſuis bona que a deo habet· ¶ Cap· ij·

SEquit᷑ de illa ſpẽ ſuperbie· qua quis credit habẽ=
re ꝓ meritis ſuis bona que a deo habet· Ad cui9

vicij deteſtatõnem p̃mo facit hoc q̃ vicium illud contrariũ
eſt gr̃e dei · ⁊ q̃dammõ euacuat eam · ſi em̃ quis ſoluat ope
ratõnem quam ip̃e meruit in hoc nullam gr̃am ei facit ·
Scd̃o q̃ liberaliſſimum largitorem reputat venditorem ·
dum ea que dominus ei dat credit ſe ꝑ meritis emere · in
quo deo magnam contumeliã facit · Tertõ quia obſtruit
homini fontem mĩe · Si enim laborantes hoc vitõ petãt ali
quid ſibi dari a domino · merito dicit eis dominus · Ite
poſt aduendentes ⁊ emite vobis · ſicut dicunt virgines
prudentes fatuis · Math · xxv · Quarto magna fatuitas
que comitatur hoc vicium que multiplex eſt · Prima eſt
quia quantumcunq̃ conetur homo tamen non ſufficit ſol
uere q̃ deo dꝫt · bern̄ · Si me totum debeo · pro me facto
quid addam ꝑ me refecto · nec em̃ tam facile refect⁹ q̃
factus · ſi quidem non ſolum de me · ſed etiam de quocũq̃
quod factum eſt · ſcriptum eſt · dixit ⁊ facta ſunt · at vero
in reficiendo ⁊ dixit multa ⁊ geſſit mira ⁊ ꝑtulit dura · n̄
tantum dura · ſed etiam indigna · In p̃mo ope me dedit ·
In ſcd̃o ſe · ⁊ vbi ſe dedit me michi reddidit · dat⁹ ĝ ⁊ red
ditus · me ꝑ me debeo · ⁊ bis me debeo · qd̃ deo retribuã ꝑ
ſe · Nam etiã ſi me milleſies rependere poſſem · q̃d ſum ego
ad dominum · Quanta ergo fatuitas eſt q̃ homo credat ꝑ
meritis ſuis bona ſua habere cum non ſufficiat ſoluere deo
q̃ debet · Solõ enim debiti recipientem non obligat ſed de
bitorem abſoluit · Secundo quia bene operando facit ipſe
ꝓpriam vtilitatem non dei · deus enim bonorum noſtrorum
non eget luc · xvij · Cum feceritis omnia q̄ p̄cepta ſũt vo
bis dicite ſerui inutiles ſumus q̃ debuimus facere fecim⁹
In quo duo innuuntur · ſcꝫ q̃ bene operando ſoluimus q̃
debemus · ⁊ q̃ deo inutiles ſum⁹ vel adminus reputare de
bemus · vñde timere debemus quaſi ſerui inutiles · Illud
math · xxv · Inutilem ſeruũ ꝓicite in tenebras exteriores ·
Nõ debet homi ex h̃ q̃ ꝓpriã vtilitatẽ facit. Tertõ q̃ ip̃e
n̄l dat deo niſi p̄us h̃ de⁹ dederit illi · Vnde dñs iob · xli q̃s

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

dedit michi ⁊ reddam ei · ⁊ dd ad deū · j · paliꝑ · vltimo ·
Que de manu tua ſuſcepimus · dedimꝰ tibi · yſ · xxvj Om
nia opera veſtra operatꝰ es · augꝰ · dominꝰ ſuꝑ erogatur
tibi vt debeas ⁊ quis habet · quicquā niſi tuum · Reddis
debita nulli debens · dans debita nil ꝑdens · bern̄ · non ſunt
talia merita vt ꝓpterea vita eterna debeať ex iure · vt deꝰ
eis iniuriaꝫ faceret niſi eaꝫ donaret · ⁊ ita homo magis ꝓp
ter ipſa debitor eſt domini · quam deus homini · Nuid ſunt
omnia merita ad tantam gliam · non em̄ ſūt condigne ·
Quarto quia opa bona noſtra ex ſe ſūt velut moneta abſ
qꝫ argento · A gratia enim dei valor eſt in operibꝫ ſine ea
ſunt opera velut falſa moneta qua nichil poteſt emi ab eo ·
qui falſitatem illam agnoſcit · Quinto in oculis noſtris ſe
pe videnť merita que in oculis dei ſunt demerita Job · iiij
Ecce qui ſeruiunt ei non ſūt ſtabiles · ⁊ in angelis ſuis re
perit prauitatem · Quanto magis qui habitant in domos
luteas ⁊c̄ · ⁊ yſa · xliiij · Facti ſumꝰ vt immundi omnes nos
quaſi pannus menſtruate iuſticie noſtre · greg̃ · Sepe iu
ſticia noſtra ad examen iuſticie diuine deducta · iniuſticia
eſt · ⁊ ſordet in conſpectu iudicis qꝫ fulget in extimatōne
operantis · Nullus ergo de ſuis meritis confidat · non mo
dicum valet ad meritum̄ ſcire qꝫ non ſufficiant merita · ber
Exaggera quantum vis merita ⁊ extolle ſudores · Meli
or eſt miſericordia domini ſuper uitas · Idem · meū meritū
eſt miſeratō domini · Idem vapulez ſane vt male operās ſi
forte immeritā verbera cōputentur forte miſerebiť flagel
lato qui in me non inuenit meritū quod remuneret · Ideꝫ
Nemo ſeſe ducat · quia ſi bene cogitare voluerit inueniet
ꝓculdubio · quia nec eum · x · milibus poſſit occurrere ei
qui cum · xx · milibus ad ſe venit · ⁊ eſt ſumptū de luč xiiij
Idem ſpiritus ſanctus illos quos repleuerit · ⁊ ſpū ferue
re et in veritate agnoſcere facit quia ſola miſericordiā eſt
que homines preuenit ⁊ perducit · Et ſubdit · Multū ſibi
de hac miſericordia vndiqꝫ attraxerat dauid cum diceret

Miſericordia ei⁹ ꝓuenit me · ⁊ miſericordia tua ſubſeque
tur me · ⁊ mīa tua magna eſt ſuper me ⁊ mīa tua ante ocu
los meos eſt ⁊ qui corripit me in miſcicordia ī miſeratōe ⁊
de⁹ meus ⁊ mīa mea · ¶ De tercia ſpē qua credit ſe ha
bere bonum quod non habet · ¶ Cap · iij ·
Equit͛ de tercia ſpē ſupbie ptinente ad intellectū
que eſt quando quis credit ſe habere bonum ꝙ n̄
hēt Ad cui⁹ deteſtatōnē valet ꝑmo ꝯmēdatō cō
trarij ei⁹ bonī · magna ⁊ rara v̄tus ꝓfecto eſt · mirabilem
te apparere ⁊ ꝯtēptibilē te reputare · ego ceteris v̄tutibꝫ
mirabili⁹ h̄ iudico · ſic econ̄trio dici poteſt · ꝙ magnū vici
um eſt · te miſerabilē apparere · ⁊ laudabilē reputare · h̄ ce
teris vicijs mirabilius iudicandū eſt Secūdo maledictio
que fit laborātibꝫ h̄ vitō · yſa · v · ve qui ſapiētes eſtis in
oculis v̄ris · Tertō q² h̄ viciū impedit hoīem a grā dei ꝓū
xxvi · vidiſti hominē ſapiētē ſibi videri mag̃ illo ſpez hēbit
inſipiēs Eſt aūt triplex rō ꝙ h̄ viciū ipedimētū ſit dei grē
Prima eſt ꝙ laborās h̄ vitō grāz dei nō petit cuz credit ſe
eam hr̄e · ⁊ q² nō petit · idō nō accipit · Sen̄ · iō mutari no
lum⁹ · q² nos optimos credim⁹ · Scđa eſt q² tali nō libē
ter dn̄s dat grāz ſuā · q² ſcit ꝙ nō eſſz grat⁹ cū ip̄e iam cre
dat eaz hr̄e · ⁊ ſic ꝑdēt dn̄s grāz ſuā ſi illi eaz darz · h̄ · nūꝗ
nō pit ꝙ dat͛ ingr̄to · Tercia eſt ꝙ ille q · plen⁹ eſt de nichi
lo · iō nō pōt cape aliq̄d h̄ · nō eſt q̄ ſe imiſceat vanitas vbi
totū occupat͛ caītas · ita nō eſt q̄ ſe imiſceat veitas · qn̄ ali
quē occupat ſlītas Nr̄to facit ad dec͛ · hui⁹ · deluſio mag
na q̄ fit laborātibꝫ h̄ vitō · deludit͛ etiā eis ſicͤ deluſū eſt cui
dam ruſtico portāti agnū venalez ad forum · quez quidam
leccator vidēs dixit ſocijs ſuis · vultis hr̄e agnū q̄z portat
ruſtic⁹ · illi dixerūt volum⁹ · et ip̄e diſpoſuit ꝑ diūſa loca
ſocios · ꝑ que ruſticus erat trāſitur⁹ · dicēs ꝙ quilibꝫ eorꝫ
quereret ſi ruſtic⁹ ille vellet vendere canem illum · ⁊ cum
ꝑmus quēret · Rn̄dit ruſticus ꝙ non eſſet canis ſed agn⁹
Sed cum queſiuiſſent alij ſimpliciter · deinde credidit de

agno ꝙ canis eſſet · ſic ſuperbꝰ plus adulatoribꝰ quã ſibi credens · deinde credit ſe habere bonum illud ꝙ prius certiſſime ſciebat ſe non habere · Sen̄ · Monſtrabo tibi quid omnia poſſidentibꝰ deſit iſta ſcʒ hominē ꝙ verum ſibi dicat adulatores faciunt de ſuperbo · ſicut de veſica pueri · quaʒ vnus aliquantulū inflat · alius plus ⁊ terciꝰ plus · donec bene inflata eſt · Sic vnus adulator inflat ſuperbum · aliꝰ vero amplius inflat · Sen̄ · omniū adulatorum vnum officium vna intentō eſt · quis blandiſſime fallat · Quinto facit ad deteſtatōnem huius vicij hoc ꝙ hominē in tanta cecitate ponit vt etiam cecitatem ſuam agnoſcere non poſſit Alij ceci ſaltem cecitatem ſuam agnoſcūt · licet aliã cognoſcere non poſſint · Vltimo facit ad deteſtatōnem huiꝰ vicij hoc ꝙ dyabolus facit de tali ſaccum non ſolū ad continendum vilia · ſed etiam ad continendū nulla ·

De triplici remedio circa hoc vicium ·

Triplex autem poteſt eſſe remedium circa hoc vicium · Primum eſt frequēs meditatō ꝓprij ſtatꝰ ber · meditatō quid deſit docet · oratōne deſit obtinet · ⁊ eſt illud valde vtile homini ⁊ deo valde placʒ ꝙ homo ſe inſpiciat ſepe · bern̄ · Illam animam diligit deus · que ſine ceſſatōne ſe conſiderat · ⁊ ſine ſimulatōne ſe conſiderã do iudicat · Idem ſi noueris miſteria omnia noueis alta celi · lata terre · ꝓfunda maris · ſi te non noueris eis ſimilis homini · edificanti ſine fundamento ruinaʒ non ſtructurã faciens · Secundū vt corrigēti exhibeat facies ylaris · adulãti triſtis · ſic enim fiet vt a multis corrigaris ⁊ a nullis adulatoribꝰ decipiaris · nēo em̄ inuito auditori libēt nãrat vt ait iero · Econtrario vō mltos inueit adulatores q̄ libent cos audit ꝓū xxix · pn̄ceps q̄ libēt audit v̄ba mēdacij oēs miſtros hēt impios · Terciū eſt vt ſpeculū ſacre ſcipture faciei mētis ſepe opponat gḡ · ſac̄ ſcriptura tanq̄ ſpeculuʒ mētibꝰ nr̄is oppnit vt ſi q̄ in ea fedū fuit verius videat ·

De quarta ſpē ſuperbie · Cap · iiij ·

SEquitur de quarta ſpē ſuꝑbie que eſt quando ali
quis in eſtimatōne ſua preponit ſe alijs . que eſt
magna ruſticitas ⁊ magna fatuitas ⁊ magna ini
quitas . ꝙ ſit magna ruſticitas patet per hoc ꝙ laborās iſ
uitō quaſi vult ſedere altō alijs in hoſpitō proprio ⁊ ibi
maxime inhonorat homies vbi debet maxime honorare eos
ſcʒ in ꝓpria domo . Non ſic faciebat abrahaʒ qui dicit ge .
xviij . Loquar ad dominū meum cum ſim puluis ⁊ cinis .
vbi dicit gregoꝛ . aperte cernimus in quo loco ſe poſuerat
qui ſe puluerem ⁊ cinerem . etiam cum dn̄o loqueret̄ exti
mabat . Qua ergo pena feriende ſunt qui ad ſūma non ꝓ=
ficiunt ⁊ de minimis ſe extollunt . ꝙ autem magna fatuitas
ſit ſe alijs preponere . patet p̄mo per hoc . quāto quis ma
gis ſe appreciat . tanto min⁹ appreciatur a deo . ⁊ tanto mi
nus valet . exemplum in ſaule . qui cum eſſet ꝑuus in ocu
lis ſuis factus eſt rex . econuerſo autem cum magn⁹ eſſet
a regno deiectus eſt reg̈ . xv . deſpiciētem autē ſe deus ap=
preciat p̄s Coꝛ contritum ⁊ humiliatum de⁹ non deſpicit
Secdo per incertitudineʒ ꝙ̈ hn̄t hoies in p̄nti vita . de bo=
nitate ſua vel aliena eccſ . ix . Sunt iuſti ⁊ ſapientes quo=
rum opera ſunt in manu dei ⁊ tamē neſcit homo vtruʒ amo
re an odio dignus ſit . ⁊ licet homo p̄ncialiter cert⁹ ſit de
bonitate ſua . vel malicia aliena . finalr̄ tamen incertus eſt .
Qui eniʒ hodie eſt homicida forſitan in dei ꝓuidentia eſt
de ordine cherubin . ⁊ licet tu mō ſis bonus tn̄ in dei preſci
entia iam es affixus infernali patibulo . eccſ . viij . Vidi
impios ſepultos qui cum adhuc viuerēt in loco ſcō erāt
⁊ laudabāt̄ in ciuitate quaſi iuſtoꝝ operū . Vidit ſalomō
ſpū ꝓphetico ſepultos in inferno . qui in mundo iſto ſācti
credebāt̄ . Ideo nulli debēt ſe homo compare . bern̄ . noli te
compare maioribꝫ . noli aliquibꝫ . noli vel vni . nemini te n̄
dico preponas . ſed nec preſumas comparare . Idem in
anima . plane non eſt timenda quantalibet humiliatio hoꝛ
renda autem minimumqꝫ pauenda vel minima temere .

386

pręſumpta erectō· exemplum de illo qui ingreditur ꝑ ho
ſtium baſſum cui non nocet quantumcunqȝ ſe inclinet ſed
ſi eleuauerit ſe plus debito ledet caput ſuū· Quod acci=
dit hijs qui per humile oſtiū paradiſi volunt ingredi· au
guſti· Oſtium paradiſi eſt humile qđ ſi ſane capitē volu=
mus intrare· oportet nos caput dimittere· Tertō per hoc
ꝙ extimatō qua aliquis ꝓfert ſe alijs apud deum cui cogi
tatō locutō eſt quedaȝ· Oſtentatō eſt ꝓpriarū diuiciaruȝ
et obſtruit ſibi fontem diuine miſericordie· bern̄· phariſe
us ex ſufflat diuinam miſericordiam dum diſſimlat miſeri
am· Quarto per hoc ꝙ talis vult eſſe iudex ſuiꝑius cum
ꝓprius amor homines fallat in iuditō ſuiꝑius· ber· amor
ſic̄ nec odium veritatis neſcit iudiciū· Idem de legibꝰ hu
manis ſtatutū· ꝛ in cauſiſtam eccliaſticis quaȝ ſeculari bꝰ
ſcio ſeruatum homines ſpāles amicos cauſancium non debe
re admitti in iudicium· ne vel fallant vel fallantur amore
ſuorum· Quod ſi culpam amici tuo iuditō illius amor aut
minuit aut prorſus abſcondit· quantomagis amor tui tu
um contra te iudicium fallit· Sen̄· Ita ferē compāta eſt
omnium natura hominuȝ· vt aliena melius iudicet quam
ſua· Tali poteſt dici· tu iudiciū de teipſo facis iudiciū tu
um non eſt verum· Quinto quia tales credunt ſolem iu
ſticie non luceȝ dare niſi in domo conſciencie contra ꝙ ber·
nolo vt nuſquam arbitraris lucere diem· niſi in cella tua
nuſquam eſſe ſerenum niſi penes te· nuſquam operari deū
niſi in conſcientia tua· Malo te cogitare ſerenū niſi apud
te· ꝛ peius de te quam de aliquo extimare· Iniquitas etiā
magna eſt ꝓferre ſe alijs ꝛ quo ad deum· ꝛ quo ad ꝓximū
Quo ad deum ꝓmo in hoc ꝙ iudicium datum filio dei ſibi
vſurpat· Joh· v Omne iudicium dedit filio· Secundo ꝙ
opus eiꝰ deſpicit ꝓu· xiiij· Qui calumpniatᷣ egenū expro
brat factori eiꝰ· q̄ fecit talem· Multū diſplicet mulieri
qui deſpicit filium ſuū vel artifici cum quis deſpicit opus
eius· ita deo diſplicet cum quis deſpicit creaturas eius·

Tertiõ quĩa ſe ſolum bonuꝫ credit quodãmodõ de deo ma
le ſentit · ꝛ de ſapĩa dei male ſentit qui credit ꝗ deꝰ in vno
ſolo diuicias poſuerit · ꝛ de bonitate eius male ſentit cum
credit ꝗ alijs deus non ſit bonꝰ niſi ſibi vel credit ꝗ alijs
ſit parum bonꝰ · in quo deo derogat · vñ ſup illud math · v
qui dixerit fatue dicit glo · non modicꝰ furor eſt · ꝗ deus
ſale ſapĩe condiuit infatuatum dicere · ꝛ ſaliẽti deo dero=
gare · Quarto iniquꝰ eſt talis in deuꝫ · quia dum ipẽ deus
eſt magnus in ſe · in eo quodãmõ ꝑuus eſt · cum contrario
modo oporteat eſſe · Oportet em̃ hominẽ minui vt deus in
eo creſcat · iuxta illud ꝑ̄curſoris · ioh · iij · Illũ oportꝫ cre
ſcere · me aũt minui · In ꝓximũ vͦo iniquꝰ eſt qui ſe ꝑ̄fert
alijs dupli̾ · Primo quia ꝑ̄ſumit ꝓximuꝫ iudicare in qͦ nõ
habet iudiciũ · ꝛ contra ꝓhibitõnem dñi · Mar · vij · No
lite iudicare ꝛ non iudicabimi · ꝛ apo · Tu q̃s es qui iudi
cas ſeruuꝫ alienũ · dño ſuo ſtat ꝗ̃ cadit · Scḋo quia inique
iudicat eum ꝛ quaſi habet ſtaterã doloſaꝫ cum ꝑ vno pec
cato quod ſcit de ꝓximo ſuo ei preponit ſe cum ſciat ſe mul
ta peccata cõmiſiſſe · Preterea neſcit circumſtantias pec
catorum in proximo que multum poſſunt diminuere pec=
catum eius · neſcit enim qua intentõne fecit verum ex ſub
reptõne vel debilitate · vtrum ex ignorantia · vel ex certa
ignorantia · vtrum caſu vel ex ꝓpoſito · ꝛ vtrum ex vehem̃
cia temptatõnis · Item ꝑ ridiculoſa argumẽtatõne quam
non auderet etiaꝫ recitare in ſcolis ꝓximum ſuum iudicat
malum vel ꝑ aliquo leui ſigno · De hac ſtatera prouerbi ·
xj · ſtatera doloſa abhomĩatõ eſt apud deum · Qui ſapiens
eſſet longe peccata ſua maiora quam aliorum extimaret
cum melius cognoſcat circumſtantias peccatum ſuum ag
grauantes · quã circumſtãcias que aggrauãt peccata alio
rum · bern̄ · Qui perfecte ſemetipm̃ examinando intelligit
ſuo peccato nulliꝰ peccatũ par eſſe exiſtimat ꝗ non ſic ſuũ
intelligit · homĩ qui ſe ꝑ̄fert alijs qui de ſe ſolo bonã habꝫ
opiõne q̃nꝫ ita accidit ſic accidit amã q̃ d̾ ſe ſolo cõdebat

q̄ a rege eſſet honorandus cum a rege eſſet ſuſpendendꝰ
heſter · iiij · Cogitans aman in corde ſuo q̄ nullū alium rex
niſi ſeipm̄ vellet honorare · reſpōdit ꝛc̄ · ꝛ ſubditur q̄ ſu=
ſpēſus eſt amā in patibulo q̄ parauerat mardocheo · Mar
docheum vero quem aman ſuſpendere voluit · rex honorari
p̄cepit · ſic ille qui alium iudicat quandoq; eſt condemp=
nandus · ꝛ qui ab eo iudicat̄ ad regnum eſt ſublimandꝰ ·

De p̄ſumptōne · Capi · Quintum ·

SEquitur de ſuperbia affectus que diuidit̄ in pre
ſumptōnem ꝛ appetitū ꝓprie excellētie · Et p̄mo
ꝓſequemur de p̄ſumptōe · de quā p̄mo oſtendemꝰ
quantū p̄ſumptō homini ſit timenda · Secundo p̄ſumptu
oſos homies fatuos eſſe · Tertō diſtinguemus diuerſas
ſpēs p̄ſumptōnis · Tripliciter pōt oſtendi q̄ valde timen
da eſt p̄ſumptō · Primo per hoc q̄ dominus cum tāto dāp
no ꝛ iactura animaꝝ voluit hoc morbo mederi · Ideo enim
diſtulit incarnari longo tempore vt p̄ſumptō in homine de
ſtrueret̄ · Noluit enim venire donec homo de lege naturali
et ſcripta conuinceret̄ q̄ neutra iuuare potuiſſet · Secū
do per hoc q̄ dominus aliquādo viros ſanctos permittit ca
dere in aliqd̄ manifeſtum peccatum mortale ne de ſe preſu
mant · Augꝰ · audeo dicere · Supbum eſſe vtile cadere in
aliquod apertum ꝛ manifeſtū peccatum · vnde ſibi diſplice
ant · qui iam ſibi placendo ceciderāt · ſalubrius eniȝ ſibi pe
trus quādo fleuit diſplicuit · quam placuit qn̄ p̄ſumpſit
Tertō per hoc q̄ multiplex dampnum ꝓuenit ex p̄ſump
tōne · ꝛ eſt triplex dampnum quod inde ꝓuenit · deus em̄
p̄ſumenti de ſe · auxilium ſuum ſubtrahit ſubtracto dei auxi
lio homo in bono non ꝓficit · ꝛ tandeȝ in malo corruit · de p̄
mo iudith · vj · p̄ſumentes de ſe ꝛ de ſua v̄tute gl̄iantes hu
m̄ilias · de ſcd̄o augꝰ · ſup illud p̄s · Infirmata eſt tu vero
perfeciſti eam · non firmaret̄ · dicit augꝰ · niſi infirmaret̄
Idem · multos impedit a firmitate p̄ſumptō firmitatis ·
De ruina quam facit p̄ſumptō patet in petro qui vilius

omnibus corruit quia p̄ ceteris p̄ſumpſit. De p̄ſumptōe
eius Marci. xiiij. Etſi omnes ſcāda. ꝛc̄. Et luc̄. xxij. Dn̄e
paratus ſum tecum in carcerem ꝛ in mortem ire. De rui
na eius Math. xxvj. qualiter ad vocem ancille xp̄m nega
uerit. vnde aug⁹. loquēs ei. vbi dixiſti ſuffitō. ibi defeciſti
vbi tibi placuiſti. ibi periſti. ¶ De fatuitate
de ſe preſumentium.

Fatuitas vero de ſe p̄ſumentium oſtendit p̄mo p
verba ſcripture que infirmitatē humanā oſtēdūt
ij. cor. iij. Non ꝙ ſufficientes ſimus aliq̄d cogitā
re ex nobis ꝛc̄. Si non ſufficit homo ad bene cogitandum
ꝙ minimuꝫ eſt inter bona opera. quomodo ſufficiet ad alia
Joh. vj. Nemo venit ad me niſi pater meus traxerit illū
Item dicit ecc̄. trahe me poſt te. vbi dicit bern̄. in perſona
eccleſie. Domine ſcio me nequaquam eſſe peruenturum ad
te niſi gradiendo poſt te. ſed neqꝫ hoc quidem niſi adiut⁹
a te. ideo precor vt trahas me poſt te. beatus ſi quid eſt
eiu⁹ auxilium abs te. aſcenſiones in corde ſuo diſ. in ual. la
peruenturus quandoqꝫ ad te in montibꝫ gaudiorū. Oſee
xiij. Perditō tua iſrahel. tantum modo ex me auxiliuꝫ tu
um. ꝛ p̄s dr̄. homo ſpūs vadens ꝛ non rediens. quia per
ſe vadit homo ad peccatum. ſed per ſe non redit. nauis p
ſe deſcendit in rabida aqua. ſed per ſe non aſcendit. piſcis
per ſe intrat in naſſam. ſed non per ſe exit. terra ſpineas ꝛ
ebulos. p ſe pfert ſꝫ n̄ p ſe pfert triticū. Sic hō p ſe pt̄ face
re malum. ſed non bonum. Joh. p̄mo. Sine me nichil po
teſtis facere. Aug⁹ loquens de negatōne petri. hoc cog
noſcitur ꝙ verū ſit ſine me nichil poteſtis facere. Ecce ad
vnius aure impulſum firmiſſima columpna contremuit.
Secundo per collatōnem imbecillitatis noſtre ad fortitu
dinem hoſtium noſtrorum. Nos eniꝫ ſumus quaſi locuſte
gigantibus infernalibus compati. qui ſunt hoſtes noſtri
Valde ergo fatuus eſt qui de ſe p̄ſumit. In deo tamen poſ
ſumus etiam gigantes vincere. vnde orig̃. ſuper numeri.

vbi loquit̃ de exploratoribꝫ miſſis a moyſe Vult dominꝰ
iheſus res mirabiles facere · vult de locuſtis ſupare gigan
tes · ꝛ de hijs qui in terra ſunt · celeſtes vincere nequicias
Tertiō exemplis viroꝝ fortium qui corruiſſe legunt̃ · ſi
cut exemplo petri · dd · ſalomonis · ꝛ ſilium · ğğ · dd caden
te nemo ſupbiat · Multos legimus in monte p̄ſumptōnis
corruiſſe · Vnde multū fugiendus eſt mons iſte · Augꝰ ·
multū in ſtrenuus eſt qui illuc ire contendit · vbi multos
corruiſſe conſpicit · In monte hoc ceciderūt qui operant̃
iniquitatem · Precipue poteſt agnoſci fatuitas p̄ſumenti
um de ſe per experientiaꝫ ꝓprie imbecillitatis · leueꝫ em̄ cor
rectōnem vel modicuꝫ verbuꝫ ſubſtinere nequimus · Quo
modo ergo magna p̄ſumimꝰ · qui modicum non poſſumus
Fatuitatem p̄ſumentiū de ſe inſinuat̃ nobis ſalomon ꝓu ·
xiiij · dicens ſapiens timet ꝛ declinat a malo · ſtultꝰ trāſi
lijt ꝛ confidit · ¶ De ſpēbus p̄ſumptōnis ·

Diuiditur autē p̄ſumptō in quatuor ſpēs · Pri=
ma eſt quando aliquis p̄ſumit q̄ alij non p̄ſumūt
ſicut illi qui noua p̄ſumūt p̄ferentes ſe anteceſſo
ribus · ꝛ qui coram aliquibus ſibi equalibus vel maioribꝫ
p̄ſumunt q̄ non ipi · Ad hanc ſpēm p̄ſumptōnis videtur
referri illud ecc̄ · xxxij · Audi tacens ſimul ꝛ querens · ꝛ in
medio magnatoꝝ loqui non p̄ſumas · Secunda eſt quan
do aliquis p̄ſumit de quo p̄ſumendū nō eſſet · vt cum ali=
quis p̄ſumit de viribꝫ ſuis vel de amicis carnalibus · vel de
diuicijs · cont̃ q̄ Iere · xviij · Maledictꝰ homo qui confi
dit in homine ꝛ ponit carnem brachiū ſuum · Et ſubditur
Benedictus vir qui confidit in domino ꝛc̄ · yſa · xxxvi Ec
ce confidis ſuper baculum arundineꝫ confractuꝫ iſtum ſu
per egiptum · cui ſi innixus fuerit homo intrabis manum
eius ꝛ perforabis eam ꝓu · xij · Qui confidit in diuicijs ſu
is corruet · Tercia eſt cum quis p̄ſumit aliquid ante tē=
pus · vt cum quis p̄ſumit de victoria qui cum adhuc im=
pugna ad q̄ refertur illud Iob · xij · Memento belli nec

391

vltra addas loqui ⁊ illud. iij. reg. xx. nō glietur accinct⁹ eque vt diſtinctus. ⁊ vocat glo accinctum illuȝ qui indutus eſt armis ⁊ adhuc eſt in acie. diſtinctum vero qui victor eſt. ⁊ iam arma depoſuit. Ad ideȝ poteſt referri ꝙ dixit quidam pater cuidam fratri dicenti. ego ſum mortu⁹ mundo. ⁊ ſi tu mortuus es ait pater. dyabol⁹ tamen mortuus non eſt. Ad hanc ſpeciem p̄ſumptōnis ptinet quando aliquis p̄ſumit de pfectōne qui adhuc eſt in inchoatōne quantumcūq3 aliquis pfecerit ſemper reputare ſe debet incipientem. vnde ecc̄. xviij. cum conſumauerit hō tūc incipit ⁊c̄. greḡ. in mora. neſcit mens per torporem veteraſcere. que ſemper ſtudet per deſiderium inchoare. Idem ſi a bonis inchoatis volumus laceſſere. valde neceſſe eſt. vt ſemper ea credamus nos inchoare dauid. Et dixi nunc cepi. Jere. iij. Patrem vocabis me ⁊ poſt me ingredi nō ceſſabis. ecc̄. xliij. A luna ſignum diei feſti luminare minuitur in conſumatōne menſis. ſic vir iuſtus quanto pfectior efficitur. tanto in oculis ſuis minuitur Quarta ſpecies eſt quando aliquis p̄ſumit ꝙ eſt ſupra vires ſuas. Sicut cum aliquis p̄ſumit ꝙ exibit a peccato cum voluerit. cum tamen caſum in peccatum modo cauere nō poſſit. De qua p̄ſumptōne. ecc̄. xxix. repromiſſio nequiſſima multos perdidit. De hac p̄ſumptōne dictum eſt amplius vltimo circa finem de luxuria. Ad hanc etiam ſpēm pertinet quādo aliquis inſufficiens recipit curam animarum ⁊ pmittit ſe alios a lupo infernali liberare cum ipe iam ſit in ore ipius. Ad deſtruendum vicium p̄ſumptōnis poſuit domin⁹ hominem iam formatum in paradiſo. vt legit̄ geñ. ij. Ipe homo non poſuit ſe ibi. ymo etiam poſitus a deo. ibi ſtare non potuit. Quomodo ergo in celeſti paradiſo ſe uiribus ſuis ponet. ¶ De appetitu dominij. ¶ Ca. vj.

Sequitur de appetitu pprie excellentie. Et diuiditur in appetitum dominij. ⁊ appetitum magiſterij. ⁊ appetitum pprij exceſſus. Appetitus auteȝ

dominij iam peccatum eſt · quia locus dominij ꝓprie eſt lo
cus dei nec debet ab homine appeti · naturaliter enim inter
homines equalitas eſſe debet · nec eſt homo ſubiectus hoī
niſi per peccatum in beſtiam ſit conuerſus · ⁊ ſic qdammō
hoīe inferior ſit factus · greg. Non eſt homini data ꝑla
tio vt dominet̄ homībus · ſed beſtijs terre ⁊ volucribus ⁊
piſcibus · ideſt homībus in eo ꝙ induunt faciem hoꝝ · vbi
enim non delinquimus pares ſumus · Et eſt ſumptum de
geñ · ꝑmo ſuper hoc verbo · Faciamus hominez ⁊c̄ · ⁊ ſubdi
tur ⁊ preſit piſcibus ⁊c̄ ·

AD deteſtatōnem hui⁹ ꝑmo poſſum⁹ vti diſſuaſi
onibus quas faciunt ſcripture de hoc vitō · Et de
multis pauca ponamus vnde ecc̄ · vij · Noli quere
re ab hoīe ducatum · neqꝫ a rege cathedram honoris · Si
cut ad regem ſpēaliter pertinet ponere aliquem in regno
ſuo qui loco eius ſit ⁊ regi iniuriaretur qui ab alio quam
a rege ſine eius conſenſu hoc obtinere vellet Sic deo iniu
riam facit qui ab alio quam ab ip̄o dignitatem querit Itē
ecc̄ · vij · Noli querere fieri iudex niſi v̄tute valeas irrum=
pere iniquitates · Sicut conflictu bellus corpali · hoſtes
ꝑcipue irruunt ſuper regem · Sic hoſtes ſpēales ſcꝫ vicia
et demones irruunt ꝑcipue ſuper illum qui in dignitate ē
Vnde oportet eum v̄tutem habere dirumpēdi eos Iero ·
Caue honores quos ſine culpa tenere non potes · ſublimi=
tas horū magnitudo ſcelerum eſt · greḡ · in paſtorali · pol
lens v̄tutibꝫ inuitus ⁊ coactus ad regimen animaꝝ · Si
ille qui v̄tutibꝫ pollet inuitus debet accedere · quid de illo
qui vicijs ſordet · ille nullo modo debet accedere · ⁊ ſi acce=
dit damnoſum eſt ⁊ ſibi ⁊ populo · De dampno populi
ꝓū · xxviij · regnantibꝫ impijs ruine hominū · Item leo ru
giens ⁊ vrſus eſuriens princeps impius ſuper populum
pauperem · Item dux indigens prudencia multos oppri=
mit per calumpniam · ⁊ ꝓūbi · xxix · Cum impij ſumpſerint
principatum gemet populus Dampnū autem ꝙ incurrit

qui cum indignus ſit ſublimatᷣ· Dicit augu9 · In nullo ſentō deum ita iratū michi · niſi in hᵒ ꝙ cū indignus eſſez pom̄· ad remum poſitus ſum ad amplustre ſiue ad gubernaculum in capite regiminis ecclesie·

SEcundo ad deteſtatōnem hui9 vicij valent exempla· ꝛ primo exemplum xp̄i de quo dr̄ Jo · vj · ꝙ cum quidam vellent eum regem facere fugit · querentibus autem eum ad mortem · vltimo ſe obtulit · Joh· xviij · Querentes autem ſe ad regimen fugit vt oſtenderz ꝙ quibuſdam pocius expediret eſſe mortuos quaz eſſe in loco dignitatis · hocip̄m confitentᷣ aliqui nobiles ꝛ potentes ꝙ pocius expediret eis eſſe leproſos quam eſſe in ſtatu in quo ſunt · hoc exemplo vtitur · apo · hebre · xij · Curramus ad ꝓpoſitum nobis certamen aſpiciētes remuneratōnem fidei · qui ꝓpoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem · De augu9 · ſimilr̄ qui fugiebat ab omni ciuitate q̄ue non habebat epiſcopum ne in epiſcopum raperetur · Inuenitᷣ etiaz de quodam nomine glafredo ꝑore clarauallenſi ꝙ cum electus eſſet in epiſcopum tornacē· ꝛ ab eugenio papa · et abbate ſuo ſcō · ber · cogeretᷣ onus epiſcopat9 ſubire · ipſe ꝓſtratus ad pedes abbatis ꝛ clericorum qui ſe elegerant in modum crucis ait · Monachus fugitiuus ſi me eicitis eſſe potero · epiſcopus vero nunquam ero · cui laboranti in extremis · quidam monachus ei carus aſſiſtens ait · Care mi oro te vt ſi potes · ſtatum tuum michi poſt mortem reueles · Cui oranti poſt mortem ei9 coram altari apparuit in viſione gaufridus dicens · monacho · Ecce aſſum · gaufridus frater tu9 · Cui ille care mi · quomodo eſt tibi · cui ille bene · ſed reuelatum eſt michi a ſancta trinitate ꝙ ſi ꝓmotus eſſem in epiſcopum fuiſſem in numero reproborꝫ

TErtō facit ad eius deteſtatōnem · ꝙ ambitōſis male eſt dum ad dignitatem tendunt · prius eſt cum ipſam iam acquiſierūt · peſſime erit cum punientᷣ quia in dignitate male ſe habuerūt · ꝙ male ſit ambitōſis

394

dum ad dignitatem tendunt· pmo patet ex verbis ſeñ· di
centis· Quecunqʒ eminere videntur quãuis puſilla ſint·
et tantũmodo operatõne humilimoꝝ exercent p difficiles
et arduos tramites adeunt᷑ locunt᷑ cum frugoſa faſtigiuʒ
dignitatis via eſt· Item philoſophus· hoc maximũ ma=
lum habet ambitõ ꝙ non reſpicit vel deum vel ſe vel alios
ſed per fas vel nefas ⁊ mille pericula ad dignitatem ten=
dit quam appetit· Ambitõſus ſemper eſt pauiſus · timet
enim neq̃d dicat vel faciat· quod in oculis hominũ diſpli
ceat· honeſtatẽ mentit᷑· humilitatem ſimlat· cunctis adu
latur· cunctis inclinat· omnium eſt ſeruus ⁊ tributari⁹·
grauem pugnam habet in ſe dum iniquitas pulſat animuʒ
et ambitõ continet manum· Quod autem valde male ſit
ambitõſo cum iam habet dignitatem multipliciter poteſt
oſtendi· Primo ex verbis· berñ ſic dicentis· O ambitio·
ambicientium crux· quomõ omnes torques ⁊ omnibꝫ pla
ces· nil acerbius cruciat· nil moleſtius inquietat· nil tam̃
apud miſeros mortales celebrius negocijs eius· Ide ſeñ
Nemo ex hijs quos purpuratos uides felix eſt nõ magis
quam ex illis quibus ceptrum vel clamidem in cena fabu
le aſſignant· qui in loco dignitatis ſunt· ſunt in maiori pe
riculo ⁊ quo ad corpus ⁊ quo ad animam frequẽter· Ido
honores ſecum pericula trahũt· cito periclitatur poteſtas
⁊ quanto maior honor· tanto maiora pericula· Idem altiſ
ſimi montes crebris fluminibus feriunt᷑· aug⁹· quanto in
loco ſuperiori· tanto in periculo maiori verſatur· Interdũ
principes ꝓpter magnum periculum in quo ſunt nõ audẽt
etiam ire in ꝓpriam ciuitatem niſi ab armatis circumdent᷑
quod non eſt parua miſeria· Tulius Nonne milies meli⁹
eſt perire quam in ſuam ciuitatem ſine armatorum p̃ſidio
non poſſe viuere· In maioribꝫ etiam criminibus ſunt fre
quenter qui p̃ſunt· vnde Iere· v· Ibo ad optimates ⁊ lo
quar eis ipi enim cognouerunt viam domini ⁊ iudiciũ dei
ſui· ⁊ ecce, magis hij ſimul confregerunt iugum· ruperũt

vincula ⁊ in eodem ca. in fine. Inuenti ſunt in populo im
pij inſidiandes. quaſi aucupes laqueos ponentes ⁊ pedi-
cas ad capiendos viros. ſicut decipula plena auib⁹. ſic do
mus eoꝝ plene dolo. Ideo magnificati ſunt ⁊ ditati in ter
ra. Incraſſati ſunt ⁊ impignati ⁊ ꝑterierūt ſermones me
os peſſime. Seneca. Abſtrahūt a recto diuicie. honores
⁊ potentie. ⁊ alia que in opinione noſtra ſunt cara ꝑtō ſui
vilia. In maiori etiam labore ſunt tales. Vnde ſigti ſūt ꝑ
duo operimenta. ſuperiora que in tabernaculo erāt de pelli
bus arietum ꝓpter eſtum ⁊ ymbrium defenſionem. de quī
bus habēt̃ exod. xxv. operimenta illā cuſtodiebant operi
mentum inferius q̄ erat valde ꝑtōſum. ſic illi qui ꝑſunt
cuſtodiunt filios dei quos ipē tenere diligit. nec vult in
cōmoditatib⁹ ⁊ vexatōnib⁹ exponi. Vnde greg̃. Miſeri-
cors deus quos tenere diligit. ab extremis actōnib⁹ abſcō
dit. Nam ⁊ paterfamilias ad eum laborem ſeruos mittit.
a quo ſubtiles filios ſuſpendit. ⁊ inde filij ſine vexatōe de-
cori ſunt. vnde ſerui in puluere deturpant̃. Cappa pluui
alis non ideo ſuperponitur ceteris veſtibus quia carior ha
beatur. ſed vt pocius ſola deturpet̃. nec fit hoc pn̄cipalit̃
ad vtilitatem cappe. ſed ceterarum veſtium. ſic qui ſuperi
or eſt non debet ſe reputare ceteris meliorem. debet etiaꝫ
credere ſe in ſtatu illo poſituꝫ ꝓpter vtilitatem populi nō
ꝓpter ſuum honorem. expedit eñ vt vnus homo moriatur
ꝓ populo. i. deſt laborioſe vite ⁊ periculoſe exponat̃. q̄ eſt
veluđ mors quedam. Multi tamen ſic fatui ſunt vt mor
tem iſtam appetant. ⁊ dulcedinem quiete vite faſtidiant.
Greg̃. Ceſſatōnem a laborib⁹ mundi dominus imperat. ſꝫ
veſana mens plus aſſequi aſpera carnalr̃. quam tenere blā
da ſpūaliter gaudet. habentes manna faſtidiunt. ⁊ cepe de
ſiderant que non ſine lacrimis comedunt̃. R̃. ambitōſi ex
dignitate quam appetunt non obtinent honorem queꝫ in-
tendunt. non enim ipſi honorant̃ ex dignitate. ſed poci⁹
dignitas exhonorat̃ ⁊ deturpat̃ ab ipſis. Ideo egregie

de ceſare tulli⁹ ait . Ceſar cum, quoſdam honorarē voluit
non ipſos honeſtauit · ſed ornamēto deturpauit · Boetius
Quanto maior eſt dignitas · tanto deſpectōres improbos
facit at non impune · Reddunt nanqꝫ improbi parem dig
nitatibus vicem quas ipſi ſua contagione maculant · ꝛ licꝫ
valde male ſit ambitōſis dum ſunt in dignitate · deteri⁹ ta
men erit eis · cum ꝓ abuſione ſua punient̄ · Jero · in maio
ri gradu maior ſine dubio pena · ſap̄ · vj · Potentes poten
ter tormenta pacientur · Apoc̄ · xviij · quantū glorificauit
ſe ꝛ in delicijs fuit · tantum datur illi tormentum ꝛ luctū
Quarto ꝙ hoc vicium tam efficax eſt ad homines capien=
dos · Vnde quidam · plurima cum ſoleant hominū corrum
pere mores · forcius euertunt femīa cenſus ꝛ honor · Idē
Quem res nec femina vincere poſſunt · ſubiugat ambitō
Quinto parabola illa · iudicum · ix · Juerunt ligna vt vn
gerent ſuper ſe regem · dixeruntqꝫ oliue · Impera nobis ·
que reſpondit Nunquid poſſum deſerere pinguedinē me
am qua dij vtunt̄ ꝛ homines · ꝛ venire vt inter lingna pro
mouear · Dixeruntqꝫ lingna ad arborem ficum · veni ꝛ ſu=
per nos regnum accipe · que reſpondit eis · Nunquid poſ
ſum deſerere dulcedinē meam fructuſqꝫ ſuauiſſimos ꝛ ire
vt inter cetera lingna ꝓmouear · locutaqꝫ ſunt ligna ad vi
tem · veni ꝛ impera nobis · Que reſpondit eis · Nunquid
poſſū deſerere vinū meū quod letificat deū ꝛ hoīes · ꝛ inē
cetera lingna ꝓmoueri · Dixeruntqꝫ om̄ia lingna ad rānū ·
Veni ꝛ impera ſuper nos · Que reſpondit eis Si vere me
regem conſtituitis · venite ꝛ ſub vmbra mea requieſcite ·
Lingna ſuper ſe regem vngunt · quando aliqui aliquē eli
gunt · vt eis dominetur · Notabiliter autē dicuntur eū
vngere · occaſionē enī dant vt vncte ꝛ manſuete debeat
ſe habere erga eos in hoc ꝙ eum ſibi p̄ficiunt ꝛ ſibi pre=
ponunt · valde enī peruerſum eſt eos exhonorare qui eū
in honore poſuerunt et poteſtate de manu aliorum accepta
in oppreſſionem eorū vti · Que peruerſitas eſt figurata ·

Math·xxvij·in hoc q̄ milites p̄ſidis accipientes arūdinē
de manu xp̄i pcuciebāt inde caput ei⁹·In arundine em̄ q̄
vacua eſt·intelligit̃ terrena poteſtas·q̄ nichil ſoliditatis
habet·Per oliuaʒ cui⁹ pinguedine de⁹ homineſq; vtūt̃,
ſigt̃ur aliq̄s vir miſericors qui oleo mīe ſue pauptatē ali
orum cōdit·ꝛ q̄ſi impinguat·ꝛ lucē diuine grē eodē oleo
in ſe nutrit ꝛ conſeruat·tlis p̄latōneʒ refugit timens·ne
occaſione eius bonum āmittat q̄ accepit·In ficu intelli
gitur aliq̄s ɔtemplatiu⁹ iam dulcedinē dei p ɔtēplatōnē
ſenciēs qui p̄latōnem refugit·quia timet dulcedinē quaʒ
ſenſit pdere·Scit em̄ q̄ oportebit eum p ſollicitudinē ex
teriorꝫ extra ſe exire·Vn̄ luc̄·xiiij·Villam emi ꝛ neceſſe
hēo exire·ꝛ dicit īt̄li·ab int̄rna ɔtemplatōne ꝛ ibidē di
cit glo·aug⁹·In empta villa dn̄atō notat̃ ꝛ ſuperbia·vil
lam poſſidere hoīes·ſibi ſubdere·viciū malū·viciū p̄mum
Per viteʒ ꝓpt̄ vini feruorē intelligit̃ aliq̄s pfecte carita
tis ꝛ feruentis·qui p̄latōneʒ ſimilr̄ recuſat·timēs ne fer
uor caritatis in eo tepeſcat ꝓpt̄ aquā mūdane cure ſupīn=
fuſam·Rann⁹ aūt eſt gen⁹ rubi aſperū nimis ꝛ aculeatū
ſicͤ ſentes·ꝛ ſcd̄m ioſephū ad impetū venti ignē naturalr̄
ꝓducit·ꝛ eſt p̄mo molle ꝛ poſt dureſcit·vn̄ ſignat aliquē
malū ambitōſū qui ſpinis vitōrꝫ ſpinoſus eſt·qui ſpoliat
ſubditos ſuos·ſicut ſpīne lana ſpoliāt oues ɔtigētes eas
qui ex ſe emittit ignem pūerſe conūſatōnis·quo ſe ꝛ ſub
ditos cōburat incendio infernali·Qui p̄mo ſe ſubditis ſu
is mollē exhibet ꝛ māſuetū·deinde v̄o durū q; tirānidē ex
ercet·tlis regimē nō recuſat Poteſt tamē videri alicui q̄
appetit⁹ dominij mal⁹ nō ſit cū dicat apo·ꝫ·ad thy·iij·ſi
quis epātuʒ deſiderat·bonū op⁹ deſiderat·Sed nulla eſt
obiectio iſta·Si quis verum apoſtoli conſideret diligen=
ter·Non enim dicit apoſtol⁹·q̄ ſi quis deſideret epiſcopa
tum·quod ipſe benefaciat·vel q̄ deſiderium eius bonum
ſit·ſed vult oſtendere quid ſignificetur hoc nomīe ep̄a
tus quia nomē grecū eſt·Vnde dicit glo·ſuper illuʒ locū

Exponere voluit apoſtolus · quid ſit epiſcopatus · quia
nomē eſt opis non honoris · grecū em̄ eſt ꝛ inde dictū voca
bulum · qꝛ ille qui p̄ficit̄ ſupintendit curam eoꝝ gerens ·
Scopos em̄ intentō eſt · Vnde epiſcop⁹ grece ſupinten=
dens latine dr̄ · vt intelligat ſe nō eſſe epiſcopū qui p̄eſſe
dilexerit non ꝓdeſſe · Epūs eniꝫ eſt ſup ſuam ꝛ alioꝝ vitā
intentō · Nec valet hoc argumētū · ſi quis ep̄atum ꝛc̄ · ḡ
deſiderium ep̄atus eſt bonum · ſicut non valet · latro qui
vult furari bonam capam · deſiderat bonā rem · qꝛ bonaꝫ ca
pam · ḡ deſideriū ei⁹ bonuꝫ eſt · ibi glo · Loc⁹ ſupioꝛ ſine q̄
populus regi non pōt · ꝛſi ita teneat̄ atqꝫ adminiſtret̄ vt
decet · tamē indecent̄ appetit̄ · Vero · ocium ſanctū quer=
rit caritas veritatis · negociū iuſtuꝫ ſuſcipit neceſſitas ca
ritatis · quā ſarcinam ſi nullus imponit pcipiēde atqꝫ intu
ende vacandū eſt veritati Si autē imponit̄ ſuſcipiēda eſt
ꝓpter neceſſitatē caritatis · ſꝫ non deſerēda eſt delectatō ve
ritatis · ne ſubtrahat̄ ipā ſuauitas · ꝛ opprimat iſta neceſ=
ſitas · Patet ḡ ꝙ non appetēdus eſt locus dignitatis · j ·
cor · xiij · caritas non eſt ambitōſa · Quid aūt in dignitati
bus homīes appetant · vtrū lucrū animaꝝ · vtrū lucrum
burſaꝝ · vtrū laborē vel honorem · ſatis apparet · Si hono
res ꝛ diuicie ab officijs eccliaſticis ſepent̄ · vnde legit̄ ꝙ
mortuo ſixto papa · diu vacauit papat⁹ nec inuent⁹ eſt
qui ſubiret illud on⁹ quomā non habebat eccl'ia diuicias
nec pōpā ſclārez · hijs adūētis tpe ſilueſtri illico ābitō na
ſcebat̄ ꝛ late puagabat̄ De appetitu magiſterij Ca viij

Dictum eſt de appetitu dominij · ꝯſequēter dicen
dum eſt de appetitu magiſterij · de quo hoc ordie
dicem⁹ · Primo oſtēdem⁹ ex quibꝫ cauſis appeti
tus magiſterij poſſit eſſe culpabilis · Secūdo oñdem⁹ de
magiſterio curioſoꝝ q̄nte ſit vexatōis ꝛ afflictōis · Tertō
oñdem⁹ q̄nti miti ſit miſteriuꝫ magiſterij ꝙ hn̄t uiri q̄s re
git timoꝛ ꝛ caritas dei · Quibꝫ de cauſis appetit⁹ ma
giſterij poſſit eſſe culpabilis ·

PRimum igitur notandū eſt q͛ appetit⁹ magiſterij
culpabilis poteſt eſſe quinqʒ de cauſis · Primo
ꝓpter ignorantiaʒ qn̄ ſcʒ aliq̄s p̄ſumit docere q͛ n̄
addidicit · vnde Iac. iij · Nolite plures magiſtri fieri fra-
tres mei · glo · niſi tantum diſcreti ⁊ in ſcripturis docti ꝓu̇
xviij · Qui prius rn̄det quam audiat ſtultum ſe eſſe demō
ſtrat ⁊ confuſione dignū · Saluſti⁹ · Poſtquam honores
adepti ſunt tunc p̊mum acta ⁊ p̄ceptū maioꝝ legere inci
piunt prepoſteri homīes · ecc̊ · xxiij · Audi tacens ⁊ ꝓ re
uerentia accedet tibi bona gratia · Iero · Ceteri qui variā
ſuppellectilem ⁊ vilia opuſcula fabricant ſine doctore eē
non poſſunt q͛ cupiūt q͛ medicoꝝ eſt ꝓmittunt medici
tractant fabrilia fabri · Sola ſcripturaꝝ ars eſt quā ſibi
paſſim omnes vendicant ⁊ ſubdit · hanc vniuerſi p̄ſumunt
lacerant docēt anteq̄ diſcāt · gg̊ · Turpe eſt tunc ſalomonē
querere cum debem⁹ queſtionē enodare · Socrates · cuiu-
dam interrogāti quō poſſʒ optime docere ait · Si nl̄ dixe
ris · niſi q͛ bn̄ ſcieris · Scdo poteſt eſſe appetit⁹ magiſterij
culpabil' · qn̄ honeſtā vitā indignū eīn eſt celeſtē doctri-
nam eſſe in vaſe immūdo · vn̄ dd̄ peccatori dixit deus · q̄re
tu ꝛc̄ · ⁊ ꝓu̇ · xxvij · Quō ſi argēto ſordido ornare velis vas
fictile ſic tumēta labia cum peſſimo corde ſociata · dignus
irriſione eſſʒ qui argēto vas fictile ornare vellet · ⁊ cū vel
let ornare lutum ſordidaret argētuʒ · ſic irriſione dignus
eſt qui cum mal⁹ ſit · tn̄ ad ſuperbiā ⁊ vanaʒ gl'iaʒ bona ver
ba dicit docēs bona qd̄ammō obligat ſe ex doctrina ſua ad
bn̄faciēdū · vn̄ ſup illd̄ iob xxxix · circūdabit collo ei⁹ hin
nitū · dic̄ gg̊ · collo eq̄ hīnit⁹ c̄cūdat' q2 ne p diuſa opa ꝓde
at ſuis vocib⁹ vita p̄dicātis obſidet' ⁊ ſup id ꝓu̇ · iij · c̄cūda
eas gutturi tuo dic̄ glo · v̄tutes doc3 c̄cūdari gutturi cuʒ
vox voci⁹ ī gutture fieri ſoleat q2 ſ · p̄dicatōis vox de inte
riis manat ſʒ exti⁹ c̄cūdat · Nā q̄ aliq̄s ad bn̄ opand̄ ⁊ vine
dū excitat eo ad bn̄ agēdū opa p̄dicatōis ſeip̄ʒ ligat gg̊ ·
Qui verbum dei loquit' p̊us ſtudeat qualr̄ viuat ⁊ poſt ex

400

actu colligat que ⁊ qualr̄ dicat · ⁊ ecc̄ · xxix · Que in manu
habes ciba ceteros · Ea i manu habem⁹ que ope implem⁹
⁊ talia debem⁹ p̄dicare alijs · ⁊ ecc̄ · xxix · Confirma verbū
et fidelr̄ age cum illo ⁊ in omni tempe inuenies q̄ necessā
rium est · Bona opatō est verbi confirmatō · mala v̄o opera
tō infirmatō est · verbi fidelr̄ agit cum verbo · quī q̄ p̄dicat
credere ſe oſtendit q̄ idem ope implet · Qui p̄dicat delec
tatōnem aliquaz venenatā eſſe ⁊ toxicatā ⁊ tamē eandem
ſumit non videt᷑ credere q̄ p̄dicat · nec fidelr̄ agit cum ver
bo · ¶ Et notandū q̄ hr̄e doctrinam bonaz ⁊ vitam malaz
ipſi habenti valde est verecundū ⁊ erubeſcētia plenū deo
et diſplicet · ⁊ ecclie multū nocet · Primū multiplr̄ poteſt
oſtendi p̄mo p hoc q̄ ille qui bene docet ⁊ male viuit · qua
ſi defert lucernā ante ſe quā immūdiciā ſuaz alijs oſtēdit
dd. Lucerna pedib⁹ meis verbū tuum p̄s · vi · Mandatū
lucerna est ⁊ lex lux est · Item tl̄is de bello fugit · ⁊ cū ad
pugnandū ſtrenue alios exhortat᷑ · litteras etiaz p̄pe dāp
natōnis publicat. Vnde apo · in quo alium iudicas teipz
condempnas · Item in li · pſperi · Bene loquī ⁊ male viue
re nichil aliud est quā ſeipm̄ ſua voce dampnare · Talis
ſibiipſi contradicit ⁊ ſeipm̄ confūdit · Jero · Non ↄfun=
dant opa tua ſermonē tuum ne cum in ecclia loqueris taci
tus quilibz reſpondeat · Cur ergo hoc q̄ dicis ip̄e nō fac
delicat⁹ magiſter est qui pleno ventre de ieiunijs diſputat
Accuſare auariciam etiaz latro poteſt · Sacerdotis criſti
mens manuſq̄z concordent · Talis ope deſtruit qd̄ verbo
edificat · ecc̄ · xxiiij · Vnus edificās ⁊ alius deſtruēs quid
pderit eīs ei labor Talis habet linguā longe maiorē manu
q̄ ſine dubio mōſtruoſū est · gg̃ · Monſtruoſa res est ma=
nus remiſſa ⁊ lingua magniloqua · ⁊ de tali irriſione ſolet
dici illud geñ · xxvij · vox quidez vox iacob est · ſed man⁹
ſunt eſau · Quod hoc autem multum diſpliceat deo · oſten
di pōt ex h̄ q̄ domin⁹ maledixit ficulnee habenti folia ſine
fructu · vt legit᷑ ma · xxi · ficulnea eīm hn̄s folia ſine fructu

Predicator eſt habens v̊ba ſine bonis operibꝰ Item oſtē
di poteſt ex hoc ꝙ dn̄s tot maledictōnes faciebat ſuperb̄
et phariſeis qui habebāt folia verboꝝ ſine fructu bonoꝝ
operū · quas maledictōes h̄es Math̄ xxiiij · Nō autē val
de nocet hoc eccl̄ie dei · multipl̄r pōt oſtendi · p̄mo ꝑ hoc
ꝙ doctrina eccl̄ie in eis non habet talem virtutē qualē de
beret · vn̄ auctoritas Qui nō ardet nō incendit · greḡ · ma
gis valet ad p̄dicandū ſancti amoris conſciētia quaꝫ exer
citati ſermonis ſcientia · Ideꝫ nulla eſt dulcedo lingue niſi
condiat̄ ſapore vite · Item greḡ · ſuꝑ exo · Sermo dulce=
dinem non habet queꝫ vita reproba intra conſciam remor
det Idem illi ſoli de deo dulciter loqui voluerūt qui eū cor
dis viſceibꝰ dilexerūt · Item ſermo dei contēptibilis red
ditur hominibꝰ ꝑ vitaꝫ malā p̄dicantiū · vn̄ greg̃ · Cuiꝰ vi
ta deſpicit̄ · reſtat vt eiꝰ p̄dicatō contēpnat̄ · Ipa etiam
veritas ſuſpecta redditur homībꝰ · Quis eniꝫ crederet ali
cui qui aliquā viā aſſereret latronibꝰ plenā neminē poſſe
tranſire ꝑ eam · abſq̄ꝫ ſpoliatōne ⁊ inſidiatōne · ſi poſt aſ
ſertōnem illaꝫ eādem viam eligere vellet · Itē quis non ha
beret ſuſpectā exhortatōneꝫ inſequēdi hoſtes factā ab eo
quem ſcirent eſſe ex ꝑte hoſtiū · ꝓpter malā vitā eoꝝ qui
h̄nt inſtruere alios · multa mala euenīūt eccl̄ie dei · Unde
treñ · iiij · non crediderūt reges terre · ⁊ vniuerſi habitato
res regionis ꝙ ingrederet̄ hoſtis ⁊ inimicus per portas
iheruſalem ꝓpter peccata ꝓphetarum eius ⁊ iniquitates ſa
cerdotum eius qui effuderunt in medio eius ſanguinem
iuſtoꝝ · effuderūt inquā ſuo malo exemplo · Tertō poteſt
eſſe culpabilis appetitus magiſterij ꝓpter hoc ꝙ appetit
ꝙ proprium eſt dei ſcilicet magiſterium. Occaſionem ad=
diſcendi pōt dare homo homini · ſ; ꝓp̄e non docet niſi deꝰ ·
Unde auguſti. Magiſteria forinſecus adiutoria quedam
ſunt ⁊ ammonitōnes · ſ; cathedrā h̄et in celo q̄ corda doceꝫ
Aliud eſt oculis materiam miniſtrare que videat̄ ⁊ aliud
eſt viſum ꝯferre oculis · Ad doctores forinſecos pertinꝫ

402

materiam miniſtrare illis qui addiſcunt ſed ad interio=
rem magiſtruʒ pertinet vt ad videndū ſenſum cordis ape
riat ⁊ ſicut oculus ⁊ res abiecta non ſufficiunt · vt viſus
in actu fiat niſi oculus illumineť · Vnde poſtquā aliquis
audit aliud a doctore forinſeco ipo antequaʒ acquieſcat
conſuluit magiſtrum interioreʒ · Quod autem dei ſit ꝓprie
magiſteriū multis teſtimonijs ſcripture poteſt oſtendi de
quibus pauca ſufficiant ponere legiť Math · xxiij · Noli=
te vocari rabi vnus eſt em̄ magiſter veſter · vbi dicit interli
Ne ꝙ deo debeť nobis · pſumatis attribuere · Vnde glo ·
Qui illuminat hominē ꝙ non alius homo ſed tantū exerceʒ
docendo non intellectum pſtat · Item glo · Magiſter ex o
ſortō veri magiſtri tanquā eius nuncius ⁊ ꝓ reuerentia ip
ſius a quo mittiť honoretur · Item ꝓū · xij · Dominus dat
ſapientiam · ⁊ ex ore eius prudentia ⁊ ſciētia · Et ecc · pmo
Omnis ſapientia a domino deo eſt · Et Joh · vj · Et erunt
omnes docibiles dei · vbi dicit glo · Teſtanť ꝓphete omēs
homies illius · ideſt xpiane fidei eſſe docibiles dei · quia ⁊ ſi
homines foris loqunť tamē ſolus deus ſenſus aperiat Itē
Jo · xxiiij · de ſpū ſancto ille vos docebit omnia · ⁊ · xvj ·
Docebit vos omnē veritatem · Interli · Intus ſine ſono
ſic fit ⁊ alijs ſanctis · Item · j · io · ij · Non neceſſe habebi=
tis vt aliquis doceat vos · ſed ſicut vnctō eius doceʒ vos
de omnibꝫ glo Nemo docenti tribuat ꝙ ex ore docentis in
telligit niſi intus ſit qui doceat lingua doctoris exterius
inuanū laborat nec tamē doctor taceat ſed ꝙ poteſt agat
Ad idem oſtendendū valet ꝙ dicit philoſophꝰ · Impoſſi
bile eſt de pellibꝫ caprarum aut ouium haurire ſapientiaʒ
Ideo hortatō pmittenda eſt ab hijs qui ſtudere volunt ·
Sapiētia enim donuʒ dei eſt nec debet aliquis tēptare rape
eā violētia labois ľ ſtudij irreqſito dño · Jac · j · ſi qs idigʒ
ſapia poſtulet a deo ⁊ Augꝰ orōe meliꝰ ſoluūť dubia ꝙ
inqſitōe alia · Certo pōt eē culpabiľ appetitꝰ magiſterij qꝛ
hō appetit eſſe ſupior illo ꝙ natura genuit ſibi equalem ·

Vnde augꝰ · hominez homini ſubdi non natura eſt homis
bene iſtituti ſed pena dampanati · Equalitas multuz pla
cet deo · vnde dauid · Mirabile templum tuum in equita-
te · Quanto poteſt eſſe culpabilis appetitus magiſterij ſi
ꝓpter vanam gl'iam appetat' · Hic faciūt ſcribe ꝛ phariſei
vnde math · xxiij · Amant ꝑmos recubitus in cenis ꝛ pri
mas cathedras in ſynagogis ꝛ ſalutatōnes in foro ꝛ voca
ri ab hoībus rabi ¶ De afflitōne magiſterij curioſoꝝ

Dictum eſt ex quibꝫ poſſit eſſe culpabilis appeti
tus magiſterij · Nunc dicenduz eſt quāte afflictō
nis magiſteriū curioſorum ſit ꝙ ſatis oſtendit no
bis ſalomon · eccl' · j · dicens ꝓpoſui in animo meo querere
et inueſtigare ſapienter de omnibꝫ que ſunt ſub ſole hanc
occupatōnem peſſimā dedit deꝰ filijs hominū vt occupen
tur in ea alia tranſlatō habet hanc diſcenſionez peſſimam
Studiuz curioſoꝝ dici poteſt occupatō mala · peior ꝛ peſ
ſima · Mala ꝓpter afflictōnem tam corporis quaz anime ·
ꝛ ꝑcipue erit iſta afflictō vbi parua vel nulla vtilitas eſt
vnde ſen̄ · Quid te torques in illa queſtione quaz ſubtiliꝰ
eſt contempſiſſe quaz ſoluere · ido nullius rei difficiliꝰ eſt
inuentō niſi illius cuius inuente hic nullus eſt fructus in
ueniſſe · Peior vero eſt ꝓpter contemptores ſapie · ꝛ faſti
dioſos auditores · de contemptu ſapie habet' ꝓu̇b · ꝑmo ·
Sapiētiam atqꝫ doctrinaz ſtulti deſpiciunt · Ideo deſpici
tur ſapientia a ſtultis quia ab eis non cognoſcit' De otēp
tu ſapientie dicit ſen̄ · Ad ſapientiaz quis accedet quis
dignam iudicat niſi quam in tranſitu nouerit · Quis phi
loſophū aut nullū liberale ſtudium reſpicit niſi cum aliqs
pluuiꝰ interueniat dies quaſi perdere libet atqꝫ nichil inue
nitur ex hijs que paruz inueſtigata · antiqui reliquerunt
hic iuuentus ſobria incumberet · hoc maiores docerent
minores addiſceret · Vix ad fundum veniretur vbi veri
tas poſita eſt quam nunc ſumma et leui manu querimꝰ ·
dicit iteruz ſen̄ · Faſtidientis ſtomachꝰ eſt multa deguſtare

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

404

Quidam auditores adeo faſtidioſi ſūt · vt non poſſint ſuſti-
nere ꝙ aliquid eis dicatᷣ ꝙ alias audierint licet illud ne=
ſciant · de quibꝰ mirū eſt quomodo ipſi poſſint audire miſ-
ſam de beata v̇gine quã tociens audierunt · Peſſima vo
occupatō eſt ꝓpter multiplex periculū ꝙ ibi eſt. ¶ Diffici-
le em̄ eſt docentes a ſuperbia ⁊ vana glīa non ſeduci · etiam
pedibus apoſtoloꝝ dicitur puluis vane glīe adheſiſſe · de
hoc piculo habetᷣ Math · iiij · ſuper illud ⁊ ſtatuit eum ſu-
pra pinaculum templi · Ibi em̄ dicit glo · in eo loco xp̄m
temptat in quo multos deceperat · ⁊ alia glo · ibi erant ſe-
des doctorum · vnde populo loquerentᷣ vbi multos cepit
vana gloria honore magiſterij inflatos · Aliud periculum
infidelitatis in deum frequenter enī magiſtri deo infideles
in talento ſibi cōmiſſo eodem enim p̄tō quo ipſi emunt cu-
prum quandoq̄ poſſunt emere aurum · ⁊ eodem labore poſ-
ſent habere edificatiua quo ipſi acquirunt inflatiua Ter-
cium periculū eſt impietatis in ꝓximuz frequenter enī ma-
giſtri pocius volunt cauillatōibꝰ inutilibꝰ intendere quã
fratres ſuos qui ad mortē trahuntᷣ eripere · Sen̄ · Secu-
rius eſt inimica conquerere cum hoſtis inſtat à tergo et
mouere iuſſus eſt ſe miles · neceſſitas excutit ꝙ pax ocio-
ſa collegit · Demens merito videretᷣ ſi cum ſaxa i mmuni=
mentū ſenes feminęq̄ congererent cum iuuentus intrat
portas armata expectaret ſederem ocōſus ⁊ huiuſmodi q̄-
ſtiunculas ponerē ꝙ non perdidiſti habes cornua non pdi-
diſti ergo cornua habes · Non vacat ad iſtas ineptias in=
gens negocium in manibꝰ eſt mors me ſequitᷣ · fugit vita
aduerſus hec me doce · ¶ De merito honoꝝ doctoꝝ ·

Sequitᷣ videre quanti meriti ſit miniſteriū honoꝝ
doctoꝝ q̄s timor dei ⁊ caritas regit · Ad cuius
rei euidenciam notanduz eſt ꝙ triplex eſt genꝰ ho-
minū · Alij enī ſunt indocti · Alij ſunt docti · non tamen a-
deo vt ſufficiant docere alios · Tercij vero adeo docti ſunt
vt docere poſſunt · Primi miſeri ſūt in vita iſta quodāmō

enim brutis inferiores ſunt. Unde boe. in li. conſol'. hūa
ne nature iſta cōditō eſt vt intantū ceteris rebꝫ excellat
cum ſe cognoſcit. eadem tamen infra beſtias redigat̄ nō ſe
noſſe deſierit. Naꝫ ceteris animantibꝫ ſeſe ignorare natu
re eſt. homini omnino vitō venit. Ad idem facit ꝙ legit̄
cant̄. pmo. Si ignoras te o pulcherrima int̄ mlieres egre
dere ⁊ abi poſt veſtigia gregum tuoꝝ. Sponſa ſi ſe igno
rat poſt greges vadit. quia quodāmodo iumentis poſte
rior fit. Miſeriores autē ſunt indocti quando moriunt̄.
vnde ꝓu. x. Qui indocti ſūt in cordis. egeſtate morient̄ur
De merito vo eorū q̄ docti ſūt. legit̄ dan. xij. Qui docti
fuerint quaſi ſplendor firmamēti ⁊ qui ad iuſticiam erudi
unt multos quaſi ſtelle in ꝑpetuas eternitates. Sic ſtel
le valde ſplendidiores ſunt quam firmamentum ſic maior
eſt gloria docentiū alios quam eoruꝫ qui docent̄. p̄cipue
tamen vtile eſt docere eos qui alios poſſunt docere. vnde
ſeruo pigro ⁊ nequam p̄cipue obicitur Math. xxv. quod
oportuit pecuniam domini ſui cōmittere nūmularijs. vbi
dicit glo. Nūmularij ſunt qui p̄dicatōnem auditam vo=
lunt verbis ⁊ opere exercere ⁊ ꝙ valde vtilia ſit docere ta
les quam docere alios homines ſi bene ⁊ fideliter docean=
tur manifeſtum poteſt eſſe ex hoc ꝙ maior vtilitas poteſt
ſequi ex eruditōne vnius talium quam ex eruditōne mil
le aliorum. ¶ De appetitu ſimplicis exceſſus. Ca. viij
Dictum eſt de appetitu dominij ⁊ de appetitu magi
ſterij. nunc dicendū eſt de appetitu ſimplicis ex
ceſſus. hoc vitō laborant illi. qui volunt excede=
re alios in diuicijs ⁊ in pulchritudine vel in aliquo bono
nec vellent aliquid ſibi equari. Ad hoc viciū videtur ꝑt
tinere illud quod legitur in luca. xxij. Facta eſt contētō
inter eos quis eorum videret̄ eſſe maior. Ad deteſtatōnē
vero huiꝰ vicij pmo videt̄ facere hoc ꝙ iſtud peccatuꝫ eſt
malicie. Malicia enim hic intelligimꝰ affectōneꝫ alieni ma
li. Qui vult ſe excedere alios per conſequens vult alios

406

excedi · ⁊ vult ſic malum eorum · Vult enim aliorum par uitatem · quia quodāmodo facit ad hoc vt ſua magnitudo vel ſit vel appareat · Secundo poteſt facere ad deteſtatōez huiꝰ vicij hoc q̄ ipm̄ reddit animum valde mutabilez · qn̄ enim ille qui laborat hoc vitō reſpicit aliquem a quo ipſe excedit᷑ triſtatur · ⁊ ſic modo timet modo dolet modo infla tur · modo ānichilat᷑ · hanc mutabilitatem inſinuat nobis ſeñ dicens · Magnitudo certū modum non habet · operatō autem tollit eam aut dep̄mit · Nauis que in flumine mag na eſt in mari paruula eſt · Tercium vicium eſt q · quedaz fames inſaciabilis nunquaz enim implet᷑ deſiderium eiꝰ q̄ omnes alios vult excedere qꝛ ſi excedit ab vno excedit᷑ ab alio · Et · ſi excedit aliquez in aliqua ḡratia excedit᷑ ab eodem in alia gratia · Et · exceſſus quem ip̄e appetit ad ma lum ſuum eſt · ſicut enim habundantia humoris in aliq̄ mē bro apoſtema ſolet generare · ſic exceſſus in hominibꝫ apo ſtema generat ſuperbie · ⁊ ſicut fatuꝰ eſſet qui vellet vnū oculum alium excedere cum ſcd̄m naturam debeant eq̄les eſſe · Sic fatuus eſt qui deſiderat vt ip̄e alios excedat · p fectum p̄prium poteſt aliquis deſiderare · ſed etiam debet ei placere pfectus aliorum quoꝝ ei equent᷑ debent om̄es filij dei amare ſe velut fratres equalitatem ⁊ ſilitudinem · vnde legit᷑ de ipſo filio dei ad heb · ij · q̄ debuit fratribus p omnia aſſilari · ⁊ ecc̄ · xxxij · Rectorem te poſuerūt noli ex tolli · eſto in eis quaſi vnus ex ipſis ·

¶ De ſuperbia exteriori · ⁊ de illa que in ipſo corpore ap paret · ¶ Cap̄ · ix ·

Dictum eſt de ſuperbia interiori conſequenter dd̄z eſt de ſuperbia exteriori · Vocatur ſuperbia exteri or aliquid extrinſecuz quod a ſuperbia interiore pcedit ⁊ eam oſtendit · ⁊ poteſt diſtingui iſta ſuperbia ſe cundum diuerſitatem rerum in quibꝫ ſuperbia hominum poteſt apparere · vel ī ipſo corpe · vel in lectis · vel in equis vel etiam in amplitudine familie · in conuiuijs · in edificijs

in deauratis libris · ꝛ in cantu. Et pͥmo pſequamur de ſup
bia illa que in ipſo corpore apparet que poteſt diſtingui ſe
cundum diuerſitates membrorum que ſunt in corpore ſcꝫ
oris oculorum narium colli ꝛ ſic de ceteris membris · De
pͥma ps · diſperdat dominꝰ vniuerſa labia doloſa · Et illd
pu̇ · xxiiij · In ore ſtulti vͥga ſuperbie · Stultus enim vͥbis
ſuperbis quaſi quadam vͥga homines cedit · De ſuperbia
narium · yſa · ij · Quieſcite ab homine cuiꝰ ſpūs eſt in nari=
bus eius · De ſuperbia oculorū · ecc̄ · xxiij · extollentiā ocu
lorum ne dederis michi · ꝛ pu̇ · vj · oculos ſublimes deteſta
tur dominus · ps · Neqꝫ elati ſunt oculi mei · De ſuperbia
colli vel ceruicis · Job · xv · Currit aduerſus deum erecto
collo · ꝛ ps · dominꝰ iuſtus concidet ceruices · De ſupbia
aliorum membroꝝ · yſa · ij · pro eo q̄ eleuate ſunt filie ſyon · ꝛ
ambulauerunt collo extento ꝛ nutibus oculoꝝ ibant et
plaudebant · ambulabāt pedibus ſuis compoſito gradu in
cedebant · decalcabit dominus verticem filiarum ſyon · ꝛ do
minus ceruicem earum nudabit · Contra ezech · pͥmo · pe=
des eorum pedes ꝛc̄ · Et loquitur de quatuor animalibus ·
Quatuor euangeliſtas pfigurantibus · Doctores enim ve
teris legis habuerunt pedes curuos dum pro terrenis deo
ſeruiebant · Sed doctores noue legis habēt pedes rectos
qui celeſtia pmittunt · vnde beati pauperes ſpū · Itēꝫ agi
te penitentiam ꝛc̄ · vnde de eis dicit yſa · quam ſpecōſi pe
des euā · pacem · annun · bona · In veteri lege annunciātur
verba bona ſcꝫ eterna · Silr̄ doctores noue legis · pedes ha
bent rectos cant̄ · ij · vj · quam pulc̄ ſunt greſſus t · in calci
ecc̄ · filia pͥncipis · i · celeſtis regis · cuiꝰ ancilla fuit ſinago
ga · eccl̄ia etiaꝫ recipit ſpūm adoptōnis filiorum ſinagoga
vero ſpūm ſeruitutis · In calciamentis autem ſunt pulcri
greſſus eccleſie · quia calciati ſunt exemplo xp̄i ꝛ apoſto
lorum : Nota q̄ ſponſus eccleſie volens totam eccleſiam
pulchram eſſe lauit pedes eius · de quorum inquinatōne
pcipue timebat · Unde diligēter debet pedes ideſt affectꝰ

cuſtodire. Canť. v. laui pedes meos: quõ inqĩ. illos. Non
debet iam eccleſia vel fidelis aĩa pedes ſuos ponere. niſi
vbi ſunt florida ⁊ virida. Florida ſũt merita. In florida em̃
eſt ſpes fructus. virida ſunt eterna p̃mia. In virore em̃
intelligiť eternitas. vnde pedes ſanctoꝝ ſuorum ſerua. pe
des enim cuſtodiendi ſunt ne calore adurantť q̃ malo exẽ=
plo frequenter accidit. ⁊ ideo diſcalciandi ſunt. exo. iiij.
Solue calciamenta de pedibꝰ ⁊c. Nũc tempore negligentie
frigeſcunt exemplis ſanctoꝝ calciandi ſunt exo. xij. Cal
ciamenta in pedibꝰ ha. agnum paſcalem comedit. domini
cã imitatť paſſionem ad q̃ multum valent exempla ſancto
rum. Si pedes colliſi ſunt per iram vel odium ad ꝓximum
tunc butiro diuine ſunt miſericordie vnguendi ⁊ conſide
ratõnes miſericordie quam nobis deus exibuit. ⁊ eſt exi=
biturus ſi miſericordiam ꝓximo impendamꝰ. Job. xxix.
Lauabam pedes m. bu. ⁊ petra fundebat michi riuos. hec
petra xp̃s eſt qui riuos miſericordie multiplicis nobis fũ
dit. Si luto voluptatis inquinati ſunt pedes. lauandi ſũt
aqua lacrimarum vel tribulatõnis penitentialis. Jo. xiij.
Vos debetis alter alteriꝰ pe. laua. ſi pedes aſperſi fuerint
puluere inanis glorie excuciendi ſunt. math. x. excutite
puluerem de pedibꝰ. Legiť em̃ de iacob geñ. xlix. q̃ colli
git pedes ſuos ſuper lectulum. ⁊c.

¶ De ſuperbia ornatus. Cap̃. x.

Sequiť de ſuperbia ornatus. ⁊ cum ornatus poſ=
ſint eſſe diuerſarum rerum vt hominũ vel locorũ
et multorum aliorum. Primo ponemus ea quibꝰ
poſſumus vti contra ſuperbiam ornatus humani ⁊ viroꝝ
et mulierum. Contra hanc ſuperbiam p̃mo poſſumus vti
verbis ſanctorum ⁊ ſapientuꝫ. de quibꝰ pauca ponere ſuf
ficiat ecc̃. xj. In veſtitu ne glorieris vnquam nec in die ho=
noris tui extollaris. j. ad. tiť. ij. Volo mulieres orare in
habitu ornatu cum verecundia ⁊ ſobrietate ornantes ſe ñ
in tortis crinibus aut auro aut margaritis vel veſte p̃cioſa

ſed q̄ docet mulieres ꝓnitentes pietatē per omnia bona
habitum ornatum · in quo vult apoſtolus mulieres orare
vocat glo · religionem earum ornantem eas · Vult etiam
eas ornatas eſſe alijs v̄tutib᷒ · cum verecundia vult᷒ · vt
non ſint attrite frontis vt meretrices · ꝛ vult eas eſſe ſo
brie mentis · vult etiam eas eſſe ornatas non in crinibus
tortis · idest criſpis ꝛc̄ · vel non ornantes ſe in crinib᷒ tor=
tis aut auro ꝛc̄ · vt ſcꝫ ħ crinib᷒ intorqueant̄ Item · j · pe ·
iij · Mulieres ſubdite ſint viris ſuis · ꝛ ſubdit̄ · quarū ta
men nō ſit exteri᷒ capillatura aut circūdatō auri aut indu
menti veſtimētoꝝ cultus · ſꝫ qui abſcondit᷒ eſt hō cordis
ꝛ incorruptibilitate modeſti ꝛ q̄eti ſpūs · ſuper quē locū ta
lis gloſa · habet̄ ſicut ciprianus ait Serico ꝛ purpura in
duti · xp̄m induere non poſſunt auro ꝛ margaritis ꝛ moni
libus adorna te ornamenta cordis ꝛ pectoris ꝑdiderunt ·
q̄ de ill̄ indubitanter verum eſt · que ad capiendas animas
ornant ſe · Et ſubdit̄ in glo · q̄ ſi petr᷒ etiam mulieres ad
monet cohercendas ꝛ ad eccleſiaſticam diſciplinā religioſa
obſeruatōne moderandas que excuſare poſſunt cult᷒ ſu=
os per maritos · quātomagis id obſeruare fas eſt v̄ginem
cui nulla ornatus ſui competat venia · Item · j · ad thy · vj ·
Habentes alimenta ꝛ quib᷒ tegamur hijs contenti ſum᷒
Contenti debem᷒ eſſe tegumento non querere ornamētuꝫ
Iteꝫ apoc̄ · xviij · ve ve ciuitas illa magna que amicta erat
purpura ꝛ biſſo cocceo vl̄ cocco · ꝛ deaurata eſt auro vel la
pide p̄cōſo ꝛ margaritis quam vna hora deſtitute ſunt tan
te diuicie · Item aug᷒ · tibi veſtis purpurea circumdetur
non ad pulchitudineꝫ · ſed ꝓpter neceſſariū tegumentum
ne dum exquiſitis veſtieris alteram turpitudinē aſſumas
Ideo dr̄ veſtis purpura ꝛc̄ · quia ſordes poteſt homo in ve
ſtimentis vitare · vnde dr̄ de aug · veſtimenta eius nec niti
da nimium · nec abiecta plurimum · Iero · Ornatus ꝛ ſor
des pari modo fugienda ſunt · quia alterum delicias · alte=
rum gloriaꝫ redolet · ſoñ · Non ſplendeat toga nec ſordeat

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

quidem · Jero · Nec affectare ſordes nec exquiſite delicie
laudem pariūt · Si tamē veſtem ſordidā ꝓ xp̄i amore qn̄
ꝗ oportcat ferre · non eſt curandū cum ꝓpheta viderit ihe
ſum ſacerdotē magnum indutū ſordidis veſtimētis · ⁊ cū
dominus immūdiciam corporalē non reputat immūdiciā
Math · xv · non ꝙ intrat in os coinquinat hominē · ⁊ iterū
Non lotis manibus manducare non coinquinat hominem
Et in veritate immūdicia corpis vera immūdicia eſſe non
videt̄ · cum ſputum quaſi mundū iudicat̄ dum eſt in ore
quam cito eſt extra immūdum iudicatur · Sen̄ · Ar[m] bone
voluntatis grabatꝰ ⁊ pannus vbi apparuerit aliquē non
neceſſitate hoc pati ſed velle Idem · Nemo naſcitur diues
quiſquis exit in lucem viſus eſt lacte ⁊ panno eſſe cōten
tus · Exempla cont̄ ſupbum ornatū · Cap̄ · xj ·

Unt etiam multa exempla · que nobis diſſuadēt
ornatum ſuperbū ⁊ humilem ſuadent · Primo ſua
det nobis hoc ip̄e deus · ⁊ hoc dupliciē · Primo in
plaſmatōne homis voluit eīn deus p̄tōſum ſpūm ſub vili
ſacco carnis abſcondere · nec eſt veriſimile ꝙ voluerit cor=
pus ꝙ vile eſt p̄tōſum tegumentū habere qui p̄tōſo ſpiri
tui vile tegumētum dedit · Secundo in hoc ꝙ parentibꝫ
noſtris poſt peccatū tunicas pelliceas fecit gen̄ · iij · Ad
idem etiam diuerſis mouemur exemplis hominū · Augꝰ ·
de ſcip̄o dicit · fateor de p̄tōſa veſte erubeſco · heſter · viij ·
Domine tu ſcis ꝙ abhominer ſignum ſuperbie ⁊ glorie ꝙ
eſt ſuper caput meum in diebus oſtēſionis mee · ⁊ deteſtor
illud · quaſi pannū menſtruate et non portem in diebꝫ ſilē
cij mei merito abhominabat̄ heſter · ſignum ſuperbie · quia
ſignum eſt dyabolice ſubiectōnis · dyabolus eīn eſt rex ſu
per omnes filios ſuperbie vt dr̄ iob · ⁊ ſicut dicit gg̅ · Eui
dentiſſimū ſignum reprobor̄ eſt ſuperbia · humilitas elec
torum · Sicut ergo aliqua nobilis pſona merito dedigna
retur · ſi vilis pſona ſignum ſeruitutis poneret in capite
eius ⁊ ſic duceret eam per ciuitatem · ſic regina heſter q̄

coꝛ nobile habebat abhominabat᷑ ſignum ſuperbie quod in
capite ſuo erat· notablr̄ dicit ꝙ eſt ſup caput in diebꝰ cſtē
ſionis mee· oꝛnatum eniꝫ ſuum non ferebat niſi quando re
gi marito ſuo ſe oſtendebat· in quo mulieres noſtri tempo
ris multum ſunt ei diſſimiles que cum ſunt cum maritis n̄
curant de oꝛnatu quando vero in publico volunt ꝓcedere
volunt eſſe oꝛnate ⁊ tamē dicunt ꝙ oꝛnant ſe ꝓpter mari=
tos ſuos· deteſtabat᷑ etiā heſter oꝛnatum capitis ſui· q· pā
num menſtrui· ⁊ merito· melius enim eſſet ferre vittam
ſanguine aliciuꝰ animalis cruentataꝫ quam ad vanā glo
riam vel ſuperbiam croceataꝫ excepto ſcandalo· vitta em̄
ad vanā gliam croceata peccati ſanguine quodāmodo inti
cta eſt qui ſanguinis deterioꝛ eſt· quocūq; ſanguine ani=
malis. Itē· Job· xv· ſaccū ꝯſui ſuper cutem meā· tlis de
beret eſſe veſtis adminus penitētium· vnde Jonas· iiij· ve
ſtiti ſunt niniuite ſaccis a maioꝛe uſq; ad minoꝛem ⁊ ꝑue=
nit v̄buꝫ uſq; ad regem niniue· ⁊ ſurrexit de ſolio ſuo ⁊ ab
iecit veſtimentum ſuū a ſe ⁊ indutus eſt ſacco· Iteꝫ mat=
iij· Ipſe iohannes habebat veſtimētum de pilis cameloꝝ.
Antiqui etiam tegebant᷑ vel ſacco vel cilitō· Maria etiaꝫ
egypciaca nuda in nemoꝛe latitabat Si obiciat᷑ de pellibꝰ
tabernaculi rubricatis ⁊ iacinctinis· Ad hoc reſpondꝫ Je
ſic olim iſta appꝛobant᷑ quando ſanguis pecudis remiſſio
fiut peccatoꝝ· Nunc autem pauper dominꝰ ſuam paupeꝛ
tatem ⁊ ſimplicitatem in eccl'ia conſecrauit· Et ſubdit·
Si hoc iudaizando reuocas in templo reuocemꝰ cruoꝛem
ymolatoꝝ· Ad idem etiam mouemur exemplo mercatoꝝ
qui quando toꝛſellum eſt de panno p̄tōſo faciunt ipſi coo
perturam de burello· Quis fatuum non iudicet illum qui
vili toꝛſello p̄tōſam facit coopeꝛturam· Ad idem etiaꝫ mo
uemur exemplo ipſius ſapiētie que in perſonis contemp
tibilibus ſepe ſe abſcondit Unde ſapiēs· ſepe enim ſub pal
lio ſoꝛdido ſapiā· Uade ⁊ tu fac ſimilr̄· vt ſub humili habi
tu abſcondas te Ad hoc etiam monet nos ipſa natura· q̄

ſub terre vilitate aurum ꝛ alia ꝑcīoſa abſcondit ꝛ ſub vili
tate corticis dulcedinem nuclei habet. ¶ De multi
plici ſtulticia ornantium ſe. ¶ Cap. xij.

Ertō valet contra ſuperbiam ornatus ſi oſtendā
tur multiplices ſtulticie ornancium ſe. Prima eſt
ꝙ exteriora ſua uilia interioribus que ꝑcīoſa ſunt
ꝑeponunt. vnde quaſi paraturaꝫ pomi ipſi pomo ꝑeligūt
ſe. Quandoqꝫ vnum pomum datˀ duobꝰ alter parat Nōne
ſtultus eſſet ſi paraturam detineret alij vō daret totum.
Item ſi paraturam daret ſuo ſocīō ꝛ ſibi retineret totū re
ſiduum. Fatuus eſſet qui portōnem acceptaret. Sed por
tōnem a dyabolo factam iſti ſimilem multi acceptant. Or
natum etiam exterioreꝫ qui paraturare pomi ſimilis eſt q̄
quodāmodo eſt depicta. habet em̄ candorem ꝛ ruborē mlti
preponunt anime ſue. ꝛ ſic quaſi uilem coopertura ꝫ pre
cīoſo torſello preponunt. dyabolus enim curat niſi de tor
ſellis. idest de animabꝰ. gen̄. xiiij. dic̄ rex ſodomoꝝ qui fi
guram tenet dyaboli ad abraham. Da michi animas cete
ra tolle tibi. Iſtam ſtulticiam ſuperbie innuit glo. ſuper
illud Ioh̄. vj. eum qui venit ad me non eiciam foras. ſu
ꝑbi eſt foras eici qui nichil habet in bono interiori nec h̄
nec in futuro. Secunda eſt ꝙ ipſi ordinem dei peruertūt
in ſeipſis. volunt enim ꝙ ancilla habeat ea que domie ſunt
et econtrario carnem enim que ancilla eſt ornant ꝛ delicijs
paſcunt ꝛ oportet vt fiat ꝙ ab ea imperatˀ. licet mors ani
me inde debeat ſequi econuerſo. anima que domīa eſt fame
et ſiti affligitur ꝛ male induta eſt. ꝛ ad ꝑceptum carnis
opatur ꝙ eſt valde magna peruerſitas. bern̄. Dominaꝫ an
cillari ꝛ ancillam dominari. magna abuſio ꝛ nimis magna
eſt. ſiquis aſſereret ſe fuiſſe in terra aliqua. in qua dn̄e oī
no ſe haberent vt ancille cum diceret vix crederetˀ ſibi. ſ;
in veritate terra illa patria iſta eſt. In ea em̄ fere per totū
annū fit feſtum ancillarum. ꝙ alicubi conſuetum eſt fieri ī
feſto beati vincencij. tunc enim accipiunt ancille veſtes

dominarum ſuaꝝ. Iſta peruſitas ſimilis eſt illi quaꝫ poīt ſalomon eccſ. x. Vidi ſeruos in equis ⁊ p̄ncipes. q. ſer=uos ambulātes ſuper terraꝫ. ⁊ peruerſitas iſta eſt magna nociua eccleſie dei. Vnde p̄u. xxx. Per tria mouet̄ terra et quartum q̄ ſuſtinere non poteſt ſeruū eum regere cepit Tercia q̄ ipi valde care emunt q̄ nichil valere ſciūt. ſcilicet vanam gl'iam que non valet eis nec quo ad animas cū animab⁹ ſit valde nociua. nec quo ad corpora. Jo. viij Si glorifico meip̄m gl'ia mea nichil eſt nichil inquā in valore Quarta eſt q̄ ipſi plus expendunt vt paſcant oculos aliorum quam vt paſcant ventreꝫ ſuum. Sen̄. Non ſūt homines ad pompā dentibus ⁊ ore ⁊ ventre contenti oculis q̄ꝫ guloſi ſunt. Si quis eat per aliquam ciuitatē plures artifices inueniet operātes vt paſcant oculos quā qui paſcāt ventrem. vn̄ dixit quidā mūduꝫ eſſe animal mirabile q̄ maiores habet oculos quaꝫ ventrē. pocius volunt homīes bona ſua perdere ⁊ diuitib⁹ hominibus quaſi p̲ oculos ponere quam os dei in pauperib⁹ famelicum paſcere. bern̄. Jnueniunt curioſi quo delectent̄. ⁊ non inueniūt miſeri quo ſuſtentēt̄ cū periculo anime ſue acquirūt. Vnde oculos hominum delectant. Mira fatuitas cum videris in pulchritudine rerum in ſe habeat delectari naturaliter pocius quam res viſa. eo q̄d videt̄ melius videret̄ pertinere ad inſpicientes pulchritudinem eorum qui inſpiciuntur prouidere. quam ad eos qui inſpiciuntur. Debet ergo homo pulchritudinem exteriorem negligere procuret autem ſi voluerit qui habet eam inſpicere. Quinta ſtulticia ornantium ſe eſt q̄ ipſi ſimiles ſunt illi qui ex decore ſelle et freni equum extimat. Gregorius. Vnde. Seneca. Quemadmodum ſtultus eſt qui equum empturus non ipſum aſpicit ſed ſtratum ⁊ frenos. Sic ſtultiſſimus eſt qui hominem ex veſte circundata extimat. Idem. Cum voles eſtimationem in re ſcire qualis ſit nudā inſpice. ⁊ ſicut quidam ait. Ex auro frenum non meliorat equum.

Sexta eſt q̄ omnia ſua volunt habere pulchra · ⁊ ſe tur
pes · Aug9 · Ecce omnia pulchra ſunt cum iniquis ⁊ ipſi
ſunt turpes · Ita accidit peccatoribus oꝛnantibꝰ ſe extrī
ſecus. ſicut cuidaꝫ regi qui conuocatis magnatibus terre
ſue fecit conuiuium magnum ⁊ nō erat locus in domo quī
non eſſet opertus purpura ⁊ alijs pretōſis · ⁊ affuit quī
dam philoſopus qui volens ſpuere ſpuit in faciem regis
et cum miniſtri ꝓpter hoc vellent eum ſuſpendere · non per
miſit rex · ſed queſiuit ab eo quare hoc feciſſet · q̄ ait vi=
dit alia loca plena argento ⁊ auro ⁊ gemmis purpura · ⁊
ideo in barbaꝫ regis que inera ſſata eſt ciboꝝ pinguedine
quam immūdam vidi expiu · Non eniꝫ vidi locum minus
mundū ⁊ compūctus eſt rex · Sic dyabolus videns homi
nem qui debet eſſe dominꝰ aliaꝝ creaturaꝝ minꝰ pulcrū
cetis creaturis in faciem eius ſpuit vel cōtempnendo vel
animā eius maculando · q̄ figuratuꝫ eſt ex ſpuitōne facta
in faciem domini ⁊ in illa que fiebat ei qui nolebat ſuſcita
re ſemen fr̄is defuncti Vnde deutro · xxv · Frater hominis
defuncti ſine ſemie dyabolꝰ eſt · qui ſine ſpe dampnatꝰ eſt
Cui homo debet ſuſcitare ſemen · quia ex hominibus angeli=
ca ruina eſt reparanda · Erubeſcat ergo homo vidēs ſe ma
lum ⁊ turpem inter ſuas res bonas ⁊ pulchras ſicut domi
ne habentes ancillas pulchras cum ipſe ſint turpes eru=
beſcunt · Augꝰ · Nonne vides debere erubeſcere te de bonis
tuis · ſi domus tua plena eſt bonis · ⁊ te habet malū · Sep
tima eſt q̄ cum morte dampnati ſint ⁊ iam ducunt̄ ad illā
pocius tamen cogitant ꝺ oꝛnatu quā quomodo liberēt ani
mas ſuas · Sen̄ · Omnes capitali ſupplitō cōdempnati ſu
mus ⁊ inceſſanter ad moꝛtē tendimꝰ Augꝰ · Nichil aliud
eſt tempus preſentis vite · quaꝫ curſus ad moꝛtem in quo
nemo vel paululū vel tardiꝰ ire ꝑmittit̄ ſꝫ pari motu om̄s
vrgent̄ · vnde cum oꝛnatꝰ ſuvboꝝ ſit oꝛnatꝰ hoīm moꝛti
adiudicatoꝝ pociꝰ ē illuſio q̄ꝫ honoꝛ · ſic purpuratō xp̄i
poſtq̄ꝫ adiudicatꝰ fuāt moꝛti illuſio fuit · b̄ ·oīs purpura

illuſio eſt poſtquam domino iheſu in purpura illuſum fuit
Octaua eſt quia inde gloriant᷑ vnde deberent erubeſcere·
Triplici ratōne poteſt oſtendi q̃ homo de veſte debet eru
beſcere· Primo quia veſtis ſignum eſt peccati parentū no
ſtroꝝ· Bern̄· Qui gloriat᷑ de veſte · ſimilis eſt furi gloriā
ti de cauterio· quia ꝓpter peccatū ade introductꝰ eſt vſus
veſtium· Quis latronem non irrideat ſi videat eum gloria
ri de ſigno ſibi facto pro latrocinio ſuo quod in fronte por
tat· Secūdo quia veſtis remedium eſt turpitudinis et
erubeſcentie quam per peccatum contraximus· ante peca
tum ſufficiebat homini pulchritudo ſua nec habebat ali=
quam cauſam erubeſcentie· Vnde non oportebat q̃ abſcon
deret ſe ſub veſte· ſicut ſol veſte non eget · Sufficit enim
ſibi pulchritudo ſue lucis ꝓ veſtimento· Siliter roſa non
eget ornatu· Sufficit enim ſibi pulchritudo coloris ad ve
ſtiendum ⁊ ſic de ceteris floribꝫ · Math· vj · Conſiderate
lilia agri quomodo creſcūt · non laborant nec ſiciunt · di=
cunt · dico autem vobis quoniam ſalomon in omni glīa co
opertus non eſt· ſicut vnum ex iſtis Sed per peccatum in
currit homo turpitudinem ⁊ erubeſcenciam · neceſſariuꝫ
eſt veſtimentū quod eſt remedium turpitudinis ⁊ erube
ſcencie· Sicut ergo ad gloriam loripedis non cedit q̃ ha
bet pedem ligneuꝫ cum ſit remedium infirmitatis · nec ad
gloriam ſcabioſi q̃ ſcabiem velat · ſic nec ad glīam homīs
ornatus · Augꝰ· Qui ſuperbit ex habundancia temporali
um· eſt tanquaꝫ egrotus qui ſuperbit ex habūdantia me
dicamentorum vel emplaſtrorum· A ſili poſſumus dicere
q̃ ille qui ſuperbit ex pulchritudine veſtium eſt tanquam
egrotus qui ſuperbit ex pulchritudine emplaſtroꝝ · Et
ſicut ridiculum eſſet ſi loripes pedem ligneum depingereꝫ·
vel deauraret · Sic ridiculū eſt cū hoīes ſe ornant. ridicu=
lum etiaꝫ eſſꝫ depingere domuꝫ que ſemꝑ ruit· Domus ta
lis eſt corpus hominis quod vix ſtaret per · xv · dies niſi
cibo ⁊ potibus fulciretur ¶ Tertō oſtenditur per hoc

ꝙ ornantes ſe mendicant pulchritudinem ſuam a creatu
ris vilioribus quaꝫ ipſi ſunt · Nobilis hō erubeſcēt a vilibꝫ
hominibus mendicare ⁊ pocius indigenciam ſuſtineret ·
quam mēdicaret ab eis . ſic debet homo erubeſcere a vermi
bus et muribus ſuum mendicare decoreꝫ · Vnde Fr̄ guido
Cartuſieñ · Quomodo non gloriabit̄ de pulchritudie quo
gloriat̄ de turpitudine · Veſtes te ornant · pulchritudo eſt
ſet ſi tu eas ornares · Nona ſtulticia eſt ꝙ ipſi credunt ſe
bene indutos ⁊ ornatos cum equꝰ eorꝫ ſeꝫ corpus bene or
natus eſt · cum tamen omnino nudi ſint · apoc̄ Beatꝰ qui
cuſtodit veſtimenta ſua · ne nudus ambulet · ⁊ videāt ho
mines turpitudineꝫ eius Et ezech · xxiij · Denudabūt te
veſtimentis · ⁊ ibidem · dimittent te nudam · ⁊ ignominia
plenam Ipſi ſunt ſimiles cuidam clerico qui in Feſto ſtul
torum induit equū ſuū ſcarleto · ⁊ ipē indutꝰ erat matta
Decima ſtulticia eſt ꝙ ipſi turpitudinem ſuam detegunt
quando tegere debuerunt quia qui vident ſuperbum or=
natum eorꝫ male ſuſpicant̄ de eis · Vnde ſuper illud · j · thi
ij · non in tortis crinibꝫ · dicit glo · Superbꝰ habitꝰ non re
cta facit de ſe credi · ⁊ ecc̄ · xix · Amictꝰ corporis · ⁊ riſus
denciū ⁊ ingreſſus hominis enunciat de illo · Si nux relin
quat corticem exteriorem ante tempus ſignum eſt interio
ris corruptōnis · ſic ſi xp̄ianꝰ non habet externus habituꝫ
quam xp̄iana religio requirit ſignum eſt ꝙ vermis alicuiꝰ
peccati intus lateat · Magis erubeſcibilis culpa eſt quam
nuditas hoīs · cum nuditas hominis a culpa habeat ꝙ eſt
erubeſcendū · Vnde magis erubeſcere deberent illi quorꝫ
peccata apparent hominibꝫ quam ſi ipſi nudi hoībus ap
parerent · Illi ornantes ſe dum volunt turpitudinem cor
poris · turpitudinem aſſumunt mentis · ⁊ dum ſe ornare
volunt inquinant ſe ad minus quo ad vicia ſuperbie que i
q̄nant omīa bona que ſunt in homine · Vnde illud · Si tibi
gratia ſi ſapientia formaqꝫ detur · Inquinat omnia ſola ſu
ꝑbia ſi comitet̄ · Vndecima ſtulticia eſt ꝙ mlieres volunt

videri fatue· lic; nolint eſſē · ⁊ pecīꝰ volūt ſimilari fatuis quam matronis · Si equus venalis non eſt· quare ſigna venalitatis portat in fronte · Quare circulus ē an̄ domu; ſi ibi non eſt vinum venale· Dius dei quare vult habere ſignum ouis dyaboli· nunquid non merito dicet ei paſtor eccleſie· non noui te· ⁊ rapietᷣ a lupo infernali Signo crucis debent eſſe ſignati omnes fideles ideſt ſigno penitentie Apoſtolus· Stigmata dei iheſu in corpe meo porto · precipue eni; deberent habere in capite ſigna penitentie ⁊ humilitatis ⁊ ideo illis qui baptizantᷣ vel ↄfirmantᷣ imp̄mitᷣ ſignum crucis in fronte· in capite enim ieiunij aſpergunt cinere capita fidelium· De ſignificatōne iſta ·vij· apoč · Nolite nocere terre ⁊ mari quouſq; ſignemꝰ ſeruos dei in frontibꝫ eoꝝ· Et ezech·ix· Signa thau ſuper frontes virorum gementium· thau figura crucis fuit. Crux em̄ tria brachia habuit tantū· ad figura; thau poſtea addita eſt queda; tabula aparte ſuperiori ad ſcribendū titulum ·crucem ergo que per thau intelligitᷣ vult dominꝰ figi in frōtibus fideliū· ſed mulieres abiecto ſigno domini poſuerūt ſignum dyaboli in frontibꝫ ſui; ·p̄s· Poſuerūt ſigna ſua ſig· Et apoč· vij· Mulier circundata eſt purpura · ⁊ ſubditur· Et in fronte eius nomē ſcriptum miſticū· Unde timendum eſt eis illud ezech ·ix· de non habentibꝫ thau percutite ⁊ non parcat oculus veſter nec miſereamini ⁊ ſubditur· Omnem ſuper quem videritis thau ne occidatis ⁊ ſanctuario modo incipite· Duodecima ſtulticia ornantium ſe eſt· ꝙ ipſi habent caram pulchritudinē corpis que adeo pua ē vt pellibꝫ muriū ⁊ ſtercoribꝫ ōmiū adiuuetᷣ · decorē autem anime que ſimilis eſt diuicie ſic vilipendunt ꝙ etiam non reputant cum demones eis aures ⁊ naſum preci= dunt· ezechielᷣ ·xxiij· Naſum tuum ⁊ aures tuas p̄ciderē ꝙ non fit ſine magna contumelia dei cum homo pocius vellet eſſe ſimilis in decore muribus quam deo· pulcritudinē ſotulariū ſuoꝝ bene cuſtodiunt homīes· De pulcritudiē

autem anime que dei ymago eſt vix ſemel in anno cogitãs
Immo q plus eſt peccatoꝝ facies que ſunt facies dm̃o
num ſuper induunt ps. Facies peccatorum ſumitis nõ at
tendentes illud ecc. iiij Non accipies faciem aduerſus fa
ciem tuam . nec offenditur parum deus in hoc contemptũ
ymaginis ſue. Unde ſuper illud ps. In ciuitate ſua yma=
ginem ipoꝝ. dicit glo. merito ymaginem iporum adnichi
ilum rediget deus in celeſti ciuitate . quia ipſi in ſua terre
ſtri ciuitate ymaginẽ ipoꝝ adnichilũ redigerũt.

¶ Alia cohibentia hoies a ſupbo ornatu. ¶ Cap. xiij.

PReter iſta ſunt multa alia que deberent homies co
hibere ab amore ſuperbi ornatus . Primuz eſt dei
ordinatõ que vult vt in pñti tempore intendatur re
formatõni animarum . ⁊ ad hoc ſpẽaliter fuit pmus ad=
uentus filij dei in mũdum. In futuro vero vult vt fiet re
formatõ corporum ⁊ ad hoc erit ſecũdus aduent9. Tũc
enim reſurgent corpora ſanctorum ⁊ gliam ſuam hẽbunt
que hic ſine gloria fuerunt . Bern. Noli corpus ꝑripere
tempora. potens enim impedire anime tue ſalutem ⁊ tuaz
operari non potes. Omnia tempus habent patere vt nunc
anima ꝑ ſe laborat magis autem collabora ei. quia ⁊ ſi com
patris ⁊ conregnabis. Secũdum eſt q ornatus iſte tũc
deficiet quando magis eſſet neceſſari9 quando ſcz anima ve
nire debebit ad illam magnam curiam . in qua congregata
erunt. que in terra ⁊ que ſub terra ⁊ que in celo ſunt. Un
yſaye . iij . Decaluabit dominus verticem filiarum ſyon.
Et ibidem . In illa die aufert dominus ornatum calciamẽ
torum et limulas et torques ⁊ monilia ⁊ armillas ⁊ mi=
tras diſcriminalia ⁊ perichelidas ⁊ murenulas ⁊ olfactori
ola ⁊ inaures et annulos ⁊ gemmas in fronte pendentes
⁊ mutatoria ⁊ pallia et lintheamina et acus et ſpecula ⁊
ſindones ⁊ vittas et teriſtra . et cetera . Armillas vocat
gloſa . Ornamenta brachiorum . Perichelidas vocat or
namẽta talorum ſilia armillis. Murenule ſunt cathenule

circa collum· Olfactoriola vocat illa in quibus contine-
bant muſtuz ⁊ ſilia· Teriſtra vocat veſtes eſtiuales valdē
ſubtiles viſui per vias que dicunt a theron qđ eſt eſt.as·
tunc eniz mulieres que ſe alienis plumis quaſi cornix pul
chras faciebant· amittēt plumas ⁊ turpiſſime appare-
bunt· ⁊ non ſolum deficiet glīa ornatꝰ tūc· ſed etiā muta
bitur in ignominiā· ⁊ que plus habuit de glīa plus hēbit
de ignominia· Oſee· iiij· Gloriaz eoꝝ in ignominiā ꝯmuta
bo· ⁊ yſa· iij· ⁊ erit ꝓ ſuaui odore fetor· ⁊ ꝓ zona funiculꝰ
ꝓ criſpanti crine caluiciū· ꝓ faſcia pectorali ciliciū· Ter
cium eſt hoc ꝙ corpa que hic fuerūt ſupbe ornata· a domi
no tunc non ornabūt· Vnde bern̄· nūc eant nūc rideant q̄
corpa ſua pellibꝰ muriū ⁊ ſtercoribꝰ vermiū informāt· qꝛ
cum dominꝰ ad iudicandū venerit· non reformabit niſi ꝙ
abiectōnis ⁊ humilitatis inuenerit· Vnde ad phi· iij· ſal-
uatorez expectamꝰ ⁊c̄· vbi dic̄ bern̄· Requieſce in hac ſpe
miſera caro· qui ꝓpter animā venit· ꝓpter te q̄ꝫ venturꝰ eſt
qui reformauit illā tu q̄ꝫ non obliuiſcet ſaluatorē expe
tamus qui reformauit corpꝰ humilitatis noſtre· Quar
tum eſt magnꝰ ꝯtemptꝰ eterne glīe in eis qui ſe ornant·
Multū em̄ ꝯ̄temnūt eternā glīaz· qui ei preponūt glo
riam ⁊ laudez hominū· Carꝰ em̄ habēt vt pulchri dicant·
quam ꝙ regnū eternū ꝯſequāt· nec etiā laudē ſemper hn̄t
quaz hr̄e intendūt· In archa em̄ non ſerata thezaurū ſuuz
faciūt ⁊ ideo leuiter illum amittūt· Vnde bern̄· inſipiens
tu qui congregas merces in ſaccuz per tuſum qui theſau
rum tuum in alieno ore conſtituis· ignoras ꝙ archa iſta
non clauditur nec ſeras habet· Quintum eſt ingratitudo
magna que eſt in eis qui ſuperbe ſe ornant· Valde em̄ in-
grati ſunt qui deum inhonorant in hoc in quo ipe voluit
eos p̄ ceteris creatuis honorare· In hoc ſpēalr̄ deꝰ hono
rauit p̄ ceteris hoīez ꝙ euz ad ymaginez ⁊ ſilitudinē ſuam
creauit· Vn̄ multū ingr̄tꝰ eſt ei q̄ in ymagine ſcꝫ eiꝰ tumē
liā facit Quis em̄ nō timeat irreuerētiā aliq̄ꝫ facē ymagini

4.20

beate virginis vel ymagini cristi hominis ·ſcilicet crucifixo Quomodo ergo non timent hoīes ymaginē beate trinitatis irreuerenter ſeruare Qui exteriꝰ ſe ornant ſimiles ſūt ſepulchris dealbatis que foris apparent hominibꝰ ſpecõſa · intus plena ſunt omni ſpurcicia ⁊ oſſibꝰ mortuorum · Corpus enim peccatoris anime mortue eſt ſepulchrū · vt dicit augꝰ · ⁊ dominꝰ Math · ¶ Ve vobis ſcribe ⁊ phariſei qui ſilẽs eſtis ſepulchris dealbatis que a foris apparent hominibꝰ p̄cõſa · intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum ⁊ omni ſpurcicia · Ad quod poteſt induci quoddaꝫ exemplū barlaam · Rex quidam magnus habuit in itinere duos viros obuiam in veſte attrita ⁊ ſordida · ⁊ facie attenuata ⁊ pſallebant domino · Rex autem de curru exiliẽs amplexatus eſt eos · quod videntes principes eius indigne tulerunt. ⁊ cum per ſe non auderent corripere eum rogauerunt fratrem eius vt quereret ab eo quare tantā reuerenciam exhibuiſſet talibꝰ vilibus pſonis · Rex autem volens oſtendere illis errorem ſuum p̄cepit fieri quatuor archas. duas deauratas in quibꝰ poſuit oſſa mortuoꝝ firmans aureis ſeris · alias duas de pice ⁊ bitumine in quibꝫ poſuit p̄cõſas margaritas ⁊ vnguenta optima ligās eas funibus cilicinis · ⁊ poſuit eos ante magnates · vt extimarent quid ſingule valerent. At ille deauratas magni precij iudicauerūt · quibus rex ait · Erratis omnia oportꝫ inſpici interioribꝰ oculis non exterioribꝫ · apertis ergo deauratis archis ait rex · Iſte eſt tipus eoꝝ qui exteriꝰ ſunt glorioſi · intus repleti mortuis ⁊ fetentibꝫ operibꝫ. deinde apertis alijs duabꝫ ait · Iſte eſt tipus eoꝝ qui extra ſunt ſordidis veſtibus operti · intus precõſi · bene redolentes apud deum · quales fuerunt illi de quoꝝ veneratõne me reprehendi feciſtis ⁊ ſic confudit eos · Item ornantes ſe ſimiles ſunt fimo cooperto ·

¶ Multis de cauſis ſuperbus habitus poteſt eſſe culpabilis ¶ Cap · xiiij ·

Notãduȝ aũt ꝙ ſupbꝰ habitus põt eſſe culpabilis
multis de cauſis · Prima cauſa eſt precioſitas ·
Vnde ſup luc · xvj · de diuite purpurato · dicit glo · ſi cul
pa p̄cõſaꝝ veſtium culpa non eſſet · ſermo dei non ita ugi
lãter exp̄meret · ꝙ diues purpura ꝛ byſſo indutos apud
inferos torqueret · greg̃ · Nemo p̄cõſa veſtimẽta niſi ad
inanaȝ gliam querit · videlicȝ vt honorabilior ceteris videa
tur · nemo vult p̄cõſis veſtibus indui ibi vbi a nemie põt
videri · Scḋa eſt mollicies · Math · xj · Qui mollibꝰ veſti=
bus induunt̃ in domibꝰ regum ſunt · Et ſup illud mat · iij
Ipſe iohãnes habebat veſtimẽta de pilis cameloꝝ · dicit
glo · ſeruꝰ dei non debet habere veſtimẽtũ ad decorẽ vel ad
delectatõneȝ · ſȝ tm̃ ad tegendũ nuditatem · greg̃ · Nemo
eſtimet in fluxu ac ſtudio p̄cõſaꝝ veſtium peccatũ deeſſe ·
quia ſi hoc culpa non eſſȝ · nllõ mõ dñms iohem de veſti=
menti ſui aſperitate laudaſſȝ · Tercia eſt extraneitas · quã
do ſcȝ aliquis vult hr̃e veſtes alijs diſſimiles vñ ſophõ · j ·
Viſitabo ſup omẽs qui induti veſte pegrina · Quarta eſt
ſuperfluitas que duplex eſt · vel quo ad multitudinẽ · vel
quo ad magnitudinẽ · Primo mõ eſt ſuperfluitas in illis
qui volũt hr̃e veſtes longas vt maiores eſſe uideant̃ · qḋ
vicium multum habũdat in quibuſdaȝ qui pileos longos
deferũt in capitibꝰ · colopedia in pedibꝰ · ꝛ veſtes longas
p terram trahũt · volentes ſic adicere ad ſtaturã cubituȝ
vnum · luc̃ · xx · Attendite a ſcribis qui volũt ambulare in
ſtolis · ſtola veſtis eſt longa · Illi qui vel magnitudine vel
altitudine corpis ſui dignitatẽ volunt honorare nec uidẽ
tur attendere qḋ legitur de ſaul ꝙ rex malus fuit · ꝛ alti
or vniũſo pplõ ab humero ꝛ ſurſũ · j · reg̃ · x · tales etiã non
attendũt illud p̃s Nec in tibijs viri bñplacitum erit ei · ꝛ
illud pũ · xvj · ſpirituuȝ põderator eſt dñms · facti corpa
ponderant ꝛ iudicant hominem ex ea parte ex qua non eſt
homo · Dominus vero ſpiritum ponderat · Vnde p̃mo reg̃
xvj · dixit dominũs ſamuel cum p̄cepiſſet ei de vnctõne ·

dauid in regem · ne deſpicias vultū eius · nec altitudinē
ſtature eius quoniā abieci eum · nec iuxta intuitū hominis
iudico · homo enim videt que parent · dominꝰ autē intue-
tur cor. ꝓcioſiores ſpēs aromatice in minoribꝫ ſaccis ſolēt
reponi vt gariophili ꝛ ſilia · ¶ Hoc vitiō laborant dominē
que longas caudas trahūt poſt ſe terraꝫ ꝓcioſis veſtibꝫ in
duentes ꝛ de nuditate xp̄i in pauperibꝫ non curātes · cau
dis ſuis pulices colligūt · puluereꝫ mouent hominibꝫ xp̄ꝫ
vero queꝫ in tot pauperibꝫ nudū reſpiciūt ꝛ non operiūt
timendū eſt eis ne in caudis eoꝝ dyabolꝰ quieſcat · Vn̄
legitᷣ de quodam ſancto · qui vidit dyabolū quendaꝫ ridē
tem · ꝛ querens ab eo cauſam riſus dixit · Vidi ſociuꝫ meū
equitātem ſuper caudam cuiuſdaꝫ mulieris · que dum retē
heret caudam cecidit ſociꝰ meꝰ in lutum ꝛ inde riſi · Se-
cundo modo eſt ſuperfluitas in illis qui volunt habere di
uerſa paria veſtium · ꝛ pocius volūt veſtimēta ſua a tinea
comedi · quā xp̄m in pauperibꝫ indui. Jac · v · Agite nūc
diuites · plorate vlulantes in miſerijs que euenient vobis ·
Diuicie veſtre putrefacta ſunt · ꝛ veſtimēta veſtra a tine
is cōmeſta ſunt · Et bern̄ · Clamāt nudi · clamant famelici ·
et conqueruntᷣ · Nobis fame ꝛ frigore miſerabiliter laboran
tibus . quid conferūt tot mutatoria vel extenſa in perticis ·
vel plicata in manicis · Quinta materia · vt ſi eſt ſerica vel
aurea vel argentea · Et notandū ꝙ circa materiam veſtiuꝫ
multuꝫ ꝓficit vel pociꝰ deficit curioſitas humana · Primo
enim fuit materia veſtiū pellis cum lana · Unde dominꝰ ade
fecit tunicam pelliceaꝫ · gen̄ · iij · Poſtea ꝓceſſit ad lanam
puram que leuior eſt quaꝫ pellis · Tertiō ad corticem her
barum ſcꝫ ad linum · Quarto ad ſtercora vermiuꝫ ſcꝫ ad ſe
ricum · deinde ad aurifrigium ꝛ ad lapides ꝓcioſos · Inter
ornatꝰ vero qui ꝓpter materiam reprehenſibiles ſunt ſpecialiter
videntᷣ eſſe reprehenſibiles corrigie ſerice deaurate vel argē
tate · primo quia ſuperbia talium corrigiaꝝ in loco humiliati
onis eſt · Mich · vi · Humiliatio tua in medio tui ſuperbia

pauperum que habet rephenſiuuꝫ plus dominꝰ diſplicet
quā ſuperbia diuitis · Sic pocius deo diſplicet circa ven
trem Vnde tanta materia eſt humilitatis quam in alia pā
te hominis · Preterea ſicut ignis vehemens eſt qui ardet
cum aqua que contraria eſt ei · ſic valde magna eſt ſupbiā
que durat vbi tanta eſt materia humilitatis · bern̄ · Non eſt
magnū humilem eſſe in abiectōne magna ꝓrſus ⁊ rara vir
tus humilitas honorata · Sic econuſo magnū viciū ſu
perbie cum humilitate tanta Ideo humilitas beate virgi
nis omnē humilitatem pure creature ſupauit quia maio=
rem materiā ſuperbiendi habuit cum dei mater fuerit Sic
ſuperbia ventris ſuperbiā alioꝝ membroꝝ · ſuperat · cū ma
iorē materiā humilitatis habeat · Itē ſaccus bono tritico
plenꝰ bene ligatᷣ fune vniꝰ obuli · non modica fatuitas ē
ad ligandū ſaccum immūdicia plenum · querere corrigiaꝫ
ſericam deaurataꝫ vel deargentatā ⁊ vaſis vinum p̄cōſum
continentibꝫ circuli lignei ſufficiunt · ridiculū ergo eſt cir
culus deauratis vel argentatis ligare ſaccum ventris ab
hominatōne plenuꝫ · Preterea quis non irrideat ſi videat
ornatum templi poni circa fimū vel aliquē locum continen
tem immūdicias · ſic faciūt mlieres que ornant ſe circa me
dium corporis · vnde p̄s · Filie eoꝝ compoſite circūoꝛ · vt
ſiſi · templi · Eſt etiam magna ſtulticia mlieꝝ · ꝙ corrigie
ille care conſtant eis · ⁊ non ꝓſunt anime nec corpori ymo
deus in eis offendit ꝙ ꝓximus ſcandalizatᷣ · ipē etiam mu
lieres ex pondere grauantur · cum interdum magis pon=
deroſe ſint quam circuli ferrei quos penitentes deferunt
Multe mulieres ſunt ſi iniungeretur eis ꝓ penitencia vt
ita ponderoſas ferrent corrigias non acquieſcerēt iniun=
genti · Mira inſania mlieꝝ · ꝙ tantis dyabolo ſe ligant et
ꝙ tam care emūt · Vnde a dyabolo ligentᷣ · Dyabolꝰ eniꝫ
bene ſcit ligare aliqueꝫ ſuo ꝓprio cingulo · Sexto rephenſi
bilis eſt ꝓpter coloreꝫ · vt in veſtibus clericorum color vi=
ridis rubeus ⁊ varius ∴ Cuius rei ratō eſſe poteſt ꝙ talis

424

colorꝛ in lana ouium naturalr̄ non inuenitur· Si eniꝫ deus
voluiſſet lanam ouium talium colorum eſſe· ipſe potuiſſ;
depingere ſicut ⁊ aues· Et forte in pn̄cipio non fuit fac
ta tinctura huiꝰ abſq; culpa ⁊ curioſitate· Audiui quā
dam v̄ginem quam conſciētia remordebat quia habebat ve
ſtem alterius coloris quam naturaleꝫ· allegantē circa ſe q̄
ouis que nunquā peccauit contenta eſſet naturali colore
ipſa vero que multa peccauerat· p̄tōſiori colore vteretur
et in veritate cum homo mendicet veſtem ab oue Iuxta il
lud augꝰ· ouis mandatū euangelicū implens de duabus
tunicis dat vnam non habenti· ſufficere deberet homi men
dicanti colorꝛ ille qui ſufficit oui lanam largienti· Supbus
mēdicꝰ eſt cui non ſufficit illđ q̄ ſufficit illi a q̄ mendicat
Inter ornatus vero qui ꝓpter colorem rep̄henſibiles ſunt
ſpēalr̄ videt̄ eſſe rep̄henſibilia pepla ſiue vitte mulierum
croceate qđ multiplr̄ poteſt oſtendi· Primo quia diſpli=
cet alicui pn̄cipi quando videt vexillum inimici in terra ſua
ſed plus diſplicet ei ſi videt in aliqua de villis ſuis· Mlto
plus ſi in aliquo de caſtro ſuo · ⁊ p̄cipue ſi videat illud in
ſuperiori parte caſtri ſui · ſic deo multū diſplicet quādo vi
det ſuperbie vexillum q̄ eſt dyaboli ſignū in ſuperiori pte
caſtri ſui ſeꝫ in capite mulieris · ⁊ videt vexillū ſuum remo
tum a loco in quo pociꝰ volebat illud eſſe· humilitatē eniꝫ
paciētie pociꝰ voluit dominꝰ eſſe in capite· eze· ix · ſigna
thau· In ſignū huiꝰ rei fit crucis ſignum in illis qui bap
tizant̄ ⁊ illis qui confirmant̄ in fronte· ⁊ in capite ieiunij ·
capita cinē aſpergūt̄ · Secdo per hoc q̄ velū q̄ eſt in capi
te mulieris ſignū eſt ſubiectōnis in hoc oſtendit̄ q̄ ſuperi
orem habet ſeꝫ virum ſuum· In hoc enim oſtendit̄ q̄ ab ea
p̄uaricatō incepit · ⁊ ideo pocius mulieres velamina defe
runt quam viri ⁊ p̄cipue quando a viris cognite ſunt · vn̄
ſuper illud · j · ad coꝛ · xj · Capilli mulieris ꝓ velamine ei da
ti ſūt · dicit glo · ad hoc hꝫ mlr̄ velamē vel ſe ream agnoſcat
et ſubditam· Et iterum in eodem ca· ſuper illud · Non eſt

vir ꝓpter mulierem ſed mulier ꝓpter viruꝫ dicit glo· Jdeo
debet mulier ſuper caput ſuum habere velamen ꝓpter ange
los dicit Ambro· vt ſcꝫ oſtēdat ſubiecta viro · ⁊ quia per
eam p̄uaricatō cepit· Vnde cum pepluꝫ debeat eſſe ſignū
humilitatis multū deo diſplicet ſi ſuperbiāt inde mlieres
Irridendus eſſet fur cui inſignū furti burſa ſuſpendi dēt
ad collū ſi peteret vt illa burſa purpurea eſſet ·ſic irri dē
de ſunt mlieres que volūt habere pepla croceata in obpro
brio enim ſuo querūt gloriam vbi eſſe non poteſt · non ce
dit ad gloriam furis ſi burſa a l collum ſuſpenſa ſit deau
rata · Tertō per hoc ꝙ mlieres que croceū colorem in pe
plis deferūt colorem decentē amabilem deo ⁊ anglis ⁊ ho
minibus mūdi cordis vilipendūt ·colorem vero minꝰ decē
tem contra doctrinaꝫ eccleſie deferūt ꝙ croceus color mi
nus ſit decens quam candidum patet ꝙ nlla eſt q̄ n̄ velit
habere faciem ſuam candidam pociꝰ quaꝫ crocei coloris ·
Quod autem color iſte placeat deo·patet per hoc ꝙ dici
tur Cant·v·dilatus meꝰ candidus·non dicit croceꝰ·et
ſapie·vij·de ipſo·Candor enim eſt lucis eterne . ⁊ bernh·
loquens de ſapia increata ·Candor eſt lucis ſapia ⁊ candi
dam oportet eſſe animā in qua ipſa ſedem elegerit·ſic etiā
placet deo candidus color in ornatu corporis pociꝰ quam
croceus·ꝙ patet per illud Math·xvij·ꝙ in tranſfigurati
one domini veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix · Ma
giſterio enim ſpūſſanctꝰ inſtitutum eſt ꝙ ſanctiſſimū cor
pus domini panno candido inuoluat non croceo vel alteri
us coloris ·Vnde bene debet ſufficere in mūdo corpori co
lor ille ad inuoluendū qui ſufficit dominico corpori·ꝙ eti
am color iſte placeat angelis·patet per hoc ꝙ legit mar·
iij·angelos appariuiſſe ſtola candida·Math·vltimo legi
tur·veſtimēta angeli alba fuiſſe ſicut nix·Et Joh·xx·⁊
vidit duos angelos in albis ſedentes · ꝙ autem hominibꝰ
mūdi cordis placeat color iſte patꝫ quia ſi quis occurrat
duabꝰ mlieribꝰ quarum vna habet peplū candidū ⁊ altera

croceum· ſtatim illam que deferet candidum honeſtiorem
iudicabit ⁊ ita magis ei placebit niſi iniquitas ꝓpria cor
eius ſubuerterit· Quarto poteſt idez oſtendi per hoc q̄ cū
ornatus ꝓpter vanitatem rephenſibilis ſit qd̄ vanius ⁊ mu
tabilius erit in ornatu magis rephenſibile erit· Vn̄ cum
croceus color in peplis valde mutabilis ſit rephenſibilis
eſt· Si aliqua mulier tunicam ſuaz qualibet ſeptimana tin
geret ⁊ lauaret ſatis fatua diceret̄· Tales ſunt que ſin=
gulis ſeptimanis pepla ſua tingunt ⁊ abluunt· Septimo
eſt rephenſibilis habitus vel ornatus ꝓpter p̄ſumptōnez
quando ſcz aliqua p̄ſumit facere q̄ ſpēaliter ad deum perti=
net ſicut faciunt ille que alienos crines apponunt capiti l'
colorem innaturalem ſupfaciem· huiuſmodi enim ꝓprium
eſt dei · Vnde tales cum lucifero ſimiles volunt altiſſimo
eſſe· Ipe ſunt velut ſymie que dum volunt ſe decorare ſpi
ritualiter ſe vigulant· ſunt etiaz angeli tenebrarū tranſfi gu
rati in angelos lucis· non attendentes illud ecc̄· iiij· ne ac
cipias faciem quam mulier aſſumit contra faciem interio=
rem anime quia eaz deturpat· duz eīn mulier exterius vult
habere pulchram faciem· interius aſſumit faciem dyabolicā
Iuxta illud ps· Facies peccatorū ſumitis· Facies eniz aſ
ſumpta contraria eſt faciei naturali ·quia ante debitū tem
pus facit eam ſeneſcere· ⁊ in futuro ꝓ ea punietur· Joel'·
ij· Omnes vultus redigentur in ollam Multū offenditur ali=
quis artifex quando alius p̄ſumit meliorare opus eius ſic
deus in iſtis · P. magnam contumeliam facit deo que po
cius vult talem faciem habere qualem pictor facit quam
qualem ei deus fecit· De tali mliere dicit Jero· qua fidu
cia erigit ad celos vultus quos conditor non agnoſcit· Nūc
autem cohiberi mlieres ab alienis crinibus ſex· ſi eis diligē
ter oſtentantur· Primum eſt pena quam ſcriptura cominatur
eis· yſa· iij· Decaluabit dominus verticem filiarū ſyon ⁊ do
minus crines earum nudabit· Et in p̄nti etiam quandoqz
crines earum nudātur· Vnde pariſius accidit in quadaz

proceſſionē q̄ quedam ſymia cuidam domine peplum cum
alienis crinibus abſtulit coram populo ⁊ turpis ⁊ depilla
ta ſicut cornicula depoſitis plumis alienis remanſit q̄ iu
ſto dei iudicio accidit iuxta illud yſa· ve qui predaris non
ne ⁊ tu p̄daberis ·Dep̄data fuerat illa mulier mulierem
mortuam crinibus ſuis· ⁊ ideo merito eam ſymia dep̄dauit
Poeta non eſt lex equior vlla quam necis artifices arte ꝑ
ire ſua ·Secundo fatuitas magna que comitatur hoc vi
cium q̄ patet ex hoc q̄ pugiles crines ſuos abbreuiant·
facturi duellum·ne per crines ab hoſtibus capiant̄· Et
illi ſiľr qui intrant religionem tanquam pugiles ſpūales
fatue tamen mulieres crines ſuos augēt ·licet in bello pe
riculoſiſſimo ſint·quaſi nolint d̄ manibus dyaboli euadere
Non defacili euadit mulier de manu dyaboli·ex quo tenet
eam per crines·quando ſcʒ mulier habet nimiū amorem ad
decorem crinium. Item tales materiam periculoſe infirmi
tatis quam augent cum pocius deberent eam minuere qua
ſi nollent a ſua infirmitate curari Infirmitas autem valde
periculoſa eſt ſicut prius oſtenſum eſt· ſuperbia que ma=
teria auget̄ quando crines alieni ꝓprijs crinibꝰ addūtur·
Satis ſunt ſuperbe que parum habent de crinibus· Ter=
tiō peruerſitas magna·faciunt enim tales ad contumeliā
et dampnum animarum ſuarum q̄ non facerent ꝓpter amo
rem dei ⁊ ſalutem ꝓpriam· Si iniungeret̄ alicui mulieri ꝓ
penitentia q̄ haberet per noctem ad caput ſuuʒ manū mu
lieris mortue nullo modo vellet habere·diceret enim terro
re ſe amentē fieri·Crines autē mortue mlieris vult habere
in nocte ad caput ſuum in contumeliā dei ·⁊ contra volū
tatem eccľie·Nec terret̄ inde·neſcio quo dyabolico mira=
culo·Quarto ingratitudo magna que eſt ibi quando ſcili=
cet ipſe volunt habere in loco illo crines ad dei contumeli
am vbi xp̄us ꝓ amore eaꝝ tulit ſpineam coronā· Quinto
contemptus dei ·valde enim deum contempnunt que ca
pillos ei preponunt cum capilli videant̄ eſſe ſupfluitates

hominis ſicut ⁊ vngues · de receptaculo lendiuꝫ ⁊ pedicu
lorum faciunt mulieres thezaurum ſuū ymo deum ſuuꝫ · qꝛ
hoc abhoīe colitᷣ quod p̄ ceteris diligitᷣ ſicut dicit gloſa
ad phi · iij · Quoꝝ deus venter eſt · De maria legitᷣ luc̄ · vij
ꝙ capillis capitis ſui terſit pedes domī ſui · nō amabat eos
ſicut domine noſtre amant · Sexto multiplex malum ꝙ in
de ꝓuenit tam eis quam ꝓximis coꝝ ꝓximis malū ꝓuenit
quia pulchri crines ſunt velud laquei quibꝫ fatui capiūtᷣ
Unde legitᷣ iudith xiiij · ꝙ ipſa colligauit cincinnos ſuos
ad capiendū holofernem · Cincinni ſunt capilli dependētes
a capite mulieris · Sicut pueri laqueos faciunt de pilis
caude equi ad capienduꝫ aues · ſic dyabolus facit laqueos
de pilis mulierū ad capiendū viros · Ipſis etiam mulieri
bus multiplex malū facit pulchritudo crinīū · Accidit eñ
ei ſicut legitᷣ abſolon accidiſſe de pulchritudine crinīū eiꝰ
ſicut legitur · ij · reg̃ · xiiij · Porro ſic̄ abſolon vir non erat
pulchrioꝛ in omni iſrahel · Et ſubditᷣ A veſtigio pedis vſqꝫ
ad verticem non erat in eo vlla macula ⁊ quanto magis tō
debat capillos · tanto plus creſcebāt · Semel autem in an
no tondebatᷣ · quia grauabat eū ceſaries ⁊ ponderabat ca
pillos capitis ſui ducentis ſiclis pōdere publico · Quid au
tem ei acciderit legitᷣ · ij · reg̃ · xviij · ſcꝫ ꝙ caput eiꝰ quer=
cui adheſit · ⁊ illo ſuſpēſo inter celū ⁊ terram mulꝰ in quo
inſidebat pertranſit · ⁊ veniens ioab tres lāceas infixit in
corde ipſius · Sic per pulchritudineꝫ crinīū adheret fatua
mlier alicui luxurioſo qui per quercū deſignatᷣ · Quercꝰ
enim fructū facit porcoꝝ et luxurioſi opera faciūt quibꝫ
infernales porci delectantᷣ · ⁊ veniēs dyabolꝰ infigit tres
lanceas in coꝛ fatue mlieris · Prima lancea eſt viciū ſuper
bie · Secūda viciū luxurie · Tercia diſcordie ꝓpter ipſam
inter mlierem ⁊ virū ſuū · De hoc require in tractatu lux
urie in ca. de choreis vbi ponitᷣ illđ verbū apoc̄ · ix · ⁊ ſiles
locuſtaꝝ ⁊c̄ · Octauo poteſt eſſe rephenſibilis habitꝰ vel
oꝛnatus ꝓpter formam vel compoſitōnem · In forma vero

reprehenſibilia ſunt iſta · inciſio ex parte inferiori ſicut in
veſtibus ioculatoꝝ · corrugatō ex parte ſuperiori · Vtinā
ſi deo placeret · facies earuꝫ corrugate fiēt · que veſtes
ſuas corrugarent · Rep̄henſibile etiā eſt ꝙ caude ibi aſſu-
mantur · natura caudaꝫ negauit hominibꝰ · ſed miſeri homi
nes eam ſibi aſſumunt · p̄cipue autē ſunt rep̄henſibiles q̊
ad formaꝫ ⁊ ꝯpoſitōnem ſotulares roſtrati ⁊ perforati et
ſtricti · Roſtruꝫ in ſotularibꝰ dyabolica videtᷣ eſſe inuentō
cum non inueniatᷣ ſimile in rerū natura · cum nullū animal
ſit ꝙ in pede roſtrū habeat · ⁊ ſi habeat aliqđ in capite · mu
lieres vero que nullꝙ̄ꝫ roſtrū deberent habere volūt habere
in pedibꝰ · perforatō etiam in ſotularibꝰ magna videtᷣ fa-
tuitas · cum ſotulares integri meliores ſunt quā perfora
ti · Similiter ſtrictura in ſotularibꝰ magna fatuitas eſt cuꝫ
deus in hoc offendatᷣ ⁊ pedes grauentᷣ · non eñ ita ꝯſtrin
gerentᷣ pedes ſi eſſent in compedibꝰ ſicut q̄ndoqꝫ a ſotula
ribus · multi ſunt qui non reciperēt ꝑ penitentia tale gra-
uamen · ſi ſacerdos eoꝝ vellet hoc eis iniungere · magna
etiā ingratitudo eſt deferre foramina ad contumeliā dei in
pedibꝰ ſuis · cuꝫ deus ꝑ amore ſuo pedes ſuos voluerit per
forari · Magna etiā fatuitas eſt querere pulchritudineꝫ
in ſotularibꝰ cum ad hoc inuenti ſunt vt inquinentᷣ ⁊ pe-
des ab inquinatōne ſeruentᷣ nec in radicibꝰ arboꝝ vel fun
damentis domoꝝ pulchritudo ſolet requiri · Nono quia
de re iniuſte acquiſita ſicut accidit in vxoribꝰ vſurarioꝝ
et raptorum q̄ veſtes p̄tōſas ꝯferūt de lacrimis pauperū
Veſtes tales ſanguinolente ſunt · Iere · ij · In alis tuis
inuentꝰ eſt ſanguis animaꝝ pauperꝝ · Ale ſunt extremi-
tates ſuperboꝝ palliorum · alis iſtis volatᷣ in infernū · In
alis iſtis inuenitᷣ duplex ſanguis · ſcꝫ ſanguis pauperum ·
Spolia enim pauperꝝ ex quibꝰ eſt veſtis iudicō ſcripture
ſunt ſanguis pauperum ⁊ vita eorum · eccͤ · xxxiiij · panis
egenciū vita pauperꝝ qui defraudat illuꝫ homo ſanguinis
eſt · Alius eſt ip̄ius mulieris · que deferē pallum emptū

de re iniuſte acquiſita· Mors enim ſua latet ibi cū ad ſuā
dampnatōnem illud deferat· Cruentatō iſta que eſt in ve
ſtibus diuitum figurata eſt per clamidem coccineam in q̄
illuſus eſt dominus· Illuſione enim illa oſtenſus eſt ſtat⁹
principum huiꝰ mundi Decimo ꝓpter amorē nimiū quē
habent mulieres ad pulchritudinē· tantus enim poteſt eē
amor ille ꝙ eſt mortale peccatum ꝛ quaſi ydolatria vt quā
do amor ille dei amorem ſupat· hoc enim ab homine colitur
ꝙ p̄ ceteris diligit ſicut prius dictum eſt· Quinqꝫ autem
ſunt que debent cohibere mulieres a nimio amore pulchri
tudinis· Primum eſt vanitas ipſius pulchritudinis pū·
vlti· Fallax g̊ et vana pulchritudo ⁊c̄· Vana enim eſt q̄
nichil valet ei que habet eam pociꝰ uidet̄ valere illis qui
vident eam ꝛ in eo viſu delectant̄· poteſt etiam dici vana
quia vadit in nichilum· ꝓpter ꝙ flori comparatur· yſaie·
omnis caro fenum ꝛ omnis glīa eius tanquam flos agri·
licet flores ſint magni decoris tamen parum amant̄ quia
cito tranſit decor· ſic parum amanda eſt pulchritudo cor=
poris quia cito perdit̄ adminus in morte quando marie ne
ceſſaria eſſet cuꝫ deo debeat p̄ntari· ꝛ angelis eius cū itu
re ſunt ad curiam celeſtis regis· Secundum eſt ꝙ pulch
ritudo talis maledicit̄· Job· v· Vidi ſtultum firma radi
ce ꝛ maledixi pulchritudini eius ſtatim· Unde dicit glo
ſuper hoc verbū ſtatim Infirmꝰ cum inequalitate reꝝ va
riatur· dum videt pſpera laudat· cum mutant̄ nichil eſſe
iudicat· Sed ſanus cum gloria ipſam penam ſequentē cō
ſiderat ꝛ ſtatim dampnat· male fuerūt pulchre ille mulie=
res que ꝓpter pulchritudinē ſuam dampnabūt̄· Maledi
cta eſt talis pulchritudo mlieris· Multis pociꝰ expediſſꝫ
ꝙ fuiſſent leproſe vel naſo vel auribꝰ mutilate· quam ꝙ eſ
ſent pulchre· Tercium eſt turpitudo ꝛ immūdicia q̄ ſepe
decorem corporis comitat̄ ezech· xvi· ad fatuam mulierem
abhominabilez feciſti decorem tuam hoc eſt de quo multū
dolendum eſt ꝙ mlieres pulchre que plꝰ debent horrere

immūdiciaȝ amplius ſe inquinant per peccatū ꝓpter ꝙ dr̄
ꝓū·xj·circulus aureus in naribꝰ ſuis·mulier pulchra ⁊ fa
tua·ideſt pulchritudo mulieris fatue·Sus circulum aure
um habens in naribus ip̄m trahit per quodlibet voluta=
brum luti·Similr̄ mlieres fatue pulchritudinē ſuā diſtra
hunt per quodcunqȝ volutabrū luxurie·Sus non parcit
ori ſicut nec pedi quin illud in lutū infigat Sic nec mlier
fatua faciei ſue ymmo illa p̄ ceteris membris ·operit iniq̄
tate ⁊ in pietate ſua·Vel aureus circulꝰ eſt mlier pulcra
⁊ fatua quam dyabolus trahit per omnem immūdiciā qua
habet eam in poteſtate ſua ſicut ſus circuluȝ aureū traherȝ
per lutū quam haberet in naribus ſuis·Quarto ꝙ pulchri
tudo earum valde nociua eſt Eſt eniȝ pulchritudo illa pul
chritudo exurens qualis eſt pulchritudo carbonis viui·⁊
eſt etiaȝ pulchritudo vulnerans qualis eſt pulchr̄tudo ſplē
dentis gladij·Unde Jeroꝰ·Gladius igneꝰ eſt ſpēs mlie
ris ⁊·ꝓū·v·De fatua mliere dr̄·ꝙ nouiſſima illius ama=
ra ſunt velud abſinthium·⁊ acuta quaſi gladius biceps
ſicut puer in gladio fulgenti·p̄mo ſolū aduertit pulchri
tudinem·⁊ ideo gladiuȝ amplectitr̄·ſed nouiſſime ſentit
leſionem·Sic fatui homines p̄mo ſolū decoreȝ mlieris ad
uertūt ſȝ poſtquā tetigerīt per amorē ex vulnere cordis
perpendūt illam eſſe gladium acutū. Biceps aūt gladiꝰ
poteſt dici decor iſte quia ip̄am mlierem in quo eſt ledit·
per ſuperbiam ⁊ ip̄os aſpicientes per luxuriaȝ·vel gladius
poteſt dici biceps·quia corpi ⁊ anime occaſio eſt mortis
ēterne·⁊ vere gladius igneus eſt decor mlieris·potēs ad
exurendū cor hominis. Unde barlaam rex habuit filiuȝ de
quo dictū eſt ei a medicis ꝙ cecus fieret ſi infra deceȝ an
nos ſolem videret·Unde rex ip̄m fecit includi·x·annis·
et egredienti ei de ſpelunca oſtenſa ſunt ei multa p̄tōſa ⁊
concupiſcibilia·⁊ ad interrogatōnem eius nominata ſunt
ſingula·cuȝ autem inquireret de mulieribꝰ que aderāt vbi
dixit ei quidaȝ iocoſe eas eſſe demones qui hoīes ſeducūt

et cum reductus ad regez quereretur ab eo quid magis
cuperet dixit ſe ſuper omnia que videat deſiderare demões
qui ſeducunt homines ⁊ miratus eſt rex ꝙ tam tyrãnica
res eſſet ſpẽs mulieris. Quintum eſt decoꝛ qui aduerſat͛
bonitati. Non enim defacili habetur bonitas cum decore.
Poeta lis eſt cũ forma magna pudicicie. Vñ auferat bo
nitatem que longe melioꝛ eſt quã decoꝛ. non eſt cupienda
ymmo valde timenda. In magno periculo eſt pulchritu=
do mlieris. eſt enim quaſi theſaurꝰ in aperto qui a multis
concupiſcit͛. greg. depꝛ̃dari deſiderat qui theſaurũ publi=
ce in via poꝛtat. Fatui ſunt qui neglecta bonitate pulchri
tudinem querunt. Siles ſũt puẽs qui pira vel poma ver
mes habencia quia pulchoꝛa ceteris ſũt ꝑeligũt. pꝛecipue
aũt fatue ſũt que naturaliter defoꝛmes ſũt ⁊ tñ laborãt ad
hoc ꝙ ſint pulchre quĩ conſequi nõ valent ⁊ vt bone ſint
non laborant ꝙ defacili conſequi poſſunt ꝙ tamẽ meliꝰ eſt
Mulier que laborat amplius ad hoc ꝙ ſit pulchra quam
bona videt͛ plus amare alterius vtilitatem quam ſua. Si
enim pulchra fuerit. alijs pulchra erit. Pulchritudo enim
eiꝰ alienos oculos paſcit Si autem bona fuerit. ſibi bona
erit. ꝓubi. ix. Si ſapiens fueris tibimetipſi eris. Vndeci
mum eſt culpabilis oꝛnatus mlieris quia multis nocet.
Primo nocet viro ſuo quez interficit ſpũaliter dans ei oc
caſionem ꝙ vſurariꝰ ſit vel raptoꝛ. Secundo illis quibus
debuit reſtituere. Tertõ ſibiipſi ⁊ hoc multis modis quia
materia eſt infirmitatis magne ſcʒ ſuperbie ⁊ aufert ei vñ
debuit redimere animam moꝛti eterne condempnatã ⁊ eti
am tempꝰ ꝙ debuit expendere in ſeruitõ dei. Item aufert
ei oratões quas facit ecclia. non enim exaudit deus ora
tões quas facit mulier ipſa ſuperbe oꝛnata. cum ipſa fi
lios dei occidat ex alia parte. Vnde ſuper. i. thy. ij. Non
in toꝛtis crinibus. dicit. glo. Superbus habitꝰ non impe
trat. Non eſt paruum dampnum mulieri que pauper eſt
ſpũaliter. ſi oratões quas in ecclia facit ãmittat. oꝛ̃ones

enim ſunt magna pars bonorum que ipſa facit frequenter
pocius vtile eſſet eis humiliter eſſe in domo · quam ſuper
be in eccleſia · Si aliqua mulier eſſet que in nulla ſollemp
nitate iret ad eccleſiam ipſa reputaretur heretica · Quid
ergo eſt de ea que facit quod deterius eſt · Quomodo ta=
lis mulier remiſſionem peccatorum ſuorum conſequetur
que in eccleſia deum offendit · vbi eum placere debuit ·
Item nocet eis ſuperbus habitus quia bonam famã au
fert ei · Vnde ſuper illud · i · thy · ij · Non in tortis crinibꝰ
ꝛc̃ · dicit glo · ſuperbus habitus non recta facit de ſe cre=
di · Item facit homines ſollicitari ſicut equꝰ · ex quo enim
equus habet ſignum venalitatis in fronte non querit vtrũ
ſit venalis · ſed pro conſtanti habetur et de precio queri=
tur · Sic mulier habens ornatum meretricum ſollicitat
et ſollicitata niſi valde fortis ſit facile labitur · Quia ca=
ſta eſt quam nemo rogauit · Quarto nocet ſuperbus or
natus alijs mulieribus · quia miniſtrat eis exemplum ſup
bie · dat etiam eis occaſionem inuidie ꝛ diſcordie ad viros
earum ꝛ quandoqꝫ occaſionem adulterij quia ſi non poſſũt
habere ſimiles ornatus a viris ſuis rixantur cum eis ꝛ qñ
qꝫ eos habere volunt ab alijs ꝛ ſic adulterium cõmittunt
¶ Quinto nocet maritis aliarum mulierũ · reddit eis vx
ores eorum moleſtas · ꝛ quandoqꝫ aufert eas illis · Sex
to domino cuius templum exurit · Templum dei eſt vnuſ
quiſqꝫ fidelis · plus diligit deus vnum templum ſpirituale
quam omnia templa materialia mundi · Vnde magna dei of
fenſio eſt incendere huiuſmodi templa · ¶ Septimo nocꝫ
ſanctis · quia feſta eorum non obſeruant · quia tunc ma=
gis peccant quam in alijs diebus cum magis ſuperbe ſe ha
beant · tunc etiam quandoqꝫ violant feſta preparando or=
natus ſuos · Octauo angelis nocet · quia filios dei in eo=
rum poſitos cuſtodia occidunt · Ideo dicitur ad ·
Corintheos vndecimo · Quod mulier debet habere vela=
men ſuper caput ſuum · propter angelos ꝛc ſcilicet ·

434

offendāt angelos occidendo hoīes q̄s ipſi cuſtodiunt ·
Et vt breuiter dicam deo ⁊ angelis eius non timēt contu
meliam facere etiam in eccl'ia qn̄ corpus xp̄i pn̄s eſt ⁊ an
geli aſſunt · ⁊ populꝰ ibi eſt congregatꝰ ſcʒ qn̄ miſſa cele
brat̄ · ꝙ angeli ibi aſſint · patet ex verbis greg̈ · ſic dicētis
Quis fideliū dubiū hr̄e poſſit in ipſa ymolatōnis hora ad
vocē ſacerdotis celos aperiri · atqꝫ in illo xp̄i miſterio cho
ros angelorum adeſſe · ſūmis yma ſociari · terrena celeſtibꝰ
iungi · Et ſup illud · j · Cor̄ · xj · vbi dicit apoſtolꝰ ꝙ mulier
debet habere velamen ſup caput · dicit glo · Angelici ſpūs
nobis adeſſe credendi ſunt maxime cū diuinis obſequijs
mancipemur · ideſt cum eccl'iam ingreſſi lectōibꝰ ſacris
aurē cōmodamꝰ vel pſalmodie opam damꝰ vel orōni incū
bimus vel miſſaꝝ ſollēnia celebramꝰ · Ideo monet apoſto
lus hr̄e ꝓpter angelos · Nec dubitari debet vbi dn̄ici cor
poris ⁊ ſanguinis miſteria gerunt̄ · ſupcilioꝝ ciuium con
uenteꝰ adeſſe · qui monumētū quo venerabile corpus poſi
tum fuerat ⁊ vnde reſurgendo abſceſſerat · tam ſedulis ex
cubijs ſeruabāt · Vltio pōt eſſe culpabil' ornatꝰ ꝓpt̄ intē
tōnē · Multiplex pōt eſſe intentō mlierū ornāciū ſe · Que
dam eñi ornāt ſe vt cōcupiſcāt̄ ab alijs quā a viris ſuis ꝙ
ꝯſtat eſſe mortale peccatū licʒ nō habeāt volūtatē ꝯſencien
di illis qui eas ꝯcupiſcūt · qꝛ ſcd'ʒ aug · nō ſolū appetere ſʒ
etiā appeti velle crimioſū eſt · Alie vō ornāt ſe ex ſupbia ·
vt pulchores ſint alijs vel ſaltē nō excedāt̄ ab alijs vel ex
amore vane gl'ie ⁊ laudis vt dicat̄ ꝙ ipē ſūt pulchre Iſte
videntur multum impie eſſe non curantes d' morte fratrū
ſuorum dum ſolum habeant ventum vanitatis vt pulchre
reputentur · Non videtur ꝙ tales mulieres caritatem
habeant · quia verba vane laudis cariora habent quaʒ fra
tres ſuos · Alie vō ideo ſe ornāt · vt viris ſuis placeāt vt
ſic cōtineāt ab alijs mlieribꝰ · ſʒ de tlibus accidit ꝙ ſic qn̄qꝫ
occidūt eos ſpūalr̄ dū dāt eis occaſiōʒ · ꝙ nimis amēt eas
quia nimiꝰ amator vxoris ꝓprie adult̄ eſt ſicut dic̄ ambr̄

Exquo amoꝛ iſte n̄on ſit citra deum· iam iudicatur pecca=
tū moꝛtale · P̄ · ſi ornatu ſuo velud quoddaꝫ rethe volūt
capere virum ſuū ne capiat' ab alijs mulierib⁹ quare illud
rethe expandūt vbi non eſt vir eius Multe enim pocius
oꝛnant ſe quando ꝓdeunt in publicum quam quando ſunt
cum viris ſuis in domo· ſimiles ſunt illis qui dicūt ſe velle
capere aues ſilueſtres ⁊ capiunt domeſticas· P̄ · Sic mu
lier cauet ne perdat virum ſuum· ſic vir debet cauere vxo
rem ſuam· Vnde debet velle ꝙ moderate oꝛnetur· ſicut mu
riligus ſilueſtris fit ⁊ fugit quando habet pulchram pellē
et quando ꝓ hac de cauſa amittit'· aliquis eniꝫ ꝓpt' pulcrā
pellem vellet eum habere · Sic mulier oꝛnata libentius va
dit ad ſpectacula vt ab aliquo concupiſcat' · ⁊ a viro qn̄
ꝙ amittitur · pocius deberet velle vir eam habere minus
pulchram quā alijs pulchrioꝛem Item ſi n̄ placet viro ·
ꝙ vultures ideſt luxurioſi ſequantur vxoꝛem ſuam quare
vult eam eſſe abſqꝫ pelle conuerſatōis honeſte· Itē cum
non vult vxoꝛem ſuam meretricem eſſe· querere vult eam
ſimilem meretrici eſſe· ⁊ in habitu meretritō· De hoc ha=
bitu ꝓūbi· vij· Ecce occurrit ei mulier oꝛnatu meretritō p̄
parata ad capiendas animas. ⁊ cum ex hoc verbo conſtet
aliquem ornatum meretricum eſſe· non video quid ſit me
retricius habitus niſi croceus ſit ⁊ ſimilia· ezech· xvj· ha
bens fiduciam in pulchritudine tua foꝛnicata es ad omne
caput vie erat ſignū ꝓſtitutōnis tue· ſolent caupones in
domibus ſuis ex diuerſis partib⁹ circulos ponere· quādo
diuerſe vie ſunt circa domuꝫ vt tranſeūtes per quamcūqꝫ
viam ſciant ibi vinum eſſe venale· Sic fatue mulieres ſig
na venalitatis ponūt in capite in pedib⁹ ⁊ in brachijs ⁊ tn̄
ſe dicūt eē caſtas ⁊ caſtitatē amare. volētes ꝙ magis creda
tur vni teſti aſſueto mēdacijs quam multis teſtib⁹ veris q̄
mētiri nō nouerūt· Teſtis aſſuet⁹ mēdacijs lingua eſt eaꝝ
Teſtes veri ſūt cetera mēbra q̄ impudiciciā oñdūt· Ier. ā
loquēdum nob̄ eſt vt veſtiti ſim⁹ ā veſtiend᷑ vt loquimur

4-36

Quod autem pollicemur et aliud oſtendim⁹· lingua pſo
nat caſtitatem · ⁊ totum corpus ꝓfert impudiciciā· debe
ret eſſe mulier viro ſuo adiutoriu ſalutis· Gen̄ · ij · Non
eſt bonum hominē eſſe ſolum fa· ei adiutorium ſi· ſibi· Si
militer ⁊ vir debet vxorem iuuare vt ſaluari poſſint. ⁊ cuꝫ
mulieres vt ſepius ꝓne ſint ad nimium amorē pulchritu
dinis ⁊ gl'iam ornat⁹· Vir debet iuuare in hac parte ⁊ co
hibere eam ab ornatu inhoneſto· ꝑuitas iſta mulierū ad=
ornat⁹ inſinuat'· Math· xxv· de decem virginib⁹· quaruꝫ
quinqꝫ que laudem queſierūt celeſtem ianuam clauſam in
uenerūt · Similr̄ cum viri proni ſint ad nimium amorē di
uiciarum· quia habent prouidere familijs ſuis · vxores de
bent iuuare eos ⁊ probibere a cupiditatibus ſuis ⁊ dice
re eis ſe contentas eſſe paruo victu ⁊ humili veſtitu ſi ipſi
ceſſauerint ab vſuris ⁊ alijs generib⁹ cupiditatuꝫ · Sed
heu hodie remedium verſum eſt in venenū · vxores eñ im
pellunt viros ad infernum dando eis occaſionem male ac
quirendi · dum ſuperfluas expenſas ab eis requirūt · Vi
ri etiam impellunt vxores ad infernum dum eas conſenti
re faciunt vſuris ſuis ⁊ dum ꝑmittūt eas facere bonum
quod ipſe poſſent· Vnde quo ad multa ſocietas coniuga
lis eſt· quaſi complexus ſpinaꝝ que ſimul in ignem mittē
tur quia non poſſūt ſeparari· Eſt etiam velud complex⁹ ali
quorum ſimul inuicem ſubmergentiū · Mulieres ꝑ vicos
et plateas ſpēm oſtendētes incendiarie ſunt ſacroꝝ loco=
rum ſcilicet virorum · quilibet enim fidelis eſt templuꝫ ope
re ſancti ſpiritus in baptiſmo dedicatum· Sicut dic̄ glo·
ſuper illud ꝑma Corinth· iij · Templum dei ſanctum eſt q
eſtis vos · Ipſe etiam ſunt homicide fratrum ſuorum et
filiorum dei · Sunt etiam venatrices dyaboli in filios dei
ad mortem · dyabolus etiam vtitur eis tanquam eſca ad
capiendos viros ſicut cuꝫ cattis ⁊ alijs animalib⁹ excoria
tis vultures ſolent capi . Vtit' etiam eis tanquā laqueis
Vnde eccle· vij · Inueni amariorem morte mulierem que

laqueus venatorū eſt· Vnde bern̄· Cum quedam ſoror eiꝰ
veniſſet cum ſuperbo habitu ad abbaciam ſuam noluit exi
re ad eam aſſerens eam eſſe rethe dyaboli que confuſa et
compuncta mandauit ei vt non deſpiceret animam eius ·
et ſi carnem deſpiciebat · parata tn̄ in oīb; eius facere vo
luntatem· Quo audito gaudens venit ad eam p̄cipiens ei
vt illum ſuperbum habitum de cetero non portaret · Que
illi acquieſcens ita mutata eſt· vt homines eius mutatōꝫ
mirarent̄· Vtitur etiam dyabolus illis tanquaꝫ gladio ad
occidendum filios dei · etiam ſi dicant ſe non habere malā
intentōnem · quia nec gladius habet malam intentōnem
quando illo aliquis occidit̄ licet vtens eo habeat malā in
tentōnem · ꝛ licet nullus habeat malā intentōnem · nichilo
minꝰ mortuꝰ eſt qui occiditur · ꝛ ſcd̄um leges qui occaſio
nem dampni dat dampnum dediſſe videtur · in exo· xxi ·
Si quis aperuerit ciſternam ꝛ foderit ꝛ non operuerit eaꝫ
cecideritq; bos vel aſinꝰ in eaꝫ · reddet dn̄o ciſterne p̄ciū iu
mentoꝝ· Ciſterna que habet aquā ad remedium ſitis· In
cautis tamen poteſt eſſe occaſio mortis vel p̄cipicij · ſic vx
or alicuiꝰ que ei remedium eſt fornicatōnis · alij eſt occa
ſio mortis· pū· v · Bibe aquam de ciſterna tua ideſt de ꝓpa
vxore · hec ciſterna aperitur quando mulier ornatur · in eā
non coopertam bos vel aſinus cadit · quando oſtenſione de
coris quaꝫ mulier oſtendit aliquis perit · ꝛ in hoc caſu aīa
pereuntis de manu mulieris requiritur·· Si quis incau=
te deferendo ignem aliquam domum incendat· nonne tene
bitur ad emendam? Quomodo ergo innocens erit q̄ pul=
chritudinem ſuam incaute oſtendendo domus ſpūales eru
rit? Quedam etiam ideo ſe ornant quia erubeſcūt nō defer
re ornatꝰ ꝯſuetos· vel q̄s alie mulieres deferūt· vel quia
timent derideri ſi ornatꝰ dimiſerint·

De erubeſcentia bona· Cap· xv·

Et quia verecundia hic multuꝫ nocet eccleſie dei
ideo tractabimꝰ hic de verecundia · Et quia q̄dā

430

bona quedam mala eſt · Ecc̄ · iiij · Eſt confuſio adducens
peccatum · et eſt ↄfuſio adducens gl'iam · Primo de bona
erubeſcentia dicemus · Secūdo de mala · Tertō tangemꝰ
de irridentibꝫ eos qui benefaciunt Notandū ergo q̄ erube
ſcentia bona eſt quoddaꝫ frenum̄ quo aliquis regit̄ in viaꝫ
paradiſi · dum aliquis habet hoc frenum ſperari poteſt de
eius correctōne · Vnde ſapiēs · Erubeſcētia ſalua res eſt ·
Ad huiꝰ cōmendatōnem facit illud · ecc̄ · xxij · Ante grā
dinem p̄ibit coruſcatō · ꝛ ante verecundiā p̄cibit gratia ·
Precipue verecundia placet in mulieribus · ecc̄ · vij · grā
verecundia mulieris ſenſate ſuper aurum · placet etiam deo
ſpēaliter in penitentibꝫ · bern̄ · Quantū diſplicet deo impu
dencia peccatoris · tantum placet erubeſcentia penitentis
De non habente erubeſcentiā Jere · iij · frons mulieris me
retricis facta eſt tibi · noluiſti erubeſcere · yſa · iij · peccatū
ſuum quaſi ſodoma p̄dicauerūt nec abſconderūt · Jere · vj
Confuſi ſunt quia abhominatōnē fecerūt · quin pociꝰ con
fuſione non ſunt confuſi ꝛ erubeſcere neſcierunt · Vere
erubeſcere neſcit · qui de peccato non erubeſcit · peccatum
enim magis erubeſcibile eſt quam nuditas tocius corpis ·
q̄ patet quia peccatum nuditateꝫ fecit iraſcibilē · Paren
tes enim noſtri non erubeſcebāt ante peccatū licet eſſent
nudi · Vnde cum illud propter quod aliquid eſt tale ma
gis erit tale magis erubeſcibile videtur eſſe peccatū quaꝫ
nuditas · P̄S · Cum erubeſcencia ſit fuga rei indecentis ·
Peccatum autem indecencius ſit quam aliquid q̄ ſit in
mundo cum ſit opus dyaboli · ꝛ ip̄o a modo omnia decētia
eſſent · conſtat peccatum magis erubeſcile eſſe · ymmo cō
paratione ipſius · alia non ſunt erubeſcibilia · Gregorius ·
de mag̃d · quia ſeipſam grauiꝰ erubeſcat · intus nichil eſſe
credidit · quod verecundaretur foris · Preterea · Pecca
tum eſt immundicia · et comparatione ipſius immundicia
corporalis nō reputatur immundicia Math · xv · Que p
cedunt de ore de corde exeunt ꝛ ea coinquinant hominēꝫ ·

et quibuſdam interpoſitis ſubditur Non lotis manibus
manduca· non· co· homi· Eſt etiam peccatum abhominatō
magna · Pſ· Corrupti ſunt ⁊ abhominabiles facti ſunt·
Poteſt autem multipliciter peccatum oſtendi erubeſcibile
eſſe · ⁊ quia hominem proditorem reddit apud deum · et
quia facit eum valde vilem · facit etiam inferiorem brutis
animalibus que tantum vnam mortem ſoluunt · ſed pec=
cator debitor eſt duplicis mortis · ⁊ quia peccatum funis
eſt quo quis in inferno ſuſpendat᷑ · Non habet dyabolus
vnde hominem ſuſpendat niſi ipſemet finem iſtum ei attu
lerit · Eſt etiam peccatum illud cum quo fuſtigabitur ho=
mo in die iudicij coram toto mundo · treñ· j · Vigilauit iu
gum iniquitatum mearum · in manu eius conuolute ſūt et
impoſite collo meo · ¶ Illa de quibus erubeſcendum eſt
enumerantur nobis · ecc̄ · xlj · Erubeſcite a patre ⁊ a matre
de fornicatōne ⁊c̄ · Et ſunt · xvj · que ibi tanguntur · de qui
bus multum erubeſcere debemus · Primo fornicatō que q̄
druplici ratōne valde erubeſcibilis eſt · quia tam viliū mē
brorum ⁊ quia anima ⁊ corpus in ea maculantur · ⁊ quia
mulier ibi venditur dat animam ſuam q̄n͂doq; ꝑ duob⁹ de
narijs dyabolus ⁊ corpus leccatori non faceret tale forū
de ſotularibus ſuis · Notabiliter etiaꝫ dicit erubeſcite a pa
tre ⁊ a matre · pater eſt deus · ⁊ eccl̄ia eſt mater · de quib⁹
debet multum erubeſcere fornicans · Poteſt multum eru=
beſcere filia diuitis dum fornicatur · quia pater ſuus pote
rat eam honorifice maritare · nonne erubeſcere debet filia
dei de tanto patre ſi fornicetur cum ipſe poſſit eam optīe
maritare · A p̄ſidente ⁊ a potente demum erubeſcere · debet
homo de mendatō · quia potōr eſt fur quam aſſiduitas vi
ri mendacis · Ecc̄ · xx · et quia mentiens non ſeruat fidem ·
licet velit ſibi fidem adhibere · ⁊ fallit eum qui confidit in
eo · Erubeſcendum eſt enim ꝓpter deum preſidentem · ideſt
p̄ñtez ⁊ potēte vindictā ſumere de mētiēte · ⁊ pōt illd̄ intel
ligi ſpeal̄r de mēdatō ꝓmiſſiōis in baptiſmate fc̄o · Tertō

de delicto ideſt de negligētia ⁊ pigricia· Seneca· Turpiſ
ſima iactura eſt que per negligentiam fit. Eccleſiaſ· xxij
In lapide luteo lapidabat᷑ piger· A principe autem ideo
erubeſcēdū eſt de delicto· quia multuꝫ diſplicet ei pigricia
ſerui· ſic̄ velocitas multū placet ei· ꝓu·xxij· Vidiſti virū
velocem in ope ſuo coram rege ſtabit· Precipue tamen a
ſūmo principe erubeſcendū eſt de delicto· ⁊ ab illo iudice
cui cuncta aperta ſunt ⁊ cūcta que fiūt adducēt in iudi
cium ⁊ de quolibet momēto tempis negligent᷑ expenſo exi
get ratōnē· Quarto de iniquitate ſynagoga ⁊ a plebē ⁊ de
hoc ꝙ homo ſibi iniq̄ appropriat ꝙ debet eſſe ꝯmune vt fā
ciunt vſurarij qui tempꝰ omnibꝫ ꝯmune ſibi appropriant
qd̓ dn̄s voluit ab omnibꝫ equalr̄ poſſideri· ⁊ mali diſpēſa
tores qui ſibi retinēt ꝙ paupibꝫ debent diuidere quibꝫ di
citur luc̓·xvj· Facite vobis amicos de mām̄ona iniq̄tatis·
ideſt de pecunia iniqua vel inequalr̄ detenta· Quinto eru⸗
beſcendū eſt a ſotō et amico de iniuſticia· ideſt de hoc ꝙ in
iuſte agit erga ſocium ⁊ amicū· hoc valde iniquuꝫ eſt· ꝓu
iij· Ne moliaris amico tuo malū cū in te habeat fiduciam
Sexto de furto· tob̓·vj· Non licꝫ nobis aliquid edere de
furto aut contingere Et p̄cipue erubeſcēdum eſt ſi quis
furtuꝫ fecerit vel ſuſtinuerit fieri in loco in quo habitat·
Septimo de veritate dei ⁊ teſtimonio· ideſt de veritate quā
deus docuit ⁊ tot teſtimonijs confirmauit ſi aliquis illi
fidem non adhibuit· Octauo de diſcubitu in panibus· ſi
quis inhoneſte ſe habuit· vel ſi ei ad cuiꝰ menſaꝫ comedit
fidem poſtea non ſeruauerit· ſic̄ faciūt qui poſtquā ad mē
ſam dn̄i ſederūt vel ſpūalr̄ vel tempalr̄ non timēt ei contūe
liam inferre. Nono ab obfuſcatōne dati ⁊ accepti· datum
obfuſcat qui cuꝫ triſticia dat· Ecc̓·xxxv· In om̄i dato hi
larem facit vultū vel q̄ dat cū dilatōe ꝓu·iij· ne dicas ami
co tuo vade ⁊ reūtere cras em̄ dabo tibi cū ſtati poſſis da
re· datū etiā obfuſcat q̄ illd̓ extollit cū poꝰ d̄eat iꝰ diminuē
Vnde gen̄·xxxiij· dixit iacob ad eſau· Si inueni gratiam

in oculis tuis accipe munuſculū de manū mea Acceptū eti
am obfuſcat qui de beneficiō eſt ingratus vel ip̄m attenu
ando vel obliuioni tradendo · Sen̄ · Lex beneficij eſt ꝙ alt̄
obliuiſci dꝫ dati · alter debet memor eſſe accepti. Catho ·
Exiguum munus cū dat tibi pauper amicus · accipito pla
cide ⁊ plene laudare memento · Decimo erubeſcenduꝫ eſt
a ſalutantibus de ſilentiō · ꝙ in duobꝰ caſibꝰ p̄cipue intelli
gendū eſt quando ſcꝫ aliquis non vult reddere ſaluteꝫ ali
cui cauſa ſupbie vel cauſa odij · Sapie · Saluta libenter ·
Ecc̄ · xxij · Amicum ſalutare non confundaris · ⁊ a facie il
lius non te abſcondas · Nec obſtat illud luc̄ · x · Nemineꝫ
per viam ſalutaueris · ⁊ illud · iiij · reg̃ · iiij · ꝙ dixit eliſeus
ad giezi · Si occurrerit tibi homo non ſalutes eum · ⁊ ſi ſa
lutauerit te · ne reſpondeas ei · Per hoc eniꝫ ꝓhibetur ꝓlix
itas vel curioſitas ſalutatōnis · ꝙ autē bonum ſit ſalutare
patet per illud Math x · Intrantes autē in domū ſalutate
Undecimo erubeſcendum a reſpectu mulieris fornicarie ·
quia ſcd̄m augu · Impudicꝰ oculus impudici cordis eſt
nuncius · Duodecimo erubeſcendū eſt ab auerſione vultꝰ
cognati · j · thi · v · Si quis ſuorum ⁊ maxie domeſticorum
curam non habet fidem negauit · ⁊ eſt in fideli deterior Nec
ſolū erubeſcendū eſt ab auerſione vultꝰ cognati · Sꝫ etiā
ꝓximi p̄cipue pauperis · Unde tho · iiij · Noli auertere fa
ciem tuaꝫ ab vllo paupere ita enim fiet vt nec̄ a te auerta
tur facies dn̄i · vn̄ ſequitᷣ in v̄bo ꝓpoſito ecc̄ · Ne au̇tas fa
ciem a ꝓximo tuo · Tertōdecimo erubeſcendū eſt ab aufe
rendo partē ⁊ nō reſtituēdo · Sic̄ honorabile eſt dare · ſic
erubeſcibile eſt valde auferre ⁊ p̄cipue fratri ſuo fideli · ſcꝫ
partē quā pr̄ celeſtis dedit eis de rebꝰ huiꝰ mūdi · ſpēalit̄
non reſtituere ablata videtᷣ eſſe erubeſcibile in vſurarijs et
raptoibꝰ qui cū ſint iam ꝯdempnati ſuſpēdio inferni pro
male acquiſitis pocius vult ea recipe ⁊ ſuſpendi quā red
dere ⁊ liberari · in quo ſunt priores latronibus · qui omnia
libenter reſtituerent ſi ſcirent ſe per hoc poſſe liberari ·

442.

Quarto decimo a reſpectu mulieris alieni viri· periculoſus est eñ valde reſpectus talis· ipſe reſpectus fuit occaſio dauid adulterij ⁊ homicidij vt dr̄ in tractatu de amicicia ij· reg· xj· Nec ſolum a reſpectu iſto erubeſcendū eſt· ſed etiam a quacūqȝ familaritate· vel ad ipſam vel ad ancillam eius bene poſſit oriri mala ſuſpitō· Unde ſequit᷑· Ne ſeruteris ancillam eius· ⁊ ne ſteteris ad lectum eius· Quinto decimo erubeſcendum eſt ab amicis ⁊ a ſermonibꝫ improperij· ⁊ ſi amicus debet arguere amicum· tamen abſqȝ improperio· Tullius in tractatu de amicicia· monere ⁊ moni eſt officium vere amicicie· ita tamen ꝙ adulatōne careat ammonitō· ⁊ contumelia careat obiurgatō· Sextodecio erubeſcendum eſt ab improperatōne dati· Imitari debet illum qui dat omnibꝫ affluenter· ⁊ non improperat· vt legitur Iac· j· De fatuo vero legitur ecc· xx· exigua dabit ⁊ multum improperabit· Qui enim non erubeſcit male agere· eſt ſicut equꝰ abſqȝ freno qui de facili regi non poteſt· Duo ſolebant homines cohibere a malo· ſcȝ timor dei· ⁊ pudor mundi· Sed timor dei multos iam paruȝ cohibet a malo· benignitate enim dei ⁊ miſericordia abutuntur homies male agentes. quia deus benigne eos ad penitentiaȝ expectat Ecc· viij· quia non profertur cito contra malos ſentētia abſqȝ timore filij hominū perpetrant mala· non attendētes ꝙ mīa iſta ſuperexaltat iudicium· Iuxta verbum Iac· Quia quanto miſericordius hic parcit· tanto iuſticia in futuro durius ferit· vt dicit Ieronīꝰ· Quanto amplius malleus eleuatur· tanto poſtea durius percutit· ⁊ quāto arcus plus curuat᷑· tanto vehementius ſagittam emittit Similiter ſe habet iuſticia dei· Auguſtinꝰ· Lento gradu diuina procedit ſeueritas· ſed tarditateȝ compenſat grauitas· Pudor etiam iam pocius impellit homines ad malum· quam cohibeat a malo· quia qui ſolebant erubeſcere male agere iam erubeſcunt benefacere·

¶ De erubeſcentia mala· · Cap· xvj·

SEquit̃ de erubeſcẽtia mala . de qua hoc modo dice
mus . Primo ponemus ea que poſſunt valere ad
deteſtatõnem eius . Secundo ponemus remedia
quibus vti poſſumus contra eam . Primo poteſt valere
ad deteſtatõnem eius ſi oſtendat̃ quanta ſit timiditas eo
rum ⁊ ignorantia qui ꝓpter erubeſcentiam non audent bñ
facere . ipſi ſunt ſicut equi vmbram timentes . vera mala ñ
ſunt preſentis vite ſed future . Preſentia enim mala ſunt
ſicut vmbra futuroꝝ . trepidauerunt ait dd̃ . vbi nõ erat
timor . Vnde qui erubeſcentiam pñtem timent . ipſi timẽt
vmbram non veritatem . Ipſi ſunt ſicut paruuli qui terrẽ
tur latratu catulorum qui mordere non poſſunt . Seneca .
Auctoritatem habemus ſenum ⁊ vicia pueroꝝ . non pue
rorum tantum . ſed etiam infantium . Illi leuia formidant
hij falſa . nos vtraqꝫ . Quis verba irriſoris timet . leuia for
midat . falſa formidat qui reputat dedecus qꝫ eſt honor .
Mundus velut catulꝰ latrat irridendo eos qui bene agũt
ſed mordere neſcit . quia non eos percutit . ⁊ cum ſatis la-
trauerit tacebit . Viles milites qui ꝓpter latratum relin-
quunt domum ſuam bene relinquerent eam ſi viderẽt mili
tes inſequentes armatos . Si aliquis miles diceret ſe nõ
audere ſeruire regi francie . quia hoĩes inde loquerẽtur fri
uola ⁊ ridiculoſa eſſet excuſatõ . tales ſunt qui ꝓpter ver
ba hominum dimittunt ſeruire deo . Ipſi etiam ſunt timi
di vt lepores . Vtinam tamen eſſent leporibus in alijs ſi
miles . Lepus in petra cubile ſuum collocat . pu̇ . xxx . La-
bia habꝫ in motu . aures longas . pedes veloces . timor eñ
addit alas pedibus . ſic facere debet qui debilem ſe nouit
In petra cubile collocat qui in petra xp̃o fiduciam habet
Labia habet in motu qui ſepe orat . Longas habet aures .
Et qui iuxta verbum Iac̃ . j . Velox eſt ad audiendum et
tarde ad loquendum . ad reſpondendum ſcꝫ obprobrijs q̄
ſibi dicuntur . pedes veloces habet quem timor dei occu-
pat . quia qui timet deum nichil negligit . eccẽ . vij . Cauſa

huius timoris eſt duplex Prima eſt amor placendi mun
do · Seneca · Deſines timere ſi ſperare deſieris · Contra
tales dr̄ iac · iiij · adulteri neſcitis quia amicicia huius mū
di inimica eſt deo · quicunqꝫ ergo voluerit amicꝰ huiꝰ ſe
culi eſſe · inimicus conſtituit̄ dei · p̄s · Confuſi ſunt qui ho
minibus placēt · quoniam deus ſpernit eos. Et apoſtolus
Si hominibus placerem xp̄i ſeruus non eſſem · Secunda
cauſa poteſt eſſe hec · ꝙ deus forſitan receſſit ab eis · Vix
enim poſſet eſſe tanta timiditas in eo cum quo eſſet deus
p̄s · Si ambulauero in medio vmbra mortis non timebo
mala quoniam tu mecum es · Quod autem aliquis timidꝰ
fiat poſtquam dominus receſſit ab eo · patet ex eo ꝙ cayn
caput tremulum habuit ꝛ adeo timidus fuit vt domino
diceret · omnis qui inuenit me occidit me · Gen̄ · iiij · Ad
idem facit illud leuit̄ · xxvj · Si ſpreueritis leges meas
et iudicia etiam mea contempſeritis vt nō faciatis ea que
a me conſtituta ſunt ꝛ ad irritum perducatis pactū meū ·
ego quoqꝫ hoc faciam vobis · corruetis coram hoſtibus ve
ſtris ꝛ ſubiciemini hijs qui oderunt vos · fugietis nemine
perſequente · tanta timiditas erubeſcenciū ꝙ ex hoc ꝙ ſūt
coram hoſtibus ſuis corruunt · Non poſſunt ſufficere aſpe
ctum irridentium · ymmo ſicut fluit cera a facie ignis · et
nix a facie ſolis · ſic corda erubeſcencium a facie irridenciū
Ipſi etiaꝫ ſubditi ſunt hoſtibus ſuis · Cum enim irriſores
ſint hoſtes eorū ip̄i facere non auderent ꝙ eis diſpliceat
quod tamen deberent libentius facere quam eis placere ·
Ipſi etiam fugiunt · nemine perſequente · Irriſor enim
non perſequitur · ſed obſequitur · miniſtrat enim materiam
vnde corona etˀna fabricetur · Irriſiones enim ſunt velud
aurum ꝛ argentum · ꝛ lapides p̄cōſi ex quibus fit corona
paradiſi · ꝓūb · xxviij · Fugit impius nemine perſequente
mala pene quidē ſuccurſus ſunt a deo miſſi contra mala cul
pe · Mira fatuitas ꝙ homines fugiunt mala pene ꝛ ſequū
tur mala culpe · ſuccurſum a deo miſſum timēt ꝛ fugiunt ·

et moꝛtem ſuam ſecunt̃ · ſcʒ peccatum. Ecc̃ · xxi · quaſi a fa
cie colubri fuge peccatum · Et ſubditur · Dentes leonis
dentes eius interficientes animas hominū. Item de timo=
re eoꝛum quos deſeruit dominus dr̃ leui · xxvi · Terrebit
eos ſonitus folij volantis ⁊ ita fugiunt quaſi gladium ca
denti nullo perſequente ⁊ coꝛruente ſinguli ſuper fratres
ſuos · Folium volans eſt verbum irriſionis q̄ terret erube
ſcentes · Folium illud plus timēt quam dei gladium q̄ pa=
ratus eſt interficere eos · Deutro · xxxiij · Si acuero vt
fulgur gladium meum ⁊ arripuerint iudicium manus me
as · reddam vltōnem hoſtibus meis · Et Iob · fugite a fa
cie gladij · quia vltoꝛ iniquitatis eſt gladiꝰ Exo · xv · Eua
ginabo gladium meum ⁊ interficiet eos manus meā · Di=
cunt erubeſcentes quid dicunt de me ſi hoc facerem · tamē
non attendunt quid fiet de eis ſi hoc non fecerint · plꝰ di
cta hominum timent quam facta dei ⁊ plus timent verba
hominum quam gladiuʒ dei euaginatum Dicit erubeſcens
non poſſum pati vt hoc de me dicatur non erubeſcit con
fiteri tantam ignauiam de ſe q̄ tam facile ſibilꝰ hominum d
iciatur · Vere de illis eſt de quibꝰ dicit p̃s · Tanquam pul
uis quam pꝛoicit ⁊c̃ · ¶ De fatuitate erubeſcentium
bene agere.

Secundo poteſt valere ad deteſtatōnem erubeſcen
cium ſe male · Si oſtendatur quanta ſit fatuitas
eoꝛum qui erubeſcūt bene agere · que fatuitas p̄
mo poteſt oſtendi vt per hoc q̄ ipſi permittunt ſe vinci ab
irriſoribꝰ quos tam facile vincere poſſint quia ſolum taci
turnitate vincerentur irriſoꝛes · yſa. In ſilentō ⁊ ſpe erit
foꝛtitudo tua ſi enim qui irridentꝰ tacerent ⁊ animum habe
rent ad mercedem quam expectant ꝓ tollerantia irriſoꝛuʒ
confuſi eſſent irriſoꝛes · Sidonius · Garrulo non reſpon
dere · conuicium eſt · Sicut enim garrulus vincitur a non
reſpondente · atq̄ʒ contra ignem pugnandum eſt aqua cuʒ
ſit ei contraria · ſic taciturnitate pugnandum eſt contra

446

garrulitatem. Cogitare debet erubeſcens quando irridetur
ꝙ plus poteſt audire duabus auribus quam irriſor loqui
vno ore. Sapiẽs. Vnum os a natura. ⁊ duas aures ac-
cepimus. ac ſi diceret. plus debemus audire quam loqui
Poeta. quis labor eſt inquam quam tacuiſſe minor. Se-
cundo quia timent ab eis irrideri qui irriſione ſunt digni
quando mali irrident bonos de bonis operibus que agunt
idem eſt ac ſi ceci irriderent. vidẽtes de hoc ꝙ ipſi vidẽt. ⁊
claudi recte incedẽtes. ideo ipſa irriſio irridẽda eſt. Sen̄
Equo animo audienda ſunt imperitorum conuicia. Contẽp
nendus eſt ipſe contemptus. Quis ſane mentis non con-
temptnat claudicantem ſi videat ſe derideri ab ipſo eo ꝙ re
cte incedat Et quis talem non iudicet fatuū ſi ideo clau
dicanti velit aſſimilari. ꝙ ab eo deridetur deridẽdi ſunt ergo
irriſores non imitandi. Quidam ſenex in vitis patrum ait
Aut fuge homines aut irride mundum. aut que in mun-
do ſunt. ſtultum teipſum facito in pluribus. Si dicat aliquis
ꝙ deriſio malorum ꝑualebit. quia plures ſunt. R̄o. quia deus
et ſancti ſui iuuabunt bonos irridẽdo malos. ps. Qui ha-
bitat in celis irridebit eos. Et iterum. Videbunt iuſti et
timebunt ⁊ ſuper eum ridebunt ⁊c. Non eſt vituperium ſo
lis qui noctua non appreciat eum. nec vituperium auri et
argenti ꝙ iumenta non appreciant ea. Iumenta enim ne-
ſciunt eſtimare niſi fenum ⁊ ſimilia. ⁊ porci niſi furfur et
ſimilia. Sic non eſt vituperium bonorum. ſi a malis deride
tur. Mali enim ſunt velud noctue. Vnde boecius de eis di
cit. Hij ſunt ſimiles auibus quorum oculos nox illuminat
et lux cecat. Non eſt curandum de vituperio eorum qui
dicunt malum bonū ⁊ bonum malum. yſa. v. Ipſi etiā ſūt
ſicut iumenta qui viros ſanctos qui ſunt ſicut aurum et
argentum ⁊ lapides p̄cioſi deſpiciunt. pū. xxix. abhominan
tur impij eos qui in recta ſunt via. Et. xiiij. Ambulās re
cto itinere ⁊ timens deum deſpicitur ab eo qui infami gra
ditur via. Ariſtipus cum quidam ei diceret. homines te contẽpnunt

inquid. ⁊ illos aſini. ſed nec illi aſinos nec illos ego curo.
Vituperium talium laus eſt. ⁊ laus vituperium. Seneca
Malis diſpicere laudari eſt. non poteſt vllam auctorita
tem ſententia habere. vbi qui dāpnatꝰ eſt dampnat. Jdē
tam turpe ſit tibi laudari a turpibꝫ quaȝ ſi lauderis ob tur
pia. Tertō quia erubeſcunt bene agere eo ꝙ conſueuerūt
male agere. vel quia vident alios male agere. Hoc em̄ val
de glōſum eſt cum aliquis bene agit inter male agentes.
vel vitare illum qui male agere conſueuit. Tales ſūt ſimi
les illi qui erubeſceret. de hoc ꝙ de naufragio euaſiſſet vel
de hoc ꝙ ſanus eſſet. alijs exiſtentibꝫ leproſis. vel mūdus
alijs inquinatis. tales deriſiones non ſolum nō ſunt timē
de. ſed etiam ſunt appetēde. Seū. Nondum felix es ſi nō
dum turba deridet te. Math. v. Beati eritis cum male⸗
dixerint vobis homines ⁊ perſecuti vos fuerint ⁊ dixerint
omne mālum aduerſum vos mēcientes ꝑpter me. Qui vi
tuperatur ⁊ laudatꝛ attendat. quis eſt qui eum laudatꝛ
vel vituperat. ⁊ tunc placeat ei laus vel vituperiuȝ diſpli
ceat. Seū. Nunquam multis ſed quibꝫ placeas cogitato
Male erubeſcēs inique ſe habet ad deū ⁊ opa eius.

Ertō valet ad deteſtationem male erubeſcentie ſi
oſtendatꝛ quam male ⁊ inique ſe habeat erubeſcēs
ad deum. ⁊ ad ea que dei ſunt. Ad deū male ſe ha
bet triplr̄. ⁊ inquantū ſponſus eſt anime. inquātum domiꝰ
eſt. ⁊ inquantum pater. Jnquātum dominꝰ eſt dum ipe
erubeſcit dominū confiteri. dyabolum autē nō erubeſcit do⸗
minum confiteri ſeruicium dyaboli palam faciendo nll̄a em̄
certioꝛ domini confeſſio. quā ſeruicij redditō. Si aūt deū
dominum habet Non tamen vt pmum vel maiorem ſed vt
ſcdm. Solum em̄ ſeruiciū vult ei reddere in quo mundus
pbet aſſenſum. non attendens ꝙ deus rex eſt ⁊ regaliter ⁊
libere vult dominari. Erubeſcentes adeo negauerūt xp̄m
ꝙ nec etiam leui ſigno volunt videri eius diſcipuli. Erube
ſcentes ſigna dyaboli libere portant. vexillum vero xp̄i non

volunt portare niſi occulte · non attendentes illud Jer̃ · iiij
Leuate ſignum in ſyon ⁊ confortamini · ⁊ eiuſdem · vj · Le=
uamini vexillum ⁊c̃ · Jnquantum pater ſe male habet eru
beſcens ad deum · dum eum negat · Vix aliquis negat pa
trem ſuum licet pauperem · Quantam ergo contumeliam
facit tanto patri qui eum negat · merito ipſe negabitur ab
eo Math · x · Qui autem me negauerit coram hominibus
negabo ⁊ eũ ⁊c̃ · Jta accidit fatuo erubeſcẽti ſic̃ cuidã ſco
lari qui cum eſſet indutus p̃cõſis veſtibus ⁊ a ſocijs ſuis
honoratus · Cum viſitaſſet eum pater ſuus in humili habi
tu timens ne ſocij contempnerent eum ſi ſcirent eum ha
bere talem patrem rogauit patrem vt nullomodo hoc in=
dicaret eis · ⁊ ſimulãs ip̃m eſſe vnum deſeruientibꝰ pa=
tris ſui · Fecit eum comedere cum gartõne domus · ſed ta=
men finito prandio ſcolaris duxiſſet eum in cameram ſuã
ſecreto · ⁊ queſiſſet ab eo quid ei attuliſſet Oſtẽdit ei pa
ter denarios quos attulerat · aſſerens ait · q̃ nec vllum de
illis haberet · tu negaſti me fili ait pater · ⁊ ego nego te · de
cetero non comedes vel bibes de eo q̃ tibi mittam · Erube=
ſcens etiam male ſe habet ad deum · inquãtum eſt ſponſus
anime · dum de tanto ſponſo erubeſcit · O anima nõ eſt ita
ignobilis iſte ſponſus vt de eius ignobilitate erubeſcas · ſʒ
nobilis eſt p̃u · vlẽ · Nobilis in portis vir eiꝰ · nõ eſt etiã ita
deformis q̃ de eius deformitate erubeſcere debeas · p̃s ſpeci
oſus forma pre filijs hominum · ⁊ candor eſt lucis eterne ·
Sapiẽ · vij · Splendor glorie · ad hebre · j · Legittimꝰ etiã
ſponſus eſt nõ adulter · Sed mira inſania legittimũ ſp̃õſũ
confiteri dedecus creditur · adulterum vero mũdum ſcili=
cet abſqʒ verecũdia confitẽtur · ſcʒ quando dicũt q̃ ideo ſe
ornãt vt mundo placeant · Vñ Jere · iij · Quomodo ſi cõ
tempnat mulier amatorem ſuum · ſic cõtempſit me domꝰ
iſrahel dicit dominus · Nũc ſponſum ñ erubeſcebat q̃ dice
bat ipſi · ſuʒ cui angeli ſeruiunt euiꝰ pulchritudinem ſol
et luna mirantur · O anima ſp̃õſus iſte te ſingulari pugna

acquiſiuit· ipē eſt quē nec mors ab amore tuo ſeparauit
Male etiam ſe habet erubeſcens ad opera bona dum ea cō
temnit ⁊ ea facere erubeſcit· Iniquum eſt valde bona ope
ra inhonorare a quibus homo ſic honorat᷑· ecc̄· xiij· Omne
opus electum iuſtificabit᷑· ⁊ qui operatur illud· honora
bitur in illo· Quādo glia huiꝰ mūdi deficiet· tunc glia da
bit᷑ ꝓ bonis opibꝫ· de defectu pn̄tis glie· dicit ps̄· quoniā
cum interierit non ſumz omnia· nec deſ· cum eo g· d· eius
¶ De homine quē bona opera glificant·

Bona opera tripliciter glificabunt hominem· Pri
mo faciendo ei ſocietatē in morte quando relinqui
tur ab amicis carnalibus· Apoc̄· Opera enim illo
rum ſequunt᷑ illos· Secundo miniſtrando materi
am corone eterne· bern̄· Penitentia noſtra ſi crudeli miſe=
ratōne minuitur· paulatim gēmis corona noſtra ꝑuatur
Tertō ad modum veſtis hominem decorando· ps̄· Aſtitit
regina a dextris tuis inue· deau· circū· vari· Veſtis deau=
rata ſunt bona opera ex caritate facta· hec tria ſunt que ſo
lent hominem facere glo͛ſum· honorabilis ſocietas· decor
veſtium· ⁊ nobilitas· Hec tria vt oſtēſū eſt vir iuſtus ex
bonis operibus conſequitur· ad hūc ſtatum ꝑuenit criſtia
na religio ꝙ hodie inter xp̄ianos xp̄iane viuere obprobri
um eſt· ⁊ facilius poſſet xp̄ianus viuere inter aliquos pa
ganos quam inter multos xp̄ianos· Mira inſania ipſi pa
gani fidem xp̄ianam honorabilez reputant· ipi vero xp̄iani
vitaz xp̄ianā a qua fides habet valorez ſuum obprobrio ha
bent· bern̄· Quid diuidis opus a fide inique diuidis fidez
tuam perimens· Naz ſi fides ſine operibus mortua eſt· mu
nus mortuum offers deo· Idez· Quid fides que non opā
tur ex dilectōne niſi cadauer exanime· bene honoras deum
munere fetido· bene placas deuz fidei tue interfector· Iac̄
ij· Sicut corpus ſine ſpiritu mortuuz eſt· Veritas xp̄ia=
ne religionis a deo oditur· a multis etiā qui dicunt ſe xp̄i
ros· vt ſcꝫ ſigna eius videre nō poſſiunt quoniā tn̄ veritatē

debereńt amare ſuper omnem theſaurum terrenum · ymmo
adorāda eſſet eis veritas iſta · quantumcūqȝ fatuis cōtēp
tibilis eſſet · Vnde frater guido Cartuſienſ · Sine aſpe=
ctu ⁊ decore cruci affixa adoranda eſt veritas · In ſignuȝ
huius oſculant ⁊ adorant fideles crucem · multi tamē ado
rantes crucem exterius · crucem ſpūalem interius per con=
temptum conculcant · ⁊ in eam expuunt · ⁊ magnū viden
tur habere odium ad veritatem xp̄iane religionis · qui eti
am ſignis ei bellum indixerunt · ¶ De remediȷs contra
malam erubeſcentiam ·

Vnt autem quatuor meditatōnes valentes ꝯtra
erubeſcentiam malam · Prima meditatō eſt erube
ſcentia ſeu obprobrium ꝙ xp̄s ꝑ nobis ſuſtinuit
ꝙ obprobrium p̄dixerat · Ier · tre · iij · Saturabitur ob=
probriȷs · Qui attenderet obprobriū xp̄i ꝙ paſſus eſt par
ua reputaretur verecundia quam patitur ꝑ xp̄o · Solēp
nitas enim paſce tunc erat ꝓpter quam de diuerſis parti=
bus mundi iudei conuenerant in iheruſalem qui viderūt eū
pendentem in cruce · bern̄ · Grata ignominia crucis ſed ei q̄
crucifixo ingrat⁹ non eſt · hebr̄ · xij · Curramus per paciēti
am ad ꝓpoſitum nobis certamen aſpicientes in auctorem
fidei · ⁊ conſumatorem dei · iheſum qui ꝓpoſito ſibi gaudio
ſuſtinuit crucem confuſione contempta Secunda eſt me
ditatō erubeſcencie ſeu obprobriȷ ꝙ ſancti ſuſtinuerunt ·
hebr̄ · xj · Fide moyſes grandis factus eſt negauit ſe filiū
filie pharaonis · voluit magis affligi cuȝ populo dei quā tem
poralis peccati habere iocunditatē · maiores diuicias eſti=
māns theſauro egyptiorum in obprobrium xp̄i · Et · iij · act
Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu conci · quoniā dig
ni ſunt habiti ꝑ nomine iheſu pati contumeliam · Tercia ē
meditatō illius erubeſcencie · quam paciuntur in futuro ·
illi qui hic fugiunt eam pū · x · Quod timet impius · veni
et ſuper eum · Et iob · vj · Qui timet pruinam · irruet ſup
eum nix · Greg · De repugnantibus voluntatē dei dicit ·

Nuic voluntatem peragunt · vnde mutare contendunt et
conſilio dei reſiſtentes obſequuntur .quia diſpoſitōni eiꝰ
militat quod per ſtudium humanum reluctat · Qui vere
cundiam vel egeſtatem vel aliam tribulatōnem a deo miſſā
nolunt recipere modo · habebunt in futuro eam longe ma
iorem · tunc veniet ·q· viatoꝛ egeſtas ⁊ pauperies ·q· vir
armatus · pů · vj · Tunc non poterit homo effugere nec ei
reſiſtere · De verecundia malorum in futuro Jere · xx · cō
fundentur vehementer qui non intellexerunt obpꝛobꝛium
ſempiternum ꝗ nunquam delebitur · Et · xxiij · Dabo vos
in obprobꝛium ſempiternum · ⁊ ignominiam eternam que
nunquam obliuione delebitur · Quarta eſt meditatō illiꝰ
verecundie · de qua luč. ix · dicit dominus · Qui me erubue
rit ⁊ ſermones meos hunc filius hominis erubeſcet cū ve
nerit in maieſtate ſua ⁊ patris ⁊ ſanctorum angelorum ·
Tunc illi qui contempnunt modo alios · contempnentur
a deo vt mors eorum non reputetur ſicut ne mors vnius
canis · ipſe enim deus ridebit de morte eorum · pů · i · Ego ꝙ
qꝫ in interitu veſtro ridebo ·

¶ De malicia irriſorum · ¶ Cap̄ · xvij ·

Ultimo loco in tractatu de erubeſcentiā tangendū
eſt aliquid de malicia irriſorum que multum noci
ua eſt eccl'ie dei · etiam pluſqꝫ hereſis · Cuiꝰ ratio
hec eſt · quia dyabolus per irriſores filios dei ſuffocat duꝫ
paruuli ſūt · hec eſt vna de aſtucijs dyaboli ſuffocare bonū
inceptum in germine · vnde per ſerpentem religionē incho
atam in paradiſo ſuffocauit ⁊ per platonem populum iſra
heliticum deſtruere voluit · ſubmerſione paruulorum · exo
ij · ⁊ per herodem xp̄m paruulum occidere voluit · ⁊ vt euꝫ
occideret paruulos innocentes occidit · Math · ij · Unde
malicia irriſorum malicia hodierna eſt que filios dei paruu
los occidit · bern̄ · malicia hodierna eſt naſcentem perſequi
religionem · Ymmo maioꝛ quā hodierna videtur eſſe mali=
cia irriſorum quo ad hoc ꝙ herodes occidit paruulos iam

452

natos· Irriſores vero occidunt filios matris ꝓprie · ideſt
eccleſie in vtero adhuc exiſtentes · non enim expectant
ꝙ eccleſia pariat eos in ſacramento penitentie· ymmo quã
cito apparent in eis ſigna bone voluntatis ipſi ſuffocãt eos
verecundiã eis faciendo Irriſores priores ſũt quã draco
de quo dr̄· apoc̄· xij· ꝙ ſtetit ante mlierez q̄ erat ꝑitura vt
cũ pepiſſet filium ei9 deuoraret ipi autẽ ꝑtum matris ec-
cleſie non expectãt ſunt etiam vulpecule vineaz demolien
tes· cã· ij· capite vobis vulpes puulas q̄ demoliunt vineas
Sũt etiaz vt bufones venenati q̄ pati nequeunt odorẽ vi
nee domini florentis· Ipſi vident eſſe ſocij demonũ· ⁊ in lu
cro ⁊ in dampno· Si dyabolus aliquem amittit dolet tan
quam de ꝓprio dampno· Si autez dyabolus lucrat aliquẽ
ſicut cum aliquis vadit ad ꝓſtibulum vel ad tabernaz gau
dent tanꝙ̃ de ꝓprio lucro· Irriſores ſunt adũſarij ſaluato
ris· quia qui ſumme ſaluatori placent ipſi odio habent· ſ
ſal· animarum Greg· Nullum ſacrificium ita placet deo·
ſicut zelus animarum · ergo ſic deo nichil diſplicet ſicut i
pedire ſalutem animarum Beatum petrum vocauit domi
nus ſatham quia ſalutem animarum volebat impedire· vt
dicitur math· xvj· Vade inquit poſt me ſathana. Iudi
tio ergo dei irriſor ſathanas fit quando irriſionibus ſuis i
pedit ſalutem animarum· Maius dampnum videtur face
re irriſor deo quando aufert ei vnam animam quam ſi au-
ferret ei mille corpora cu9 vna aĩa ꝓualeat mille corporibus
hominum· Item cum tota curia celeſtis gaudeat de conuſi
one vnius peccatoris irriſores domino ſuo dyabolo ſe cõfor
mantes de illa triſtantur ipſi vident xp̄iani· ⁊ pocius ſunt
ãnxp̄i· ideſt xp̄o contrarij ⁊ inimici· j· Io· ij· Nunc ãnxp̄i
multi facti ſunt· Et ſubditur· Hic eſt antixp̄us qui ne-
gat patrem ⁊ filium· Irriſores apoſtate ſunt vexillum cri
ſti habentes odio· nunquid apoſtata iudicaret qui nõ ꝑ
mitteret crucem eſſe in templo materiali· quanto maius
apoſtata iudicandus eſt qui nõ permittit crucẽ penitẽtie

eſſe in templo ſpūali· Irriſores facti ſunt ꝓditores eodꝫ
ore xp̄m perſequentes quo ad menſam eius comedūt· Ip
ſi ſunt noctue lucem odientes ⁊ cum claudicēt ⁊ ceci ſint
irrident tamen recte incedentes ⁊ videntes. Sunt etiam
lupi agnos dei ⁊ oues clamoribus exterrentes · Item ip
ſi impij ſunt in deum· in matrem eccleſiam in ꝓximum ⁊ in
ſeipſos · In deum dum filios eius occidunt . In matrem
eccleſiam tam militantem quam triumphantem dum de=
fraudant eam gaudio quod habere debuit de conuerſione
peccatorum· Nonne impius eſſet in matrem ſuam qui po
cius quam peperiſſet filium cum magno cruciatu· quando
deberet conſolari in filio ſuo nato· occideret ei illum· ſic fa
cit irriſor matri eccleſie · Jo ·xvj· Mulier cum parit tri
ſticiam habet quia venit hora eius· cum autem peperit pu
erum iam me· preſſure ꝓpter gaudiuꝫ · quia natus eſt hō
in mundum· Item impij ſunt in deum quia rurſum cruci=
figunt filium dei ⁊ ſuper dolorꝫ eius addunt dum animas
pro quibꝫ mortē ſuſtinuit ei auferūt Impij ſūt in ꝓximū
dum vulnus ſpirituale ipſius iam per penitentiam ſanatuꝫ
iterum concidunt · Job · xvj· concidit me vulnere ſuper
vulnus· deriſores fratres ſuos a dyaboli carcere liberatos
iterum capi faciunt. Non reputaretur criſtianus iſte qui
criſtianos liberatos a carceribus paganorum iterum capi
faceret · Quid ergo dicendum eſt de hijs qui liberatos a
carcere dyaboli iterum capi faciunt· Hij retrogar de dya=
boli videntur eſſe · maiorem compaſſionem haberent de=
riſores de cane vno vel aſino · quam habeant de fratribus
ſuis · Si enim canis portaretur a lupo liberarent eum ſi
poſſent · ⁊ ſi aſinus alicuius cecidiſſet in lutum ipſi iu=
uarent ad leuandum eum · Fratres vero ſuos impediunt
ne a lupis infernalibus liberentur · vel ne a luto peccati
ſubleuēt fratres ſuos a naufragio liberatos iterꝫ ſūmergi
faciunt· Impij etiā ſūt in ſeipſos qꝛ cū in mari huiꝰ mūdi

naufragentur tamen penitentiam q̄ ſcd̄m iero· eſt ſecūda tabula poſt naufragiuꝫ ſine quo euadere nequeūt odio habent· Ex quo aliquis eſt in mortali peccato ſi omnes angeli ⁊ omnes ſancti rogarent ꝓ eo non poſſet ſaluari niſi penitentia ꝓ eo intercedat· Unde mirabiliter eſſet penitētia amanda peccatoribꝫ tanquam ſingulare remedium ipſorum· Irriſores ad paradiſū tranſire volūt · ⁊ tamē pōtez per quem ſolum tranſire poſſūt ſcꝫ penitentiam odiūt Ipſi ꝓpitiatōne indigent cum rei ſint eterne dampnatōnis · tamē ꝓpitiatorium odiūt ſcꝫ penitētiam per quam ſolaꝫ deum poſſunt habere ꝓpicium· De ꝓpitiatorio legitur exo· xxv· vſqꝫ hic·

¶ De ſupbo ornatu lectoꝝ· ¶ Ca· xviij

POſt ſuperbiam ornatus humani dicendum eſt de ſupbo ornatu lectoꝝ· Notādum ergo q̄ tria poſſunt eſſe reꝑhenſibilia in lectis ſcꝫ nimia mollicies· ꝓtōſitas· ⁊ magnitudo· aliquī enim tam magnos lectos faciunt q̄ dyabolus bene poſſet quieſcere ibi cum eis In paruo lecto pauperis non inuenit dyabolus vbi quieſcat· yſa· xxviij· Coangustatū eſt ſtratum ita vt alter decidat ⁊ pallium breue vtrunqꝫ operire non poteſt · ⁊ math xij· Cum immundus ſpūs exibit ab homine ambulat per loca arida querens requieꝫ et non inuenit· Loca arida ſunt pauper lectus ⁊ pauper domus pauperis· vbi nō inuenit requiem dyabolus · Debent autem cohibere homines a lectis ſuperbis· Primo maledictio· que fit eis· Amos· vi· Ve vobis qui dormitis in lectis eburneis ⁊ laſciuitis in ſtratis veſtris· pauper intrans lectum ſuum benedictione premiſſa facit ſignum crucis ſuper lectum ſuum · ſuperbꝫ intrat lectum ſuum ſuperbum· maledictōne dei premiſſa·

¶ Secundo conſideratio lecti dominici crucis· ſcilicet de quo lecto· Auguſtinus· Lectum ſuum dimiſit criſtus diſcipulis ſuis· q̄cūqꝫ vult cū illo q̄eſcere in celo · cum illo in iſto iaceat lecto· moriat̄ in cruce ſi vult crucifixū placatū videre· crucē aūt xp̄i itelligo totā vitā eiꝰ cruciatu plenaꝫ

Superbus miniſter eſt cui non ſufficit lectus domini ſui · bernh · Circuire poſſum celum terram mare ꝛ omnia que in eis ſunt · ꝛ non inuenio te niſi in cruce · o bone ihesu ibi iaces · ibi dormis in meridie · Idem · Omnem reuolue vitã ſaluatoris ab vtero virginis vſqꝫ ad patibulum crucis · n̄ inuenies in eo niſi ſtigmata paupertatis · Tertõ timor lecti infernalis · De quo lecto yſa · xiiij · Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua concidet cadauer tuum · Subtˀ te ſternetur tinea · et operimentum tuum erũt vermes · Interli Cui prius pallia auro gemmiſqꝫ diſtincta ſatis moleſte ſuſtinebunt ſuperbi qui nunc nullo modo iacerent in lecto in quo alius iacuiſſet qui nunc pati non poſſunt qꝫ in lecto eorum eſſet pulex quãdo in lectis eorum tinee ſub eis et vermes ſuper eos · ad augmentum vero moleſtie erit qꝫ nunquam conſueti fuerunt talibus · Ad augmentum etiam pene erit qꝫ lecti illi nunquam mutabuntur · Nõ eſt ita pulcher lectus in mundo in quo aliquis non grauaretˀ iacere per octo dies continue · quam graue erit iacere in tã horribili lecto homini delicato pluribus annis quam ſint aque gutte in mari · Quarto amor lecti interioris · amore enim illius lecti deberent negligere lectum exteriorẽ In lecto conſcientie quieſcerent ipſi de nocte ꝛ de die · ꝛ etiã deus cum illis · ſi diligentiam debitam haberent circa illũ Ideo lauandus eſſet per ſingulas noctes exemplo dauid ſicut viri delicati volunt habere candida lintheamina quaſi ſingulis noctibus · De lecto iſto cantˀ · Lectus noſter floridus · econuerſo lectus aliquorum ꝑ negligentiã eorꝫ non floridus eſt ſed ſordidus · ꝛ vbi quieſcere debuerunt cũ deo ibi inquinantˀ ꝛ cruciãtˀ cũ dyabolo. Quinto ↄſidatõ lecti in q̊ corpꝰ ponetˀ in morte · ſ · ↄſidatõ ſepulchri in q̊ a vermibus corrodetur · Eccẽ · x · Cum moritur homo hereditabit ſerpentes peſſimas et vermes · Incongruum eſt cadauer poni i tã ſupbo lcõ · qđ ponẽdũ eſt in tã vili ſepulcro Sexto ↄſidatõ illiꝰ lecti in q̊ nobilior ps hoĩs iacꝫ ſcꝫ eorꝫ

Velit nolit ſuperbus · coꝛ illius iacet ſuper lectum immun
dicia plenum ſcz ſtomachum · ¶ De ſuperbia que ap
paret in equitaturis · ¶ Cap̄ · xix ·

Sequitur de ſuperbia que apparet in equitaturis ·
que quadrupliciter apparet · Primo in multipli=
catõne equoꝝ que ꝓhibita eſt etiam regi · deut ·
xvij · Cum fuerit rex conſtitutus non multiplicabit ſibi
equos nec reducet populum in egiptũ equitatꝰ numero
ſubleuatꝰ Secundo in non neceſſario vſu equoꝝ ſicut ac
cidit illis qui per modicam leucã nolunt ire niſi equitent
qui ꝓ nichilo videntᷣ pedes habere cum non ambulent ex
illis · Pedes habent et non ambulabũt · Impotentiores vi
dentur eſſe paliticis cum ire non poſſunt niſi habeant mul
tos eq̊s · Tertiõ in pulchritudine equoꝝ ſicut accidit illꝪ
qui eq̊s volũt habere impinguatos ad paſcẽdum oculos
hominũ · Quarto in nimia exquiſitõne vel oꝛnatu equoꝛũ ·
ſicut illi qui dimittũt xp̄m nudum in pauperibꝫ ⁊ Fameli=
cum ⁊ eq̊s ſuos argento vel auro falerant · Multa ſunt
que deberent hominem cohibere a ſuperbia iſta · Primum
eſt multiplex comminatõ quã facit ſcriptura talibꝫ zach ·
x · Confundentur aſcenſores equoꝛum · Et zach · xij · Per
cuciam omnem equum in ſtupoꝛe · et aſcenſoꝛem eius in
amentia · In ſtupoꝛe dicit gloſa · ita vt qui viderint per=
cuſſos ſtupeant · et aſcenſoꝛes eoꝛum preſſi magnitudine
periculi vertantur in amentiam · Et yſaie · xxxi · Ve qui
deſcendunt in egiptum in equis ſperantes · Secunduꝫ
eſt exemplum criſti · qui non legitur equitaſſe ſed ſemel
tantum aſinaſſe · et tunc ibat ad moꝛtem ſuam · inſignum
ꝙ multi equitando tendunt ad moꝛtem eternam · Multuꝫ
debet mouere homines exempluꝫ illud · zach · ix · Ecce rex
tuus venit tibi ſedẽs ſup aſinã · ⁊ diſperdã quadrigã ex ef
fraym ⁊ equũ de iheruſalẽ · diſpgere deberet exẽplũ iſtud
de eccłia equũ · Mirũ eſt ꝙ ſeruus non erubeſcit ire eques
ex quo dominꝰ vadit pedes · ber · Magna impudẽtia eſt vt

vbi ſe exinaniuit maieſtas vilis vermiculus intumeſcat·
Terciū eſt exemplū ſanctoꝝ. Indecens enim eſt ex quo
filij dei ſcʒ viri iuſti pedites incedunt· ſeruos dyaboli· eq̄=
tes incedere· Hāc perſitatē dicit ſalomō ſe vidiſſe· eccſ
x· Vidi filios in equis ⁊ pn̄cipes quaſi ſeruos ambulātes
ſuper terram · Quartum eſt hoc ꝙ cum equitature habeā
tur a ſuperbis ad gl'iam tamen diligenti aſpicienti ꝓciꝰ ce
dit ad ignominiā· Vn̄ frat̄ guido Cartuſieñ· Nūo nō glo
riat̄ de fortitudine qui de infirmitate gl'iat̄· Equꝰ qui te
fert infirmitas tua eſt fortitudo eēt ſi eū ferres Quintū
eſt ꝙ ſuperbia hec apoſtaſia eſt in fidelibꝫ· abrenūciauerūt
eīm pompe dyaboli in baptiſmo· Vn̄ pompatice incedere a
poſtaſia eſt eis. Amos· vj· Ve vobis qui opulenti eſtis
in ſyon ⁊ confiditis in mōte ſamarie· optimates capita po
puloꝝ· ingredientes pōpatice domū iſrahel · Sextū eſt ꝙ
ſupbia iſta multū conſtat ⁊ parꝝ vtilis eſt · Quantū ꝯſtat
hec ſupbia multi aperciꝰ legūt in libro expientie quaʒ in li
bris ſcripture· Multi enim de paupertate ſūt hac de cauſa ·
et merito quia care emūt eq̄s ⁊ volūtarie ſuper eos come
dunt equi· hic eſt enī vnus de velotoribꝫ modis depaupe
randi aliquē· qn̄ equi comedunt ſup eum nec ſolum ſupbo
rum comedūt ſup eos . ymmo etiā comedūt eos qn̄ illi eq̄
paſcūt̄ de rapina · Qui enī comedūt ſup aīas raptoꝝ eſt
eo mō loquēdi q̄ aliq̄s dr̄ comedere palliū ſuū qn̄ comedit
illud p q̄ impignoratuʒ eſt palliū poſſumꝰ dicere ꝙ eq̄ ſu
pboꝝ raptoꝝ comedūt eos· nō ſūt etiā ſupbo vtiles hmōi
equi cum faciliꝰ ſine equo pueniret ad celeſtē patriā quā
in equo faciliꝰ etiā effugit aliq̄s manꝰ hoſtiū infernaliū ſi
ne equo quam cum equo · yſaye· xxx. Dicunt mali ſuper
equos aſcendemus · Et ſubditur · Ideo velotōres erunt
equi qui perſequuntur vos · Nec ſolum parum vtiles
ſunt equi ſuperbis · ymmo etiam valde nociui ſunt eis ·
Cuʒ eīm alligati ſint illis· vinculo naui amoris ipſi trahūt
eos ad patibulum infernale· Merito in inferno punietur

qui ꝓprijs expenſis equos paſcit a quibus illuc trahitur
Septimum eſt amor pauperū timendum eſt ne deus offē
datur multū quando ſubtrahit ori ſuo in pauperib⁹ vnde
equi impinguantur.

De ſuperbia que apparet in familia.
Cap. xx.

Sequitur de ſuperbia que in familia apparet. ⁊ ſūt
tria reprehenſibilia in familia alicuius potentis.
Primū eſt mltitudo eccſ v. vbi mlte ſūt opes mul
ti ſunt qui comedūt eas. ⁊ quid ꝓdeſt poſſeſſori niſi qd
cernit diuicias oculis ſuis. Secundū eſt vita inhoneſta
bern̄. Ne dixeris ſanum dolentem latera. hoc eſt vete dixe
ris bonum mal' innitentem. Nō eſt tuta bonitas tua obſeſ
ſa malis. non magis quam ſanitas vicina ſerpenti. ps. Nō
habitabit in medio domus mee qui facit ſuperbiā ⁊c. Ter
cium eſt inutilitas. fatuum eſt enim habere familiam inu
tilem ſibi ꝓu. xiiij. Iracundiam regis miniſter inutilis ſu
ſtinebit. Et Math. xxv. ſeruū inutilem ꝓicite in tenebras
exteriores. Et ſicut dixim⁹ ꝑus qui pompatici ſūt quātū
ad multitudinē equoꝝ. apoſtatas eē ⁊ trāſgreſſores bap
tiſmatis quo ꝓmiſerūt renūciare pompis dyaboli. ſic poſ
ſum⁹ dicere de illis qui pōpatici ſūt. quātū ad magnā fa
miliā ꝗ gaudēt de mltitudie familie ſequētes eos. Sunt
eī ſic fatui ꝗ deferrēt mel ⁊ gauderēt. eo ꝙ multe muſce
irent poſt eos. Senē Mlti aliqͣ omittāt. mel muſce ſecū
tur. lupi cadauera frumēta formice. ꝑda ſequit' iſta turba
non hoiē. quoꝗ familia ꝙ credit ſupbo eſſe ſuā poci⁹ fami
lia dyaboli eſt. cuſtodiēs eā dyabolo. Vēdit etiā eam dya
bolo dū ꝓcurat ꝙ ipa corrūpat' in iudicio vel alio mō. Nū
qͣ etiā viuū ſepelit eū. dū ei adulat'. gg. loquēs d' illo vbo
Math. viij. ſinite mortuos ſepelire mortuos. ſ. Hic mor
tuus mortuum ſepelit. cum peccator peccatorem aggere
adulatōnis ꝑmit. familia etiam ſuperbi ei comedit dū tē
poralia q̄ ei vnica ſunt ꝑ amorem conſumit. Aug⁹. Nimij
amatores temporaliū fecerūt mēbra ſua. vñ ſolēt dicere

auari · cum bona eorum comedūtur ſe comedi

¶ De ſuperbia conuiuiorum · ¶ Cap · xxi ·

SVperbia conuiuiorum apparet · Primo in hoc ꝙ magni ⁊ diuites inuitant qui non indigent ⁊ pauperes relinquuntur · contra illud luc · xiiij · Cuz facis conuiuiū voca paupes · debiles · claudos · cecos · ⁊ beatus eris quia non habent vñ retribuere tibi · retribuetur eñi tibi in retributōne iuſtoꝝ · ¶ Secundo in hoc ꝙ multi ſunt miniſtri in ſupbo apparatu Qui autē gaudet de multitudine ſuperboꝝ miniſtrorum veniet hora cum vellēt habere vnum leproſū miſtrum nec hr̄e poterūt · ſicut patet in diuitis epulatōne · Luc · xvj · Lazarꝰ erat vlceribꝫ plenus et diues eius miniſterium deſiderabat ꝑ ſuperbis miſtris quos hic habuerat · non gaudebat dñs de talibꝫ miniſtris · cum diceret · Non habitabit in medio domus mee qui facit ſuperbiam · Tertō in varietate ferculoꝝ ⁊ de auratōne et ſplendore eoꝝ ad vanam gl̄iam · Señ · Non magna nobis conſtat fames · ſed ambitō · Idem iaz non ſūt hoīes dentibꝫ ore ⁊ ventre ad pompaz contenti oculis q̄ꝫ guloſi ſunt · Quarto in vaſis aureis ⁊ argenteis · magna ſtulticia eſt acquirere vaſa aurea ⁊ argentea · ad replendū ventrē ꝙ eſt vas immundicie · tamen ad replendum vaſa vinaria que munda ſunt mediocria ſufficiant vaſa vel lignea ·

¶ Quinto in multitudine muſicorum inſtrumentorum · Job · xxj · Tenent tympanum ⁊ cytharam · ⁊ gaudent ad ſonitū organi · ducunt in bonis dies ſuos · ⁊ in puncto ad inferna deſcendunt · yſaye quinto · Et lyra ⁊ tympanum et tybia ⁊ vinum in conuiuijs veſtris ⁊ opus domini non reſpicitis ſeꝫ iuſticiam quam faciet in die iudicij ·

¶ De ſuperbia edifitōrum · ¶ Cap · xxij ·

SEquitur de ſuperbia edifitōruz · Notandum ergo ꝙ circa edificia ꝑmo eſt rephēſibile multitudo domorum · yſaye quinto · Ve qui coniungitis domum ad domū · Item magnitudo · ſumptuoſitas ·

460

delectabilitas Delectabilitas vero attenditur circa colores picturarum · ꝛ quantum ad caliditatem in hyeme et frigiditatem in estate · Jere · xxij · Ve qui dicit · Edificabo michi domū latam ꝛ cenacula ſpetōſa · ecce magnitudo qui aꝑit ſibi feneſtras · ecce delectabilitas · ꝛ facit laquearia cedrina · ecce ſūptuoſitas · pungitq; ſynopide · interl · i · xp̄i ſanguine · Secundo quādo de reb9 iniuſte acquiſitis fiunt · Jere · xxij · Ve qui edificat domū ſuam in iniuſticia Tertō intentō malā ſcʒ quādo fiunt ad vanitatem non ad neceſſitatē Sen̄ · Dom9 monimentū fit aduerſus infeſta corpori · hanc vtrū ſepes erexerit an varius lapis gentis aliene nichil intereſt ſcito te homines tam bene culmo quaʒ auro tegi · Contempnite cetera q̄ ſuꝑuacuus labor velud ornamentū ꝛ decus ponit · Memētote nichil p̄ter animuʒ eſſe mirabile · cui magno nichil eſt magnū Deberet aūt cohibere homines a ſupbia edifitōꝝ Primo maledictō que fit eis · yſa · v · Ve qui cōiungitis domū ad domum ꝛc̄ · et ex illo · Jere · xxij · Ve qui dicit edificabo michi domū latā multum timenda eſt maledictō dei · cum tantum timeatur maledictō vnius ſancti · cum domin9 dicturus ſit maledictis · Jte in ignem eternū · Math · xxv · Secundo hoc q2 ſuperba edificia exoſa ſunt deo · Amos · vj · deteſtor ego ſuperbiam iacob · ꝛ dom9 eius odi · Magna peruſitas eſt q2 homo amat q2 deus odit · Tertō exempla ꝛ p̄cipue xp̄i q̄ in natiuitate ſua ꝑ domo habuit diuerſorium · in morte ſepulchrū in vita ſua nō habuit vbi caput reclinaret Mat · viij · Vulpes foueas habent ꝛ volu · ce · ni · fi · aut ho · non hab · vbi cap̄ ſu · reclinar · bern̄ · Intolerabilis impudentie eſt vt vbi exinaniuit ſe maieſtas ibi vermis intumeſcat · Ad idem valent exempla ſanctorum qui in caſulis habitauerunt Ad hebre · xj · Fide abraham demoratus eſt abrahā in t̄ra repromiſſiōis tāq̄ in aliēa in caſul' hītādo cū yſaac ꝛ iacob ꝛ coheredib9 ſuis repromiſſionis eiuſdē · expectabat em̄ fūdamēta hn̄tē ciuitatē c9 artifex ꝛ conditor eſt de9

Item paulus heremita viſitat⁹ a beato anthonio queſiuit an adhuc xp̄iana religio ritus gētium in edificijs ſump=tuoſis imitaret̄ · ⁊ audito q̄ ſic flens deplāxit hanc ſup=fluitatem conqueſt⁹ homines tante vanitati deditos cum xp̄ianoꝝ deberet eſſe coartatō dicenciū non habemus hic manētem ciuitatem ſed fu·inquirim⁹· Quidam etiā antiq̄rum habitabant in cauernis petraruz alij in concauitatibꝰ arboꝝ· Legit̄ etiam de quodā heremita qui habebat hoſpi cium ad modū ſui ſepulchri ·cum imꝑatoꝛ eū interrogaſſꝫ cur hoſpiciū ſuum cōmenſuraſſet corꝑi ſuo· Reſpondit · Sufficit hoc homini morituro ſic p̄uem ſepulchꝝ· ⁊ addi dit· idest melius ꝓſilit̄ de tugurio in celum quā de pallatō Qr̄to qꝛ ſupbia edificia ſepe fiūt de iniurijs pauꝑꝝ Ibi eīn ponunt̄ q̄ deberēt dari pauꝑibꝰ Iero· loquēs de pau lo· Nolebat inquit in hijs lapidibꝰ pecuniā effūdere ·qui cum terra ⁊ ſeculo tranſituri ſunt·ſed in viuis lapidibus qui voluunt̄ ſup terram ex quibꝰ magni regis ciuitas ex truit̄ · Quinto quia ſepe ex rapinis ⁊ alijs iniuſte acquiſi tis fiunt · Vnde lapides ⁊ huiuſmodi que in edificijs ſūt accuſabūt dominū domus apud deū · Abacuc ij· Lapis de pariete clamabit·lapis qui inter iuncturas edifitōꝝ eſt reſpondebit· Sexto fatuitas que eſt in extruendis hmōi edificijs·q̄ patet p̄mo q̄ cum vita homīs breuioꝛ nūc ſit quam antiquoꝝ·ipſi tamē magis ſumptuoſas domos vo=lunt hr̄e quam antiqui habuerint· Ipſi ſcd̄ʒ Iero·ſic edi ficant quaſi ſemper victuri ſint·ſic autem comedunt ⁊ bi bunt quaſi cras morituri dicentes ·comedamus ⁊ bibam⁹ cras enim moriemur · ¶ Secundo q̄ pulchrum ſtabulum ſcʒ habitaculū corporis volunt habere de domo vero conſci entie in q̄ de⁹ debꝫ habitare non curant · Ipſi pulchras domos edificant in via · cum pocius deberent edificare in patria · Ipſi domos edificant quas ſciunt ex neceſſita=te ruinas · Mathei · viceſimoquarto · Amen dico vobis · Non relinquetur lapis ſup lapidem · qui non deſtruetur·

et ſigna ·xv· dierum que p̄cedent inter diem iudicij enu
merat Jero· iſtud quod omnia edificia ruent· Amos·iij·
percuciam domum hiemaleꝫ· cum domo eſtiua· ⁊ peribunt
eburnee domus ⁊ diſſipabunt᷑ edes multe· Spāliter autē
deberent cohibere clauſtrales a ſuperbis edificijs iſta que
ſequūt᷑· Primo hoc ꝙ ipſi cū ſint iam mortui mūdo neceſ
ſaria ſunt eis ſepulchra pocius quam palacia Secūdo hoc
ꝙ ſollicitudinem circa huiuſmodi ſolet ſequi morum ne=
gligentia· Berñ· Video quod non ſine magno dolore vi=
deri debet quoſdam poſt aggreſſam xp̄i miliciam ·rurſum
ſecularibus implicari negocijs· rurſum terrenis cupidita
tibus immergi· cum magna cura erigere muros negligere
mores· Preterea negligentia exterioꝝ edifitōꝝ ſignum
eſt ꝙ clauſtralis diligentiam habeat circa interiora ·bernħ
Animum intentum interioribꝫ· magis deceret inculta ⁊ ne
glecta exteriora quibꝫ incola domus ſepius alibi conuer=
ſari dinoſcit᷑· qui circa exteriora vilius ſe denunciat· Iteꝫ
conuerſatō clauſtralium in celis debet eſſe· idō non ita ſol
licite debent edificare in terra ſicut illi quoꝝ conuerſatō
eſt in terra· Pꝰ· ſuperbia edifitōrum eſt quedam imitatō
ſuperboꝝ hoſpitum a quibus clauſtrales ſuperbiam addi
ſcunt· Ecc̄· xiij· Qui cōmunicauerit ſuperbo induet ſupbi
am· Veriſimile eſt ꝙ ſic oporteꝫ clauſtrales habere domos
humiliores alijs· ſicut ⁊ humiliores veſtes alijs· Et ſicut
color viridis ⁊ rubeus ⁊ varius intollerabiles ſunt in veſti
bus clauſtralium· Sic huiuſmodi colores intollerabiles
videntur eſſe in domibus eoꝝ· ꝙ ſi aliquis dicat ꝙ in hu=
iuſmodi condeſcendit᷑ infirmitatibꝫ hominū· Rꝰ· ꝙ tantū
condeſcenſuꝫ eſt in aliquibꝫ clauſtris carnalibꝫ hominibus
et infirmis vt pene omnes carnales facti ſint· Vñ· berñ·
Abiecta ſancta ſimplicitate quaſi religioſas nobis quaſ
dam curamus habitatōnum honeſtates· in quibus tantū
eſt compaſſum animabus· vt pene in hoc omnes effecti ſi
mus animales· Idem· Admittant᷑ animales ſuſcipiantur

in omni beniuolentia caritatis · portent̄ in omni paciencia
benignitatis · ſed qui eis compaciunt̄ · non eis conformen
tur · nec ſic querant eorum ꝑfectum · vt ꝓpter eos cogan
tur incurrere ꝓpoſiti rigoris in religione defectum · Itez
clauſtrales vt veri iſrahelite vel veri hebrei debent eſſe ⁊ re=
putare ſe peregrinos ſuper terram · Vnde edificare debēt
non domos ad habitandu ſed tabernacula ad deferendū
Vnde bern̄h · Obſecro in peregrinatōne huiꝰ ſeculi in mili
cia ſuper terraꝫ · non edificemꝰ nobis domos ad inhabitā
dum · ſed tabernacula ad deferenduꝫ · vtpote cito euocādi
et migraturi in patriam ⁊ ciuitatem · In caſtris quippe ſu
mus · in alieno militamꝰ · in alieno laborat̄ · facile eſt quic
q̄uid naturale eſt · Nunquid non facile eſt ſolitario ⁊ ſuf
ficiens nature ⁊ congruum conſcientie ipm̄ ſibi cellam de
v̄gis contexere · de luto plaſmare Vnde oportet operire ⁊
decentiſſime inhabitare · Quid amplius querenduꝫ · Etſi
vſu ſapiant huius delectatōes · etiam ſint qui vtant̄ tan
quam non vtentes · tamen contemptu melius quā vſu vin
cunt̄ huiuſmodi affectōnes · Idem ipſi de quibꝫ ſollicitu
do ſuorum vitōrum inducit contemptum · ⁊ negligentiam
omniū exterioꝝ ipſi ſibi edificent formam paupertatis et
ſancte ſimplicitatis ſpecieꝫ · nulla ſic artabit artificiū indu
ſtria ſicut eorum negligentia · debent etiam clauſtrales ab
huiuſmodi cauere ꝓpter bonum exemplum · humiles em̄
domus eorum ⁊ pauperes · in alijs frenant concupiſcentiā
in alijs vero circa amorem paupertatis afficiunt conſcienti
am · P̄s · quando clauſtrales conſtruunt ſuperba edificia ac
cidit frequenter q̄ conſtruunt ea de mendacijs. mittūt em̄
queſtuarios p̄dicatores Conſtruunt etiam ea de bonis ma
le acceptis ab vſurarijs ⁊ raptoribꝫ · a quo periculo liberi
ſunt · quando domos humiles conſtruere volunt · Si vero
aliquis dicat pulchritudies domorū eſſe neceſſarias clau
ſtralibus ad recreatōnem. R̄o · q̄ viri ſp̄uales pociꝰ debēt
delectari in aſpectu celi quam in aſpectu tecti · ⁊ pocius

deberent ãmirari opera dei quam opera hominum · Legit᷑ de
beato bern̄ · q̄ ipse fleuerit cum videret tuguria pastorum
tecta culmo ſilia caſulis p̄ſtinis cistercien̄ · qui tūc incipie
bant habitare in magnis edificijs · pulchritudies iste fo
renses sunt honestates ſicut dicit bern̄ · ꝯpoſitum eneruāt
et maſculinum animum effeminãt ·

Ꞇ De ſuperbia librorꝫ · Ꞇ Cap̄ · xxiij ·

Sequit᷑ de ſuperbia librorꝫ que eſt de aurato libro
rum · Primo valēt contra hec exempla · ꝛ p̄cipue
exemplum filij dei qui liber vite eſt qui humiliari
voluīt vſqꝫ ad hoc q̄ nouiſſimus eſſet · Intollerabilis eſt
ſuperbia in alijs libris · exquo liber vite tantum humiliat⁹
eſt · Et Jero · in ꝓlogo ſuper iob · habeant qui volunt vete
res libros vel in mēbranis purpureis auro argentoqꝫ de
ſcriptos vel inicialibus vt vulgo aiunt litteris onera mag̃
exarata quam codices dummodo michi meis permittant
pauperes habere cedulas · ꝛ non tam pulchros codices
quam emendatos · apoſtolus · ij · thy · iiij · Affer autem te
cum libros maxime membranas Secūdo hoc q̄ ſapientia
dei amat corda humilia · Vnde math. xj · Abſcondiſti hoc
a ſapi · ꝛ pru · ꝛc̄ · Amat enim corpa humilia · Vnde ſapi
entes hoīes ſepe parui ſunt · Vnde ſapi · Se pe ē ſub palli
olo ſordido ſapiētia · ꝓũ · xj · Vbi humilitas ibi ſapientia
Eodem modo ſapientia amat humilem ſcripturam · Tertō
quia ſcriptura humilitatem docet · vnde humilitatem dēt
habere · Patere legem ait ſapiens quam ip̄e tuleris · Legē
humilitatis p̄cipit ſacra ſcriptura · vnde debet eaꝫ ſeruare
Quarto hoc q̄ puerilitas eſt litteras aureas ꝛ argenteas
amare ꝛ in hijs delectari · Sene · Pluriumqꝫ eſt q̄ non pu
ericia ſed quod grauius eſt puerilitas remanet · Quinto
quia hoc quaſi quoddam adulterium ſpirituale eſt · ama=
re pulchritudinem ſcripture · cum amare deberent ipſam
ſapientiam · vnde de illis poteſt exponi illud · ij · pe · ij · habē
tes oculos plenos adulterij ꝛ inceſſabilis delicti · Sponſa

em̄ eſt ſapia noſtri intellect⁹· Cap̄· viij Queſiui eam ſpō
ſam aſſumere michi ⁊c̄· Scriptura autem quaſi ancilla eſt
ipſius ſapiētie· Vnde plus debet amari ſponſa quam ancil
la idest ſapientia quam pulchritudo ſcripture· Vnde cauē
dum eſt ne ancilla tante pulchritudinis ſit· ꝙ relicta pul
chritudine ſapientie anim⁹ cum ſcripture pulchritudine
fornicetur· Sexto ꝙ valde impium eſt oculos paſcere au
ro ⁊ argento quando homo videt tot filios dei famelicos
viſus plura habet vnde paſci poteſt quam guſtus· Habet
enim ſolem ⁊ lunam ⁊ ſtellas ⁊ flores innumeros ⁊ mlta
alia vnde paſci poteſt· vnde valde impium videt̃ eſſe xp̄ia=
no ori dei ſubtrahere in pauperib⁹· vnde oculi eius delectē
tur· ad quid depingit aliquis vel flores in libro ſuo· Non
ne ſufficiunt ei homines ⁊ flores quos deus creauit· Sep
timo quia tales contumeliam inferunt ſapientie cum non
reputant dulcedinem eius ſufficientem ad conſolatōnem
ſtudentium· cum ſcriptum ſit· ecc̄· xxiij· nichil dulcius ꝙ̄
inſpicere in mandatis domini· Et· ſapiē· viij· Intrans in
domum meam conquieſcam cum illa· ſcʒ ſapia· non habet
amaritudinē conuerſatō illius· nec tedium conuictus illi
us ſed leticiam ⁊ gaudium· Octauo quia parum valet
ipſa pulchritudo ſcripture· non enim hominem ſaciat ecc̄
j· non ſaciat̃ oculus viſu· nec auris auditu ⁊c̄·

De ſuperbia cantus· Cap̄· xxiiij·

Sequitur de ſuperbia cantus· Primo reprehenſi=
bile in cantu eſt· cum quis nimis blandam voceʒ
querit· vel ad gloriandum vel ad delectandum·
Vnde grego· Cum blanda vox queritur· ſobria vita deſeri
tur Aug⁹· Quociens me plus delectat cantus quaʒ res
que cantat̃ tociens me grauiter peccaſſe confiteor· Secū
do vocis fractō· Vnde in legendā ſancti ſebaſtiani putas
ne illum inter xp̄icolas numerandū· qui tonſuram diligit
comam comit· ſapores querit ⁊ vocem frangit· Fractō vo
cis ſignū eſt fractō animi ſicut criſpatō criniuʒ in homib⁹

corrugatō veſtium in mulieribꝰ· ſic repꝛehenſibilis eſt fra
ctio vocis in cantoribus ⁊ ſicut ventꝰ facit in aqua criſpa
tōnem· ſic ventus vanitatis hanc criſpatōnem vel fractio
nem vocis vt frequenter facit· Cantus talium ob laſciuiā
factus· ſilis eſt cantui· de quo legitʳ exo· xxxij· Vocez ca
nenciuz ego audio ait moyſes· Cumqȝ appropinquaſſet ad
caſtra vidit vitulum ⁊ thoros· In vitulo qui eſt animal
laſciuum· laſciuia intelligitur· Vnde cantus adorantium vi
tulum eſt cantus eorum qui vocem frangunt ob laſciuiam
Tertō nimia exaltatō vocis ſicut faciunt qui pocius vo
lunt cantare alte quam apte qui tantū volunt aſcendere cā
tando ꝙ quandoqȝ frangūt ſibi colluz ſpūalr· vel quandoqȝ
ad litteram rumpunt ſe ꝙ ex ſuperbia ꝓuenit· Superbia
enim plus audet ꝙ̄ poſſit· Repꝛhenſibilis eſt etiā in cantu
additō punctorum vel ſubtractō· quaſi eniz quedam ſpeci
es barbariſmi videtʳ hec eſſe in cantu ſicut in ditōne bar=
bariſmus fit ex additōne vel ſubtractōne littere vel ſillabe
In cantu etiaz non videtʳ approbanda vox falſa p̄cipue in
cantu clauſtralium ⁊ mirum eſt quomodo talis vox qui=
buſdam tantum placet cum ip̄a adeo deformis videatʳ eſſe
ꝙ eam oportet abſcondi inter alias voces alioquin non eſ
ſet decens vel decora·

Ex quibus bonis naſcatur ſuperbia. Cap̄· xxv·

Superbia quandoqȝ oritʳ ex bonis nature· quādoqȝ
ex bonis fortune· quandoqȝ ex bonis gratie· bona
nature quedam ſunt corporis vt ſanitas· fortitu
do· agilitas· pulchritudo· nobilitas· libertas· Quedam ve
ro anime vt rectitudo ingenij· velocitas bonitas memoria
poteſtas· tollerandi exercicium ſpūale· naturalis diſpoſi
tio ad v̉tutes ſeu v̉tus naturalis· Bona fortune ſunt bona
exteriora que ſunt in poteſtate hominū que ab hominibus
poſſunt auferri· vt ſūt diuicie delicie· ⁊ dignitates· laus
ſeu gloria ⁊ gratia humana· Bona gratie ſunt ſcientia ⁊ vir
tutes· ex iſtis bonis naſcitur ſuperbia· naſcitur enim ex

pulchritudine. Poeta. Faſtus ineſt pulchris. ſequit̃ ſup
bia formam ex nobilitate. Saluſtius. Omne malum nobi
litatis eſt ſuperbia. ſimiliter naſcit̃ ex alijs bonis nature.
Item naſcit̃ ex bonis fortune ſicut ex diuicijs. Aug. ver
mis diuitum eſt ſuperbia. Ecc. xl. Facultas ꝛ v̓tutes exal
tant cor. Item ex bonis gratie vt ex ſciẽtia. ſcientia enim
inflat ſcd̓um apoſtolum.

Quod fatuus ſit qui de bonis ſuis ſuperbit. Cap̄. xxvj.

Poſſunt autem quinq; ratõnes aſſignari quare fa
tuus ſit ꝛ impius qui de bonis ſuis ſuperbit. Pri
ma quia ip̄e quodãmodo inferior eſt etiã irratõna
bilibus creaturis quia ille tantum ſit in miſeria pene. hõ
vero in miſeria culpe ꝛ pene. Ps. creature irratõnales vni
cam debent mortem poſtquam nichil mali omnino ſencient.
homo vero impius debitor eſt duplicis mortis. quia poſt
tranſitoriam habebit eternam. vnde non parum fatuus eſt
peccator qui ſuperbit ſe alijs ſuperiorem reputando cum
brutis ſit inferior. Secunda quia de quibus bonis ſuper
bit. ipſa bruta eum excedunt. ſicut fortitudo corporis ꝛ
agilitas. Ipſi etiã iudei ꝛ ſarraceni ꝛ alij peſſimi homines
plus habent de illis bonis quam ip̄e habeat. ip̄i etiam demo
nes plus habent d̓ ſcientia quam ip̄e. quod videt̃ eſſe vnũ
de maximis bonis que habent impij. Vnde valde fatuꝰ eſt
qui de bonis illis ſuperabit in quibus a demonibꝰ ſuperat̃.
Tercia quia bona ſunt illis ad verecundiam veriꝰ quã ad
gl'iam Augꝰ. ad impium inquit. Nonne vides te debere
erubeſcere de bonis tuis. ſi domus tua plena eſt bonis ꝛ te
habet malum. Quarta quia ipſius ei bona non ſunt. Sen̄
Nichil eſt homini bonum ſine ſe bono. Eſt em̃ bonum homi
ni qꝫ eſt ei materia infirmitatis ꝛ impedimentum ſalutis.
Sap̄. Omnia que extra nos ſunt bona quecunq; homibꝰ
forte contingunt non ideo laudant̃ qꝛ habuit quis ea. ſ;
qꝛ hijs honeſte ſit vſus. Ideo dicit Sen̄. qꝛ ſtulto nulla res
eſt opus. Nulla enim re ſcit vti. Quinta quia de quibus

ſuperbit habet tantum diſpenſatõnez in eis ⁊ periculũ im
minet ei duplex · ꝑriculum enim eſt ei ſi ſortem amiſerit · ⁊
etiam ſi lucrum non reportauerit · ⁊ de vtroqꝫ diſtricta ra
tõ exiget ab eo · Vnde qui de multitudine bonoꝝ iſtorum
ſuperbit de magnitudine honeris ſui ſuperbit ·

¶ Quod fatuum eſt ſuperbire de bonis corporis vt de ſa
nitate · ⁊ huiuſmodi · ¶ Cap̄ · xxvij ·

SPecialr̄ tamen fatuum eſt ſuperbire de ſanitate
corporis · Primo quia momentanea eſt · homo
em̄ qui ſanꝰ eſt hodie cras infirmus vel mortuꝰ
eſt · Jaco · iiij · Que eſt vita noſtra vapor eſt ad
modicum parens ⁊c̄ · Secundo quia hoſtis familiaris eſt
corpus · ⁊ ideo multum nociuus · Nulla enim peſtis effica
cior eſt ad nocendum quam familiaris inimicus ait ſapi=
ens · Non debet ergo aliquis ſuperbire ꝓpter ſanitatez cor
poris ſed pocius timere · quia in maiori periculo eſt homo
cum hoſtis eius ſanus eſt · Tertõ quia ſepe eſt occaſio in=
firmitatis anime ſicut econuerſo · ſcriptum eſt ecc̄ · xxiij ·
Jnfirmitas grauis ſobriam reddit animam · Non eſt ſu=
perbiendum de ſanitate pedis ſi caput infirmatur ad mor
tem · Sic non eſt ſupbiendum de ſanitate corporis · ex quo
infirmitas in anima eſt ad mortem · homo ſanus corpore ⁊
infirmus mente ſimilis eſt pomo exterius ſano interius pu
trido · De fortitudine etiam corporis fatuum eſt ſupbire
cum ſcriptum ſit, Sap̄ · vj · Fortõribus fortõr inſtat cruci
atõ · ⁊ cum lucta continua ſit inter corpus ⁊ ſpũm · Caro
enim concupiſcit aduerſus ſpũz · ⁊ ſpũs aduerſus carnem
quanto corpus forcius · tanto plus timendũ eſt ſpiritui
et ad literaz hic ſepe videmus ꝙ fortõres corpore infirmi
ores ſunt mente · Minus eniz reſiſtere poſſunt ire luxurie
et ceteris vicijs · Fatuuz eſt ſupbire de corporis velocita
te · cũ corpꝰ ſit veluđ eqꝰ ꝗdã in q̊ hoſtes infernales vt
frequenter ducunt ſpũz ad mortem ipſiꝰ · ⁊ ideo quanto
equꝰ velotõr tanto cicius venit ad mortem · Jn velocitate

etiaꝫ iſta a canibꝰ ſupatur · vnde fatuū eſt ꝗ hō de hoc ſup
biat · in quo canibus inferioreꝫ ſe videt · De pulchritudi
ne etiam corporis fatuum eſt ſuperbire · cum corpus ſit q̃
ſi quoddam ſepulchrum · Augꝰ · Corpus peccatoris mor
tue anime eſt ſepulchrum · Vnde cum quis de pulchritu
dine corporis ſuperbit ideꝫ eſt ac ſi mortuus de pictura ſe
pulchri ſuperbiat · Idem etiam eſt ac ſi ſuperbiat de ſterq
linio niue cooperto ·

¶ Quare nobilitas carnis ſit contempnenda · ¶ Cap · xxviij ·

De nobitate etiam generis fatuum eſt ſuperbire ·
Primo quia nobilitas carnis ſepe meliorem nobi
litatem ſcꝫ anime aufert · Sapiens non eſt quo ſi
bi aliquis de nobilitate generis blandiat̃ ſi ex meliori par
te ſit famulus · multo indignius eſt ſeruire mente quā cor
pore · Secundo quia ex eodem patre ⁊ eadem matre ſumꝰ
Non legit̃ dominus feciſſe vnum adam aureum vñ eſſent
nobiles · ⁊ vnum luteum vnde eſſent ignobiles ſed vnicū
et illum ex luto plaſmauit ex quo omnes exiuimus · vnde
ſi aliquis ex hoc ſolo nobilis eſt · quia ex nobili patre aut
nobili matre aut omnes erimus nobiles aut omnes ignobi
les · quia aut primi parentes fuerunt nobiles · ſi ipſi fue=
runt nobiles · ergo ⁊ omnes nos nobiles ſumus · ⁊ etiam
eque nobiles ſumus · cuꝫ geniti ex eque nobilibꝰ eque no
biles iudicent̃ · Si vero fuerunt ignobiles ergo omnes
nos ignobiles ſumus · cum geniti ſumus ex eque ignobili
bus · Mal̃ · ij · Nunquid non pater vnus omniū noſtrum
Nunquid non deus vnus creauit nos · quare ergo deſpi
cit fratrem ſuum vnuſquiſqꝫ · Tertō cōtempnenda eſt no
bilitas carnis quia ipſe deus contemſit eam · Noluit enim
ex nobilibus reges eligere in principio ſynagoge · Ymmo
primum regem ſcꝫ ſaul depoſt aſinas aſſumpſit · ſcdm re
gem ſcꝫ dauid depoſt fetantes accepit · tempe etiā gratie
ignobiles elegit pocius quam nobiles · j · Co · pmo · Igno
bilia ⁊ contemptibilia mundi elegit deus · Quarto · quia

47.

nobilitas non eſt illius qui de ea gloriat̃ ſed poc⁹us eſt illo
rum a quibus ipe deſcendit· Sen̄· Nemo in gliam noſtraƷ
vixit· nec ꝙ ante nos fuit noſtrum eſt animus nobilem fa=
cit· Quinto quia in veritate non eſt nobilitas ſicut phi di
cunt· Sen̄· Nemo altero nobilioꝛ niſi enim rectius eſt in
genium ⁊ bonis artibus apcius IdeƷ· Nichil aliud eſt no
bilitas quam antique diuicie Idem· quid eſt eques aut
ſeruus aut libertinus niſi nomina ex ambitōne vel iniuria
nata· Sexto qꝛ illud vn̄ contrahitur nobilitas vile ⁊ eru
beſcibile ⁊ immundum eſt· Vnde quomodo ratione illius
modo quis nobilitatem habebit cum illa materia tam vilis
fuerit· Vnde Iob· putredini dixi· pater meus es· ⁊cet̃a
Ideo nobilitas carnis merito cōtempnenda eſt ymmo eti
am abhominanda eſt· luc̃· xiij· Quod altum eſt hominib⁹· ab
hominatō eſt apud deum· Item ex eadem radice ꝓcedunt
ſpina ⁊ roſa· Roſa creatura nobilis eſt quia non ceſſat bn̄
facere hijs qui ſunt iuxta eam· ſuum odorem gratum vn
diqꝫ ſpergendo· Spina vͦ quoddam vile eſt ⁊ pungit ea
que circa eam ſunt· Sic ex eodem patre ⁊ matre poſſunt
eſſe duo· Vnum benefaciens· aliud malefaciens· vnuƷ no
bile aliud ignobile· vnus ad modum roſe non ceſſabit be
nefacere vicinis ſuis iſte nobil' erit Ali⁹ erit ſpina in ignē
infernalē mittenda que non ceſſat pungere vicinos ſuos
hic erit ignobilis Item ex eadem arbore naſcūt̃ poma vnū
putridum vel vermes habens· et aliud ſanum· Item ex eo
dem libero arbitrio ꝓcedit bonum ⁊ malum· Item ſi no=
bile eſſet quicquid a nobili ꝓcederet oīs nobiles eſſem⁹
cuƷ oīs ſimus a deo qui nobiliſſimus eſt· Malach· ſcdo
Nūquid nō deus vn⁹ creauit nos· IteƷ ſi nobile eſſet q̄c
quid a nobili ꝓcedit· igitur pediculi ⁊ alie ſuperfluitates
eſſent nobiles· que ex nobilib⁹ ꝓcedunt· Septimo quia
rei cōtemptibilis eſt· ſcƷ· corporis ꝙ eſt quaſi quidaƷ ſac=
cus immundicia plenus ſicut ea oſtendunt que de ſacco
iſto exeunt perforamina q̄nqꝫ ſenſuū· Octauo qꝛ ridiculū

eſt vnum ſeruum nobiliorem alijs ſeruis eſſe dicere · vel
vnum ruſticum alijs ruſticis nobiliorē · ſicut filio cuiuſdā
diuitis burgenſis deriſorie dictū eſt a quodam q̄ ipſe de
nobilioribus ruſticis eſſet ſue ciuitatis · ſic cum corp⁹ na
turaliter ſeruus ſit · datum eſt enim ſpiritui ad ſeruiendū
et naturaliter ruſticum ſic cum tot ruſticitates exeant ab
eo cottidie · ridiculum eſt vnum corpus nobilius altero ·
vel vnum hominem nobiliorem altero ex parte corporis ·
Nono contempnenda eſt nobilitas carnis ꝓpter on⁹ mag
num q̄ ei eſt annexum · Nobilitas carnis quedā poſſeſſio
eſt que tanto cenſu onerata eſt · q̄ magni comitatus vel ar
chiepiſcopatus non ſufficiunt ad ſoluendum cenſum illū
ymmo ꝑter hoc neceſſe eſt ſicut ipſi nobiles dicunt q̄ ipſi
impingnerent regnum celoꝝ ⁊ ſeipſos dyabolo ꝓ cēſu iſto
ſoluendo · Vnde multis nobilibꝫ magis expediret q̄ ipſi eſ
ſent leproſi quam q̄ eſſent in ſtatu in quo ſunt ſicut aliq̄
ex eis etiam recognoſcunt · Decimo quia inferior videtur
nobilitas hominis quam nobilitas canis · quia nobilitas
canum certa ſigna exteriora habet quibus agnoſcit̄ · nobi
les vero homines non habent certa ſigna a quibus dinoſcā
tur · Vnum tamen bonum eſt in hac nobilitate quod eſt q̄
ſi quoddam frenum q̄ debet eos cohibere ne male agant ·
Jero · Nichil aliud video in nobilitate appetendum niſi q̄
nobiles quadam neceſſitate aſtringuntur ne ab antiquorū
ꝓbitate degenerent · Philoſophꝰ Nobilitatis ad hoc tā
tum memineris · vt cum nobilitate generis morum ſancti
tate contendas ⁊ cum nobilitate corporis animi nobilita-
te ꝑficias Idē Laudatur in quibuſdam q̄ nobiles ſūt ge
niti in alijs q̄ nobilitatem v̄tute ſunt aſſecuti · pulchꝛ eſt
reſpondiſſe nobilitati · pulhrius humilium genus factis
illuſtraſſe · Idem · Quidam vituperabat alium de genere
ſuo dicens · tu es caput generis tui · cui ille ⁊ tu es cauda
generis tui · Idem Quidam ſapiens cum quidam ex pa-
tritō genere factus inferior ignobilitate generis illi obicēt

A 72.

inquit· Gaudeo q̄ ego ex me ſurrexi tu ex te cecidiſti· generis noſtri vterq̄ʒ ſumus decus ⁊ dedecus· Et alius philoſophus· alij ſimiliter obiurgāti reſpondit· Michi obicis ꝓfeciſſe crimen meū imputas glorie dum tuum imputas ignauie· Et nota q̄ vera nobilitas animi eſt· Vnde illud Nobilitas ſola animū eſt que moribus ornat.

¶ De duplici nobilitate animi· ¶ Cap̄· xxix·

Animi vero nobilitas duplex eſt· quedaʒ naturał de qua Seneca· Quis eſt generoſus ad v̄tutem bn̄ a natura cōpoſitus· Alia gratuita quādo aliquis dei habet que dei filium facit· ⁊ cuſtodit eum ne vlli turpitudini ſeruiat· Tullius Liber extimandus eſt qui nulli turpitudini ſeruit· Item quidaʒ ſapiens· de illa nobilitate glorieris que filios dei facit ⁊ coheredes· tunc ille nobilitatē ſuaʒ integraʒ ſeruare ſe putet· ſi dedignet̄ ſeruire vicijs ⁊ ab illis ſupari· A quo enim quis ſupat̄ eius et ſeruus eſt· bern̄· An non ſeruꝰ cui dominat̄ iniquitas· Quātumcunq̄ʒ aliquis ex nobilibꝫ ortus ſit· tamen ignobilis ē ſi deum contēpnat ⁊ noluerit ei ſeruire ⁊ econūſo. vnde· j reg· ij· dicit dominꝰ ad hely· abſit hoc a me· ſed quicunq̄ʒ honorificauerit me glorificabo eum· qui autē contēpnunt me· illi erunt ignobiles·

¶ De ſex ſignis vere nobilitatis·

Et notandum q̄ ſex ſunt ſigna vere nobilitatis· Primuʒ eſt liberalitas· vnde deus qui nobiliſſimꝰ eſt· ſūme liberalis eſt vt non ſolum det ſua· ſed etiam ſeipm̄· ⁊ non ſolum ſeruientibꝫ ſed etiam hoſtibꝫ ſuis Math· v· Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos ⁊ malos ⁊ pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos· ipē ꝓpter liberalitateʒ ſuam fecit quecūq̄ʒ facta ſūt· ad dādū ea fecit quecūq̄ʒ fecit· Creaturas enim ratōnabiles fecit vt eis daret· Leo etiam q̄ dr̄ rex animaliū q̄ animal nobiliʒ eſt liberalis eſt· Vnde ari· dicit ipm̄ eſſe communicatū· Sicut liberalitas ſignum eſt nobilitatis· ita rapina ſignum eſt ruſticitatis·

Vnde multi hodie qui reputantur nobiles ruſticiſſimi
ſunt cum non ceſſent auferre pauperibus ꝛ illis qui non
poſſunt defendere ſe · Magiſter alanus cum eſſet apud
montem peſſulanum et audiſſent vicini et milites ꝙ tan-
tus clericus eſſet · et ad omnia interrogata responde-
ret · de communi conſilio euntes queſierūt que eſſet mag
na curialitas · Qui reſpondit · dare · Qui omnes conſenſe
runt · ꝛ dixit eis · que eſſet maior ruſticitas · qui non po-
tuerunt inuicem conuenire · ꝛ increpauit eos dicens · ego
poſuerā vos in viā ad q̄ſtionis mee ſolutōnē · Si eñ dare
curialiſſimū eſt · auferre ruſticiſſimū eſt · vñ vos qui inceſ
ſanter auferris pauperibꝫ ruſticiſſimi eſtis · Sedꝫ eſt gra
titudo ſiue bñficij recognitō · Ruſticitas aūt ſignū eſt in
gratitudinis · vñ patꝫ ꝙ illi q̄ nobiles reputāt̃ qui deū qui
eos p̄ ceteris hoībꝫ honorauit p̄ ceteris hominibꝫ inho-
norāt · Subditos etiā ſuos q̄ multo ſudore lucrant̃ · vnde
ipſi viuūt · ꝛ ꝑpter q̄s ipi ſūt in honore · inceſſanter cꝑpri
mūt · ruſticiſſimi eſ̃s · etiā vident̃ eſſe feris deteriores · Fe
re eñ ſic Sen̄ · ait · officia ſiue bñficia ſenciūt · Terciū eſt
manſuetudo ſiue miſericordia in ea q̄ ſūt ei ſubiecta · ꝛ hoc
valde decet eos q̄ poteſtatē hñt · Sen. nullū ex oībꝫ ma
gis clemēcia regem ꝛ principem decet · Idē · Iracūdiſſie
ac ꝑ captu pūgnatiſſie ſūt apes ꝛ aculeū in vulnē relinquūt
Rex ipſe ſine aculeo eſt · noluit ipſum natura · nec ſeuū
eſſe nec vltorem que magno conſtaret petere · telumqꝫ
detraxit et iram eius inermem reliquit · exemplar hoc om
nibus regibus ingerens · Pudeat ab exiguis animalibus
non contrahere mores · Inſignum huius maſuetudinis
inunguntur criſtiani · Philoſophus · Maximam poteſta
tem habens · creatorem poteſtatis iuxta poſſibilitatē ſuā
deberet imitari · In hoc autem deum maxime imitabitur · ſi
nichil indicauerit ꝙ̄ miſereri p̄tōſius · ꝛ ſic māſuetudo in
ſubiectos ſignū ē nobilitatis · ſic crudelitas ī ſubditos ſig
nū ē ruſticitatis l' ſ̃uitutis pū · xxxi · ꝑpt̃ tria mouet̃ eni ꝛ

quartum q' non pōteſt ſuſtinere per ſeruum cum regnare
ceperit · Poeta · Nichil eſt aſperius humili cum ſurgit in
altum · Poeta · Cuncta ferit dum cuncta timet deſeuit
in oīs vt ſe poſſe putet nec belua tetⁿor vlla eſt quam ſer
ui rabies in libera terga furentis · Quartuꝫ eſt ſtrenuitas
in eos qui repugnāt · In cui⁹ ſignū dat̄ enſis militibus
nouis quo gladio debent vti in hoſtes non in ſubditos ·
Multi heu hodie faciūt contrꝫ eccłie ꝛ dei hoſtibꝫ ꝛ pec
catis · ſcꝫ ꝛ demonibꝫ vel etiā ipis pſecutoribꝫ eccłie ſe con
iungētes · tlis impietas nobilitas dyabolica eſt · dyabol⁹
enī impi⁹ eſt in eos qui ſibi ſeruiūt · Quintuꝫ eſt timere
obprobriū vel ſeruitutis vel pditōnis vel alicui⁹ turpitu
dinis · Multos tamē q̄ nobiles reputāt̄ videm⁹ pati peſſi
mā ſeruitutē vitoꝝ ſcꝫ ł demonū qꝛ nō erubeſcūt ſe ꝯfiteri
viliſſimos ſeruos membroꝝ illoꝝ · ſcꝫ q̄ libidini deſeruiūt
non erubeſcūt etiā pditō ſe impugnare dn̄m cui⁹ expenſ
viuūt ꝛ veſcūtur nō erubeſcūt etiā omni immūdicie pecca
ti ſe exponere ex q̄ patꝫ eos eſſe ruſticiſſimos · Sextū eſt
cordis magnitudo q̄ q̄s modica ꝯtempnit · ꝛ magna appe
tit · contrariū vō eſt ſignū ruſticitatis · Amorē ſuū in mo=
dicis ponere · magna vō negligere · vn̄ patet dn̄as illas q̄
poci⁹ ponūt amorē ſuū in homine vno quā in rege glĭe val
de ruſticas eſſe · Sic ꝛ milites qui ponūt amorē ſuū in ter
ra regno celoꝝ ꝯtempto · cum tota terra pūctū ſit reſpec
tu celi · ꝛ qꝛ plus hn̄t de t̄ra quam alij nichil volūt hr̄e de
celo · Si ad aliquē ptineret t̄ra vnius paupis militis ex
parte mr̄is regnū vō ex pte pr̄is · nūquid nō infelix eſſet
ſi contempto regno adhereret illi t̄re que eum contingerꝫ
ex parte matris · Sic infelices ſūt illi milites · qui de reg
no celo nō curāt qḋ ad eos ptinet ex parte pr̄is · contenti
terra iſta paupertatis que ad illos ptinet ex parte matris
noſtre eue · pater nr̄ de⁹ eſt · mater nr̄a eua · non ſic facie=
bat dauid · vnde in p̄s · Quid enim michi eſt in celo et a te
quid volui ſup t̄ram · ¶ De ꝯſuetudine eccłiaꝝ illaꝝ

que nō niſi nobiles volunt canonizare. ¶ Ca. xxx.

Oſtenſo qđ nobilitas carnis ɔtempnēda ſit vel nō reputāda. tāgendū eſt aliq̄ de ɔſuetudīne illaruꝫ ecclīaꝝ q̄ nolūt canonicare niſi nobiles. vñ notandum ꝙ ɔſuetudo iſta videt᷑ eſſe rephenſibilis. Et videnť poſſe aſſignare ſex cauſe huiꝰ rephēſibilitatis. Prima cā eſt pũſitas q̄ videt᷑ eſſe in hac ɔſuetudine. q̄ pũſitas apparebit ſi reſpiciat᷑. cauſa huiꝰ ɔſuetudinis quā ipi aſſignant. Dicūt eniꝫ ꝙ cū multa tpalia hēant que defenſione indigēt nec pñcipē ſecularē habeāt qui ea defendat. Ideo oportꝫ nobiles canonicari q̄ ea defendant. Quibꝫ rñdeo ꝙ ſicut eccľie eorum hñt tpalia ita hñt ⁊ ſpūalia q̄ in infinitum meliora ſūt. Unde ſi oportꝫ aliqͦs nobiles canonicari ad defenſionē tpaliuꝫ. multo forciꝰ oportꝫ canonicari aliqͦs lr̃atos ⁊ ſanctos q̄ ſpūalia defēdāt. Si vͦ dicāt ꝙ ibi ſint aliqui nobiles lr̃ati ad defenſionē ſpūaliuꝫ ſꝫ non canonici. Ex hoc apparet ꝙ ibi bona tpalia preponūt ſpūalibꝫ. ex q̄ defenſores tpalium canonicos ɔſtituūt ⁊ ſupiores alijs. Et pñt aſſigñri quiqꝫ pũſitates in hmōi eccľijs Prima eſt q: ibi ſurſū eſt terra ⁊ celū deorſū. celeſtia em̄ ɔtēpnūt terrena vͦ multū appreciāt. Contͣ illud pͣ. xxv. Celū ſurſū et terra deorſū. Scđa ꝙ pedes ſūt ibi vbi debet eſſe caput. et econūſo. pedes eccľie ſūt. q̄ circa t̃rena ſolliciti ſunt. caput vͦ qui eccľiam regere hñt ſcꝫ viri lr̃ati. ſꝫ in hmōi eccleſijs pedes ſūt in capite. ymmo ipi hoſtes in capite ponūtur. tre. j. Facti ſūt hoſtes eiꝰ in capite. Terciū eſt ꝙ huiuſmodi eccľie faciē hñt ad poſteriora ⁊ dorſū ad antͤiora. Ipſi iuxta v̊bū iere. Facti ſūt in retro ⁊ nō in ante. Quarta pũſitas eſt ꝙ ipi latitudinē ſcuti q̄ debebat eſſe ex pte ſupiori. poſuerūt ex parte inferiori. ⁊ ideo ɔtingit ꝙ fere omne caput languidum eſt. Iuxta verbū yſa. Quinta puerſitas eſt ꝙ ſacerdotes infeiores ſūt ſubdyaconibꝫ ꝙ ridiculū eſt. ber. Ad eugeniū papā. ridiculū eſt ꝙ miniſtri vr̃i vr̃is ſ ſpiritis anferre ſe conāt᷑. ñ ħ rō hꝫ ñ antiqͣtꝰ hūit

non conſentit auctoritas· ⁊ ſi de ſua cōſuetudine calump
nia ſtruit̾· meliꝰ ꝑfectō illa quā ſūmꝰ ordo contempnit̾ Se
cūda cauſa reꝑhenſibil̾ ē indiſcretō que videt̾ eſſe in con
ſuetudine hmōi· ꝙ indiſcretō ꝑmo cōſiſtit in hͦ qꝛ qn̄ ipi̅ de
berēt q̄rere q̄s ſit ydoneꝰ ad hoc vt ſit canonicꝰ· i· regla
ris reges ſe ⁊ ad regnū plebis epm̄ iuuās ipi̅ querūt q̄s
ſit ydoneꝰ ad miliciā· Itez qn̄ querere deberēt an perſona
ydonea ſit q̄ canonicāda eſt· ipi̅ querūt q̄lis pater eius fu
erit· vn̄ illis pōt dici qd̓ dicit angelꝰ thobie· v· Genus q̄
ris mercenarij· an ipm̄ mercenariū· Indiſcretō etiā eoꝝ
in hoc eſt qꝛ ipi̅ credūt illud qualis pater t̃lis filius qd̓ ve
rum eſt in ꝑſonis increatis extendūt ad ꝑſonas creatas·
vbi frequēter fallit· Frequent̾ etiā eſt pater ſapiēs· ⁊ fi
lius fatuꝰ vt patz in ſalomone ⁊ roboam filio eiꝰ· Itē ta
lis ↄſuetudo valde nociua eſt eccl̄ie dei· Canonici em̄ mili
tares non bn̄ cuſtodiūt xp̄m· ſic̄ figuratū videt̾ eſſe ꝑ hͦ
qꝛ milites male cuſtodierūt xp̄m in ſepulchro Lapides ſe
pulchri bn̄ cuſtodierūt milites· ſ; xp̄m ꝑdiderūt· Vn̄ can
tat eccl̄ia· Dicant nūc iudei ⁊c̄· Sz milites canonici lapi
des caſtroꝝ bn̄ cuſtodiūt ſ; xp̄m amittūt· Item hmōi cō
ſuetudo in magna pte exheredat xp̄m· quia vbi deberēt in
ſtitui filij dei· inſtituunt̾ filij dyaboli· Item eſt occaſio ru
ine in eccl̄ijs illis· quo ad ſpūalia. ꝓu· xvij· Qui altā facit
domū ſuā querit ruinā· Talis ↄſuetudo contr̃ia eſt xp̄o·
xp̄s em̄ ignobiles elegit in eccl̄ia ſua vt eſſent humiles·
cor· j· Iſti v̓o nobiles canonicāt quaſi velit ipo̅s eſſe ſup
bos· Xp̄s ex paſtoribꝰ ⁊ bubulcis elegit reges· Iſti v̓o
ex regibꝰ eligūt canonicos· xp̄s fūdamentū eccl̄ie poſuit
humilitatē· iſti v̓o ſupbiam· tale fūdamētū poneret dyaꝰ
ſi edificaret· nō implent illud Jo· xij· qui michi miſtrat̾
me ſequat̾· Non ſunt imitatores xp̄i· ſed pociꝰ antixp̄i·
Et· j· Joh· ij· Qui dicit ſe in xp̄o manere· debet ſic̄ ille am
bulauit ⁊ ipe̅ ambulare· bern̄· Si omis qui dicit ſe in xp̄o
manere debet ſicut ipſe ambulauit et ipſe ambulare·

Multomag̃ qui ꝑ eo ſe ambulare dicit· q̃ ꝑ eo legatõe fu
git. Nu ei miſtrat· ſi eum nõ ſequit̃ inexcuſabil' eſt· Ter
rere põt tales illud Math· xviij· Niſi conũſi fueritis et
efficiamini ſicut puuli nõ intrbitis in regnũ celoꝝ· Paruu
lus quãtũcunqꝫ nobilis ſit ſocietatẽ pauꝑꝝ non refugit
Sic quãtũcũqꝫ aliq̃s nobilis ſit in eccl'ia dei· ſocieietatẽ ig
nobiliũ nõ debet refugere· De ſocietate hominũ diuerſo
rum generũ in eccl'ia dei· videt̃ eſſe dictũ illud yſa· vj· ha
bitabit lupus cum agno· ꝛ pard⁹ cum hedo accubabit·
Itẽ talis ↄſuetudo abhomĩabil' eſt deo· ſcꝫ altitudo ſecula
ris. Luc· xvj· Qd altum eſt homib⁹ abhomiatõ eſt apud
deum· Abhominatões q̃ deo offerũt· qui nobiles tãtũ ca
nonicãt· exo· viij· Abhominatões egyptõꝝ ymolabimus
deo nr̃o· Itẽ tales filios dyaboli preponũt filijs dei· ꝛ ge
nera tõnẽ immũdã celeſti gñatõni· ꝛ nobilitatẽ putredis
preponũt ciuicũqꝫ gr̃e dei· Nullã aũt ſapiam nullã gratiaꝫ
nobilitati carnis equãt· vñ ↄſuetudo eoꝝ non recipit diſ
putatõ; qꝛ ſcd'ꝫ eoꝝ iudiciũ ñ iuenit recõpenſatõnẽ· qd' nõ
eſt abſqꝫ magna ↄtumelia dei· Sic porc⁹ preponeret lutũ
auro ꝛ lapidib⁹ p̃tõſis· Ad ſola tpalia vident̃ hr̃e oculuꝫ
eccl'ie iſte nõ ſolũ in canonicoꝝ inſtitutõne· ſꝫ etiã in p̃lato
rum p̃fectõne· qd' oĩno intollerabile videt̃· ſaltẽ in altero
hoꝝ deberet reſpect⁹ hr̃i ad ſpũalia· ¶ Qd' fatuũ ſit ſu
perbire de libꝫtate corpis ſcia ꝛ habit⁹· ¶ Cap̃· xxxj·

Viſo qd' fatuũ ſit ſupbire de nobilitate carnis· cõ
ſequẽs q̃ eſt ꝙ fatuuꝫ ſit ſupbire de alijs bonis q̃
ꝑus nominata ſunt Notandũ eſt q̃ ꝙ fatuũ eſt ſu
perbire de libertate corpis· cum corpus ſit ſeru⁹ maliuo
lus ꝛ ideo tortura ꝛ compedib⁹ dign⁹· ecc'· xxxiij· Seruo
maliuolo tortura ꝛ cõpedes ꝛc̃· De bonis etiã natural' bo
aie fatuũ eſt ſuperbire quia bona illa põt hr̃e hõ ad maluꝫ
ſuũ ſicut ad bonum· Vnde bern̄· In profeſſiore religiõis
nouus homo callidus ingenio ſi viget arte· ſi preminet in
tellectu· inſtrumenta ſunt hec tam vitõꝛum quã virtutum

478

Non ergo refugiat doceri vti eo in bono quo et in malo
vti poteſt · Fatuum eſt etiam ſuperbire de diuicijs hoc em̄
eſt ſuperbire de hoc ꝙ homo maiorem molam habet ad col
lum quam alij · Fatuum eſt etiam ſuperbire de poteſtate ·
quia dicit̃ ſapiē · vj · Potentes potenter tormenta paciēt̃
Idem legit̃ duriſſimuꝫ iudicium hijs qui p̄ſunt · fiet · Et
Aug9 dicit · ꝙ quāto in loco ſupiori tanto in periculo ma
iori verſatur · Fatuum eſt etiā ſuperbire de gratia huma=
na · cum ſcriptū ſit ꝓū · vlt̃ · Nō fallax gratia · ꝛc̃ · Fatuuꝫ
eſt ſuperbire de gloria huius mūdi · vel de gloria humana ·
cum talis ſit gloria decidens · yſa xxviij · erit flos decidens
gloria exultatōnis · Puerorꝫ eſt flores colligere que ex
arboribꝫ decidūt ꝛ inde letari · Sic pueriles ſūt qui de glo
ria mundi letant̃ · Fatuuꝫ eſt ſuperbire de ſciencia cū ſcip
tum ſit ecc̃ · j · qui addit ſcienciam addit ꝛ dolorē · De ſciē
tia ſuperbire eſt de lumine excecari · Fatuum eſt ſuperbire
de virtutibꝫ · hoc eſt de medicamento vulnerari · Grego ·
Qui de virtutibus habitis extollitur · quaſi de medicamē
to vulneratur · ¶ De ſuperbia miniſtrorum
ecclesie · ¶ Capit̃ · xxxij ·

Poſitis duabus diuiſionibꝫ ſuperbie · conſequen
ter ponenda eſt tercia que ſumpta eſt ſcdꝫ diuer
ſitatem perſonarꝫ in quibꝫ eſt ſupbia · Notandū
ergo eſt ꝙ ſupbia diuidi poteſt in ſuperbiā laycorꝫ · ꝛ ſup
biā miſt orꝫ ecclie · ſupbia v̊o miſtrorꝫ ecclie p̄ōt ſubdiui
di in ſupbiā p̄latorꝫ ꝛ ſubditorꝫ · vel in ſupbiā clauſtraliuꝫ
ꝛ ſupbiā ſclariū clicorꝫ · De ſupbia laycorꝫ nl̃ ſpēalr̃ dice
mus · Sꝫ de ſupbia miſtrorꝫ ecclie h̊ mō t̃ctabim9 · Prīo
dicem9 aliq̃ de ea in cōmūi · Scdō v̊o aliq̃ tāgē9 ſpēalr̃ de
ſupbia p̄latorꝫ · Tertō v̊o dicē9 aliq̃ de ſupbia clauſtraliū
Notād̄ g̊ ꝙ ſupbia mltū timda ē miſtris ecc̄e qꝛ mltas oc
caſiōes hn̄t ſupbiēdi Pria occō ē qꝛ ipī excepti a labore a
liorꝫ hoīm · p̄s · ī labore hoīm n̄ ſūt · iō tenuit eos ſ̄bia · ſcda
eſt libtas q̄ hn̄t q̄ q̄buſdā ē velamē malicie · vt̃ illud pe · ij

quaſi liberi ⁊ non quaſi velamen habentes malam libertatē
Tercia eſt reuerencia q̄ exhibet' eis eo ꝙ miniſtri ſūmi reg
⁊ vicem eius gerunt in terris· ⁊ cōtemptum eorū reputa
ret ſuum· Luc· x· Qui vos ſpernit me ſpernit· Secundo
timēda eſt ſuperbia miniſtris ecclie· quia multū diſplicet
deo in eis ꝓu· vj· Sex ſunt que odit de⁹· ſeptimū deteſta
tur anima eius Oculos ſublimes· oculi ſublimes clerici ſu
perbi ſunt· ⁊ ſopho· j· Erit in die hoſtie dn̄i viſitabo ſuper
omnē qui arrogāter ingredit' ſup limum· Dies hoſtie dn̄i
erit dies iudicij quia dn̄s mactabit incraſſatos impigua
tos dilatatos· tūc domin⁹ viſitabit ſuper clicos ſupbos·
nec mirū ſi domin⁹ odit ſupbiam in miniſtris ſuis· cum ſit
ꝓpriū ſignum miniſtroꝝ dyaboli· greg· Euidentiſſimū ſig
num reproboꝝ eſt ſupbia· humilitas electoꝝ· Non parꝝ
doleret pͥnceps aliquis· ſi in caſtro ſuo videret inimici ſui
vexillum· Tertio valde timēda eſt eis ſuperbia quia ꝯtraria
eſt officiō eoꝝ· ipi enim ſunt quaſi cuſtodes ſcie ⁊ vaſa gra
tiaꝝ· Mala· iij· Labia ſacerdotis cuſtodiūt ſciam· ⁊ legē
requirūt ex ore ei⁹· quia angel⁹ dn̄i exercituū eſt· ꝓpter
hoc ꝙ cuſtodes ſunt ſcie· neceſſaria eſt eis magna humili=
tas· aqua enim ſapie ad vallē humilitatis confluit ꝓu· xi·
Vbi humilitas ibi ſapia· Item vas non eſt ydoneum reci
pere aliquid abſq3 concauitate· ſic aliquis nō eſt cōtemp
tibilis grē abſq3 humilitate· vn̄ illud pe· vlē· De⁹ ſupbis
reſiſtit· humilib⁹ autē dat gratiā. P· oportz miniſtros ec
cleſie familiares eſſe deo· ad qđ etiā multū valet humili=
tas. vn̄ glo· ſup illud· iuxta eſt domin⁹ hijs qui tribulato
ſunt corde· Alt⁹ quidē eſt domin⁹ ſed vicinat' humili ⁊ nō
ſe erigenti· Neceſſaria eſt eis humilitas ꝓpter ſeruiciū ꝙ
deberēt homib⁹ exhibere eoꝝ enim eſt abluere ſordes ſpūa
les hominū ꝙ figuratū eſt· Jo· xiij· In ablutōne pedum
Jō ſummus inter miniſtros eccleſie ſeruum ſeruoꝝ ſe vo
cat· humiliter ergo oportet ꝙ ſe habeāt vt paupes ⁊ hūi
les ad eos accedere valeant ꝯfidēter· magnū eniz ſolacium

eſt ſubditis qui humiles ſunt ſi viderēt p̄latos ſuos in ſilī
vel maiori hūilitate Aug⁹ · magnū ſolaciū ē mēbris de ca=
pite · Q̄rto timēda eſt ſupbia q̄ multi ex eis non hn̄t vn̄
hn̄t vn̄ paſcāt ſupbiam · niſi hoc faciāt de ſpolijs pauperū
Bona em̄ eccl'ie bona pauperū ſūt · P̄ · valde indecens eſt
ſupbia in eis · cū ipi de elemoſinis viuāt · ⁊ elemoſine pau
perū ſint ⁊ miſerabiliū pſonaꝝ · Quinto timēda eſt eis ſu
pbia q2 peccatū ſupbie in eis ſcādalizat populū cuꝫ ſit ma
nifeſtū · Incōtinentiā ⁊ alia peccata pn̄t abſcōdere ſed ſu
pbiam exteriorē q̄ in veſtib⁹ ⁊ ſilib⁹ cōſiſtit nō pn̄t abſcō
dere · Sed cont̄ has pſuaſiōes ⁊ ſil'es q̄ fiūt miſtris eccle
ſie vt caueāt ſuperbiaꝫ exteriorē ſolet dari quadruplex re
ſpōſio · Prima eſt q2 dn̄s intuet' cor ⁊ humilitatē cordis
requirit ⁊ humilitatis interioris magiſtrū ſe pfitet' · vnde
Math · xj · Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde · ⁊
ideo videt' quibuſdā nō neceſſaria eſſe humilitas exterior
Secūda eſt q̄ licꝫ homini pulchritudines iſtas exteriores
hr̄e ſcd'm modū pſone ſue ⁊ mores eoꝝ int' q̄s viuitur
q̄d videt' ſūptū eſſe ex glo · ſup illud · j · thy · ij · Nō in tor
tis crinib⁹ · q̄ dicit ſic · vt in hijs oīb⁹ vlt' moduꝫ pſone
ſue ⁊ mores eccl'ie mouēde cōcupiē ſtudeat · Tercia eſt q̄
in h̄ nōi honor eccl'ie querit' · Quarta eſt q̄ ipi faciūt hoc
non amore vane gl'ie · ſed ꝯtūt' talib⁹ tanq̄ nō vtētes · Sꝫ
cont' p'mā r̄ſionē eſt hoc q̄ nō poteſt eſſe defacili q̄ a cor=
de pfecte humilitatis · exterior ſuperbia pcedat · arbor em̄
bona non pōt fructus malos facere · Math · vij · Sic nec
cor humile a ſe ſuperbiam producit · Ex fructu enim ar=
bor cognoſcitur · Math · xij · Nunquid colligūt ex ſpinis
vuas · ſic nec ex humilitate cordis procedit ſuperbia ope
ris · Sicut dicitur vulgariter · non poteſt exire de ſacco
q̄ ibi non continetur · quis credat mulieri ſi aſſerat ſe ca=
ſtam mente cum videat eam fornicari corpore · Sic quomō
credi alicui d' hūilitate cordis · ex q̄ tāta ſupbia apparꝫ ex
teri⁹ · P̄ · nō videt' cl'icis ſufficere interior hūilitas mltiplici

rōne · Primo quia oportet eos vitare ſcandala infirmorū
Et ſicut dicit apoſtolus de illo qui coram infirmo comede
bat ydolis · ymolatum qꝫ peccat ſcādalizādo ipm̄ infirmuꝫ
q̄ credebat hoc fieri ob reuerētiā ydoli licet ille qui ſciens
erat ydolū nō veneraret̃ ſꝫ cōtēpneret · Sic ille q̄ veſtes ſu
pbas defert corā illo qui credit q̄ ipe faciat hͦ ꝓpt̃ vanaꝫ
gliaꝫ · licꝫ ipe nō faciat hͦ tali cā · tn̄ ipe peccat vt vr̄ ſcādali
ſando infirmū · j · cor̄ · viij · Si q̄s viderit eum q̄ hēt ſciam in
ydolo recūbentē . nōne cōſcia eius cum ſit infirma edifica
bit̃ ad mādu cādum ydolatas · ꝛ pibit in tua cōſcia frat̃ ꝓpt̃
quē xp̄s mortuꝰ eſt · ſic enī peccātes in fr̄es ꝛ pcucientes
cōſciam eoꝝ infirmā in xp̄m peccatis Qua ꝓpter ſi eſca ſcā
daliſat fr̄em meū · nō mādu cabo carnes in eternū · Sic mi
niſter eccliē debet dicere · ſi veſtis p̄tōſa ſcādaliſat fr̄em me
um · nō deferā eam in et̃nū · Scdo qꝫ nō ſufficit humilitas
interior clicis · qꝫ ipi dēnt xp̄m imitari q̄ hūilitatē hūit in
teriorē ꝛ exteriorē . Ipe enī ad l̄ram pedes iuit · regnū fu
git · Jo · vj · pedes diſcipuloꝝ lauit · Jo · xiij · ſocietatē pau
perum elegit vbi caput reclinaret nō habuit · Math · viij
Ad imitādū xp̄m mouent̃ miniſtri xp̄i · Jo · xij Si q̄s mi
chi miniſtrat me ſequat̃ · Et · j · Jo · ij · qui dicit ſe in xp̄o ma
nere · dēt ſicut ille ambulauit ꝛ ipe ambulare · Tertō quia
nō ſufficit clericis humilitas interior · qꝫ oportet eos exēm
pluꝫ hūilitatis dare alijs · vn̄ Jo vlt̃ · vbi dictū eſt petro
paſce oues meas . paſce v̄bo ꝛ exēplo · ꝛ tpali ſubſidio · ex
emplo aūt hūilitatis quō paſcꝫ · q̄ humilitatē exteriorē nō
habꝫ · Ad humilitatē exteriorē monemur · j · pe · v · ōnēs in
uicē humilitatē inſinuate · qꝫ deꝰ ſupbis reſiſtit · hu · aūt
d · g̃ · ꝛ ibidē pauloāt · neqꝫ dn̄antes in clero · ſꝫ forma fcī
greg̃ ex aīmo · oſtēdere exēplum ſupbie hoibꝰ · hͦ eſt paſcere
demones ꝛ nō oues · t n̄ · ad euge · papam · tu paſtor ꝑce -
dis deauratus · tam multa circumdatus varietate · oues
quid capiunt · ſi auderem dicere demonum magis quam
ouium paſcua · hec ſic faciebat petrꝰ ſicut paulꝰ videbat̃ .

Idem petrus neſcitur ꝓceſſiſſe aliquādo cum gemmis or
natus vel ſericis nō tect⁹ auro nec vect⁹ equo albo: nec ſti
pat⁹ milite nec circūſtrepentibꝫ ſepe miniſtris neqꝫ ſꝫ tn̄
credidit ſatis poſſe impleri ſalutare mādatū paſce oues
meas. Quarto nō ſufficit interioꝛ humilitas clicis. qꝛ nō
ſolum a malo ſed ab omni ſpē mali eos abſtinere opoꝛtet
Iuxta āmonitōnē pauli. j. ad theſſꝫ. vlt. Ab omni inquit
ſpē mala abſtinete vos Ad hoc aūt q̄ dn̄s dic̄. diſcite a me
quia mitis ſum ꝛc̄. dōꝫ eſt q̄ hoc dr̄ ad oñdendū q̄ humili
tas coꝛdis neceſſaria ſit ꝛ non ideo q̄ ſufficiat ſola. ſꝫ dr̄ ꝯ
conᷓ ypocritas q̄ ſolā iuſticiā extiorem hr̄e ſolebāt. Mat
xxiij. Ve vobis ꝛ pharíſei ypocrite q̄ mūdatis q̄ deforis
eſt calicis ꝛ catini. intꝰ aūt pleni eſtis rapia ꝛ immūdicia
Et in ecc̄. Eſt qui nequiter ſe humiliat. interiora aūt ei⁹
plena ſunt dolo. Conᷓ hec vō q̄ dr̄ q̄ licet alicui hr̄e has
pulchritudines exterioꝛes ſcꝫ modulū ſue pſone. videtur
eſſe illud ecc̄. Quanto maioꝛ es humilia te in omnibꝫ. qui
dixit in oībꝫ nichil excepit. ꝛ luc̄. xiiij. recūbe in nouiſſiō
loco. nō dixit in medio loco ſꝫ in nouiſſiō. Iſ q̄ pminet dig
nitate dꝫt pminere ꝟtutibꝫ. Vn̄ debet eē excellētōris hu
militatis. ꝟtutes em̄ ſūt equales. Conᷓ hoc q̄ dr̄ q̄ hō dꝫt
ſe confoꝛmare moribꝫ hominū int̄ q̄s viuit. eſt illud nolite
confoꝛmari huic ſeculo. Iſ. qn̄ aliq̄s eſt in aliq̄ religione
diſſoluta. non dꝫt reſpicere ad ea que ibi ſeruāt̄. ſꝫ ad ea
que inſtituerūt antiq̄ p̄res vt ibi ſeruarent̄. Oꝛdinaue-
runt em̄ petr⁹ ꝛ paulꝰ etiā de mulieribꝫ q̄ cauerēt de pˀtō
ſo oꝛnatu. j. thy. ij. non in toꝛtis crinibꝫ auro vel margari
tis vel veſte pˀtōſa. ꝛ illud hn̄tes alimēta ꝛ quibꝫ tegamur
hijs ꝯtenti ſum⁹. nō dicit quibꝫ oꝛnem̄. ſꝫ quibꝫ tegamur
Et. j. pe. iij. Quarꝫ nō ſit exterioꝛ capillatura aut circum
datō auri aut indumētivestimētoꝝ cult⁹. Ad ea ḡ q̄ ſcōꝫ
oꝛdinatōnez eoꝝ dꝫnt fieri. reſpiciēdū eſt n̄ ad ea q̄ fiunt
Iſ. ſi q̄s epiſcop⁹ vel pˀſpit̄ in tali habitu in pn̄cipio eccle
ſie fuiſſet. multū repᷓhēderet̄ ꝛ hr̄et̄ ꝓ magno peccato et

magna ſupbia· Nūo ḡ deſijt eſſe peccatū qđ ſupbia erat·
Nūquid ꝯſuetudo peccādi aufert vł' minuit peccatū · ymo
poci⁹ hominē magis peccatorē ꝯſtituit · Nūquid qđ tūc
fuit ſupfluitas ⁊ vanitas · mō factū eſt neceſſitas · P̃s · ſi
viuēdū eſt alicui ſcđꝫ mores eoꝝ inť q̄s viuit · ſcđꝫ hoc ſi
oīs ſupbi efficiūť · omēs deſinēt eſſe ſupbi · iam em̄ ꝯfor
mauit ſe morbꝫ eoꝝ inť q̄s viuit · ⁊ ſi omēs fetidi fiūt iaꝫ
nullus fetet · qđ ꝯſtat eſſe falſū · Sꝫ h̄ bñ v̂m eſt vbi oēs
fetidi ſūt · min⁹ fetoꝛ ſentiť ſcđꝫ v̂bum bñ · P̃s · ſi liceret
etiā cibꝫ vti cauēdū eēt ei q̄ vtiť ne licētia ſua alijs offēdi
culū fieret · vñ · j · coꝛ · viij · dicit apo · illis · q̄ ymolata ydoł
comedebāt ſine veneratōne ydoloꝝ · Videte inquit ne licē
cia vr̃a offendiculū fiat infirmis · ⁊ · j · coꝛ · vj · omīa michi
licent ꝫ nō oīa expediūt · bñ · Sapiēs op⁹ ſuū trina ꝯſide=
tōne p̄uenit · Primo ꝯſiderat an liceat Secūdo an deceat
Tertō an expediat Sꝫ de h̄ dictū ē in tctatu de auaritia
in capitło de plitate bñficiōꝝ · Et in veritate non decēt pſo
nas autēticas q̄ quaſi qđdā ſpeculū debent eſſe minoribꝫ
veſtes p̄tōſe · Augu⁹ · fateoꝛ de p̄tōſa veſte erubeſco non
enim decꝫ hāc pfeſſionē nō decꝫ āmonitōnē · nō decet h̄ mē=
bra · non decet hos canos · Contͣ rñſionē eoꝝ qui dicūt ſe
talibꝫ vti ꝓpter honorē eccłie · Primo eſſe videť q̄ dic̄ gg
Nemo p̄tōſa veſtimenta · niſi ad inanā głiam querit · P̃s nō
cedit ad honorē eccłie q̄ miſter ipi⁹ ſpēm ſupbie exteri⁹
oñdat homibꝫ ꝫ poci⁹ humilitatē xp̄i · cum ſcriptū ſit ecc̄
xxiij · Magna gł'a eſt ſeq̄ dominū · neqꝫ ſponſus eccłie de=
corem exteriorem in eccła requirit ꝫ poci⁹ interiorē · Vñ
poſtq̄ dauid dixit regem ꝯcupiſcere decorem eccłie ipe vo
lens innuere · de quo decore intelligiť · ſubdit · Omnis gł'a
eius · ſ · filie regis ab int⁹ · Eccła etiā dicit de ſe · Canť · j ·
Nigra ſum ꝫ formoſa · nigra eſt eccła exterius ꝫ formoſa
interius · Qđ etiā hit⁹ miſtroꝝ eccleſie manifeſte exp̄mit
habent enim cappas nigras exteri⁹ deferentes ſuppelliciū
candidū ſub cappis in quo oſtēdūt ſe contempnere gł'iam

484

et pulchritudinē exteriorē ⁊ amare pulchritudinē interi
orem· Sed multi ſi veritatē habitu ſuo oſtēdere vellēt poci
us cappam nigram ſub candido ſuppelliceo deferrent quā
econuſo· Nā honor terren⁹ ad dignitatē eccłie ſe habet vt
lutū ad aurū· Fatuū autē eſt ornare aurū luto ·i· dignita
tem eccłie honore terreno · Etiā videt̄ cōtumeliam facere
nature humane ⁊ deo ad cui⁹ ſilitudinē homo creat⁹ eſt·
qui talib⁹ hominem ornare vult vel honorare· Seneca Sci
tote tam bñ homies culmo quā auro tegi · Contēpnite oīa
q̄ ſupuacu⁹ labor vel ornamētū aut decus poterit cogita
re · Nichil pter animū eſt mirabile · Itē cum aliquis nō de
beat ſibi terrenā gloriā amare ſic nec pximo· cum debeat p
ximū diligere ſicut ſeipm· ergo nec dēt eam amare eccleſie cum
eccleſia nō ſit niſi collectō fideliū Itē miſtri eccleſie in hu
iuſmodi pulchritudinib⁹ exteriorib⁹ aut querūt bñplacitū
dei aut vtilitatē ppriā aut pximi· Si bñplacitum dei fatue
agūt· de⁹ eniꝫ ſpūs eſt ⁊ decor ſpūalis placet ei· Ieronim⁹.
Non tenera veſtis ſꝫ mūdicia mentis ornatū facit clericum
Multa etiā ſunt q̄ cōſtat placere deo· vt ſunt opa pieta=
tis in quibꝫ poſſent expendi· q̄ in extiori pulchritudie ex
pendūt· ⁊ de hmōi expenſis q̄ p hmōi pulchritudine fiūt
incertū eſt vtrū deo placeat· Tene certū ſcdꝫ vbū augu·
et dimitte incertū· Itē ſanctitas deo placet· illam eniꝫ ex
pſſe requirit domin⁹ ſancti eſtote inquit· q̄a ego ſanctus
ſum· Et apoſto· eph· iiij· Hec eſt volūtas dei ſanctificatō
vr̄a· Sanctitas ergo honori non honor ſanctitati dēt pferri·
cui⁹ cōtrariū in multis hodie eſt· verū · Videm⁹ omnē ec
cleſiaſticū zelū feruere p ſola dignitate tuēda· honori totū
dat̄ ſanctitati nichil· Ymmo q̄ plus eſt de placitis dei nō
curāt· nec de ppa ſalute ⁊ plus curarent expendere nūmuꝫ
p amore dei ⁊ ppa ſalute· quā ·x· lib p amore hui⁹ mundi
bernh· De placito dei vltima mentō eſt p iactura ſalu=
tis· nulla cogitatō niſi q̄ ſublime eſt hoc ſalutare dicam⁹
et q̄ glām redolet hoc iuſtū· Conſtat etiā q̄ nō vtilitatem

ꝓximi in hoc querūt cū videant q̄ in hoc potiꝰ ꝓximꝰ ſcan
dalizet̄ quā edificet̄. Vtilitas etiā ꝓpa non apparet quod
multū conſtat talia. ꝫ fructū quē ↄſequāt̄ ex hmōi expen
ſis nō videmꝰ q̄ hoc ſolū deberet ſufficere miniſtris eccle
ſie ad contēptū taliū. Sen̄. Omnibꝫ ↄſilijs ⁊ rebꝫ facia-
mus qđ ſolemꝰ facere qciens ad inſtitorē alicuiꝰ mercis
acceſſimꝰ videamꝰ hoc qđ cōcupiſcimꝰ quāti deferat̄. ꝑ
Videamꝰ diuerſas intentōnes q̄ in talibꝫ pulchritudibꝫ
pn̄t incidere. Si em̄ fiant ꝓpter luxuriā vel inanē glāz vl̄
ſuperbiā. ſ. deſiderio excellēdi alios illicita ſūt. Si vō ꝓp
ter erubeſcēciam nec ſine culpa eſſe videt̄. Nō enim debet
xp̄ianꝰ humilitatē xp̄i erubeſcere. bern̄. Grata ignominia
crucifixi ſed ei q̄ crucifixo ingratꝰ non eſt. Et dn̄s luc. ix
Qui aūt erubuerit me ⁊ ſermones meos hūc filius homīs
erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua ⁊ pr̄is ⁊ ſcōꝝ ange
loꝝ. Si aūt fiant vt ab homībꝫ honorēt̄. hoc eſt ponere
laqueū ſimplicibꝫ q̄ eos ꝓpt̄ honorē veſtiū honorāt. Ozee.
v. Laqueꝰ facti eſtis ſpeculatōni. Qui homīes ꝓpt̄ veſtes
vel diuicias honorāt vident̄ ↄtempnere humanā naturā
cui veſtes ⁊ diuicias preponūt. Vident̄ etiā contēpnere
deum ad cuiꝰ ſilitudinē hō factꝰ eſt Ja. ij. Si introierit
in conſpectu veſtro vir aureū annulū hn̄s in veſte cādida
introierit aūt pauper in ſordido habitu. ⁊ intēdatis in eū
qui indutꝰ eſt veſte p̄cōſa. ⁊ dixeritis tu ſede hic bene.
Paupi aūt dicatis tu ſta illic aut ſede ſb̄ ſcabello pedū me
oꝝ nōne iudicatis apud noſmetip̄os ⁊ facti eſtis iudices
cogitatōnum iniquaꝝ. Si vō hoc faciāt miniſtri eccl̄ie. ne
diſſilitudine a ſe homīes fugēt. licet hec intentō recta vi
deatur. tam̄ nec ſi laudabiles ſunt omīo Sic em̄ humilis
habitus aliquos diuites fugaret. ſic p̄cioſus habitꝰ pau
peres ab eis fugat ne ad eos audeant accedere. Si vero
hoc faciant ne ab homībꝫ cōtempnātur. nec in hoc lauda-
biles ſunt cum ad pfectiōez ptineat ſpernere ſeip̄m. ſper
nere mūdm. ſpernere ſeſe ſpernere ſe ſperni. Sen̄. Equo

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

486

animo audiēda ſūt impitoꝝ ꝯuicia ⁊ ad honeſta vaden
ti contempnēdus eſt ipe ꝯtempt⁹· bñ· Ver⁹ hūilis non
vult humil' ꝑdicari ꝫ vilis reputari· Si vo tlia faciūt ne
vileſcat dignitas eccl'ie· dico ꝙ plus vileſcit cum ꝯſpicit'
in homib⁹ ꝗ ſupbi apparēt· hoies eñ illitterati nō credūt
ꝙ poteſtas eccl'ie ſit in homib⁹ ꝗs vidēt eſſe male uite· vñ
dicūt heretici ꝙ praui ſacdotes non dāt va ſacramēta· Ꝑꝰ
ſi dignitas eccliaſtica ſic ſeruāda fuit ne vileſceret nūqd
hoc ignorauit xp̄s· quare g° xp̄s nō inſtituit ꝙ apli ⁊ diſci
puli ſui equitarēt ⁊ purpura ⁊ byſſo inducrēt· Nōne ꝙ
ſtultū eſt dei ſapiēti⁹ eſt homib⁹· j· cor· i· Itēꝫ ꝗs neſciat
ꝙ diſpliceat ſponſoſi videat ſponſam ſuam multas facere
expenſas ad ornandū ſe vt placeat ſuo adulterio ⁊ inimi=
co ſpōſi ꝑcipue ſi filij ſponſi egent illis ꝗ ſic expendūt' ſ·
paupes xp̄i qui eſuriūt· Sponſus etiā xp̄⁹ eſt· adult' vo
mund⁹ iſte qui inimic⁹ dei eſt vt ꝗ amic⁹ vult eſſe mūdi
inimic⁹ dei conſtituat' Iac· iiij· Adulteri neſcitis q: amici
cia hui⁹ mūdi inimica eſt deo· vñ veriſile eſt ꝙ multū diſpli
ceat deo qñ miniſtri eccleſie tot ⁊ tāta expendūt vt place
ant mūdo cum videāt tot filios dei eſurire ⁊ ſitire ⁊ nudos
eſſe· Mirū eſt etiā cum ꝗ ꝯſcia multi ꝑlati dicāt illū verſū
in horis ſuis· nō hitabit in medio dom⁹ mee ꝗ fcit ſupbiā
cum corā deo apte videāt' mētiri exq° ꝓmittunt miniſtros
ſuos floribꝰ coronatos ⁊ aliomō ornatos ſibi miſtrare Ꝑꝰ
querit' quare dn̄s vili ſacco carnis hominē induit ſi ſaccū
illū purpura ſup indui voluit· ꝗs illū mercatorē nō reputa
ret fatuū ꝗ troſſellū de ſcarleto burello coopiret ſi volun
tas ſua eēt ꝙ iterꝫ ſup burellū ſcarleta poneret' Cōt' illud
vo ꝙ dicūt ꝙ non amāt hm̄oi pulchritudines ad vanā glo
riam ꝫ hñt tanquā nō hn̄tes· ꝑmo eſt illud greg'· Nemo ꝑ
tōſas veſtes niſi ad inanē gl'am ꝗrit· vt ſcꝫ ceteris honora
bilioꝛ videat'· Nemo ꝑtōſis ibi vult indui veſtibꝰ· vbi a
nemine poſſit videri· Secūdo q: tam care emūt vanā gl'aꝫ
ſi eam nō amāt· Videm⁹ ꝙ multi qui nō libent' expēderet

pro eterna gloria decē ſolidos ꝓ vana gl'a centū ſolidos ex
pendūt. Item ſi nō amāt vanā gl'am quare oñdūt hoībꝫ
in habitu ꝙ amāt eā in hoc ipo ſcādalizēt eos Quid ꝓdeſt
ſermone monere ad humilitatē ⁊ ope ad ſupbiam. cu ſcd'z
bern̄. efficatioꝛ ſit vox opis ꝙ̄ vox ſermonis. It. nonne mi
ſter ecclie exemplū dēt dare hoībꝫ contēpnēdi gl'am mun
di ſicut ⁊ xp̄s fecit. Aug⁹. Omnia terrena ɔtēpſit homo
xp̄s de⁹ vt ab hoībꝫ ɔtēpnēda mōſtraret ⁊ omnia adūſa
ſuſtinuit vt ſuſtinēda doceret Quere etiā q̄dā alia ꝑtinētia ad
hanc materiā in tractatu de auaricia in ca. de ꝓdigalitate
clicoꝝ. Illa etiā que dicta ſūt circa ſuperbū ornatū ⁊ cir
ca alias ſpēs ſupbie exterioris p̄nt valere ɔt̄ ſ'rbiā clicoꝝ

De ſuperbia p̄latorum. Cap̄. xxxiij.

Sequit' de ſupbia p̄latoꝝ. Et notādum ꝙ multum
eſt cogitandū p̄latis cont' ſuperbiā ad humilitatē
Primo qꝛ multū monet eos ſacra ſcriptura ad h̄
Unde deut'. xvij. p̄cipit' de rege vt non eleuet' coꝛ ei⁹ in
ſupbiam contra fratres ſuos. ecc'. iij. Quanto magn⁹ es
humilia te in omībꝫ. Et eiuſdē. xxxiij. Rectorē poſuerunt
te noli extolli ſed eſto in eis q. vn⁹ ex illis. Et Mat. xviij
dicit dn̄s ad aplos q̄rū locū tenēt p̄lati. Amē dico vobis
niſi conūſi fueritis a vr̄a elatōne. dicit int'li. ⁊ efficiamini
ſicut puuli nō intrbitis in regnū celoꝝ. Scdo monet eos
de hoc ipa natura. aurū autē int' metalla p̄tōſiſſimū. locū
ɔtendit infimū hr̄e. pōderoſiſſimū em̄ eſt. ſic quāto aliqs
ſupioꝛ eſt. tāto ad hūilitatē conari dēt. Tertō qꝛ ipe auc
toꝛ nature monet eos ad hoc qui cum eſſet ſūm⁹ nouiſſi-
mus viroꝝ eē voluit. yſa. liij. Deſideramim⁹ eū deſpectū
et nouiſſimū viroꝝ. bern̄. Quid magis admirandū. quid
amplius deteſtandū. ꝙ̄ grauī⁹ puniendū ꝙ̄ ꝙ videns dei fi
lium ſūmū in regno angl'oꝝ. nouiſſimū factū in regno ho
minū vt quid apponat ſe homo magnificare ſe ſup terram
Quarto quia valde p̄tōſa eſt ⁊ magne virtutis in talibus
perſonis humilitas. bern̄. Cum omni indifferent' perſone

4 88

humilitas ſit quedam turris fortitudinis a facie inimici·
neſcio quo pacto vis eiꝰ maioꝛ in maioribꝫ ⁊ clarioꝛ in cla
rioribꝫ ↄpꝛobatᷣ· Idem Non eſt magnū eſſe humilē in ab
iectōne· magna ꝓrſus· ⁊ rara v̄tus humilitas honorata·
Quinto quia ex hac pte p̄cipue muniēdum eſt caſtrum·
vn̄ debiliꝰ eſt· Sic quādo quis videt ſe ꝓnum ad aliq̄d vi
cium· vel a natura vel alia occaſione dēt ſe multū flectē ad
oppoſitū· Sic eniꝫ faciūt ſcd̄m verbū ſapiētis· qui toꝛtu
oſa lignoꝛū dirigūt· Superbia eñ multū infeſtat p̄latos
perflant eniꝫ altiſſima venti· Supbia in alto loco nata· ſcꝫ
in celo alta petit· vn̄ pauci ſūt qui in dignitate verā humi
litatē ſeruēt· ꝙ ptꝫ in li· reg̃· vbi de tot regibꝫ legitᷣ ꝙ ex
celſa nō abſtulerūt. Sexto qꝛ p̄lati maiori ſcia ⁊ grā indi
gent quaꝫ alij· ⁊ ideo maius vas humilitatis eis eſt neceſ
ſariū· Sᵒ· p̄lati cuſtodes ſūt ſponſe· ⁊ ideo neceſſe eſt· vt
nec in habitu nec in alio appareāt in eis aliqua ſigna vel laſ
ciuie vel luxurie· q̄d tamē valde male hodie ſeruatᷣ· bern̄·
Intuere quō incedūt nitidi ⁊ oꝛnati· circūamicti varieta
tibꝫ tāquā ſponſa ꝓcedens de thalamo ſuo· Nempe ſi quē
piam taliū repꝑte eminꝰ ꝓcedētē aſpexeris ſpōſam poci9
putabis quā ſpōſe cuſtodem· Et notandū ꝙ ad hoc duo p̄
lati multū deberēt niti vt ꝑeſſent vtilitᷣ ⁊ humilitᷣ· ⁊ infra
hec duo limitata deberēt eſſe ea q̄ ipi iniūgunt ſubditis·
Sed ſicut dicit· bern̄· pauci ꝑfecto qui vtilitᷣ· paucioꝛes
qui ⁊ hūilitᷣ p̄ſūt· ¶ De ſ̄bia clauſtraliū· Ca· xxxiiij·

Sequitᷣ de ſupbia clauſtraliū que quadruplex eſt·
Prima ſpēs ſupbie eoꝝ eſt qui ſapientes ſe cre=
dunt· ⁊ ideo ſenſu ſuo ſe regere volūt ⁊ multū ſūt
ſue volūtatis· bn̄· Supbia q̄uis prudens videatᷣ eē dimit
tenda eſt ⁊ abiciēda· Si eñ admittatᷣ ſupbia p̄ma die q̄
incipit habitare incipit leges dare· ꝓū· xxvi· Vidiſti ho
minē ſibi ſapiētē videri magis ſpem illo hēbit inſipiēs· ta=
les volunt q̄d de eis dicit greg̃· Supba mens ad ea q̄ non
appetit nullis exhoꝛtatōnibꝫ flectitᷣ· ad ea v̄o q̄ appetit

ſponte etiam cogi querle · ⁊ hec ſpes ſupbie p̄cipue piculo
ſa eſt in nouicijs. vnde bern̄ · nouiciū prudentem ⁊ inſipiē
tem in cella diu poſſe conſiſtere impoſſibile eſt · Stultus
igitur fiat vt ſit ſapiēs · ⁊ hec omnis ei⁹ diſcretō. hec om
nis ſapiētia eius ſit vt in hac parte ei nulla · Secūda ſpe
cies ſuperbie eoꝝ eſt qui deſpiciūt ſclares ⁊ peccatores
credentes ſe inquinari ex ↄſortō eoꝝ · ſimiles iudeis q̄ nō
introierunt in p̄torium vt non contaminarent̄ ſed mandu
carent paſcha · Jo · xviij · Timebant enim ſe inquinari co=
inquinatōne infidelīū · ⁊ non timebāt ſe inquinari ſanguīe
xp̄i · duces ceci excolantes culicem · camelum autē glucīē
tes · De talib⁹ yſa · lxv · qui dicunt recede a me · non appro
pinquas michi quia immundus es · iſti fum⁹ erūt in furo
re meo ignis ardens tota · Deut̄ · xxiij · Non abhominabe=
ris ydumeum · quia frater tuus eſt · nec egipciū · quia ad
uena fuiſti in terra eius · Iſti non attendūt q̄ in ſeculo po
teſt aliquis viuere religioſe ⁊ in clauſtro mūdane · Quod
figuratū videt̄ eſſe · Joſue · iiij · Vbi p̄cepit dominus q̄ ·
xij · lapides ſumerent̄ de medio iordanis ⁊ ponerent̄ in lo
co caſtrorum · Alios etiam lapides · xij · de ſicco poſuit io=
ſue in medio iordanis Aliqui enim ſeculares quo ad meri
tum ſunt clauſtrales ⁊ econuerſo · Per lapides qui in flu
uio erant intellige illos qui ſunt in fluxu huius mundi ·
Per illos qui in arido intellige eos qui ſunt in clauſtro ·
Greg · In examie recti iudicis mittat merita ordinū qua
litas actōnum · Et quidam in meliori ordine deteriores
ſunt · ⁊ iſti ſortem extremi habitus bene viuendo tranſcen=
dunt · ⁊ illi ſupioris loci meritum non exequendo diminu=
unt · Sancto pafantō oranti cui ſanctoꝝ ſimilis eſſet Re
ſponſum eſt p̄mo q̄ cuidaz ſymphoniaco qui querebat vi
ctum arte cantandi · ⁊ cum inueniſſet eum queſiuit eum ſi
alicui⁹ meriti eſſet apud deuz · qui reſpondit ſe nichil me
miniſſe feciſſe · niſi q̄ cum ipe latro eſſet ⁊ quedam eſſet
capta quam ſocij volebant violare · reſtitit eis et eripuit =

eam · ⁊ alio tempore cum quedam altera lamentaret̃ ꝑ de
ſertuȝ eo ꝙ maritus ⁊ filij ſui tenerentur in captiuitate ip
ſe errantem reduxit ad refectõnem · ⁊ dedit ei trecentos
ſolidos quibꝫ redemit maritũ ⁊ filios · poſtea ille ſympho
niacus dimiſſa arta cantãdi intrauit heremũ hortatu paſ
nucij · factꝰ vir ſanctꝰ · poſt cuiꝰ morteȝ orauit iteꝝ paſ
nucius cui ſanctorum ſimilis haberet̃ · ⁊ reſponſum eſt
ei · ſimilis es p̃morio viri huius qui eſt in proximo · Cumqȝ
veniſſet ad eum inquirens de vita eiꝰ · dixit ſe eſſe coniu
gatum · libenter ſedantem lites hoſpitalem qui non cogno
ſceret vxorem · niſi cauſa prolis · non raptorem · non leden
tem famulos · vel greges vel fruges alioꝝ · ⁊ idem horta
tu paſnucij venit ad heremũ · Cum mortuꝰ fuiſſet iterũ di
ctum eſt ei ꝙ ſimilis eſſet cuidam negociatori veniẽti ad
ſe · cui cum occurriſſet paſnuciꝰ hortatꝰ eſt eum ad here
mum · qui acquieuit ei ⁊ omnia dedit pauperibꝫ · poſt cuiꝰ
mortẽ reuelatũ eſt paſnutõ ꝙ cito eſſet moriturus ⁊ aſſit
mẽdus in celo ⁊ mortuꝰ eſt ⁊ alijs videntibꝫ anima eiꝰ an
gelis pſallẽtibꝫ delata eſt in celũ · Tercia ſpẽs eorum qui
volunt hr̃e in clauſtro ꝙ non habebant in ſeculo · vt delici
as vel magnum nomẽ · cont̃ illud aug · Nemo ea querat
in monaſterio que nec foris habere potuerũt · Idem nõ eri
gant ceruicẽ quia ſociant̃ eis ad quos foris accedere nõ
audebant · ſed ſurſuȝ coꝛ habeãt ⁊ terrena vana non querãt
ne incipiant monaſteria diuitibus eſſe vtilia nõ pauperi=
bus · dum diuites illic humiliant̃ ⁊ pauperes illic inflant̃
Quidam autem qui ante ingreſſum clauſtri vix in ſuo opi
do erãt cogniti poſt circueũtes ꝓuincias · ⁊ curias freq̃n
tantes regum noticiam ⁊ principum aſſecuntur · Quarta
ſpẽs eſt eoꝝ qui in clauſtro gloriant̃ vel ſuperbiũt de di=
uicijs quas habuerũt in ſeculo · vel de hoc ꝙ cõtulerũt eas
clauſtro · vel de aliquibꝫ que ſtrennue egerunt in ſeculo ·
Augꝰ · nec extollant̃ ſi cõmuni vite aliquid de ſuis facul
tatibus contulerunt · Nec de ſuis diuicijs magis ſupbiant

ſi eſſ monaſterio percucīunt quam eis in ſeculo fruerēt.
Et iterum. Quid ꝓdeſt diſpergendo dare pauperibus et pauperem fieri. cuꝫ anima miſera ſupbior efficit̄ diuicias cōtēpnēdo q̄ fuerat poſſidendo. bern̄. Non nūq̄ audiuim⁹ aliquos de hijs qui religioſe veſtiti religionē ꝓfeſſi ſūt reminiſci ⁊ iactitare mala ſua p̄terita. Que verbi gratia vel fortiter aliq̄n in gladiatorio vel argute in litatorio geſſere conflictu. ſeu aliud quid ſcd̄m mundi facultatem fauorabile. ſcd̄m vero anime ſalutē nociuum pnitōſum ⁊ dampnoſum eſt. ſclaris adhuc animi iudicium eſt hoc. ⁊ humilis habitus qui geſtat̄ a talib⁹ non ſancte nouitatis eſt meritum. ſ; priſte vetuſtatis opculū.

De. xij. gradib⁹ ſuperbie ſcd̄m bern̄. Cap̄. xxxv.

Preter tres diuiſiones ſuperbie prius poſitas ſūt alie due diuiſiones que videntur quodāmodo pertinere ad peccatum ſupbie. Prima eſt graduum ſuperbie. Secunda vero eſt quorundam vitiōrum que ꝓcedunt ex ſupbia. De vtriſq; ergo tractabim⁹. ſed p̄mo d̄ gradib⁹ ſuperbie. q̄s beatus bern̄. diſtinguit. Prim⁹ gradus eſt curioſitas que ſcd̄m bern̄. hijs indicijs deꝑhendi-tur. Si videris monachum de quo p̄us bene confidebas vbi ſtat ambulat ſedet. oculis inſipienter vagari. cap̄ erectuꝫ. aures portare ſuſpenſas. hijs ex motib⁹ exterioris hominis interiorem immutatum hominē agnoſcas. Orit̄ aūt ſcd̄m bern̄. iſta curioſitas in alios ex incuria ſui. Vnde ipſe ait. Dum anima ſui circūſpectōne torpeſcit in curia ſui in alios curioſam eque facit. Idem quo a te curioſe recedis tibi te interim committis. Nunquid audes oculos leuare in celū qui peccaſti in celum terram intuere vt cognoſcas teip̄m ip̄a te tibi rep̄ſentabit. quia terra es ⁊ in terrā ibis
Secund⁹ gradus eſt leuitas que ſcd̄m bern̄. ſic oritur ex gradu p̄cedenti. Monachus qui ſui negligens alios curioſē circumſpicit. dum quoſdam ſuſcipit ſupiores quoſdā deſpicit inferiores in alijs quidez videt qd̄ inuidet in alijs

492

quod irridet inde animus nulla cura ſui grauatꝰ per ſuper
biam ad alta ſe erigens mō per inuidiam tabeſcit nunc per
excellentiā pueriliter hylareſcit ⁊ ꝙ ſuperari ſe dolet et ꝙ
ſuperare ſe gaudet· Amor ꝓprie excellētie facit· Quibꝰ vō
indicijs gradꝰ iſte perpendatᷣ bern̄ oſtendit dicens· has
animi viciſſitudines nunc pauca ⁊ mordacia. nunc multa ⁊
in amaro viſu· nunc lucta plena ſemper vō irratōnabilia in
dicant verba· Tercius gradus eſt inanis leticia· q̄ ſcd̄m
bern̄· ſic oritᷣ ex gradu p̄cedenti· Monachus q̄ duos gra
dus ſuperbie aſcendit cum gaudiū videt intēpolari triſticia
quā de bonis alterius contrahit impaciēs ſue humiliatōnis
fugit ad conſilium falſe conſolatōnis ex illa parte qua ſua
ſibi vilitas ⁊ aliena excellentia monſtrat reſtringit curioſi
tatem vt in quo ipe videtᷣ excellere notꝫ· in quo alter pre
cellit ſemper diſſimulat· vt dum deuitat ꝙ triſte putatur
leticia continetᷣ· Dep̄henditᷣ iſte gradus hijs indicijs ſe
cundū bern̄· Rari vel nulli gemitꝰ ſūt vel lacrime pure ſi
attendas aut ſui oblitum aut ablutuꝫ a culpis in ſignis
ſcurrilitas· in frōte hylaitas· vanitas apparet ī inceſſu· ꝓ
nus ad iocū· facilis ⁊ promptꝰ ad riſū· ſilis eſt veſice ter
gide vento pūcto foramine exiguo que ſi ſtringitᷣ crepitat et
crebro ſonitꝰ reddit vento non paſſim· ſed ſtrictim egre
diente ſic ventꝰ vanitatis a monacho non valens libere e=
gredi ꝓpter diſciplinaꝫ ſilencij inter anguſtias faucium p
cachīnos emittitᷣ ⁊ cum os obſtruxerit· per nares ſternu
tare auditur· Quartus gradꝰ eſt iactantia in multiloq̄o
que ſcd̄m bern̄· ex p̄cedenti gradu ſic oritᷣ· poſtquā varie
tas creſcere ⁊ veſica groſceſſere incepit neceſſe eſt vt am
pliori foramine laxato ſinu ventoſitas eructuetur alioq̄n
rumpetur· Dep̄henditur autem gradꝰ iſte hijs indicijs
qui in iſto gradu eſt eſurit ⁊ ſitit quibꝰ omne ꝙ ſentit ef
fundat· p̄uenit interrogātem· nō querēti reſpondet· ipſe q̄
rit ipe ⁊ ſoluit ⁊ verba collocutoris imꝑfecti p̄ſcidit pul
ſato ſigno breue ꝯquerit interuallū· Si de religiōe agitur

ſtatim viſiones ⁊ ſompnia ꝓferunt' laudent ieiunia ꝯmen
dat' vigilias ſuper omnia oratões exaltat· Si ad lubrica
ſermo conuertitur in hijs quanto aſſuetôꝛ tanto loquatꝰ
oꝛ inuenitur vt dicas ſi audias fluuium eſſe ſcurrilitatis
eius ita vt ſerenos ⁊ graues animos in leuitatem cõcitet
et riſum· Quintꝰ gradus eſt ſingularitas que a p̄cedenti
gradu ſic orit' ſcdꝫ bern̄. Turpe eſt ei qui ſe ſupra ceteros
iactitat ſed nõ plus ceteris agat aliud vt vltra ceťos ap
pareat perpendit' autem gradus iſte hijs indicijs Qui in
hoc gradu eſt ſibi plus blandit' de vno ieiunio quaꝫ ceťis
prandentibus facit quam ſi ceteris vij· dies ieiunauerit ꝯ
modioꝛ ſibi videtur vna oraciuncula peculiaris ·quã tota
pſalmodia vnius noctis· Dolet aliquem ſe pallidioꝛem ⁊
minꝰ cõmedentem palloꝛem ſuum ⁊ maciem in manibus ⁊
cetera que poteſt videri ſpeculatur· ad omnia ſua ſtrenuꝰ
et ad communia piger· Vigilat in lecto doꝛmit in choꝛo·
Sextus gradus eſt arrogantia que ſcdm bern· ſic orit' ex
p̄cedenti cum ex hijs talis que ſinglariter agit apud ſim
plitõꝛes eius opinio excreuerit qui opera que cernũt ſed
vnde ꝓdeant non diſcernũt dum miſerum beatificant in er
roꝛem mouent credit q̄ audit· quid intendat non attẽdit
obliuiſcit' intentõnem quicquid de omni alia re plus ſibi
quam alij credit vt non ſolum verbo aut operum ꝯteſtatõ
ne ſuã p̄ferat religioneꝫ ſed intimo coꝛdis affectu credat
ſe omnibꝫ ſuperioꝛem · ⁊ quicquid de ſe laudatuꝫ agnoue
rit non ignorantie aut beniuolentie laudatoris ſed ſuis me
ritis aſcribat· Septimus gradus eſt p̄ſumptõ que ex p̄=
cedenti orit' ſcdum bern̄· qui alios p̄cellere putat quomõ
plus de ſe quam de alijs non p̄ſumat· pͥmus in conuentibꝫ
reſidet in conſilijs · Primus reſpondet non vocatus ac=
cedit non iuſſus ſe intromittit deoꝛdinat oꝛdinata reficit
refecta quicquid ipſe non fecit aut oꝛdinauerit non rec
te factum vl' pulchre oꝛdinatum eſtimat· iudicat iudi=
cantes preiudicat iudicaturis· Si cum tempus aduenit

E

non promoueatur ad prioratum / ſuum abbatem aut inui
dum iudicat aut deceptum · Quod ſi mediocris aliqua
obedientia eis iniuncta fuerit indignatur arbitrans non
minoribus ſe eſſe occupandum qui ad maiora ſe ſentit
ydoneum · ¶ Octauus gradus eſt defenſio peccati qui ſe
cundum bernhardum ſic oritur ex precedenti · Qui ꝓmp
tus ad omnia ſe conſueuit ingerere · impoſſibile eſt ali=
quando non errare · ¶ Ad prelatum autem pertinet er
rantem arguere · Sed quomodo culpam ſuam confitebi=
tur qui nec eſſe putat · Preterea · Cum culpa imputat̃
creſcit non amputatur · Multis enim modis fiunt excuſa
tões in peccatis · aut feci quidem et bene feci · Aut ſi ma
le non multum male · Aut ſi multum male · non mala in=
tentione · Si autem de illa conuincitur aliena ſe nititur
excuſare ſuaſione · Sed qui aperte defendit quando oc=
cultas et malas cogitatões cordi ſuo aduenientes humi
liter reuelet abbati · ¶ Nonus gradus eſt ſimulata con
feſſio qui gradus quomodo ex precedenti oriatur · Bern
hardus oſtendit dicens · Nonnulli cum de apertionib9
arguuntur ſcientes quod ſi ſe defenderent non crederet̃
ſubtilius inueniunt argumentum defenſionis verba re=
ſpondentes doloſe confeſſionis vultus demittitur proſter
nit̃ corpus aliquas lacrimulas ſi poſſũt ſibi extorquẽt ·
vocem ſuſpirijs · verba gemitibus interrumpunt · nec ſo
lum talis obiecta non excuſat · ſed ipſam quoqꝫ culpam
exaggerat vt dum impoſſibile aliquid aut incredibile cul
pe ſue ore ſuo additum audis etiam illud quod ratuꝫ pu
tabas · vix credere poſſis · Quomodo autem hec ſimulatio
perpendatur · Bernhardus · oſtendit dicens · Vaſa figuli
probat fornax et tribulatio vere penitens diſcernit · Qui
veraciter penitet labores penitentie non abhorret · Cuius
ſimulata confeſſio eſt vna vel leui contumelia aut exigua
pena interrogatus iam humilitatem ſimulare iam ſimula=
tionem diſſimulare non poteſt murmurat frendet iraſcitur

quanta putas tunc fit confuſio in corde ſuperbi cuȝ fraus
decipitur pax amittitur. Laus minuitur nec culpa dilu
tur ⁊ tandem notatur ab hominibus iudicatur ab omni-
bus eo ꝙ vehemencius omnes indignantur quo falſum cō
ſpiciunt quicquid de eo prius opinabātur tunc opus eſt
prelato vt eo minus illi parcēdum putent quo magis of
fendit ſi illi parcit ¶ Decimus gradus eſt rebellio qui
quomodo oritur ex precedenti. bern̄. oſtendit dicens de il
lo qui eſt in nono gradu niſi miſeratō diuina cum reſpici
at vt ꝙ valde difficile eſt talibus vniuerſorum iudicijs ta
citus acquieſcat frontoſus mons ⁊ impudens factus tan
to deterius quanto deſperacius in decimum graduȝ per re
bellionem corruit quem prius arrogans factus contemp
ſerat iam patē̄ inobediens etiam magiſtrum contempnit
Sciendum nanqȝ ꝙ gradus. xij. in tres tantuȝ colligi poſ
ſunt vt in ſex ſuperioribus. In quatuor ſequentibus ſit
contemptus magiſtri ⁊ in duobus que reſtāt contemptꝰ
dei. Item notandum ꝙ duo vltimi caſus in congregatōe
defendi non poſſunt idemqȝ vbi frm̄ concordiam aut magi
ſtri ſententiam monachus ſpernit quid vltra in monaſte-
rio niſi ſcandalum facit. ¶ Vndecimus gradus eſt liber-
tas peccandi per quam monachus cum iam nec magiſtrū
videt quem timeat nec fratres quos vereatur quanto ſe
curius tanto liberius ſua deſideria implere delectatur a
quibus in monaſterio tam pudore quam timore ꝓhibeat᷑.
ſed ⁊ſi iam fratres ⁊ abbatem non timet nondum tamen
penitus dei formidine caret. haut ratō tenuit ſubmurmu
rans adhuc voluntati preponit non ſine aliqua dubitatio
ne. Primū allicita perficit. ſed ſicut illi q̂ vaduȝ temptat
pedetentim non curſim vitōrum gurgitem intrat ¶ Duo
decimus gradus eſt conſuetudo peccandi qui ſic oritur ex
precedenti ſcd̄m bernhardum. poſtquam terribili dei iudi
tio ꝑma flagicia impunitas ſequitur expta voluntas libē
ter expetitur repetita blandit᷑ concupiſcētia reminiſcente

ſepitur ratō ligat conſuetudo trahitur miſer in profūduz
malorum trahitur captiuꝰ tyrannidi vitiorum ita vt car=
nalium voragine deſideriorū abſortis ſue ratōnis diuiniqꝫ
timoris oblitus quaſi dicat inſipiens in corde ſuo non eſt
deus iam indifferenter libitis ꝓ licitis vtitur iam ab illici
tis cogitandis patrandis inueſtigandis animus manꝰ vel
pedes non ꝓhibentur Sed quicquid in cor imbutum ad
malum venerit machinat garrit ⁊ operatur magniloquus
maliuolus facinoroſus· ¶ De quinqꝫ erroribꝫ qui ſa
ne fidei aduerſari videntur· ¶ Cap̄·xxxvi·

Dicto de·xij·gradibus ſuperbie conſequēter dicē
dum eſt de quibuſdam vicijs que ꝓcedunt ex ſu
perbia·dicemꝰ autem de illorum quinqꝫ tantū li
cet ſint multo plura· Primo dicemꝰ d quibuſdā erroribꝫ
qui ſane fidei aduerſant·errores enim ex ſuperbia ꝓcede
re ſolent·quia dicit augꝰ·ſuperbia meretur illudi·et ſu
per illud Iere·Arrogantia tua ⁊ ſuperbia cordis tui de
cepit te·dicit glo·omnis hereticus arrogans·ſuperbia fa
cit hereticum non arrogantia· Secundo dicemus de pec=
cato irreuerentie· Tertiō de peccato inobedientie· Quar
to de peccato vane glorie· Quinto de peccato ypocriſis·
In p̄mo capitulo non preponimus dicere de omnibꝫ er=
roribus qui contrarij ſunt ſane fidei quia hoc nimis longū
eſſet ſed ſolum de quibuſdam qui inueniunt etiam in eis
qui fideles eſſe vident· ¶ Quare dyabolus multū
conatur ſeminare errores in ecclia dei·

In p̄mis vero notandū q dyabolꝰ multum conat
ſeminare errores in ecclia dei·ipſe enim eſt quaſi
coruus qui p̄mo currit ad oculum cadaueris·lu
men enim fidei in homie multū conat extinguere· Cuius
rei eſt p̄ma cauſa·quia ipe ſcit poſtquā oculū fidei exceca
uerit in homine poteſt hominē inducere in omne peccatū
Vnde quidam ſenex in vitis patrū dixit q quando operi
untur oculi animalis tunc circuit ad molendum· Alioqn̄

non ambulat in circuitu mole · ſic dyabolus quã operuerit
oculos mentis in omne peccatum inclinat hominem · Nõ
figuratum eſt Judicum · xvij · in ſampſone quaz phyliſtei
fecerunt molere poſtquam ei eruerunt oculos · Secũda
eſt ꝙ dyabolus odit lucem fidei · vnde ꝺ ipo ſpãliter dicit
illud Jo · iij · Qui male agit odit lucẽ · ipe enim eſt falſus
mercator volens homines decipe dum tenebras ꝓcurat ·
Ipſe eſt etiam deformis adulter Vnde ne deformitas eiꝰ
videatur procurat tenebras · Job · Oculus adulteri obſer
uat caliginem · Tercia cauſa eſt ꝙ dyabolus eos qui ſibi
ſeruiunt ducit ad patibulum infernale · Ipſe enim ſic re
munerat ſeruientes ſuos ⁊ ideo velat eis oculos vt furibꝫ
ne videãt quo ducant · Quarta cauſa quia ſcit ꝙ ſi poteſt
aliquem extra viam fidei ponere · quicquid poſtea faciet
inutile erit ſibi · quo ad vitam eternaz · De via iſta p̃s · Er
rauerunt in ſolitudine in inaquoſo viam ciuitatis habitacu
li non inuenerunt · Augꝰ · Bona opera p̃ter fidem videnť
michi eſſe velociſſimi curſus extra viaz · Quinta eſt quia
fides eſt dexter oculus anime quem ſi dyabolus homĩ eru
erit ip̃m inutilem ad pugnam reddit · Nõ figuratum eſt
p̃mo reg · xj · in naas qui voluit eruere oculos dextros ip
ſis de iabes galaad · Cuiꝰ intẽtõ erat ꝙ dextris oculis eru
tis cum operirẽtur ſiniſtri ſcutis ipi inutiles fierẽt ad pug
nam · Item fides ẽ fundamentũ tocius edificij ſpũalis q̊
deſtructo ſcit dyabolus ꝙ edificium ſpũale deſtructuz eſt
Item ſcit dyabolus ꝙ extra fidem non ſit locus ꝓpiciatõ=
nis · Vnde cum ipſi ꝓpiciatõnem homini inuideat · nollet
enim ꝙ homo eam haberet cum ipe non ſit habiturus eaz
ipſe multum laborat ad hoc ꝙ extra fidem hominẽ ponat
quiſquis extra fidem eſt gladium ire dei habet euaginatũ
ſuper ſe · Jo · iij · Qui incredulus eſt filio dei non videbit
vitam · ſed ira dei manet ſuper eum · Item quicquid eſt ex
tra fidem in mundo quaſi in diluuio perit Quicquid in hoc
mundo eſt extra fidem eſt ſicut mare mortuũ in quo nichil

vivit. Unde bona hereticorum ſunt velut poma que cre
ſcunt in arboribꝫ circa mare mortuum que ante maturita
tem ſunt viridia. matura vero ⁊ inciſſa fauillam intꝰ hñt
Sic bona hereticoꝝ vᵒa bona videnť. ſed ad vltimū in eis
cinis infernalis erit. Extra fidem michil eſt in hoc mūdo ꝙ
placeat deo. quia ſcd̄m apoſtolū. Sine fide impoſſibile eſt
placere deo. Et Jere. iij. Domine oculi tui reſpiciūt fidē
michil etiam eſt bonum homini in mundo iſto abſqȝ fide.
Propter has cauſas multum conať dyabolus errores fi
dei contrarios ſeminare in eccl'ia ⁊ ꝓpter hoc debemus mul
tum circa errores conari. ⁊ p̄cipue p̄lati quoꝝ negligen
tia errores vt ſepius ſubintrant ſicut dominus oſtendit
Math. xiij. Simile eſt regnum homini qui ſeminauit bo
num ſemen in agro ſuo. Cum autem dormirent homines ve
nit inimicus eius ⁊ ſupſeminauit zizaniam in medio tritici
In dormitōne hominū negligētia p̄latorum intelligiť.

¶ De erroribꝫ ꝑ q̄s dyaꝰ multas aīas trahit ad inferos

Quatuor vᵒ errores inueniūť in hijs q̄ fideles videť
eſſe. ꝑ q̄s dyaꝰ multas animas t̄hit ad inferos.
Primꝰ error eſt diuinatōnis. Scd̄s maleficiōꝝ
Terciꝰ ſupſticioſoꝝ remedioꝝ. Quartꝰ eaꝝ ꝑſonaꝝ q̄
credūt ea q̄ fiūt in ſompno tm̄ ⁊ in ſpū fieri in veritate et
corꝑalr̄ ſic error illaꝝ mlieꝝ q̄ ſe dicūt ambl'are d' nocte cū
herodiade. Circa p̄mū vᵒ notandū eſt ꝙ diui dicūť q̄ꝛ deo
pleni Iſti ſibi attribuūt ꝙ dei eſt. p̄ſumūt em̄ p̄dicere fu
tura. ⁊ reuelare occulta. que duo ad deū ſpeal'r ꝑtinent.
Sūt aūt mlte ſpēs diuiatōis ex q̄bꝫ. xiiij. numerare ſuffi
ciat. licȝ ſint mlto pl'es. p̄ma fit ī igne ⁊ vocať piromācia a
pir ꝙ ē ignis. ⁊ mācia ꝙ ē diuiatō Alia fit in aere q̄ vocať
aeremācia Tercia fit in aq̄ q̄ vocať ydromācia. ab ydor ꝙ ē
aq̄. Q'rta fit ī t'ra q̄ vocať geomācia a geos ꝙ eſt t'ra. Qui
ta fit ꝑ phitones in quibꝫ malignꝰ ſpūs loq̄ť Dicūť aūt
phytones ventiloqui a phytō appolline ſic dicti ⁊ cetera.
Sexta fit ꝑ mortuos ſuſcitatos que nigromantia dicitur

Nigros enim grece mortuꝰ dicitur latine· Mancia idem
eſt q̄ diuinatō· Septima eſt augurium que attenditur in
cantu et geſtu ꝛ volatu auium· Octaua attenditur circa
ſternutaciones· Nona circa ſomnia· Decima circa ſortes
quas falſo dicunt apoſtolorum· Vndecima circa variaꝫ in=
ſpectioeꝫ pſalterij euangelioꝝ et alia ſcripturaꝝ· Duo=
decima eſt mathematicoꝝ qui conſtellatōnes conſiderant
qui etiaꝫ dicuntur magi· Tredecima eſt eoꝝ qui arioli di
cuntur· qui in aris ydoloꝝ demonum reſponſa recipiunt·
Decimaquarta eſt eorum qui vocantur aruſpices· quaſi
horarum vel aure ſpectatores· qui dies ꝛ horas in operi=
bus agendis cuſtodiunt· Regulariter autēꝫ tenenduꝫ eſt
quod omnis diuinatō quocunqꝫ modorum predictorum fi
at· aut alio modo ſimili probibita eſt ꝛ maledicta a deo· ꝛ
a ſancta eccleſia· Sunt autem multa que debent homines
cohibere ab hoc peccato· Primuꝫ eſt· quia peccatum illud
dyabolicum eſt· diuini enim ad modum luciferi volunt ſi=
miles eſſe altiſſimo· dum futura predicere volunt que ad
deum ſpecialiter pertinent· Vnde yſa· Priora ꝛ nouiſſima
nunciate michi· ꝛ dicam q̄ dij eſtis· ꝛ eſt inuentuꝫ hoc pec
catum a demonibus in mundo iſto· Auguſtinus· Hec va
nitas magycarum arcium ex traditōne malorum angeloꝝ
in toto orbe terrarū pluribus ſeculis inualuit· ꝛ per inuen
tōnes eorum inuenta ſunt aruſpicia ꝛ auguriatōnes· et
ipſa que dicuntur oracula· Qui autem diuinis fidem ad=
hibent· ſimiles ſunt illis angelis qui lucifero ſuperbienti
conſenſerunt· ꝛ ſicut lucifer eo quod voluit eſſe deus fa=
ctus eſt ſathan· ꝛ dei aduerſarius· Similiter ꝛ angeli qui
ei conſenſerunt· dei aduerſarij facti ſunt· Sic et diuinus
qui vult eſſe deus· ꝛ qui ei fidem adhibent· dei aduerſarij
ꝛ ſathane fiūt· Multuꝫ offenderet rex francie ab eo qui
ſe vellet facere regem in regno ſuo· ꝛ ab eis qui ei conſen
tirent· oporteret enim eum cum rege pugnare· vt vide=
retur quis potentior eſſet· Sic deꝰ pugnabit cū diuinis·

500

⁊ ſic illis qui ſentiunt illis· ſapientie· v· Pugnabit cuȝ il
lo orbis terrarum contra inſenſatos· Et ibidem· Accipiet
armaturam zelus illius ⁊ armabit creaturaȝ adulatōnem
inimicoꝝ· ⁊ ꝗ acuet iracundiaȝ in lanceam· et tunc appa=
rebit quis potencior ſit· an ipſe an diuini· Secundum eſt
hoc· quod ſacra ſcriptura ita diſſuadet illud· leuitici· xix·
ne declinetis ad magos· nec ab ariolis aliquid ſciſcitemi=
ni· Et ibideȝ· Non anguriabitis nec obſeruabitis ſomnia
Deut°· xviij· Non inueniatur in te qui ariolos ſciſcitetur·
⁊ obſeruet ſomnia atqȝ auguria· ne ſis maleficus nec in=
cantator nec phitones conſulas vel diuinos· nec queras a
mortuis veritatem· Et apoſtolus ad gal'· iiij· Dies obſer
uatis ⁊ tempa ⁊ annos ⁊ menſes· timeo ne forte ſine cau=
ſa laboramini in vobis· Tercium eſt multiplex pena· qua
dominus legitur puniſſe hoc peccatum· ⁊ pene que in legē
diuina ⁊ iure poſitiuo huic peccato taxantur· Notanduȝ
ergo eſt· quod peccatum diuinorum ſimile eſt peccato eue
que ſcientiam diuinam appetit· volens eſſe ſicut deus bo=
num et malum ſciens· Geñ· iij· Mulieres que diuinis fi=
dem adhibent· quemadmodum matris eue ſcientiam affe=
ctant· attendere debent multiplicem penā· qua totꝰ mūdus
pro peccato iſto punitus eſt· De pena etiam hac legitur·
quarto reguȝ primo· quod mandauit helyas ochozie· Nū
quid non eſt deus in iſrahel· vt eatis ad conſulendum bel
zebub deum aſtaron· quamobrem dicit dominꝰ· de lectulo
ſuper quem aſcendiſti non deſcendes· ſed morte morieris·
Et· ij· pal'· x· ſic mortuus eſt ſaul propter iniquitates ſu
as· eo quod preuaricatꝰ ſit preceptum domini quod pre=
cepit· et non cuſtodiuit illud· ſed inſuper etiam phyto=
niſſam conſuluit· nec ſperauit in domino propter quod in
terfecit eum· et tranſtulit regnum ad dauid filiuȝ yſai·
De pena huic peccato taxata· leuit'· xix· Anima q̄ declina
uerit ad magos ⁊ ariolos· ⁊ fornicata fuerit in eis· ponaȝ
faciem meaȝ contra eaȝ· ⁊ interficiaȝ eaȝ de medio ppli ſui·

Et leuit̄ · xxvij · Vir ſiue mulier in quibus phytonic⁹ vel
diuinatōnis fuerit ſpirit⁹ morte moriatur lapidibus ob
ruat eos · ſanguis eorum ſit ſuper eos. Pena taliuꝫ incan
tatōnum ſecundum canones multiplex eſt · Sunt eniꝫ in-
fames nec debent recipi ad eukariſtiam · ſi notoriuꝫ eſt pec
catum ſicut nec hyſtriones · Item non debent admitti ad
accuſatōnem · Item debent excōmunicari Item ſi poſt am
monitōnem vel correctionem nolunt ſe corrigere · ſi ſerui
ſunt debent verberibus caſtigari · ſi liberi includi in carcere
vel vterqꝫ ſunt de parrochia turpiter dehoneſtati ideſt ton
ſorati vel decaluati eiciendi · et hoc poteſt epiſcopus ſua
auctoritate facere · dum tamen caueat a membrorum de-
truncatōne · et morte ⁊ ſanguinis effuſione · vel ſi neceſſe
fuerit inuocet brachium ſeculare · Secundum vero leges
tales capite puniuntur · Quartum eſt hoc quod legitur ·
deut° · xviij · vbi hec peccata prohibentur · ꝙ omnia hec ab-
hominatur dominus · Quinto vero hoc · quod hoc pecca-
tum ab auguſtino apoſtaſia reputat̄ · Vnde ipſe ait · Non
obſeruabitis dies qui dicuntur egypciaci · aut kalendas
ianuarij · in quibus quedam cantilene ⁊ comeſſatōnes ad
inuicem donandi donant̄ · quaſi in principio boni anni faci
unt augurio aut aliquos menſes aut tempora dies aut an
nos · aut lune ⁊ ſolis curſuꝫ · quia qui has ⁊ qualeſcūqꝫ di
uinatōes · aut fata aut auguria obſeruat · aut intēdit aut
conſentit obſeruantibus · aut talibus credit aut ad domū
eorum vadit · aut in ſua domo introducit · aut interrogat ·
ſciat ſe fidem criſtianam ⁊ baptiſmum preuaricaſſe · ⁊ paga
num ⁊ apoſtatam et dei inimicum · iram dei grauiter ineter
num incurrere · niſi canonica penitencia emendatus recon-
cilietur · Videtur tamen quod ſortibus liceat vti · qꝛ ſor
te ioſue exquiſiuit peccatum achor · Sorte etiam depre-
henſus eſt ionathas a ſaul comediſſe fauuꝫ mellis · Jonas
etiaꝫ ſorte a nautis dep̄henſus eſt · dicit etiaꝫ Auguſtin⁹ ·
qꝺ ſors non eſt aliqͥd mali · ſ res in hūana dubietate dīnaꝫ

indicans voluntatē. Ad exempla vero obiecta dici poteſt
quod hec et multa alia permittebantur ante euangelium.
que poſtea tempore perfectioris diſcipline ſunt eliminata
Item ſic̄ dicit Jeronimus. Priuilegia ſingula cōmunem
legez facere non poſſunt. Ad illud vero ꝙ dicit augꝰ. qđ
ſors non eſt aliquid mali. poteſt dici quod verum eſt in ſui
natura. ꝓhibetur tamen quia per aſſiduitatez poſſet ho=
mo labi in ydolatriaz. Unde ſi eſſet cauſa honeſta. ⁊ ſubeſ
ſet neceſſitas. vt ſi eſſet ꝯtencio de electione aliquoꝝ. ⁊
eſſet paritas vtrobiqꝫ. videtur ꝙ exemplo mathie poſſent
ſortes fieri. Unde beda. Si q̄ neceſſitate aliqua ꝯpulſi de
um putant ſortibus apoſtoloꝝ ꝯſulenduz eſſe. videant ip
ſos apoſtolos non niſi collecto cetu fratrum ⁊ precibꝰ ad
deuz fuſis hec egiſſe. Itez cuz quedaz ciuitas eſſet obſeſſa
⁊ dubitaret clerꝰ qui deberent fugere ⁊ qui manere. con
ſulcꝰ augꝰ. dixit illud ſorte eſſe dirimenduz. ¶ Itez obi
citur de ſomnijs. que videntᷣ eſſe obſeruanda. cum quan=
doqꝫ per ſomnia oſtendat dominus hominibus quid futu
rum ſit. vt per ſomonium pharaonis patet quod ſomniū Jo
ſeph expoſuit. Geñ. xlj. ⁊ per ſomniuz nabuch. quod ex=
poſuit daniel. dañ. iiij. et math. ij. Apparuit angelus do=
mini ioſeph in ſomnijs dicens. Joſeph fili dauid ⁊c̄. Ad
hoc dicimus. quod in veritate ſomnia non ſunt obſeruan=
da. Sapiens. Somnia ne cures. Eccleſiaſtici. xxxiiij. Sō
nia extollunt imprudentem. Ibidem. Multos errare fece
runt ſomnia. et exciderunt ſperantes in illis. Unde qui=
dam ſomnijs multum attendens ſomniauit ſe multum vi=
cturum. ⁊ cum multa bona congregaſſet. repente defun=
ctus eſt. Ad ſolutōnem vero obiectorum notandum. qđ
ſex modis fiunt ymaginationes ſomniorum. ſicut dicit
gregorius in dyalogo. Aliquando ventris plenitudine.
Aliqñ ventris ⁊ capitis exinanitōne. Aliqñ demonis illu
ſione. Aliquando cogitatōne tantum. Aliquando cogita=
tōne ſimul et illuſione. Aliqñ dei reuelatōne. Aliquando

cogitatōe ſil' et reuelatione · Duo prima gña ſomnioꝝ ex
perimento cognouimus · Cetera in ſcripturis inuenimus ·
De tercio eccī · xxiiij · illud multos errare fecerūt ſomnia
De quarto eccaſ · v · vbi multa ſunt ſomnia · ibi multe ſunt
vanitates · Et parꝫ ſupra · multas curas ſequent' ſomnia ·
De quinto geñ · xxxvj · Audite ſomnuꝫ meuꝫ ꝛc̄ · De ſex=
to legitur dañ · iiij · ſomnum tuuꝫ ꝛ viſiones capitis tui in
cubili tuo hmōi ſunt · ꝗ poſt diſſerens daniel a radice co
gitationis inchoauit dicens · Tu rex in ſtratu tuo cepiſti
cogitare ꝛc̄ · non eſt enim credenduꝫ ſomnijs · quia quo im
pulſu fiant facile non elucet · tamen ſancti illuſiones ꝛ re
uelatōnes quodaꝫ intimo ſapore diſternunt · vt ſciāt quid
a bono ſpū pcipiant · vel quid ab illuſione paciant' · Vnde
de ſomnio ꝛ illuſione demonis facto dicit Gregorius ſu=
per illud Job · vij · Terrebis me per ſomnia · dyabolus cu
pidis proſpera · timidis aduerſa per ſomnia ingerit vt ma
gis afficiat eis eos · Et ſanctos dei quos minus valet vi=
gilantes · grauius temptat dormientes quod deus benigne
permittit · ne ſalteꝫ in ſomnijs a paſſionis premio vacent ·
¶ Iteꝫ queritur quomodo ſepe eueniant que predicūt di
uini exquo fides eis adhibenda non eſt · Ad hoc reſpon=
dit Auguſtinus · quod hoc fit dei permiſſione vt probetur
qualem fidem homines ad deuꝫ habeant · Quod probat au
guſtinus illo verbo deut° · xiij · Si ſurrexerit in medio tui
propheta · aut qui ſomniuꝫ vidiſſe ſe dicat ꝛ predixerit ſi
gnum ac portentum et euenerit quod locutus eſt · et dixe
rit enim tibi eamus ꝛ ſequamur · deos alienos quos igno=
ras et ſeruiamus eis · non audies verba illius prophete
aut ſomniatoris · quia temptat vos dominus deus veſter ·
vt palam ſciat an diligatis eum an non ꝛc̄ · Preterea · di=
uini ſolent quibuſdaꝫ ſignis futura conicere · Vnde quan
do inquirunt de aliqua muliere · vtrum grauida ſit ſolent
zonam ſuaꝫ inſpicere · in qua aliqua grauiditatis ſigna poſ
ſunt pcipere · Vnde quedaꝫ decepta fuit a q̊daꝫ pſbitero ·

50q

quí non poterat corrigere parrochianos ſuos · qūn crede
rent cuidam diuine · ſed tandez miſit zonaz ſcilicet ad eaz
que zona inſpecta cum preſbiter eſſet pinguis ipſa indi
cauit preſbiteruz eſſe impregnantē · Preterea a caſu quan
doqz dicunt ea que futura ſunt · Dyabolus eniz ſicut di=
cit Rabanus · nonnunquam ſolet vera multa predice=
re · vt ad extremum valeat animaz aliqua falſitate laquea
re · quomodo autem dyabolus futura predicat dicit augu
ſtinꝰ · Demones prediti acumine ſenſus et celeritate mo=
tus nunciant · que homines ꝑ ſenſus terreni tarditate mi=
rentur · Acceſſit etiam demonibus reꝝ longe maior exper
iencia · quam poteſt hominibus ꝓpter breuitatez vite ꝑue
nire · per has efficacias non ſolum futura multa p̄dicunt ·
verum etiam multa faciunt · que quandoqz homines dice=
re aut facere non poſſunt · Vnde eos dignos quibus ſer=
uiant · ⁊ quibꝫ diuinos honores ꝓferant arbitrant̄ · Pre
nunciant etiam que ipſi facturi ſunt · Accipiunt eniz ſepe
poteſtatez ⁊ morbos immittere · et ip̄m aerez viciando mor
biduz reddere · ⁊ puerſis atqz amatoribus terrenoꝝ co=
modoꝝ malefacta ſuadere · de quoꝝ moribꝫ certi ſūt eis ta
lia ſuadentibꝫ ꝯſenſuri · Aliquando p̄dicūt non q̄ ipi faciūt
ſꝫ q̄ naturalibꝫ ſignis futura p̄noſcūt · q̄ ſigna in hoīm ſen=
ſus venire non pn̄t · non tn̄ ꝓpter hoc dicendi ſūt demones
diuini · licet p̄uideant aliqua q̄ homīes non p̄uideant · ſic
nec medicus diuinꝰ dicendꝰ eſt · Vn̄ augꝰ · Non qꝛ p̄ui
det medicus qđ preuidere neſcit huiꝰi artis ignarus · non
tn̄ ideo diuinꝰ habendꝰ eſt · Fallunt etiaz demones ſic di=
cit augꝰ · ſtudio fallendi ⁊ inuida voluntate · qꝛ homīez er
rore letant̄ · Sꝫ ne apud cultores ſuos pondus auctorita
tis amittant aliquid agunt vt interp̄tibꝫ ſuis ſignoꝝ qꝫ
ſuoꝝ ꝯiectoribꝫ ibi culpa tribuat̄ quando ipſi decepti fue
runt mentiti · Itez querit̄ quō potuit phytoniſſa ſamue=
lez ſuſcitare · vt videt̄ dicere · j · reḡ · xxviij · de quo ſctō ſic
auguſtinꝰ · ſentire videtur quod dyabolꝰ appuit in ſpecie

ſamuelis · licꝫ ſint diuerſe opiniones ſuper hoc · Augꝰ · lo-
quens de ſuſcitatōe illa ait · Dyabolꝰ vt errorē faceret in
quo glorificaretᷣ · habitu viri iuſti ⁊ nomīe ſe ſubornauit ·
Itē quō poterat eſſe qđ arte magica attraheretᷣ vir a na-
tiuitate ſanctꝰ · et vite opibꝫ iuſtꝰ · Itē augꝰ · Si ſamuel
vere apparuiſſꝫ · non vtiqꝫ vir iuſtus ꝑmiſiſſet ſe adorari · qui
p̄dicauerat ſolū dn̄m adorandū · Itē quō homo dei q̄ cū
abrahā in refrigerio erat diceret ad virū peſtilentie · ⁊ di
gnū ardore gehenne · cras mecum eris · Et ſubdit augꝰ ·
His duobꝫ titulis ſubtilitatē fallacie ſue ꝓdidit inprou
dus ſathanas · Itē queritᷣ de hoc ꝙ dictū eſt · qđ tpa ob
ſeruanda non ſūt · cū ipſum medici obſeruent medicinis
ſuis dandis ⁊ minutōnibꝫ faciendis · Ad hoc dicitᷣ ꝙ talꝭ
obſeruatō tpm rep̄henſibilis non eſt · cum racio naturalis
poſſit de hoc reddi · Non ſūt rep̄henſibiles etiā agricole
qui obſeruant tpa ad ſeminandū · ⁊ arbores incidendas vel
ſimilia cū hoc habeat certā racionē ¶ Sequitᷣ de erro-
re maleficiorꝝ · Notandū ergo qđ malefici ſunt qui ꝑmiſ
ſū dei elementa concuciunt · hoīm mentes turbant minꝰ con
fitentiū in deo · ac ſine vllo veneni hauſtu violentia carmīs
interimunt · Vocantᷣ autem tales malefici ob facinorꝝ mag
nitudinē · Vnde cū facere malū ad oīes peccantes ꝑti
neat · maleficis tn̄ apropriatᷣ · eo qđ multū ſint mali · ·
Sequitᷣ de errore ſupſticioſorꝝ remediorꝝ · De quo erro-
re Augꝰ · in li · de doct · xp̄iana · Ad ſupſticionem ꝑtinent
omnes ligature atqꝫ remedia que medicorum quoqꝫ di-
ſciplina condemnat · Inter remedia vero talia · quedā ſūt
nugatoria quedā noxia · Item quedam ſunt contumelio
ſa homini ⁊ quedam deo · Nugatoria ſunt vt cū ſella auer
titur vt tempeſtas auertatur ⁊ multa alia talia · Item cū
mulier que in partu laborat · nouem vtenſilibus tangi-
tur vt faciliꝰ pariat · ⁊ multa alia his ſimilia · que indiſcre
te mulieres facere conſueuerunt · Noxia vero ſunt · vt cū
mulier facit vt conceptus eius impediatᷣ ſic cum aſſeres

tangit ſtube in aqua balneat ſe in diebus purificatōis ſue
hac intentōe · vt quot aſſeres ſtube tetigerit tot annis non
concipiat · que apud deū tot homicidiorꝫ videtur rea eſſe
quod conceptus illo facto voluit impedire · nec quorum=
cunqꝫ homicidiorꝫ · ſed videtur interfectrix eſſe ꝓpriorum
infantiūꝫ · Contumelioſa vero ſunt homini ſic̄ illa que ho=
minibus alique mulieres ſolent dare ad alliciendum eos
ad amorem earum · Contumelioſa vero deo ſūt ſicut illa que
fiūt de criſmate vel de corpore criſti · vel de alijs ſacramen=
tis eccleſie · Item poſſunt diuidi iſta remedia ſecundūꝫ
diuerſitatem eorꝫ circa que fiunt · Alia eniꝫ fiunt contra
infirmitates vel hominum vel pecorꝫ · alia contrā ſterilita=
tem · alia contra pariendi difficultatem · alia contra nimis
frequentes partus · alia contra luporꝫ crudelitatem · cum
beſtie amiſſe includunt᷑ · ne a lupis deuorent᷑ · Caueat ta=
men predicator ne · dum ſpecies taliūꝫ remediorꝫ in p̄di=
catōne tangit · erubeſtibilia mulierꝫ hominibꝰ apiat in ſcan
dalum earꝫ · Item ne mulieres doceat remedia que ipſe ne
ſciunt · ſi credit ꝙ ipſe ea facture ſint · Item peccatūꝫ il=
lud multum habet fatuitatis · Cuilibet enim ſanum caput
habenti · naturalis racio dictare deberet · quod remedia ta
lia illam efficaciam non habent q̄m credunt habere · Item
infidelitas ſiue ydolatria que eſt in peccato iſto deterior vi
detur ydolatria paganorꝫ · Illa enim a quibus deo dereli=
cto fatue mulieres ſperant ſanitatem vel ꝓlem vel ſimilia
minus videt᷑ deus eſſe quam ydola paganorꝫ · Illa eniꝫ ad
minꝰ hn̄t formaꝫ hūanā iſta vō non · P̄ iſtud peccatū nec
deum nec homines reuereri videtur quo ad hoc quod ho=
mini multa vilia ⁊ abhominabilia dant ad comedendū que
hoc vicio laborant · Sacramenta etiaꝫ eccleſie ꝯtemnit il
lud peccatum cum de iſtis ſacramentis ſepe fiat · etiaꝫ d̓ cor
pore criſti quod eſt horrendum dictu fit ſepe · In hoc vi=
dentur mulieres · que talia remedia agunt deteriores eſſe
ipſis demonibus · qui credunt ⁊ ꝯtremiſcunt illū ad queꝫ

ipſe abſqꝫ timore accedunt ⁊ de corpore eiꝰ peccatuz ſuuz
faciunt. Sed queri poteſt vnde maleficia ⁊ talia remedia
efficaciam habent frequenter ſicut videt̃. Ad hoc poteſt
dici quod habent talia remedia efficaciaz pluribus de cau
ſis. Primo quia homines paruaz fiduciaz habent in deuz.
⁊ ideo dominus permittit eos a demonibus impediri. Se-
cundo. error qui in hominibꝫ eſt quoꝝ pena frequẽter eſt
hoc qđ creditur eſſe effectus maleficij. Tercio probatõ
fidei in bonis. ſicut dictum eſt prius. Quarto pactum et
ſocietas mala demonum et hominuz. Augꝰ. Omnes artes
huiõi. vel nugatorie ſũt vel noxie ſuperſtitõnis. ex quadaꝫ
peſtifera ſocietate demonuz ⁊ hominuz. quaſi pacta infide-
lis ⁊ doloſe amicicie ꝯſtituta. penitꝰ ſũt repudiande et fu
giende xp̃iano. Quinto deſideriuz lucrandi animas qđ dya
bolus habꝫ. ideo enim dyabolus talia efficit. quia tot aĩas
occaſione illa lucrari ſe videt. qui eniꝫ talia facit. ⁊ qui ta
libus fidem adhibet. ipſo facto dyabolo ſeipſuz dat. Hic
tamen notanduz eſt. quod ſi aliquis colligat herbam me
dicinalem. cuz ſymbolo diuino vel oratõne dominica. vel ſcri
bat in carta ſymbolum vel dominicaz oracionem. vt ponat
ſuper aliquem infirmuz. vt ſic in iſtis tantum deus creator
omniuz honoret̃. non reprobatur duz nulla alia ſuperſticio
admiſceat̃. Tria ſunt quibus non ꝓhibetur homines vti
ad remeduiz. ſcilicet herbe ⁊ ſimilia que naturalem habẽt
virtutez. de quibus racio ſecunduz medicinaz reddi põt.
Item ieiunia ⁊ oraciones ⁊ elemoſine ⁊ huiõi. qđ certuz
eſt placere deo. que ſũt de gñe bonoꝝ. hec enim valent ad
optinendaꝫ a deo ſalutẽ ⁊ alia quibꝫ indigẽt. Itez pñt ho
mĩes vti verbis ſacris. q̃ alicuiꝰ auctis ſũt et alijs ſacris
rebꝫ. ¶ Sequit̃ de errore illaꝝ pſonaꝝ. q̃ credũt corpo-
raliter ⁊ vere fieri. q̃ eñ in ſomno fiũt. ſic credũt quedam
mulieres q̃ ꝓfitent̃ ſe cuz dyana dea paganoꝝ. vel cuz he-
rodiade vel in numera multitudine mulieꝝ ſuper quaſdam
beſtias nocturnis horis multa terraꝝ ſpacia ꝑtranſire eiꝰ

508

iuſſionibus velut dñe obedire certis noctibꝫ ad eiꝰ ſeruiciū euocari. Aſſerunt etiaꝫ ab illis creaturas poſſe in melius vel in deterius cōmutari. aut in aliam ſpecieꝫ vel ſimilitudinem transformari. de his dicit decretum. quod non a diuino ſpiritu ſed maligno mentibus fidelium talia fantaſmata irrogant. Dyabolus enī cuꝫ animaꝫ alicuiꝰ per talem crudelitatem ſibi ſubiugauerit. menti quam captiuam tenet multipliciter illudit. nec debꝫ aliquis in tantaꝫ ſtulticiaꝫ deuenire. vt credat om̄ia que in ſomnis ⁊ ſpiritu tantum fiunt. etiam in corpore accidere cum ⁊ paulus non audeat aſſerere quod fuerit raptus in corpore. De his etiaꝫ dicit decretuꝫ. quiſquis credit aliquaꝫ creaturaꝫ aut in deterius poſſe aut in meliꝰ ꝯmutari. aut transformari in aliam ſpecieꝫ vel ſimilitudineꝫ. niſi a creatore per queꝫ facta ſunt omnia ꝓculdubio infidelis eſt. ⁊ infideli deterior. Valde ſtulte ſūt mulieres huiꝰ. quibus ſuaderi non poteſt ḡn in veritate fiat qd videtur fieri eis duꝫ conſtat multa videri homībꝫ dormiendo. que poſtea ſciunt falſa fuiſſe. Nr̄ qꝫ videtur dormiēti ꝗ multū comedat. cum aūt expgefactꝰ fuerit famelicꝰ eſt. Yſa. xxix. ſicut ſomniat eſuriens ⁊ comedit. cum autem fuerit expgefactꝰ. vacua eſt anima eiꝰ ⁊ ſicut ſomniat ſiciens ⁊ bibit. cuꝫ tamen expgefactꝰ fuerit laſſus adhuc ſitit ⁊ anima eiꝰ vacua eſt Sic erit multitudo omniuꝫ gentiuꝫ. qui dimicauerunt contra montem ſyon. Item videtur alicui cum dormit. quod ſit cum muliere. cum tamen excitatus eſt a ſomno ſcit nullam mulierem affuiſſe. Item videtur alicui layco cum dormit quod ipſe ſit ſacerdos. nūquid ꝓpter hoc cum excitatꝰ ſit a ſomno ſacerdos eſt. vt poſſit miſſam celebrare. Preterea ſi verum eſſet quod ipſi dicunt. quomodo auderent herodyadem ſequi. que fuit adultera illa. q̄m abſtulit herodes fratri ſuo philippo. que etiam fecit amputari caput Johannis baptiſte. Quomodo audent aſſerere bonam rem que caput illiꝰ qui in vtero ſanctificatus eſt. et quo maior inter

natos mulierum non ſurrexit fecit amputari. cuꝫ in ſacra ſcriptura nichil omnino legatur de eius ꝯuerſione. Contra hunc errorem valet. quod in vita beati Hermani altiſſ. odorenſis. legitur. qui cum declinaſſet ad quoddam hoſpicium vidit cum omnes de domo cenaſſent menſam iterum preparari. qui cum admiratus queſiuiſſet quibus talia prepararent. indicatum eſt ei quod bonis hominibus qui de nocte incedebant. Unde vir ſanctꝰ vigilans cum demones veniſſent ad menſam illam ⁊ ſediſſent. vir ſanctꝰ ſurrexit ⁊ demones abire non ſinens. excitauit eos qui de domo erant inquirens ab eis ſi pſonas illas agnoſcerent. qui reſponderunt ꝙ ſic. addentes qđ vicini eorum eſſent. Unde vir ſanctꝰ miſit illos ad domum vicinorum. ⁊ inuenerunt eos ibi. que cū retuliſſent viro ſancto ipſe coegit demones indicare ſeipſos. et ꝯfeſſi ſunt ſe demones eſſe. ⁊ ſic hominibꝫ illudere.

De peccato irreuerentie. Triceſimūſeptimū capitulū.

Sequitꝰ de peccato irreuerentie. que eſt quando aliquis negat honorem illi cui debet exhibere eum. Nota quod quatuor ſunt quibus debemus reuerentiam exhibere ſcilicet deus. angelꝰ. res deo ꝯſecrate vt eccleſie. et homines. Deo reuerentiam debemꝰ. vt coram eo peccare erubeſcamus. et coraꝫ eo ſtrennue bona agamꝰ Unde quidam. Cum quid turpe facis quod me ſpectante ruberes. cur ſpectante deo. non magis ipſe rubes. Boeꝰ. Magna nobis ſi diſſimulare non volumꝰ. indicta eſt probitatis neceſſitas. cum ante oculos iudicis agimus cuncta cernētis. De reuerentia angeli. Bernhardꝰ. In quouis diuerſorio. in quouis angulo. reuerentiam habe angelo tuo. nec audeas eo preſente. quod me preſente non auderes. De reuerentia ſacris locis exhibenda. Geñ. xxviij Quam terribilis eſt locus iſte. non eſt hic aliud niſi domꝰ

dei ⁊ porta celi· Precipue reuerenda eſt eccleſia propter preſentiam dominici corporis· Sed quidam ſunt qui nec propter hoc reuerentur eccleſias·cum hac de cauſa eccle ſie demonibus ſint terribiles ·Videntur tales homines in hoc eſſe demonibus deteriores·cum domini ſit terra ⁊ ple nitudo eius·bñ deberent ſaltē loca ſibi conſecratā pacifice poſſidere·bene dƀent hoies ceſſare a cōtūacia dei in locis huiōi·que facta ſunt ad ſeruicium dei·bene deberet ſuffi= cere eis quod in alijs locis ſeruicium dyaboli facerent·et in his ſoli deo ſeruirent· Quomodo oracio eius in eccleſia exaudietur·qui in ea non timet deum offendere· Deberēt etiā eccleſie terribiles eſſe hominibus ꝓpter ſanctos illos in quoꝝ honore dedicate ſunt. ꝙ offendunt̄ cuꝫ eoꝝ eccle ſie franguntur· Contra fractionem eccleſiarum valet illd̄ quod legitur·ij·machab·iij·de elyodoro qui locum ſacruꝫ volebat ſpoliare pecunijs commendatis · Sicut enim ibi legitur· Apparuit quidam equus terribilem habens ſeſſo rem optimis opertimentis adornatus· Iſqꝫ cuꝫ impetu ely odoro priores calces eliſit·qui autem inſidebat videbat̄ ha bere arma aurea· Alij etiā apparuerunt duo iuuenes qui circumſteterunt euꝫ·⁊ exutraqꝫ parte flagellabant ſine in termiſſione·ſubito autem elyodorus concidit in terram·⁊ in ſella geſtatoria deportatus eſt ex erario·⁊ iacebat mu= tus atqꝫ omni ſpe et ſalute deſtitutus·ſed precibus oīe ſacerdotis vita ei donata eſt· Hominibus vero reuerentia exhibenda eſt·⁊ hec omnibus· Et·i·pe·ij· Omnes hono= rate ·Et ibidem · Subiecti eſtote omni humane creature ꝓpter deum· Apoſtolus· Honorem inuicem preuenientes Specialiter autem in hominibus debem⁹ dei ymagineꝫ ho norare. non veſtes vel diuicias vel aliquid ſimile· Si yma gini beate virgini honor exhibendus eſt·quomodo ymagi= ni beate trinitatis que homini eſt·honor exhibendus non eſt·Bernhard⁹· Conſcientie tue debes honorem coraꝫ qua peccare erubeſcas·Eccleſiaſtici·x· Da anime tue honorem

ſecundum meritum ſuum. Honorandi etiã ſunt homines
ꝓpter angelos eis ad cuſtodiam deputatos. Unde mat.
xviij. Videte ne contempnatis vnum ex hijs puſillis. An-
geli enim eorum ſemper vident faciem patris mei qui in
celis eſt. Fatuum eſt inhonorare hominem qui ita ab ange-
lis honoratꝰ. luc. xvj. Factum eſt vt moreretꝰ mendicus
et portaretꝰ ab angelis in ſinum abrahe. Honorandi ſunt
etiam homines ꝓpter humanam naturã vnitam diuine. Fa-
tuum eſt etiã inhonorare illud quod deus honorauit. Etiã
ſerui contempnendi non ſunt. Cyprianus. Qualez cupis
te erga deum eſſe. talis eſto erga ſeruum tuum. Sen. Cũ
inferiore ſic viuas. quemadmodum ſuperiorem viuere ve-
lis tecum. Idem. quemadmodum ſtultus eſt qui equum
temptaturꝰ non ipm aſpicit ſed ſtratũ ⁊ frenos. ſic ſtul-
tiſſimꝰ eſt qui homiez ex veſte aut ex cõditõe qua circũda-
tus eſt exiſtimat honorandum. Item. Sen. Serui ſunt
ymmo homines ſerui. ymmo cõſerui. ſerui ſunt. ymmo hũi-
les amici. rideo iſtos qui turpe exiſtimant cũ ſeruo ſuo ce-
nare. Virga murmur omne compeſcitur tota nocte ieiuni
preſtant. Sic fit vt iſti de domino loquantur quibus co-
ram dominis vel domino loqui non licet. At illi quibus
non tm̃ corã dñis ſꝫ cum ipis ſmo erat qrũ oſnon cõſueba-
tur pati erãt corã dño porrigere ceruicẽ. In cõuiuijs loq-
bantꝰ ſꝫ in tormẽtis tacebãt. Ad col. iiij. Dñi qđ iuſtũ eſt
et equũ ſeruis pſtate. ſciẽtes qm̃ ⁊ vos dñm hẽtis in celo.
Precipue aũt honorãdi ſũt ſerꝫ ſi ſũt boni ⁊ fideles. ecc.
vij. Seruus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua.
Et. xxiij. eiuſdem. Si eſt tibi ſeruus fidelis ſit tibi ſicut
anima tua quaſi fratrem ſic eum tracta. Non ſunt etiam
contẽpnendi peccatores qꝛ ille qui valde malus modo eſt
forſitan in dei ꝓuidentia bonꝰ hõ eſt. Deut. xxiij. Non ab-
hominaberis ydumeum quia frater tuus eſt. Precipue
tamen ſunt illi honorandi qui ſunt bone vite cum vt vide-
tur attineãt deo omni genere parentele. Math. duodecio.

512

Quicunqȝ fecerit voluntatem patris mei qui in celis eſt
ipſe meus frater et ſoror et mater eſt · Preterea in viris
iuſtis honoratur ipſe deus qui in eis habitat · Vnde qui
dam religioſus dicebat adorari debere fratres aduenien=
tes cum certum ſit in aduentu eorum · aduentum domini
noſtri iheſu criſti hri. qd videtur intellexiſſe abraham qui
tres viros qui ſibi apparuerunt in hoſpitio ſuo adoratōne
premiſſa ſuſcepit · Geneſ · xviij ¶ In viris etiam pa=
trum legitur q dyabolus pertimeſcat recte viuentes · do
minus etiam contēptum talium ſuum reputat · Luce · x ·
Qui vos ſpernit me ſpernit · Pauperes etiam deſpicien=
di non ſunt · Greg · Pauperes non ſunt deſpiciendi vt e
geni · ſed exorandi vt patroni · Honor qui pauperibꝫ exhi
betur deo ſpecialiter exhibetur · ¶ Qui ſunt honorandi ·

ET licet omnes homīes honorādi ſint · quedaȝ ta
men perſone magis ſunt honorāde quam alie vt vi
due · vñ · j · thy · v Viduas honora ꝛc · Domi etiā
multum honorandi ſunt a ſeruis · Ro · xiij · Omnis aīa po
teſtatibꝫ ſublimioribꝫ ſubdita ſit · Et ad colo · iij · Serui
obedite per omnia dominis veſtris carnalibus · Et · j · pe · ij
Serui ſubditi eſtote in omni timore dominis ꝛc · Et geñ ·
xvj · dictū eſt agar ancille · Reuertere ad dominā tuā ꝛ hu
miliare ſub manibꝫ eius · Et ezech · xvij · Multa mala pre
dixit regi iuda qꝛ tributum q promiſerat regi babilonis ſol
uere noluit · Et Math · xvij · Soluit dominus tributum
licet non deberet eo q filius regis eſſet · Item adoleſcen
tes debent honorare ſenes · j · petri · ij · Adoleſcētes ſubditi
eſtote ſenibus · Tren · quarto · Facies domini dimiſit eos
non addet vt reſpiciat eos · facies enī ſacerdotū nō erubu
erūt nec ſenū miſerti ſūt · Sap · ij · dicūt mali nec vereamꝰ
veterani canos multi temporis · Leui · xix · Corā cano capite cō
ſurge ꝛ honora perſonam ſenis · Et · j · thi · iiij · Seniorem ne
increpaueris ſed obſecra vt patrē · Sen · cū veterano peiꝰ
agendū eſt · Item viri honorādi ſūt ab vxoribꝫ · j · pe · iij

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Similiter ꝛ mulieres ſubdite ſint viris ſuis ꝛ viri debent
honorare vxores · Et ibidē · ſimiliter ꝛ viri cohabitantes
ſcḋm ſcientiam quaſi infirmiora vaſculo mulieri impciētes
honorem · Ideo domin9 non de pede viri ſed de coſta mulie
rem formauit ne a viro contempneretur · Mulier tamen
debet obedire viro quia vir caput eſt mulieris · Non poſſ3
eſſe pax inter coniuges ſi vterq3 vellet dominari ꝛ eſſe ca
put · Inſignum hui9 cum in corpore humano ſint duo pe
des ꝛ due manus ꝛ duo oculi · non eſt tamen ibi niſi vnum
caput · Si enim ibi eſſent duo capita · qn̄do vnum caput
vellet eſſe a dextris · aliud vellet ire a ſiniſtris · Sicut ī do
mo vbi ſunt duo capita nunquam erit pax · Item honoran
di ſunt parentes ꝛ ſpūales ꝛ carnales · De ſpūalibus ecc̄
vij · Honorifica ſacerdotes · Ad hebr̄ · vlt̄ · Obedite prepo
ſitis veſtris ꝛ ſubiacete eis · ipī eniȝ puigilant · q · ratōnem
ꝓ animab9 veſtris reddituri vt cum gaudio hoc faciāt ꝛ n̄
gemētes · ꝛ · j · thy · v · Qui bene p̄ſunt p̄ſpiteri duplici ho
nore habeantur digni · maxime qui laborant in verbo ꝛ doc
trina · Ad idem facit illud · tren̄ · iiij · Non addet domin9 vt
reſpiciat eos facies ſacerdotū non erubuerunt · Glo · No
tanduȝ ꝙ ſupra ſacerdotes quaſi homicidas planxit ꝛ hic
ſeparantur a facie domini quia non detulerunt eis · Quam
uis enim mali ſint non ſunt contempnendi · ſed ille in illis
colendus ꝛ honorandus a quo miſſi ſunt · Et alia glo · no ·
quam terribile ſit ſacerdotem contempnere nec faciem eo
rum erubeſcere · ideſt illis monentibus ꝛ vidētibus a ſcele
ribus non ceſſare · De hijs dicit domin9 · qui vos audit
me audit ꝛc̄ · Ido magis diſplicet deo contemptus eoruȝ
qui vicem dei retinent ꝛ ꝓpter dignitateȝ ſacerdotalē quā
nec ipſi angeli creduntur habere · Non enim credo ꝙ fieret
tranſſubſtantiatio ſi verba illa que profert ſacerdos in
miſſa ab angelo proferentur · Parentes etiam carnales
honorandi ſunt · Exodi viceſimo · Honora patrem tuum
et matreȝ t · Iſte honor attendit in verbis et in factis ſiue

beneficijs. Vero Honor in ſcripturis non tā in ſalutatōni
bus ⁊ verbis quam in collatōnibus munerum ſentitur.
Sunt autem multa que excitant ad honorem parentum
Primo exemplo xpi. qui cum eſſet in anguſtia paſſionis
non eſt oblitus matris ſue. ymmo curam ipſius habuit et
Johanni eam cōmendauit. Jo. xix. Modo facit eam hono
rari a deo in ecclia ſua. vt multi videantur mri deuotōres
quam ipſi filio. Quod credo ideo fieri vt oſtendat quan=
tum ſibi placeat ꝙ parentes a filijs honorent. Et infide=
les parentes ſuos honorant edocti a lege naturali. Vnde
infideli deterior eſt qui parentes non honorat. i. thymō.
quinto. Si quis ſuorum ⁊ maxime domeſticorum curam
non habet fidem negauit ⁊ eſt infideli deterior. Ipſa etiaꝫ
irratōnabilia animalia de hoc dant nobis exemplum. Di
citur enim de grue. ꝙ quando pater ⁊ mater eius depilari
ſunt filij querunt eis neceſſaria donec habeant pilos vel
moriantur. Preterea valde ingratus eſſet qui parentibꝫ
non prouideret quando ſibi prouidere nequeunt. Cuꝫ ip
ſi prouiderit eis in puericia. Ideo dicit ad eph. Filij red
dite vicem parentibus. quia hoc acceptum eſt coram deo.
Qui parentibus carnalibus ingratus eſt de beneficijs ac
ceptis indignus eſt recipere aliquod beneficium a patre
celeſti. Item iuſtū eſt vt ipſi in ſua ſenectute filios ſuos
ſibi duros inueniant. ꝙ multociens iuſto dei iudicō fit.
Vnde refertur ꝙ quidam pater ſenex hereditatem totam
dimiſit filio. Filius vero ille pmo benigne ſe habuit apud
patrem ſed poſt expulit eum a thalamo ſuo. ad vltimū fe
cit ſibi fieri lectum poſt oſtium. et cum yemps eſſet. et
pater eius frigore grauaretur. quia filius abſtulerat
ſibi bona coopertoria. ipſe rogauit filium filij. vt ro=
garet patrem ſuum vt daret ei aliquid ad tegendum
ſe. puer autem vix obtinuit a patre ſuo duas vlnas bu
relli ad opus aui ſui. ⁊ cum alie due remanerent patri
pueri. puer flendo rogauit eum vt et eas ſibi daret. Qui

fletibus illius victus dedit querens quid inde faceret ·
Qui reſpondit ſeruabo eas donec ſis talis qualis eſt pa
ter tuus nec tibi dabo amplius ſicut tu non vis modo pa
tri tuo · Qui ſine pietate eſt erga parentes ſuos non vi=
detur pietatem habere erga alios · Vnde ſimpliciter videt'
ſine pietate eſſe · vñ vix miſericordiã conſequet' · Poſſu=
mus vti etiam verbis ſcripture ad excitandum homines
vt honorent · parentes que ſuadent hec que indicant quã
tum placeat deo hoc ⁊ quam vtile ſit homini ⁊ quam op
poſitum diſpliceat deo · ⁊ quãtum homini noceat Ad que
pertinent que ſequunt' · ecc̃ · iij · Fili ſuſcipe ſenectam pr̃is
tui et non contriſtes eum in via illius ⁊ ſi defecerit ſenſu
veniam da ⁊ ne ſpernas eum tua v̉tute · Ibidẽ · Sicut q̃
theſaurizat · ſic qui honorificat mr̃ez ſuam · Ibidẽ · Qui ho
norat patrẽ ſuũ iocundabit' in filijs ⁊ in die oratõnis ſue
exaudiet' Ibidez · Qui honorat patrem ſuũ vita viuet lõ
giori · Itẽ · Honora patrẽ tuum vt veniat tibi benedictio
Et poſt benedictõ pr̃is firmat domos filioꝝ · Maledictõ
aũt matris eradicat fundamenta · vbi dicit glo · Cham
nuditatem patris irriſit · ⁊ ſemen ſuum in ſeruitutem per
petuam dampnauit · geñ · ix · Abſolon dauid de regno ex
pulit concubinas eius inceſtuauit ſed morte condignas
penas luit · ij · reg̃ · xviij · Heliſei caluiciũ pueri bethel irri=
ſerunt · et duo vrſi · xl · ex eis lacerauerunt · iiij · regum
ſecundo · Item eccleſiaſtici · iij . Gloria patris non erit in
obliuione · Nam pro peccato matris reſtituetur tibi bo=
num · per peccatum notatur illud quod datur pro delecti
one peccatorum · Et ſubditur in die tribulatõnis comme
morabitur tui · et ſicut in ſereno glacies ſoluentur pec=
cata tua · Item ibidem quam male fame eſt qui relinquit
patrem · ⁊ eſt maledictus a deo qui exaſperat matrem ·
Et pu̇ · xix · Qui affligit patrez ⁊ fugit matrez ignominio
ſus erit ⁊ infelix · Et pu̇ · xxviij · Qui ſubtrahit aliquid a
pr̃e ſuo ⁊ mr̃e ⁊ dicit hoc nõ eſt pctm̃ pticeps homicidij ẽ

Et ecc̄. vij. Honora patrem tuum ⁊ gemit⁹ matris tue ne
obliuiſcaris Memento quoniam niſi per illos. non fuiſſes
Et retribue illis quomodo ⁊ illi tibi. Et exo. xxi. Si quis
percuſſerit patrem vel matrem moriatur. Leuit̄. xx. Qui
maledixerit patri vel matri morte moriatur. Et deut̄. xxvij
Maledictus qui non honorat patrem ſuum aut matrem
Tho. iiij. Honorem habebis matri tue omnib⁹ diebus vi
te tue. memor em̄ eſſe debes que ⁊ quanta paſſa ſit peri=
cula ꝓpter te in vtero ſuo. ꝓũbio. xx. Qui maledixerit pa
tri ſuo aut matri extinguet lumen eius in medijs tenebꝛis
ideſt morietur in ſuis peccatis. Ad coll̄. iij. Filij obedite
parentib⁹ per omnia. Baſilius. Parentes nr̄os vt ꝓpria
viſcera diligamus. De hereticis dicit apoſtol⁹. ij. ad thy
iij. Parentibus non obedientes. Et notandum q̄ ſicut ho
mines debent ꝓuidere neceſſaria parentib⁹ carnalib⁹ ſic ⁊
ſpūalibus. Unde math. x. Dignus eſt operari⁹ cibo ſuo.
ij. ad thy. ij. Laborantem agricolam oportet primū de fru
ctibus percipere. Ad gala. vj. Communicet autem is qui
cathezizatur verbo ei qui ſe cathezizat in omnib⁹ bonis. j.
ad thy. v. Qui bene preſunt preſpiteri duplici honore
digni habeantᷣ Et ad theſſ. v. Rogamus vos fr̄es. vt no
ueritis eos qui laborant inter vos ⁊ preſunt vobis in do
mino et moueant vos vt habeatis eos habundantius in ca
ritate. Et eccleſiaſtici ſeptimo. In omni virtute tua dili
ge eum qui te fecit ⁊ miniſtros eius ne derelinquas.

¶ De decimis ⁊ ſimilibus reddendis.

Multa vero ſunt que debent homīes mouere ad
reddendas decimas. primicias. et oblationes
miniſtris eccleſie vt ſuſtententur. Primum
eſt remuneratō dei. Eccleſiaſtici triceſimoquito
Da altiſſimo ſecundum datum ipſius et in bono oculo fa
cito ad inuentionem manuum tuarum quia retribuens eſt
dominus et ſepcies tantum reddet tibi.

¶ Rō ſoluens decimas in quatuor remuneretᷣ.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Remũeratˀ aũt q̃drupliˀ qui bñ dat decimas ſcꝫ habũdãciã
fructuũ et ſanitate corporis remiſſione pc̄oꝝ et celeſti re
gno De duobꝫ primis Aug⁹ Si decimas dederis ñ ſolũ ha
bundanciaꝫ fructuuꝫ inde recipies · ſꝫ ⁊ ſanitatem corporis
cõſequeris De alijs duobꝫ idem · qui premiũ deſiderat ꝯpa
rare · aut indulgenciam peccatoꝝ ꝓmereri reddat decimã
et de nouem reſiduis partibꝫ ſtudeat dare pauperibus Et
Malach · iij · dicit dñs Infer omnē decimã in horreuꝫ meũ
ut cibꝫ ſit in domo mea et probate me ſuper hoc dicit dñs
et non apperuero vobis caracteres celi et effũdero vobis
bene vſqꝫ ad habundanciaꝫ · ⁊ increpabo pro vobis deuo
rantem Et dicit interli · vermeꝫ vel viciũ aeris · Et ſubditˀ
Et non corrumpet fructum terre veſtre · nec erit ſterilˀ vi
nea in agro E conuerſo vero qui non dant bene decimas pu
niuntur in paupertate Vñ malˀ · iij Si affigit homo deũ qꝛ
vos me configitis · ⁊ dixiſtis in quo ꝯfigimus te · In deci-
mis et primicijs et penuria vos maledicti eſtis / ecce pena
vbi dicit gloſa · Ideo ſciatis vos perdidiſſe habundanciaꝫ
quia fraudaſtis me parte mea · Aug⁹ Cũ decimas dando ⁊
t̃rena ſilˀ ⁊ celeſtia poſſes ꝓmereri ꝑ auaricia duplici bñdi
ctione te fraudas · hꝰ eſt enĩꝫ ꝯſuetudo dñi iuſtiſſima · ut ſi
illi decimam non dederis · tu ad decimaꝫ reuoceris / dabis im
pio militi · qꝛ non vis dare ſacerdoti · Idem · Maiores no-
ſtri ideo omnibꝫ copijs habũdabant · qꝛ decimas deo dabãt
et ceſari cenſum reddebant · Modo aũt quia diſceſſit deuo
cio dei · acceſſit indictõ viſci Secũdo deberet homines mo
uere ad ſoluenduꝫ decimas et alia miniſtris ecc̃ie ipſũ mi-
niſteriũ eoꝝ In infinituꝫ em̄ ſunt meliora ſpũalia que ip-
ſi dant q̃m carnalia que ipſi recipiũt ꝭ · Cor · ix · Si vobis
ſpũalia ſeminamus non magnum eſt ſi nos carnalia ueſtra
metam⁹ · Tertõ deberꝫ hõmes moue ad ſoluēdũ magˀtudo
pc̄i q̄ eſt in retmēdo ea Vñ · au⁹ Decime ex debito requi
runtˀ ⁊ q̄ eas dare noluit res alienas inuadit Et q̃ti pau-
peres in locis ſuis vbi ipe habitat ipo decimas non dante

557

mortuı̇ fuerint tantoꝝ hõicidiorum reus · ante eterni iudi
cis tribunal hẽtur q꞉ rem a dn̄o delegatam pauperibꝰ ſuis
vſibꝰ reſuauit · talis non ſolum eſt fur ẏmo eciā ſacrilegꝰ
Jer · Amico rapere quippiaꝫ furtum eſt · ecciam fraudare
ſacrilegiū eſt Aut qd̕ apertiſſimi ſceleris aliquid inde ſub=
trahere omniuꝫ predonum crudelitateꝫ exuperat · Quarto
deberet hõies mouere ad ſoluendum talia hoc q꞉ qn̄ talia
ſoluunt non ſuā dant deo · ſꝫ eciaꝫ que dei erāt reddunt deo
Unde gloſa ſuper numeri · Omnia que offerimus di ſunt ·
nichil em̄ damus deo · ſꝫ reddimꝰ · Et Augꝰ in perſona domini
Da michi ex eo qd̕ dedi tibi · Habuiſti me largitorem · ha
beto me feñatorem Prouerbi · ix · Feñat̕ dn̄o qui pauperi
miſeret̕ · Quinto debet homines mouere ad talia ſoluen=
dum q꞉ qd̕ ei datur ſibiıpſi in ſaluo ponit̕ et in futuꝝ reſ
uatur Ecci · xiiij Fili ſi habes bene fac tecum · ⁊ deo dignas
oblatões offer Et nota qꝫ decime ⁊ ſilia ſoluenda ſunt de
melioribꝰ et non de deterioribꝰ · Et ecci xxxv · Noli offerre
mūera praua · non enim ſuſcipiet illa Et gen̄ iiij · legitur de
abel qꝫ obtulit deo de primogenitis gregis ſui · et de adipi=
bus eorum et reſpexit dominus ad abel · et ad munera eiꝰ
ad caym et ad munera eius non reſpexit cuiꝰ cā fuit qꝫ d̕
deteriobꝰ obtulit Et mal̕ jo Si offeratis ceē ad ymmolād̕
nonne malum eſt offer illud duci tuo ſi placuerit illi aut ſi
ſuſceperit facieꝫ tuam dicit dn̄s exercituuꝫ Et poſt in eod̕
Maledictus doloſus qui hẽt in grege ſuo maſculuꝫ et vo=
tum faciens immolat debile dn̄o Et in numeri · Omnia que
offertis de decimis et ī domo dn̄i ſepabitis optima et elcā
erūt debēt eē ſolui atꝫ mora Exo xxij · decimas ⁊ p̉micias n̄
tardabis offerre · integre ī ſoluēda ſūt talia . Ecc̕ xxxv · bo
no aīo redde glāꝫ deo ⁊ non minuas p̉micias manuū tuaꝝ
Et ecci · vij · Da illis partē ſicut mandatū eſt tibi p̉miciaꝝ ·
Et leuitici vltimo · Omnes decime terre ſiue de fructu ſiue
de pomis arboruꝫ dn̄i ſūt et illi ꝯſecrāt̕ Nota qꝫ ſcd̕m ali
quos mgr̄orum de ſolutõne decimaꝝ ſtandū eſt ꝯſuetudini

ideo caute predicanduz eſt · tucius eniz eſt ſilere q̃ dubia
aſſerere · Dicit · Ierꝰ · de primicijs maioꝝ tradicõe intro
ductuz eſt qđ qui plimuz xl · et · lx · licebat offerre q̃ volu
iſſent. ⁊ h̓ in aridis et liquidis · in fetibꝫ vero primogeni
tum dabatur Ego tñ credo q̃ ſtandũ ſit ↄſuetudini · liben
ter eciaz · et hylariter · ſoluenda ſunt talia · Vñ · ij · Corin ·
viij · Vnuſquiſqꝫ ꝓut deſtinauit non ex triſticia · aut ex ne
ceſſitate · hilarem enim datorem diligit deus · Thob · iiij ·
Quo poteris ita eſto miſericors · ſi exiguum tibi fuerit im
partire ſtude · Si mltuz tibi fuerit habũdanter tribue · h̓
deberent mouere pauperes ad libẽter dandum pro deo · qꝛ
plus merent̃ obulo · q̃ diues qñqꝫ centum ſolidis · Si ali
qua pauper mulier crederet · q̃ tantaz habitura eſſꝫ de car
nibꝫ ad macellum pro vno obulo ſicut diues burgenſis
pro centum ſolid̓ · tũc ipſe mitteret libẽter obuluz illuc · qꝛ
ſicut vulgarit̃ dicit̃ bonum forum trahit argentuz de bur
ſa · Sic pauperes deberent libẽter dare pro deo · cuz tm̄ ap
preciet dñs munera eoꝝ reſpectu eoꝝ que a diuitibꝫ dã
tur vt patet Lu · xxj · dicit dñs d̓ vidua que miſerat duo
era minuta in gazophilaciuz Vere dico vobis · q̃ vidua h̓
pauper plus q̃ omnes miſit · ¶ De inobediẽcia in omu
ni capitulum xxxviiij ·

Sequitur de peccato inobediencie De quo h̓ modo
agemus Primo ponemus ea que faciũt ad deteſ=
tatõem huius peccati generalr̓ · Secundo agemꝰ
ſpecialr̓ de inobediẽcia eorum qui ſolennitates non obſer=
uant · ⁊ de inobediencia eoꝝ qui ↄtẽpnũt · qñ excõmunicã
tur · et de pc̃tõ eoꝝ q̇ cũ excõmũicatis nõ timẽt cõĩicare
Terͦ vͦo tãgemꝰ aliq̃t de pc̃o eoꝝ q̇ indiſcrete p̃cipiũt vl̓
excõicãt · Ad deteſtatõez vͦo huiꝰ pc̃i põt valere mltiplex
pena qua pũitum legit̃ h̓ peccatum in ſacra ſcriptura Pu
nitum autẽ eſt hoc peccatuz in primis parentibꝫ in hoc q̃
ꝓpter illud eiecti ſunt d̓ paradiſo Si illi qui iam erant in
paradiſo terreſtri ꝓpter inobedienciã eiecti ſunt · quomodo

529

intrabunt paradiſum celeſtez inobedientes Secundo pūi-
tum eſt in vxore loth que ꝓpter inobedienciaz verſa eſt in
ſtatuam ſalis Vn̄ geneſ. xxix Statua videt hōe ſſe cū nō
ſit. ſic clauſtralis inobediens licet videatur clauſtralis eē
non tn̄ eſt Tertō punitum eciā eſt pctm̄ iſtud in ſaul m h
ꝓpterea illud ꝙ eiectus eſt d regno. j° Reg. xv. pro eo ꝙ
abieciſti ſermonez dn̄i. abiecit te dominus ne ſis rex Et iij
Reg. xiij. ꝓpheta inobediens a leone occiſus eſt. Et eiuſ-
dem xx. Quidaz qui noluit obedire cuidaz de filijs ꝓpha-
rum dicente ſibi percute me. a leone poſtea percuſſus eſt.
Et deut. xxj. Habetur ſic de illo qui parentibꝫ nollet obe-
dire Si genuerit hō filiuz ꝯtumacez et ꝓteruum qui non
audit pr̄is et m̄ris imperiū ⁊ coh̄citus obedire ꝯtempſe-
rit Apprehendēt eum ⁊ ducent ad ſeniores ciuitatis illiꝰ
et ad portam iudicij dicentes ad eos. Filius noſter ille ꝓ-
teruus ⁊ contumax eſt. monita noſtra audire ꝯtēpnit Cō-
meſſatōibꝫ vacat et luxurie atqꝫ ꝯuiuijs. lapidibus eum
obruat populus ciuitatis et morietᷣ ut auferatur malum
de medio veſtri Itez omnis inobediencia morte eterna dig-
na eſt puniri. preceptum ꝙſi quid laqueus eſt Vn̄ ecc. vj
Vincl̄a ſapiēcie alligatura ſalutaris. trāſgreſſio vero pre-
cepti ſiue inobediēcia trāſgladiatō eſt ſui ipſius pena in-
obediencie eſt miſeria pn̄tis ſcl̄i in qua ſumus Vnde miruz
eſt quō vltra moduz non odimus inobediēciaz que in tan-
tam miſeriaz nos poſuit. pro qua oēs morti adiudicati ſu-
mus Iſta interfecit oēs inimicos noſtros qui mortui ſūt
et illos qui nobis remāſerūt. et noſipſos interficiet. vix
habet homo ita bonū amicum quē non odiret. ſi tot ma-
la ei feciſſꝫ. ⁊ adhuc faceret ꝙnta fecit. et hoc facit inobe-
diencia nobis. Secūdo valet ad huius deteſtatōnem ma-
gnitudo r̄medij ꝗ indiguit illud pc̄m ad ſui curatōz Opor-
tuit ei ut filiꝰ dī fierz cbn̄s vſqꝫ ad mortē. vt illud ſanare-
tur h Ex ꝯſideratōne remedij periculi noſtri eſtimo ꝙntita-
tez morbi. In veritate pociꝰ debemꝰ timere inobedienciaz

q̄ mortem · Exemplo filij dei de quo · Bernhar Meītote fratres xp̄s ne perderet obediēciaꝫ perdidit vitam · Idem non dabit inobedienti copiam ſui · tantꝰ obediencie amator · qui maluit mori q̄ non obedire Tercio poteſt valē ad det · huiꝰ peccati ſi oſtendant mala que ex inobediēcia ſequunt Notanduꝫ ergo q̄ inobediēcia primo hominē facit ydolatraꝫ · Vnde j° Reg̃ xv · Quaſi ſcelus ydolatrie eſt nolle acquieſcere · Inobediēs negat deum inquantuꝫ ipſe eſt dn̄s Luce vj · Quid vocatis me dn̄e dn̄e · ⁊ non facitis que dico Vera recognitō dn̄i eſt obediencia fidei Inobediencia vero pocius cedit ad ↄtumeliaꝫ dei quaꝫ ad honorem · Maiorem eniꝫ ↄtumeliaꝫ facit dn̄o ih̄u xp̄o qui non vult obedire licet credat eum eſſe deuꝫ tūc eniꝫ peccaret per ignoranciaꝫ que culpam eius aliquantuluꝫ diminuerꝫ Secundo inobediencia reddit hominē maledcm̄ Vn̄ deut xxvij · Maledictꝰ qui non permanet in ſermonibꝰ legis hꝰ nec eas opere perficit Et xxviij Si nolueris audire voceꝫ domini dei tui ut cuſtodias et facias omnia mandatá eius et ēum venient ſuper te omnes maledictōes iſte ⁊ apprehēdent te Maledictꝰ eris in ciuitate · maledcus in agro maledcm̄ horreuꝫ tuuꝫ ⁊ maldcē reliquie tue maledictꝰ fructus ventri tui ⁊ fructus terre tue armentuꝫ boum tuoꝝ et greges ouiū tuaꝝ · maledictus eris ingrediens ⁊ maledictus egrediens Et p̄s maledicti qui declinant a mandatis tuis Et ecc̄ · xlj · Ve vobis viri impij qui dereliquiſtis legem altiſſimi dei · Et ſi nati fueritis in maledictione naſcemini · Et ſi mortui fueritis in maledictione · erit pars veſtra · hec maledictio figurata eſt Mathei xxj · In h̄ q̄ dn̄s maledixit ficulnee fructum non hn̄ti Tercio vero vere fere omnia mala ſcli ex inobediencia ꝓueniunt ſicut poteſt habere · deutrono xxviij Vbi poſt illud Si audire volueris vocem dn̄i dei tui ⁊ fa · oīa mādata eiꝰ quibuſ dā interpoſitis ſbdit Mittet dn̄s ſup te famē ⁊ eſuriē et increpatōꝫ ⁊ omnia opa tua q̄ tu facies donec ↄterat te q̄ꝫ

52i

Ideo inferiora nostra non obediũt nobis q₂ nos deo ł illi
qui loco eius est non obedimus· Gen̄· iij· Quia comedisti
de ligno ex quo precepi tibi ne comedes· Maledc̄a terra in
opere tuo Et p9 spinas et tribulos germinabit tibi Ideo
carnem suaz multi inueniũt inobedientez q₂ p̄latis suis obe
dire nolunt Inobediencia eciaz fac̄· ne a deo exaudiantur·
Prouerb· xxviij· Qui obturat aurem suaz· ne audiat le=
gem ozo eius fiet execbilis Au9· Qui a preceptis dei au
titur· q̄ in ozone postulat non meret Si obedirem9 deo·
deus obediret nobis· et eciaz creature· Vn̄· p̄ma· Iohis
iij°. Si coz nostz non repugnauerit nos· fiduciaz hēmus
ad deuz vt q̄cquid pecierimus accipiamus ab eo q₂ manda
ta eius custodim9 Quia iosue mandata dn̄i custodiuit·
sol et luna ei obedierũt Immo ipse deus ei obediuit· Vn̄
Iosue· x· sol contra gabeon ne mouearis et luna contra vallem
aylon steterunt sol ⁊ luna donec vlcisceret se gens de ini=
micis suis· Stetit itaqȝ sol in medio celi et non festinauit
occũbere spatō vnius diei Et subditur non fuit an̄ ⁊ po=
stea tam longa dies obediēte dn̄o voci hominis· Legimus
eciaz alias creaturas irratōnabiles sanctis obedientes· eo
q̄ ipsi essent vere obedientes prelatis suis Vn̄ Legitur de
abbe paulo q̄ precepit discipulo iohi· q̄ afferret ei fimuz
bouuz quĩ erit ei necessari9 At ille ayt In loco vbi fim9
est habitat leena· Cui abbas dixit Si venerit super te alli
ga eaz ⁊ duces eaz Iuit iohes ⁊ cum vellet leenaz capere
ipsa fugit· ⁊ ipse sequebat eaz dicens· abbas meus prece
pit ut alligataz te adducaz ad eum· et statim bestia substi
tit et tenens eaz reuertebat ad monasteriũ Que cuz abbas
vidisset· ne forte inde discipulus extolleretur· dixit ei· sic
tu insensibilis es· ita insensibilez bestiaz adduxisti solue et
dimitte eaz ut perget ad locuz suum Quarto potest valere
ad detestatōz h9 pc̄i ħ q̄ pc̄m tm̄ displicz deo nec miz si
do displiceat qn̄ hō n̄ obedit ei cuz vidat eũ obedire reb9
vilissimis· vn̄ ecc̄· x· Pecũie obediũt oīa Obedit eē homo

ancille ſue ſcꝫ carni ꝛ viliſſimis mēbris ipiꝰ carnis illis ſcꝫ
que genaratōni deſeruiūt Obedit eciaꝫ dn̄is terrenis · obe
dit eciaꝫ hoſtibꝰ · eciaꝫ demonibꝰ · ꝛ tm̄ creatori ſuo nō vult
obedire Unde bern̄ · loquēs i perſona domini q̄ cā eſt · ꝙ ini
mico meo vobis libet pocius ſeruire q̄ꝫ michi . nō ille uos
paſcit nec creauit Si parua hec vident̄ q̄tis n̄ ille ſꝫ ego re
demi vos · non auro vel argento · non ſole vel luna nec aliqᵒ
angeloꝝ · ſꝫ ꝓpo cruore Itē non eſt miꝝ ſi diſplicet deo .
hoc ꝙ homines ſibi non obediūt cū eoꝝ obediēciam regnū
celoꝝ velint emere nec ſic eam hr̄e poſſit q̄ꝫ demones ꝛ ter
reni domini q̄ſi ꝑ nullo hn̄t · Itēꝫ noluūt deo obedire ad le=
uia et vtilia · dyabolo vero vel uiliſſimis mēbris ſuis obedi
unt ad mortem eoꝝ Augꝰ · Leuia iubet deus vt ineter=
num viuamꝰ ꝛ obedire negligimꝰ IS cetere creature deo
obediūt eciaꝫ ſol ꝛ luna et alia corpa celeſtia · iuxta illud
preceptum poſuit et non p̄teribit · Quibꝰ tn̄ deus nō tot
bona fecit · nō eniꝫ creauit ea ad ymaginem ꝛ ſilitudinē ſua
ita expſſe ſicut hominēꝫ non redemit ea ſanguine ſuo · non
timent eciam p̄uiri ab eo ſi ei non obedierint · nec ſperāt re
munerari ab eo ſi ei obedierint · et tn̄ non deo n̄ obedit qui
tot bona accepit a deo ꝛ tot bona ſperat ſi ei obedierit cū
illa ei obediant · Quinto pōt valere ad det̄ · hꝰ peccati hoc
ꝙ inobediētes ſocij demonū ſunt Inter omnes eniꝫ creatu
ras non inueniunt̄ niſi due que non obediūt deo · ſcꝫ demo=
nes et mali homines · Un̄ Job · Habitēt in tabernaclo eiꝰ
ſocij eius qui nō eſt ymmo inobediētes dyaᵒ attinere · ſicꝫ
et inobediētes dn̄s reputat ſuos attinētes Un̄ math · xij
Quicūqꝫ fecit vo · pr̄is mei · Ad obedienciaꝫ monēt homi
neꝫ vniuerſa · Monet enim deus Jo · vj · Deſcendi de celo
non ut facerem voluntatem meam · ſꝫ voluntatem eius qui
miſit me · Ad phil' · ij · Humiliauit ſemetipſum factus o
bediēs ꝛc̄ · Ad obediēciā monēt eciaꝫ angli exᵒ ſuo cū deo
obediāt cuſtodiēdo hōmes ab ortu eīm hoim cuſtodiūt eos
q̄ntumcūqꝫ ſint homines deſpectiui vſqꝫ ad horā mortis ꝛ

tunc ſi dignus eſt deportant eum in paradiſuʒ ut hẽtur de
lazaro Luc. xvj. in ps̄ Angelis ſuis deus mā. ꝛc̄ Ipſe eciā
creature exemplo ſuo mouent ad obedientiaʒ Unde vltra
modum durus videtur eſſe. qui ammonitōni vniuerſitatis
non acquieſcit precipue cum tot flagellis diuinis quaſi
inceſſanter ſtimulet̄ ad obediētiā Omnes eniʒ miſẽie pre-
ſentis vite quaſi quedaʒ flagella ſūt quibꝰ dn̄s inobediē-
tiaʒ excitat. Unde inobedientes homines duriores aſinis
videtur eſſe. illi eniʒ flagell' ēt aculeis obediūt ¶ De in
obedientia non obſ̄uatiū ſolempnitates.

Sequit̄ de inobediētia eoꝝ. qui ſolēpnitates nō ob
ſ̄uant de qua hoc mō agemus. Primo oſtēdemus
que ſint ea que pertinēt ad obſ̄uatōm ſolempnita
tum Secūdo tangemus aliquid de peruerſitate hominuʒ.
qui in ſolēpnitatibꝰ faciūt ꝯtraria eis ad que ipſe inſtitu
te ſunt Notanduʒ ergo ꝙ q̄tuoꝛ ſūt que pertinent ad ob
ſeruāciaʒ ſolempnitatuʒ. Primū eſt. vacare a terrenis ope
ribꝰ Un̄ exo. xx. Sex diebꝰ opaberis et facies omia ope
ra tua Septima attēde ſabbatū dn̄i dei tui ē. non facies in
eo opus tu ꝛ filius tuus ꝛ ancilla tua Mouemur etiā ad
hoc exem° dn̄i. Geneſ. ij. Ubi legit̄ ꝙ requieuit dn̄s ab
omni opere ꝙ pa Nec ſolū vacandum eſt a terrenis operibꝰ
exterius ỹmo eciaʒ interius a ſollicitudine terrenoꝝ Unde
Eze. iiij. Qui quieſcit quieſcat qui quieſcit in ꝯ̄ corpe qui
eſcat ꝛ mente. Secundum eſt depoſitō peccati Unde Jē
xviij. Nolite pōdera portare die ſabbati ſi vigilia ſolempni
tatis debet quilibet attēdere. vtꝝ aliqđ peccatū hr̄et in ſe
et ſi hr̄et per veram confeſſionem remouere deberet illud.
Un̄ bern̄. Ad h̄ nobis vigilie ꝓponunt̄ ut vigilemus. ſi in
aliq° pcō l' negligētia dormim⁹ ꝛ p̄occupem⁹ faciē ſcoꝝ in
cōfeſſione Terciū eſt vt caueam⁹ ne pcc̄a omittam⁹ Un̄
xx. Memēto ut diē ſabbati ſcīfices h̄ ē ſcm̄ obſ̄ues diligēt̄
i eo a pc̄tis cauēdo Quartū ē ut vtilitati aīe itēdas ſpūalia
opa faciēdo Quinqꝫ ꝯo ſūt q̄bꝰ ſpūalr̄ vacādū ē in feſtis ſcꝫ

laus dei ſeruitꝰ dei ſancta meditatō oracio elemoſinarum lar
gitō · Laudi dei ideo tunc vacandum eſt · quia obſeruācio
ſolempnitatuꝫ quaſi quedā inchoatō eſt beate vite quā ex
pectamus Vnde ibi erit operatō aſſidua dei laudatō · ſicut
in feſto debemus intendere laudi diuine · Bern̄ · Rich adeo
in terris repreſentat quēdam celeſtis habitatōis ſtatuꝫ ſicut
alacritas laudātium deuꝫ Sermoni ꝛ diuino in feſtis va=
candum eſt Vnde ecc̄ xxxviij · Sapienciā ſcribe in tempo=
re vacuitatis et qui minorat̄ actu participet eam · Ho=
mo multis occupatꝰ lumē ſapiencie a ſe repellit ſicut arbor
ramoſa lumen ſolis ſolet repellere Ideo dr̄ ecc̄ · xj · Fili ne
in multis ſint actus tui · Quidaꝫ ayt pluribꝫ intentus mi
nor eſt ad ſingula ſenſus Meditatōni ſancte eciā vacāduꝫ
eſt Seneca Dimitte omnia impedimēta ꝛ vaca bone men=
ti · nemo ad ea peruenit occupatus · Meditatō ſancta in
ſolempnitatibꝫ circa q̄tuor p̄cipue debet verſari circa deuꝫ
qui ſic ſanctum illum remunerauit cuiꝰ ſolempnitas agit̄
ꝓ modico ſeruitō ſibi exhibito et debet homo amari ad ſer
uienduꝫ tam liberali deo · Vn̄ in pſaº · Vacate et videte qꝛ
ego ſum deus Satis apparet in remuneratōe ſanctoꝝ qm̄
ipſe eſt deꝰ · Debet eciaꝫ meditatō ſancta verſari circa ſo
lempnitateꝫ illaꝫ quā expectamus cuiꝰ figura ſunt ſolemp
nitates preſētis vite Et ſicut in feſtis iſtis non eſt tempꝰ
ꝯgregādi ſꝫ ꝯgregatis intēdi ſic neqꝫ i illa ſolēpnitate tē
pus erit ad congregandi · Vnde magnā indigēciaꝫ tunc
habebunt qui ſibi nō prouiderint/ precipue cū nō ſit ibi
locus mendicādi nec aliquid accipiendi mutuo · In feſto
deberet homo ammirari delicias illius ſolēpnitatis et accē
di ad deſideriuꝫ illaꝝ · Bern̄ · Quid eſt ꝙ non optāmꝰ eciā
per medios enſes ſi oporteat declinare tantā miſeriam ꝛ ad
tantā accelerare gloriam · Greḡ · Quid prodeſt intereſſe
feſtis hominū · ſi deeſſe ꝯtingat feſtis angloꝝ Eze · xlvj ·
Hec dicit dn̄s deꝰ Porta atrij interioris q̄ reſpicit ad ori
ētē erit clauſa ſex diebꝫ i q̄bꝫ opꝰ fit die aūt ſabati apiet̄

Porta eſt reſpiciēs ad orientez eſt meditatō de deo a quo
ortuz habemus cui meditatōni non poſſunt homines intē
dere ſicut in alijs diebꝫ preterea terrena opera ideo deberēt
ei intendere diebꝫ q̄etis · Et ſicut ſolēnitates p̄ntes figu
re ſunt eterne ſolempnitatis ſic et vigilie que preponun
tur figure ſūt tēporis p̄ntis · Vnde in hoc q̄ vigilie feſtis p̄
ponunt̄ /oñditur qua via ſancti ad gloriaz illius ſolēpni=
tatis venerunt ⁊ qua via oportcat nos ire ſi ad eam volu=
mus peruenire · Quedaz vigilia eſt ſolēpnitatis future ⁊
eterni ſabbati · q̄d poſtulamꝰ nec cauſabis diuturnitatez
vigilie ſꝫ eternitatez ſolēpnitatis attēdas ſic̄ beatuꝰ Bern̄
tangit in feſtis iſtis Vigilia equalis eſt feſto · Feſtuz eni di
urnuz precedit vigilia diurna Sed feſtuz illud eternum
precedit vigilia quaſi vnꝰ dei ꝯpatōe illius feſti · p̄s mil=
le anni ante oclos tuos ⁊c̄ · Sed ſunt quidem qui volūt
facere feſtum ſtultorum · prius eñi volūt facere feſtuz q̄m
vigiliam Illorum feſtum quaſi diurnū eſt vigilia vero erit
ēterna Ipſi vero facient vigiliam cum dyabolo in inferno n̄
in pane ⁊ aqua ymmo erunt per infinita milia annoꝝ q̄ lin
gua eorum ardebit igne · et vnicam guttaz aque habere n̄
poterunt Argumentuz ad hoc Luce xvj · De diuite epu=
lone qui tot annis trāſactis petijt guttaz aque ⁊ nōdū ha
buit · Tercio debet verſari meditatō circa teipſū ut vide=
as in quo ſtatu es Geñ · iij · Adaz vbi es · vt recogites de
fectus tuos · ⁊ quō poteris facilius ad ſalutez peruenire ·
Quarto debet verſari meditatō circa ſanctum cuꝰ feſtū cele
brat̄ · Circa quē tria debemus attendere · auxiliū ſancti · ex
emplum eius ꝯfuſionem noſtraz ſicut dicit beatus Berū ·
Auxilium ſancti · quia potens in terra potēcior in celis eſt
ante faciem dñi dei ſui · Qui dum adhuc viueret miſꝫtus eſt
peccatoribꝫ et orauit pro eis · nūc tanto amplius q̄nto vi
us cognoſcit miſerias noſtras orat pro nobis ad patrem ·
quia caritatem eius beata illa patria non immutauit ſꝫ aug
mentauit neqꝫ quia impaſſibilis factus eſt · ſed nūc pocius

induit ſibi viſcera miſericordie cuz ante fontez miſ̄icordie
aſſiſtit Eſt et alia cauſa que magis vrget ſanctos vt ſolli=
citi ſint de nobis·quia iuxta vocem apli deus prouidet ꝓ
nobis ne ſine nobis conſumentur· De exemplo planuz eſt
ſed ꝛ diligentiori intuitu confuſionez nr̄āz inſpiciamus quia
homo ille ſimilis fuit nobis paſſibilis ex eodem luto for=
matus ex quo et nos Quid eſt ergo ꝙ non ſolum difficile
ſed impoſſibile creditur vt faciamꝰ opera que fecit · Hic
igitur in ſolempnitate ſanctoꝝ gaudere ꝛ confundi debe=
mus gaudere·quia tales et tantos patronos premiſimꝰ cō
fundi quia eos ymitari non poſſumus·ita ſemper gaudium
noſtrum in hac valle lacrimaruz mixtum eſſe debet pane la
crimarum · Orationi eciam vacandū eſt i feſtis ſicut ꝛ ſan
cte meditationi · Meditatio ꝛ oratio ſunt quaſi duo pedes q̄
bus in celum aſcendendū eſt Aſcendamus duobꝫ pedibus
meditatione ꝛ oratione·meditationi quid deſit docet·oratio
ne deſit obtinet · Tunc eciaz intuendū eſt elemoſinaꝝ lar
gicioni illud 2° eſdre viij Comedite pinguia et bibite mulſū
et mittite partes hijs qui non preparauerūt ſibi Multi ho
die nichil horum obſeruant preterea que ſolempnitates inſtitute
ſunt· quia nec a terreno opere vacant ·nec pondera peccato
rum deponunt ſed amplius peccant in feſtis ꝙ̄ in alijs diebꝰ
et neglecta vtilitate anime delicijs corporalibꝫ intendūt·
Contra illos qui a terreno opere non ceſſant·primo poteſt
valere ꝙ legitur de illo qui colligebat ligna in ſabbato quē
moyſes ꝛ aaron recluſerunt in carcere requirentes a dn̄o·
Dixitqꝫ dn̄s ad moyſen morte moriatur homo ille obruat eū
lapidibꝫ omnis turba extra caſtra· ꝙ factū miſticū eſt·li=
gna ſpiritualiter ſcindit qui materiam infernalis ignis ſibi col
ligit qui lapidandꝰ eſt·quia duris increpationibꝫ increpan
dus eſt qui n̄ vult ceſſare in feſtis qui materiaz i ſui incen
dium colligit Poteſt eciaz valere contra peccatū horum ſi oſtē
datur ingratitudo magna ꝛ peruerſitas que ſunt i hoc pec=
cato Notandum ergo ꝙ illi qui diem dominicū n̄ obſeruant

527

ingrati ſunt deo et de creacione mūdi ⁊ ꝺ hoc ꝙ pro eo vo
luit naſci in valle huius miſerie · et de beneficio qꝺ mundo
contulit in die ſue reſurrexionis et in die pēteccoſtes . quā
do ſpiritum ſuum miſit in diſcipulos ſuos Omnia enī iſta
die dominica facta ſunt ꝓptereaꝗ dies illa celebris haben
da eſt · Tales peccant in prēm et filium et ſpiritumſanctū
In patrem cuiꝰ potencia mūdum creauit . In filium cuiꝰ
potencia mūdum redemit · In ſpūmſanctū qui tali die mi
ſſus eſt in mūdum · Ipſi ingrati ſunt ſuo creatori redemp
tori et redemptori et conſolatori bene deberent aliquid ꝓ
deo facere die illa qua deus mūdum fecit pro ipſis bene de
berent cauere a morte ꝓpa in die qua filius dei natus eſt ꝓ
eis Deberent eciā cauere a caſu in honorem dominice reſur
rectionis nec deberent ſpūmſanctū ab hoſpicio ſuo repellere
in die illa qua eccleſie datus eſt Et notandum ꝙ ſic qua
druplex racō aſſignatᷣ quare dies dn̄ica celebris hē · ſic po
teſt q̄druplex racō aſſignari q̄re beate v̄gini i ſabto pocius
honor exhibeatᷣ ꝙ alijs diebꝫ · Prima racō eſt qꝛ beata vir
go in ſabbato in quo deus fuit in ſepulchro · ſola in fide
ſtetit · aplis deſcendētibꝫ · Secunda racō eſt quia a ieiunio
ſexte ferie fit trāſitus per ſabbatū ad ſolēpnitatem domini
ce ita a miſia p̄ntis vite vel peccati fit trāſitus ad ſtatum
glorie vel gracie per beatā virginem · Tercia eſt qꝛ tali die
multociēs legitᷣ beata virgo miracl̓a feciſſe et bn̄ficia pec
catoribꝫ preſtitiſſe · Quarta racō eſt apud grecos fuit q̄
dam ymago beate virgin̄ · cuius velamē a nona ſexte ferie
diuina v̄tute recedebat · Et poſt nonam ſabbati ſilr̄ dei vir
tute redibat cuius miracl̄i hec racō potuit eſſe · vt oſten⸗
deretᷣ ꝙ p̄cipue tali die facies beatiſſime v̄ginis peccatori
bus orātibꝫ intendebat · ꝓpter qꝺ greci diem illaꝫ ſolemp
nem dixerūt deinde conſuetudo illa ad latinos trāſiuit ꝙtū
ad hoc vt in illa die ſpecial̓ honor beatiſſime virgini exhi⸗
beatur · Valde peruerſi videntᷣ eſſe qui nolūt in feſtis di
ebꝫ a terreno opere ceſſare qui pocius volunt laborare in

ſeruitō dyaboli q̄ꝫ quieſcere in ſeruitō xp̄i/ pocius eligunt
ſtatū miſerie/ vt in ſudore vultus ſui pane veſcant̄ q̄m ſta
tum ante peccatuꝫ/ vt ſine ſudore panem ſuuꝫ cōmedāt· po
cius volunt h̄ inchoare infernuꝫ ſuum q̄ꝫ paradiſū Queda͞
inchoatō paradiſi eſt quies ſolēpnitatū/ pocius volūt la
borando ire ad infernuꝫ q̄ꝫ quieſcēdo in paradiſuꝫ Eccīa per
quietēꝫ ſolēpnitatū vadit celerius in paradiſuꝫ q̄ꝫ ꝑ labo=
rem ſtaliū dieꝝ q̄ꝫ figuratuꝫ eſt in h̄ ꝙ legit̄ actuū j° Nō
mons oliueti erat iuxta ierl̄ꝫ ſabbati hn̄s iter· vt per mō
tem oliueti eccīa deſignat̄ qui per quietē ſolēpnitatum in
ierl̄em celeſtem tendit Cōtra illos qui pondus peccati no
lunt deponere in feſtis · Primo videt̄ eſſe qd̄ legit̄ eſdre
vltimo q᷑ neemias die ſabbati clauſit portas ierl̄em ne in
ferrerēt̄ venalia· et comminatus eſt eis ſi 2° modo h̄ facerēt
ponꝫ i eos manꝰ Tl̄es q̄ pōda pc̄oꝝ i feſtis volūt portare
valdē ꝑuerſi ſūt pociꝰ ei volūt portare onꝰ dyaboli g̃ue q̄ꝫ
onus xp̄i leue· Nō onus xp̄i eſt leue h̄etur math·xj· Nō
onus dyaboli ſcꝫ peccatū ſit g̃ue h̄etur i illo verbo p̄s· Si
cut onus g̃ue g̃uate ſunt ſuper me Et ex h̄ q̄ꝫ zacharie v°·
figurat̄ iniquitas per talentuꝫ plumbi tales pocius volūt
portare onus qd̄ demergat eos i profunduꝫ inferni q̄ꝫ onꝰ
pro quo detur eis gl̄a paradiſi· et cum ipſi non permitte=
rent aſinū ſuuꝫ honeratū eſſe vltra q̄ꝫ debeat ſibiipſis in h̄
nullo mō oparciūtur nec in feſtis nec in alijs diebꝫ portito
res ad colluꝫ videt̄ eſſe dyaboli bn̄ apꝑꝫ ꝙ malū dominū ha
bēt qui nec feſtis diebꝫ ꝑmittit eis quieſcere dyabolꝰ vide
tur eſſe dn̄s eoꝝ de quo ſcriptuꝫ eſt Crudelis eſt ⁊ nō mi
ſerebit̄· pc̄oꝛ non ſolum ſeruus dyaboli eſt ymo eſt q̄ſi pe=
cus ipſius Vnde ſuper illud· Miſit in eos iram indigna=
tōnis ſue· dicit glō· tm̄ p̄t dyabolꝰ in homine malo q̃ntum
homo in pecore ſuo Contricio et infelicitas in vijs eoꝝ et
viaꝫ pacis non cog° Impietas que in eis eſt non permittit
eos quieſcere Vn̄· yſay· lvij· Impij quaſi mare ferueñs ꝙ
quieſcere non poteſt Treñ· j°· Peccatuꝫ peccauit ierl̄em

529

ꝓpterea inſtabilis facta eſt Muſce que vexauerūt egipci
os eos vexare videntˀ Vnde gͦ· Egiptꝰ percutitˀ muſca
rum multitudine magͤ beſtiales videntur eſſe tales ꝙ aſina
balaā in lͦ ꝙ illa ↄqueſta eſt de dn̄o ſuo qui inique agebat
in eam vt legˀ numeri xxij ipſi aūt neſciūt ↄqueri de domi
no ſuo qui inique adeo agit in eos ſcȝ dyaͦ Fatuus vidˀr eſ
ſe qui pro talibus petit requiem eternam poſt mortē eoꝝ
cum ipſi in vita ſua nūꝙ requiē amauīnt ꝑcipue cū ſubſcri
ptum ſit in fine yſa· Erit ſabbatum ex ſabbato Ex quiete
eniȝ mentis in pn̄ti ſequitˀ quies in futuro dicit dn̄s· Ma
xi· Venite ād me oēs qui labo· ꝛ onera· eſtis et ego refici
am vos Et miſeri homines fugiūt eum Clamat aūt diabo
lus ↄtrariū et miſeri homines currunt ad eam· De illˀ au
tem qui amplius peccāt in feſtis quā in alijs diebꝫ· Notā
dū eſt/ꝙ ipi ſūt valdˀ fatui ꝛ ꝑuſi q̄ i tpe ſācto n̄ ſancte vo
lunt viuere· ſiles illi q̄ extˀ eccīaȝ cauet a peccato ꝛ i eccīa
ſe omni immundicie exponeret Sicut loco ſancto deferen
dum eſt ita ꝛ tpe ſancto Siquis in omnibꝫ feſtis araret·
et foderet ipſe valde malus reputaretˀ Quō ergo non mul
tum peccat qui in diebꝫ dominicis fornicatˀ· citius enim
poſſet ↄcedi ꝙ aliquis in omnibꝫ feſtis araret vel foderet
q̄m ꝙ ſclˀ in die dominica fornicaretˀ· Non ideo inſtituit ec
cleſia vt in feſtis ceſſaretˀ a terrenis officijs que bona ſunt
ut malis intenderetur ſȝ ut intenderetˀ ſpūalibus q̄ meliora
ſunt feſta inſtituta ſunt ad grāȝ ſanctoꝝ acquirendā ꝛ ip
ſi eoꝝ iram prouocāt Tempus illud ꝙ dei ſ͛uicio a ꝓpatum
eſt diabulo dedicāt· nec a peccato cupiditatis tūc ceſſant
uel in aliquo ſibi cauent et ebrietati et luxurie ꝛ ſuperbie
et laſciuie ꝛ ceteris vicijs ſe exponūt Amplius offendunt
deum in dn̄ica vna q̄m per totam ſeptimanaȝ Non videtur
talia feſta eſſe dei· iam videtur impleuiſſe demones in ma
gna pte ꝙ intendebant· iam eniȝ i magna parte quieſcere
fecerunt dies feſtos dei a terra Solempnitates iam ꝑ ma
gna parte ſimiles illis facte ſunt de quibus legitur yſa jͦ·

Solēpnitates veſtras odit aīa mea· Facta ſunt michi mo-
leſta laboraui ſuſtinens Et treñ·j°· Viderūt eam hoſtes
et deriſerunt ſabbata eius Illi vero q̄ ī feſtis vtilitati cor
poris vacāt in delicijs corporalibꝫ ⁊ ōnatu corporꝫ ſilr̄ val
de peruerſi ſunt de ancilla eniꝫ dn̄am faciunt· et feſtuꝫ q̄d
deberent facere deo celi faciūt ſuo vētri Hij ſunt quorum
deus venter eſt vt legitur ad· Phil'·iij° Hij non dn̄o iheſu
criſto· ſed vētri ſuo ſeruiunt Ad rom̄·xvj· Contra ſolemp
nitates eorꝫ dicit Jero· Valde abſurduꝫ eſt honorare ven
trem nimia ſaturitate· qm̄ ſc̄os ſcimus deo placuiſſe p ieiu
niuꝫ ·et Leuiti·xxiij· Sabbatū requietōnis eſt affligetis
animas veſtras ·ipſi credūt vt vidr̄ ·q feſta ideo inſtituta
ſint vt refectōne vni⁹ ſacci poſſint vacare ⁊ impletōi vni⁹
vaſ immūdi ſcꝫ ventris ideo dn̄s ꝯminat eis miro mō Mal'
ij°· Vix auderem ꝯminatōm illaꝫ dicere niſi ſpūſſanctus
eam per ꝓphetam dx̄et Sic eniꝫ legit ibi· diſpergaꝫ ſuper
vultum veſtrum ſtercus ſolēpnitatum noſtraꝝ dicit dn̄s
Maior excōmunicatō q̄re ſit timenda

SEquit de inobediencia eorꝝ qui ꝯtempnūt qn̄ ab
ecclesia ꝯmunicant Et notandū in primus q due
ſunt ſpecies excōmunicatōnis· ſcꝫ maior et minor·
ſeperat minor a ſacramētis eccleſie· maior ſepat ab ingreſ
ſu eccleſie ⁊ a ꝯmunione fideliū ⁊ a ſacramentis· ⁊ h̄ dicit
anathema Et poſſunt duodecim ratōnes oſtendi q̄re time
da ſit multum excōmunicatō In primo timenda eſt q2 eſt
ictus gladij ſpūalis qui magis timendus eſt q̄ꝫ materialis
De hijs gladijs legit Luce xxij· Ecce duo gladij h̄· Aug
eciam dicit· de illo qui excōmunicat q grauius eſt h̄ illi q̄m
ſi feriretur gladio ſi a feris deuorat ſi in flammis exurare
tur Sc̄do timenda eſt excōmunicatō q2 excōmūicatus hō
mo eſt valde infirmus qui nullum remediuꝫ vel medicinaꝫ
poteſt habahere· ipſe eniꝫ ſepatus eſt a ſacramentis eccle
ſie que ſumit quaſi medicine· d quibꝫ medicinis legit ecc̄
xxxviij Vngētaria facies pigmēta ſuauitatis ⁊ vnctōes

531

conficiens ſanitatis. Tertō vero timenda eſt qꝛ ex com
municatus eſt velut homo captus ab hoſtibꝰ ſuis omni au
xilio deſtitutus et omni ſuccurſu qꝛ priuatus eſt a cōmuni
one fideliū. nec habet partē in aliquibꝰ bonis que fiūt ab
eccleſia ipſe eſt ſilis illi qui cecidit in foueam vel ſub one
re nec habet qui ſubleuet. ⁊ ideo ve illi eccē. iiij. Ve ſoli qꝛ
ſi ceciderit non habet ſubleuantem. Econtrario vero dicit᷑
ꝓuerb̄ xviij frater. qꝛ adiuuat᷑ a fratre q̄ſi ciuitas firma.
Quarto timenda eſt qꝛ excōmunicatus eſt quaſi infirmus
hn̄s morbum infectiuū qui conſortiō hōmū eicit᷑. ideo le
pra ab omnibꝰ timetur qꝛ morbꝰ contagioſus eſt. ⁊ multi
ſunt qui dicūt alias infirmitates det michi deus ſi placue-
rit ſꝫ a lep̄ me cuſtodiat Excōmunicatō velut lepra ſpūalis
eſt. vnde per lepram marie figurata eſt. Numeri xij. Et in
hoc excōmunicatꝰ deterior eſt ceteris peccatoribꝰ qꝛ ſi alij
peccatori loquor vel alr̄ cōmunico q̄litercumqꝫ fit ex quo non
eſt excōmūicatus non eſt michi periculū Vnde aliqui ſūt
qui pocius eligerent mori q̄ ſcient᷑ cōmunicare cum delibera-
tōe alicui excōmūicato vel in caſu non conceſſo. ⁊ in veri-
tate melius eſſet comedere cum porco q̄ cū excōmunicato
Deterioris cōditōnis in hoc videt᷑ eſſe excōmunicatus quaſi
infidelis Vn̄ ꝑ̄. ad cor. v° Si quis frater nominatur inter
vos. ⁊ eſt fornicator aut auarꝰ ⁊c̄. Cum huiuſmodi nec cibum
ſumere. Augꝰ eam nominatōm intelligi voluit apoſtolus
que fit in q̄ꝫq̄ cuꝫ ſnīa ordine iudiciario et integritate pro
fertur pri. Corin. x. ſic legit᷑. Si quis fideliū vocat nos
ad cenam et vultis ire omne q̄ nobis appoſitū fuerit man
ducate Quinto timenda eſt excommūicatō. qꝛ excommūi
catus eſt quaſi canis immūdus cui non licet intrare ad ec
cleſiaꝫ. et in veritate magis offendit᷑ deus q̄n intrat ecc̄iaꝫ
q̄ ſi vnus canis intraret Apoc. vlt̄. foris canes Et eccle.
xiij. Que communicatō ſancti ad canem. Sexto timenda ē
excommūicatō quia excōmunicatꝰ eſt quaſi membrū ab-
ſciſū a corpore q̄ nullius valoris eſt. Quid valet preciſa

a corpe Et ſicut ſup omnia timēda abſciſio mēbri a corpe
eius ſic nichil mag̃ timere debet xp̄ianus q̃ ſupari a corpore
criſti qđ eſt ecc̄ia Vnde Aug⁹ · ſuper johem Nich ſic debz
formidare xp̄ianus q̃ ſepari a corpe xp̄i iam non eſt mem
brum eius iam non vegetat̃ ſpū eius Septimo timenda ē
excommunicatō quia homo excōmunicatus ſilis eſt palmi
ti abſciſo a vite qui minoris valoris eſt q̃ ceteri rami poſtq̃
abſciſus eſt cum valde vtilis ſit cum viti adheret Abſciſus
valet ad hoc q̄ igne ponatur Et alijs ramis mlta vtilia fi
eri poſſint ſed non ſic ex palmite Vn̄ eze · xv Fili hōmis q̄d
fiet de ligno vite ex omnib⁹ lignis nemoꝝ · que ſunt inter
ligna ſiluaꝝ Nūquid tollecur de ea lignum vt fiat opus ·
aut fabricat̃ de ea paxillus vt depēdeat in eo qcūqz vas ·
Ecce igni datuz eſt in eſcam · ⁊ in Joh · xv · Sicut palmes
non pōt facere fructuz a ſemetipſo niſi manſerit in vite · ſic
neqz vos niſi in me manſeritis · Octauo timenda eſt excon
municatō quia ille qui excōmunicat̃ ſathane tradit̃ · ſicut
ecc̄ia hereticos conuictos relinq̄t ſeclari poteſtati · ita il-
los qui excōmunicant̃ poteſtati ſathane tradit Vn̄ · Aug̃
Omnis xp̄ianus qui a ſacerdote excōmunicat̃ ſathane tra
ditur Quō quia · extra ecc̄iaz dyabolus · ſicut in ecc̄ia xp̄s
ac per hoc dyabolo tradit̃ q² ab eccleſiaſtica cōmunione re
mouetur Et apoſtol⁹ · j · ad corin · v° Ego quidē abſēs cor
pore iam iudicaui vt pn̄s euz qui ſic operatus eſt in nomi
ne dn̄i noſtri jheſu xp̄i tradere huiuſmodi hominez ſathane
et loquebat̃ de corintheo fornicatore qui erat excommu-
nicatus Nono timenda eſt excommunicatō quia excommu
nicatus eſt ſicuti infidelis · Vn̄ Math · xviij · dicit dn̄s de
excommunicādo · Si eccleſiaz non audierit Sit tibi ſicut
ethnicus et publicanus · Decimo timenda eſt excommu-
nicatō q² excommunicatus videtur eſſe deterioꝛ q̃ genti-
lis · eſt eniz quaſi apoſtata a xp̄iana religione · Vnde omu
niter dicunt̃ excōmūicati eſſe extra legem et extra criſtia-
nitatē et ſicuti deterioris cōditōis eſt qui ab aliq̄ religionē

apoſtatauit · q̄ ille qui nūq̄ in religione fuit · ⁊ ille qui de-
gradatus ab ordinibꝫ ſuſceptis deterioris videt̄ eſſe con-
ditōis q̄m qui nūq̄m ordines ſuſcepit ita qui extra criſti-
anitatem poſitus eſt ꝓpter culpaꝫ ſuam deterioris conditō-
nis eſt q̄ qui nūq̄ xp̄ianus fuit Vn̄ ſuper illud ſit tibi ſicut
ethnicus · et publicanus · Dicit glo · deteſtabilior eſt qui
ſub nomine fidel' agit opera infideliū q̄ aperte infidel' iude-
us aliq̄ legem habet ſaltim naturalem · ſed excōmunicat⁹
nullam videt̄ hr̄e cum extra legem xp̄ianoꝝ dicatur eſſe ·
et non iudeus vel gentilis Inutil' eciam vid̄r eſſe quo ad
deum et quo ad mundū Homo eniꝫ apoſtata vir inutilis ·
vt legit̄ ꝓu · xvj · Vndecimo q2 timenda eſt · q2 iſto pecca-
to dyab⁹ · multos lucrat̄ Vnde quid dyabolus loq̄ns in q̄-
dam demoniaco poſt m̄ltas adiuratōes cuiuſdam boni vi-
ri dixit ei q̄ hoc erat pctm̄ quo plures lucrabat̄ Vnus ei
excōmunicatus vna die q̄nq3 facit peccare centuꝫ perſonas
dum facit eas cōmūicare ſibi Duodecimo timenda eſt ex-
cōmunicatō q2 valde damnoſa eſt aufert eniꝫ hōmi parteꝫ
ſuam de omnibꝫ miſſis · ⁊ alijs bonis · que fiūt in eccl'ia dei ·
q̄ non eſt paruum damnū Quis eniꝫ digne ſufficeret eſti-
mare valorem vnius miſſe et hec que dicta ſunt de maiori ex-
cōmunicatōne intelligenda ſunt ·

¶ Minorem excommunicatōem contempnens in quot perſonis peccet ·

Sequitur de peccato eoꝝ qui contemnunt minorē ex-
communicatōnem · Et ideo non timent cōmunicare
cum excōmunicatis licet cōmunicādo minoreꝫ excō-
municatōem incurrant · Et notandum q̄ ille qui cōmunicat
cum excommunicato · peccat in ſe · et in eum cui cōmunicat
et in illius pro cuius iniuria excōmunicatō lata eſt · et in
matrem ſuam eccleſiam · ⁊ in patrem ſpūalē qui fert ſn̄iaꝫ
et eciam in patrem celeſtem In ſe peccat · quia non cauet
ſibi ab eo qui habet morbum cōtagioſum in quo videt̄ mi-
nus ſe amare q̄ porcuꝫ ſuum · porco em̄ ſuo bene cauent ab
alio porco qui morbum cōtagioſuꝫ hr̄et · In eum eciaꝫ cui

cōmunicat peccat · quia cum ipſe ſit infirmus ad mortez
ipſe aufert ei rem vel ſaltez minus efficax reddit dum con
fuſionē ipſius minuit per q̄m corrigi debuit Ecci iiij · Eſt
confuſio adducens glãz Et dd̄ · Imple fa · eoꝝ igno · ꝛc̄
Et mich · iiij · egredieris de ciuitate et veniens in babilo-
nem ibiq3 liberaberis · Peccat eciaz in euz pro cui⁹ iniuria
excōicatō lata eſt · q2 aufert ei rez ſuaz Peccat eciaz in ec
cleſiam ꝙ malo exemplo corrūpit et eiuus ſocietati pre-
ponit ſocietatē eoꝝ qui ſunt vt leproſi ymmo ſicut canes
et porci · peccat ec̄ in p̄rez ſpūalez cui⁹ ſnīaz ɔtēpnit · Pec
cat ec̄ in deum quā in miniſtro ſue ſpernit Luc · x° Qui vos
ſpernit me ſpernit Ipſe pocius amat priuari menſa dei jd
eſt altari · ꝙ menſa excommunicati et pocius amat ſocieta-
tez dyaboli · ꝙ filioꝝ dei · ideo merito in inferno ſocius erit
dyaboli · Quidaz ayt in vi · pa · Qui non vult ecc̄ie ianuā
hūilitatis ingredi · Neceſſe hēt in ianuaz inferni non ſpō
te dāpnatus intrudi ⁋ De indiſcrete p̄cipientibꝫ ꝛ
de cohibentibꝰ eos a mltitudine p̄ceptoꝝ ·

Equitur de pc̄o indiſcrete precipienciū Et notan
dum qd̄ mltis modis aliquis indiſcrete precipit
vel cū ſuperbe precipit iuxta illud · eze xxxiiij qd̄
preierat non queſiſtis et cuum auſteritate impabitis eis.
et cū potēcia Geneſ · Remiſſius imperāti melius paretur
jd eſt natura ɔtumax eſt animus hūanus et incōtrarium
atq3 in arduuz nitens facilius ſequitur ꝙ ducatur Itez indi-
ſcrete precipit qui nimia vel nimis grauia precipit Mat
xxiij · Alligant onera grauia et importabilia et imponūt in
humeros hominuz ꝛc̄ · Act · xv · Quid temptatis iugū in
ponere ſuper ceruices diſcipuloꝝ ꝙ nez vos neq3 patres
veſtri por · po Itez indiſcrete precipit qui precipiendo ſen
ſum ſequitur ſicut illi quibꝰ dn̄s dicit · Math · xv · Irritū
feciſti mandatum dn̄i ꝓpterea tradicōnes veſtras ꝛ poſt
ea ſine cā colūt me docentes doctrinas et mandata hōiuz
Itez indiſcrete p̄cipit qui non bn̄placituz dei nec vtilitatē

ſubditoꝝ· ſꝫ ꝓpriam vtilitatē in precipiendo querit Et no
tandum ꝙ prelatus deberet eſſe miniſter dei et deferre mā
datum eius ad ſubditos et mandando deberet deo ſeruire
et ſubditis Vnde aug⁹· in libro de moribꝰ eccie· vbi oſten
dit omnē v̄tutem eſſe amorem dei dicit ꝙ iuſticia eſt amor
ſibi amaro ſeruiens et ideo recte imꝑans Sex vero ſunt
que deberent prelatos cohibere a mltitudine preceptorū
Primū eſt hoc ꝙ primis parentibꝰ legunt̄ duo precepta
fuiſſe facta Gen̄·2° Ex omni ligno paradiſi comedes De
ligno aūt ſciencie boni ⁊ mali ne comedas· ⁊ alteꝝ eorum
trāſgreſſi ſunt Scdm eſt hoc ꝙ nitimur inuetituꝫ ſemꝑ cu
pimuſqꝫ negatum· Sicut impetus aque creſcit obice in-
uento ſic deſideriū creſcit in illis qui non habēt grām ꝓpē
probibitōm· de nullo alio fructu paradiſi leguntur primi
parentes comediſſe niſi de fructo vetito· ad roma· viij Si
ne lege pctm̄ mortuū fuerat Et ſubdit̄ paulo poſt Sed
cum veniſſꝫ mandatū pctm̄ reuixit Item apo⁹ Lex ſubin
trauit vt habūdaret delictū Terciū eſt hoc ꝙ prelati po-
cius debent onera ſubditoꝝ portare q̄m grauare Vn̄ ber
loquēs prelatis Quid iugū vr̄m ſuper eos grauatis quo
rum onera pocius portare deberetis / Et iiij· Reḡ· ij Dic̄
heliſeus ad heliā Pater mi currus iſrl̄ ⁊ auriga eius / pre
latus debet eſſe vt auriga vt ſubditos regat ⁊ currus vt
onera portet Quartum eſt hoc ꝙ qui nimis emungit eli-
cit ſanguinez Vt legit̄ Prou̅·xix· Prelati deberent eſſe
vt matres lac̄ dulcis doctrine ſubditis ꝓpinando· ſꝫ aliqui
hodie pro lacte ꝓpinant ſanguinez peccati Quintuꝫ eſt ex
emplū xp̄i dicētis Marci xi· Iugū meū ſuaue eſt· ⁊ onꝰ
meuꝫ leue Ip̄e eciaꝫ legē nouaꝫ dedit Math·v Non im-
perādo· ſꝫ dulcedine premij ad legis amorē attrahēdo Bea
ti inquit paupes ſpū· qm̄ ipſoꝝ ē regnum celorū Sextū
eſt ꝙ prelati adiutores debent eſſe ſalutis· qui auteꝫ mltā
precipiūt pocius ſalutem impediūt Et notandū ꝙ valde
impij ſunt tales prelati ipſi enim iugulant filios ꝓprios

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

quot enĩ ꝓcepta eis faciũt tot eis laqueos ponũt · vñ ac
cidit ꝙ quẽ non ſtrãgulat vnꝰ laqueꝰ ſtranglat aliꝰ · ⁊
quẽ non capit dyaꝰ laqueo vno capit alio · Ipſi occaſio⸗
nes mortis ponũt iuxta filios ſuos q̃ q̃ſi frenetici ſũt cuꝫ
deberẽt eos elõgare ab eis · Ex morſu pomi venenati ſunt
hõines q̃ſi frenetici niſi ꝑ grãꝫ dei ſanati ſint · et ĩdeo noxia
appetũt · Tles eciaꝫ ꝑlati adeo artãt viaꝫ paradiſi ꝙ ñ ali
quis vult pedem ponere in via ipſe ponit extra viam Ipi
eciaꝫ paruulos vnius diei et ꝯualeſcẽtes a mag̃ infirmita
te ita honerat̃ q̃ſi eſſẽt fortes ⁊ ſani / paruuli vniꝰ diei ſũt
qui ad penitẽciã veniũt ipi eẽ ꝯualeſcũt a mag̃ infirmitate
nullus tirannus tot inmergit ſub pena mortis eterne ·
Speciali͛ vero reprehẽſiblis eſt nimietas preceptorum in
clauſtris hoc eſt eniꝫ vnuꝫ illoꝝ que ſolent religionem de
ſtruere Argumẽtuꝫ habemus de hoc Gen̄ · ij · in prima re
ligione que fuit in paradiſo terreſtri in qua duo precep⸗
tã data fuerãt ⁊ ꝯtra vnũ eoꝝ factuꝫ eſt Secũduꝫ eſt ſin
gl͛aritas · de qua exẽpluꝫ hẽmus yſa · xiiij · de religione ſup⸗
na a qua lucifer hoc pctõ eiectꝰ eſt Sedebo inquit in mõ
te teſtamenti ⁊c Alia miniſtrabãt iuxta illud Milia miliũ
miniſtrabant ei ⁊c · Terciũ eſt amor tpalium · de quo habe⸗
mus exemplum actuuꝫ · v · de anania et ſaphira aut qui de
abbatia petri occõne tempalium pierunt · Sicut clauſtra
les cauẽt ab alijs occaſionibꝫ peccandi ſicut a mltiloquio
in quo non deerit peccatum vt legitur ꝑuer · x · ⁊ a iuram
to ex quo ſequitur frequenter periuriũ · ſic deberent ca⸗
uere a nimietate preceptorum ex qua frequenter ſequit̃
tranſgreſſio ¶ De hijs qui nimis defacili excõmunicãt

Equitur de peccato eorum qui nimis defacili ex⸗
cõmunicãt a quo pctõ deberẽt cohibere iſta quatu
or ſcꝫ ꝙ excommunicatõ eſt abſciſio membri a cor
pore ecc̃ie Vñ omnia alia remedia debent adhibere anteq̃
excõmunicatõ fiat ſic mẽbro infirmo adhibentur · Primo
mlta remedia et ſi valere non poſſunt remedia reſcindit̃.

nē pars ſana corrumpatur Secundum ēſt nobilitas cor⸗
poris a quo per excommunicatōnem membrorum reſcindi
tur ·Corpus enim illud corpus criſti eſt miſticum· ſcilicēt
eccleſia Si rex francie haberet infirmitatem in membro·
non defacili reſcinderetur membrum illud Cum quanta igi
tur cautela abſcindendum eſt membrum de corpore criſti ·
Totum corpus eccleſie contremiſcere deberēt · Quan⸗
do vnum membrum debet inde abſcidi · ſicut accidit in cor⸗
pore humano q̄ totuꝫ corpus contremiſcit ſi vnuꝫ mem
brum ſit amputanduꝫ Tertō vero hoc eſt quando aliquiſ
excōmunicatur ipſe gladio ex quo percutitur ſathane tra
ditur· ſine conſilio et auxilio relinquitur · vt prius oſten⸗
ſum eſt Non debet auteꝫ parua cauſa eſſe pro qua mater fi
lium percutit lupis infernalibus exponit · et infirmum ad
mortem ſine conſilio et auxilio relinquit Quarto vero hoc
q̄ frequentius ex excōmunicatōne vtilitas qm̄ ſolebat cō
ſequi excommunicatō · Solebat autem fieri ad hoc vt illi
qui excōmunicabantur corriperentur · ne populus exem⸗
plo eorum corrumperetur Hodie auteꝫ contrariuꝫ accidit
quaſi frequenter q̄ excōmunicatus excōmunicatōneꝫ con⸗
tēpnit et ad peccata frena relaxat Aliȷ̄ eciaꝫ corrūpunt qꝛ
cōmunicant ei Vnde remediuꝫ verſuꝫ eſt inuenenum · ideo
rare eſſent faciende excōmunicatōnes precipue generales
et raro eſſent conſtituendi canones late ſentencie ¶ Et no
tanduꝫ q̄ ad hoc q̄ ſentencia ſit iuſta requiruntur tria · ſcꝫ
Vt fiat ex certa cauſa ſufficiēte / et zelo iuſticie / et ordine
iuris obſeruato Deficiente vero aliquo iſtorum iniuſta eſt
tamen ligat · ex quo lata eſt ab illo iudice qui habet ſuper
hoc iuriſdictioneꝫ canonicaꝫ et ſeruanda eſt ab eccleſia mi
litāte · Fallit tn̄ hoc in duobꝫ caſibꝰ Vnꝰ qn̄ lata ē poſt le
gittimaꝫ appellatōnem Alius eſt qn̄ ꝯtinet intollerabileꝫ
errorem Intollerabilem errorem intelligo cuꝫ ſic dicit ex⸗
cōmunicās Excommunico te / qꝛ credis in deū / qꝛ nō forni
caris / quia obediēs eſt prelatis tuis ꝛ ſilia Excōmūicatꝰ

vero iniuſte· ſuſtinere debet pacienter et hūiliter ſuſtinere
excommunicationē ꝛ pūtare ſe excommūicato/ Offerens
canonicam ſatiſfactōꝫ ſi in aliquo offendit et ſic inſtanter
poſtulare ſatiſfactōꝫ ſi ſic fecerit erit ei ad meritū· vn̄ aug⁹
Qui iniuſtus eſt et iniuſte maledicitur p̄mium illi reddi
tur Itēꝫ aug⁹· aliud eſt ſella terrena · aliud eſt tribunal
celeſte ab inferiori accipit ſn̄iaꝫ a ſupiori coronaꝫ·

¶ De vana glīa· ¶ Capitulū triceſimuꝫ nonum

Sequitur de peccato vane glē de qua hoc mō ege=
mus· Primo ponem⁹ ea que poſſūt valere ad detē
huius peccati Scdō ponem⁹ diuiſionē vane glē·
Tertō vero remedia ɔtra illud pctm̄ Eſt aūt vana glā ſcḋm
aug⁹· iudiciū hōmū de aliquo bene opinanciū Scdm̄ tuli
um vero/ glā vana ē magni dicti et magni facti frequens
fama cū laude ad detē· vo hui⁹ pcti poſſūt valē verba ſacre
ſcripture q̄ illud diſſuadēt vt ē illud pu· xxvij· ne glēris in
craſtinū Et illud jer· Non q̄ras glāꝫ ꝛ non dolebis cum in
glorius fueris Qui laudē nō appetit ɔtūelias non ſentit·
Scd̄ vero pn̄t valere ad hoc exēpla inter que p̄cipuū eſt
exēpluꝫ xp̄i Exemplū vane glē vitādē dat xp̄c· math· ix·
Vbi duobꝫ cecis quibꝫ oclōs apuerat dixit videte ne q̄s
ſciat Et math· viij Dixit leproſo curato· vide nemini dixe
ris· Et eiuſ dē xiiij· Vbi miraclō fctō de q̄nqꝫ panibꝫ ·et
duobꝫ piſcibꝫ ɔpulit diſciplōs ſtatī aſcēdere· ne vanā glāꝫ
hr̄nt de aliquibꝫ q̄ audirēt de miraclō illo· Et luc· x· vbi re
p̄ſſit diſciplōs q̄ glābant de miraclis factis Videbaꝫ inq̄t
ſathanā ſicē fulgur de celo cadentē Et jo· viij Ego glāꝫ meā
non q̄ro ꝛc̄ Mlti eē antiqui pr̄es fatuos ſe ſi̇lauerūt vt ca
uere ſibi poſſēt a vana gloria· Vnde cum quidam ſenex in
ſpelunca ſua requieſcens rogaretur mltis precib⁹ a quo
dam ſeculari ſibi miniſtrantē · vt veniret oratōnem factu
rus ſuper filium ſuum defunctum et ille iret ad funus ·
Occurrunt ei mlti cum lampadibꝫ ſuis in occurſum ſuum
q² ſanctus hō erat· et cū ſentiret ſenex ſi̇lauit ſe ſtultum

expolians ſe· mittēs veſtimenta in flumine et ſtans nudus
lauabat ea Secularis autē qui miniſtrabat ſeni erubuit· di
cens ꝑplo Reuertimini ſenex noſter perdidit ſenſum/ et ve
niēs ad ſenē queſiuit quare hoc feciſſꝫ· qꝛ oēs dicerent de
moniū habꝫ ſenex Cui reſpondit ſenex· ⁊ ego nolebaꝫ hꝫ au
dire· Tertō pōt valere ad deť· huiꝰ peccati vanitas que
in eo eſt· tante aūt vanitatis eſt pctm̄ iſtud· ꝙ licet oīa
que ſub ſole ſūt vanitas ſint Tamen vana glā q̄ſi vaniſſi=
ma hoc nomē ſibi appꝛopriauit Pōt aūt dici vana gloria·
et qꝛ valet nichilū· qꝛ vadit ad nichilū · Nichiluꝫ valet· qꝛ
nec coꝛpoꝛi nec anime valet· ymo plimū anime nocet Na=
turale eſt ꝙ appꝛehēdens in re appħēſa delectet᷑ ⁊ nō econ
uerſo vt viſus delectetur in viridi coloꝛe ⁊ non coloꝛ viri
dis delectatur ex eo ꝙ videtur Sicut vidꝛ ꝙ aliquis nō
debeat delectari ex eo ꝙ credit᷑ tlis ⁊ tlis ⁊ tlis· ſꝫ pocius
illi qui vident euꝫ bonū· debēt in eo delectari · Pꝫ q̄ vtilitas
eſt in chimera ex eo ꝙ eſt in opinione hōīū· vel montibus
aureis ex hoc ꝙ fingunt᷑ vel ymagināt᷑ ex hōībꝫ ſic nul=
la vtilitas videtur eſſe hōīi ex hoc ꝙ magnꝰ eſt in opini=
one hōīū/ qui autē appetit ꝙ ſit magnꝰ vel bonus in opini
one hōīuꝫ appetit vt videtur ꝙ hēat tle eſſe/ quale habet
chimera Ad nichilū eciā vadit vana glā· cito enim fit igno
minia ſupbo glā· vt dicit Sen̄· Sicut pōt apparere in do
mino ihū xpo qui in tanta glā in ramis palmaꝝ in iheruſa
lem ſuſceptus eſt· ⁊ poſt ab eod̄ ꝑplo in eodeꝫ loco ⁊ in eo
dem tpe pauciſſimis diebꝫ interpoſitis crucifixꝰ eſt · vt di
cit Ber· vbi prius dctm̄ fuerat ei Bn̄dictus qui venit in
noīe dn̄i/ dictum eſt poſtea· crucifige · tolle tolle crucifige
eum/ et qui prius vocatus fuerat rex iſrahel poſtea au=
diuit non hēmus regem niſi ceſarē/ et cui prius veſtimēta
ꝓſternebant᷑ aliena· ſuis poſtea ſpoliatus eſt Quarto pōt
valere ad deť huiꝰ peccati fatuitas magna que eſt in ea ·
quam fatuitatem inſinuat dominus · Mathei· xxv· Vbi
per fatuas virgines amatoꝛes vane gloꝛie intelliguntur.

Et poſſunt octo fatuitates aſſignari que inueniuntur in
eo qui amat vanam gl̃am· Prima eſt ꝙ ipſe permittit ſibi
illudi vilius ꝙ̃ illuderetur alicui ceco· Dicit em̄ dyabol⁹
ei aperi os tuū·et ego implebo illud ⁊ imponit ei dyabol⁹
cum os deſiderij aperuerit vanam gl̃am que nich̄ eſt iuxta
illud verbum domini· Si ego gl̃am meam quero·gl̃a mea
nich̄ eſt·et fatuus credit os deſiderij ſui poſſe impleri Se
cūda fatuitas eſt·ꝙ gl̃az vanā q̄ adinſtar pūcti gl̃e eterne
preponit Vnde gg̃· Stultuz eſt inde tranſitoria querere
vnde poſſumus eternā habere Tercia fatuitas eſt·ꝙ ipſe
theſaurū ſuū in archa ſecuriſſima ſcz in archa ꝯſciēcie Ber·
Fideliſſimus cuſtos nō tutū arbitrat᷑ labijs hōīū ꝯmitte
re gl̃az ſuaz arche ſiue claue ſiue ſera·nulleꝫ omnino clau
ſure nocere volenti Non tutum plane· ſed ſtultuz ibi the
ſaurū recordare·vbi non valeas reſumere cū voluēris·ſi
ponis in os meū·nō in tua ſed in mea ē poteſtate·cuz vtiqꝫ
pro meo libitu l'te laudare poſſim vel derogare tibi Sanū
vas ⁊ inconcuſſū ꝯſciēcia et ſeruandis ſecretis ydoneū nul
lis patēs inſidijs·nulli violentie cedens·nulli quippe ocu
lo vel manu acceſſiblis excepto dūtaxat ſpūi qui ſcrutat᷑
eciam ꝓfunda dei quicquid ibi repoſuero ſecurus ſū quia
non perdaz ſeruauit viuo defūcto reſtituet Naz quocūqꝫ
vado ipſa mecuz iter facit ſecū ferēs depoſitū qd̄ ſ̄uandū
acceperat viuo adeſt mortuū ſequitur·vbiqꝫ gl̃a vel ꝯfu=
ſio inſepabil' ꝓ qualitate depoſiti Quarta fatuitas eſt ꝙ
precio illo quo potuit emere regnuz eternū emit infernale
patibuluz·Quinta fatuitas eſt·ꝙ ipſe nō curat qualis ſit
ſed qualis dicat᷑·Criſo⁹·ypocrita Vt quid non vis eſſe
laudabil' qui vis vt lauderis·ꝙ̃ formoſuz eſt apparere for
moſi⁹ eſt eſſe Sexta fatuitas eſt·ꝙ ipſe care emit ꝙ nich̄
ſcit valere ſcz ꝙ homines ferant bonum teſtimonium de ip
ſo·cū teſtimoniū illud a deo qui eſt eius iudex nō debeat re
cipi Ber·vt quid alieno vel meipſius teſtimonio ꝯtēt⁹ ſū
cuius nec vitupio reprobꝫ nec laude dign⁹ inueniar ſi an

tribunal vr̄m iudicandus aſtarē· merito de laude veſtra glo
riarer Nunc aūt cū ſolus criſti iuditō ſim ꝑſentandus q̄n
te infame eſt mei vel alterius iudicio gl̄ari· ſic̄ dicit Joh·
Tres ſunt qui teſtimoniuȝ dant in celo· pater ·verbum et
ſpūſſanctus· ꝛ hoꝝ teſtimonio ſcribitur in omnib9 Septi
ma fatuitas eſt ꝙ volunt ſe regere ſecundūȝ verba eorum
quos ſciunt fatuos eſſe· ſcȝ hyſtrionuȝ ꝛ aliaruȝ viliū per
ſonarum Octaua fatuitas eſt ꝙ amator vane gl̄e rem illā
amat quā melius poſſȝ habere ſi nō amaret· quia ſecundū
verbuȝ phi h̄ ſolum habet vana glia· ꝙ ſe appetētes fugit
et ſe fugientes appetit Quinto poteſt valere ad deteſt· huius
vicij· ſi oſtendatur quā contumelioſuȝ ſit illud pctm̄ deo
et q̄ nociuum homini Amator enȝ vane glie otempto deo
creaturam deificat et ſe facit principiū ꝯ um de operib9 fa
ctis gl̄atur quaſi a ſe ea habuerit et proximū ſuuȝ finē cō
ſtituit · dum omnia opera ſua facit vt videatur ab hōib9
et ſic ydolatrat cum creaturaȝ alpha ꝛ o. conſtuat Jo·v·
Quomō poteſtis in deum credere qui gl̄am ab inuiceȝ que
ritis· ꝛ gl̄aȝ que a deo ſolo eſt nō vultis Amator vane glo
rie de ribaldo vno iudicem ſuum facit et gl̄aȝ que ab eo eſt
gl̄e dei preponit ꝙ non eſt ſine magna ↄtūelia dei Amator
eciaȝ vane gl̄e ipſū pulvereȝ vane gl̄e deo preponit· Noceȝ
autē h̄ pctm̄ homini· quia aufert ei bona tpalia ꝛ ſpūalia·
De tpalib9 aūt pȝ cuȝ quotidie mlti expēdant ſua ꝑpt̄ va
nam gl̄aȝ· Nūq ꝙ eciā corpora ſua ꝑpter hoc exponūt morti
in bellis Spūalia eciaȝ bona aufert· licet em̄ amator vane
gl̄e habeat ſilitudinē bonorū tamē non habȝ vera bona Sa
piēs· apud ſapiētes ſūt honeſta· apud vō vulgus ſfcharī
tā rerū honeſtaꝝ Quidā ſenex in vitis ꝑrm̄· ſic̄ fieri n̄ pōt
vt herba ſiml' naſcat' et ſemē· ita impoſſibl'e eſt vt laudē et
gl̄aȝ ſcl'ariū hn̄tes ſiml' et fructū habeam9 celeſtē/bonū eē
in mala conūtit ꝛ in ſuitute mag̃· hōeȝ ponit· eſt em̄ ſeru9
amator· Vane gl̄e om̄ illoꝝ quoꝝ iudicia timȝ ſcd̄m illud
apli Qui me iudicat dn̄s eſt· in poteſtate eē eſt hyſtrionū

Fingit em̄ eum talem qualem volunt · q̄ndoqȝ enim annich
ilant eum · qn̄qȝ magnificant Seruus eciaȝ eſt eorūdeȝ vt
det eis cenſum veteres veſtes ſuper ſe et redimat ſe ab eis
Mēbra eciaȝ dei · id eſt pauperes ſpoliat · vt tl'es qui ſūt
membra dyaboli induat Ponit eciam hoc pc̄tm̄ hōieȝ in
magna inſtabilitate Ber · Qui cōſciēcias ſuas in alienis lin
guis poſuerunt · modo parui · modo magni · modo nulli vi=
dentur · prout linguis hominū eos laudare vl' vituperare
placuerit Ipſi iuxta verbum ps̄ · Aſcendūt vſqȝ ad celū
et deſcendunt vſqȝ ad abyſſos Ipſi decidūt frequēter a co
gitatōnibȝ ſuis et frequenter faciūt ad tl'em ſaltū ad qua
lem voluerunt iudei cogere criſtuȝ Lu · iiij · Ipſi ſūt quaſi
galli in turribȝ eccleſiaꝝ poſiti qui ad omneȝ vētuȝ mouē
tur Ecc̄ · v · Non te ventiles in om̄em ventuȝ Ipſi ſunt arū
do vēto agitata Ipſi ſūt palee Iuxta illud iob · xxj · Erūt
ſicut palee ante facieȝ vēti Et aug⁹ · Adhibe oris iudiciū
et ſcies q̄d palea · quid granuȝ Iſtud viciū magnas vires
habet Aug⁹ · Quas vires nocendi habet vana gl'a non ſen
tit niſi qui bellū ei indixerit · Nō et ſi cuiq̄ꝫ facile eſt laudē
non appetere cum negatur · difficile eſt tñ ea non delectari
dum offertur · Greḡ · Aliquantulū facile eſt · humanaȝ lau
dem non appetere · difficilimuȝ oblatam reſpuere vana glo
ria illos vincit qui cetera vicia vincunt Jero⁹ · Difficili⁹
arrogancia caremus · q̄ꝫ auro et gemmis Interdū eniȝ hijs
abiectis gl'oſis tumemus ſordibus Auguſtinus · Sunt
qui de contemptu inanis gl'e vanius gl'antur · amatoꝛ enim
vane gl'e maledictus eſt · qui partem ſuam facit deterioꝛē
q̄ꝫ facit dum vanaȝ gl'aȝ pre ceteris rebus eligit · vana gl'a
eſt deterioꝛ ceteris paſſionibȝ · ⁊ q꞉ breuioꝛ Job · xx · Gau
dium ypocrite ad inſtar pūcti · et quia ml'tos dominos ha
bet hō de poſſeſſione illa · vn̄ ab vno aufert' cuȝ alijs ꝯcedi
tur · et ideo nūq̄ꝫ pacifice poſſidet' Nū eniȝ q̄s ab vno lau=
dat' ip̄e vitupat' a ml'tis · Pꝰ nichil ꝓdeſt iſta poſſeſſio ⁊
vl'tē mod' ꝯſtat nec ſolū ꝑdit' ymo eē ꝑdit poſſeſſoꝛē ſuum

543

Ozee · iiij · Glām eorum in ignominiaʒ ouertam Et in apoc̄ Quantū glorificauit ſe ⁊ in delicijs fuit tantuʒ date ei tor mentum et luctuʒ hoc uiciuʒ poſt alia remanet Vnde in li bro ꝓſperi · cuʒ omnia vicia ſupauerit homo manet pericu luʒ · ne mens bene ſibi conſcia pocius in ſe q̄ʒ in dn̄o glřetur Vicium illud inuadit res ſacras cū alia vicia eas fugiant Committit᷒ eciam hoc peccatuʒ in eccleſia in ſeruicio diui= no et meliores de eccleſia nititur maculare ſcʒ religioſos · ſuccūbere enim facit viros religioſos ſpūales in bello ſpiri tuali · ſicut humilitas facit triumphare · Sicut enim domi nus virtuteʒ tribuit ei qui de victoria dat ei glāʒ · ſic vicis non ſubminiſtrat ei qui furat᷒ ei glām · Vltimo poſſūt va lere ad dcē · hui⁹ peccati figure quibʒ hoc peccatuʒ in ſac̄ ſcriptura Notanduʒ ergo q̄ vana glā qn̄qʒ puluis voca tur vt oñdatur q̄ ſicuti puluis minima pars terre eſt · ſic̄ vana glā minimuʒ eſt inter temporalia bona · et ſicut pul= uis oculum corporis incidens ḡuat vel cecat ſic vana glia oculum intencōnis · Vocatur eciam vana glā ventus vt in ſinuetur fatuos eſſe qui eam eſuriūt Ventus enī homīnē inflando ei nocet pocius q̄ʒ proſit · Oſee · xij · Effraym pa= ſcit ventuʒ Jere · xxij · Oīs paſtores eius paſcet ventus Ventus iſte videtur eſſe leuis · tn̄ trāffert montes a reg no dei · ad regnum dyaboli viros ſcʒ ſpūales · qui dicūtur montes · Vn̄ leuaui oclōs meos in montes · ventus iſte ma gnas naues ſubmergit in mare hui⁹ mūdi · vent⁹ iſte val de timēdus ē · ducit enī in infernzu q̄ſi inpceptibl͛r · vident᷒ eniʒ ire ad paradiſum Vana glā eciaʒ vocat᷒ oleum · Ma th · xxv Vbi dr̄ Quinqʒ fatue acceptis lampabʒ non ſūp ſerunt oleum ſecum in ſuauitate enim ſilis eſt oleo · in verita te autem gladius eſt inſenſibliter hominem occidens · Vo catur eciam flos in hoc q̄ cito areſcit yſaye · xxviij · Eric flos decidens glorie exultacōnis · Vocatur eciam vipera · Actuuʒ · xxviij · Vbi legitur · q̄ vipera manu pauli adhe= ſit vt oſtendat᷒ q̄ ſic̄ vipera ſi manu adheſerit cito excutie᷒

Sic vana glā ſi ſe immiſceat bonō operi cito excucienda eſt
Figuratur eciam vana glā per vxorem q̄m dn̄s joſeph ſibi
retinuerat Vt legitᷣ Gen̄ · xxxix · Vt oſtendatᷣ q̄ dominꝰ
de operibꝫ noſtris vult glām habere ſʒ vtilitatē eoꝝ nobis
relinquit Qui aūt partem dei ſibi vſurpat ſcʒ glām merito
partem ſuam amittit ſcʒ vtilitatem vel mercedem eternam ·
Figuratur eciam vana glā Math · xiiij · Per ſaltatricem
que iohis caput fecit amputari · h em̄ non caput corporis
ſed caput nobiliſſimū quod eſt criſtus amputat Jdō ſpe
cialr̄ timendum eſt viciū iſtud · qꝛ inſidiatᷣ oclō ſpūali · ſcʒ
intentōi qꝛ oculꝰ ſi neq̄ꝫ fuerit totū corpꝰ cecū erit jd eſt
tota cōgeries opeꝝ · Mathei vj · ¶ De diuiſionibꝫ glē

Sequitur de diuiſione glē Notanḋ ergo q̄ glo-
ria primo diuiditur in vanam et veram gloriaʒ Ve
ra vero diuiditᷣ in veram ſimplr̄ et veriorem ⁊ ve-
riſſimam Vera gloria eſt ſimplr̄ bonum teſtimonium ↄſciē
cie · qn̄ ſcʒ aliq̄s nullius peccati ↄſcius ſibi eſt Apoꝰ ad cō
jº · Gloria noſtra h eſt teſtimoniū ↄſciencie noſtre · Verior
vero gloria eſt qn̄ dulcedo ſpūſſancti manifeſte ſentitur qn̄
ſcʒ ſpūſſanctus dat teſtimoniū ſpūi ſancto q̄ filij dei ſumꝰ
Veriſſima eſt gloria eterna Vana vero gloria diuiditur in
gloriam dyabolicaʒ et hūanam · Dyabolica eſt qn̄ aliquis
gliatur de malicia Vn̄ dd Quid gliaris in malicia ꝛc̄ Poe-
ta glia peccati nulla petēda ſui eſt Humana vero diuiditᷣ
in carnalem et ſpūalem Carnalis eſt glia mundanorum que
eſt in decore veſtiū et hiꝰmōi Spūalis vō ē vt glia ypocri
tarum Notanduʒ vero q̄ carnalis glia cōparatur lumini
quod de nocte videtur in die vero non · ſicut quidam ver-
mes qui dicūtur noctiluce et ſquame piſciū ⁊ ligna putri
da · ſic apparent diuites huius ſeculi nunc lucidi ⁊ clari ·
dum nox eſt ignominie et culpe In futuro vero tenebroſi
eruntᷣ qn̄ erit dies domini magnus ſcʒ in die iudicij Com
patur eciaʒ glia illa yrūdini q̄ picturata eſt ⁊ velocitᷣ volat
Velociter em̄ trāſit mūdi huiꝰ glia et depicta eſſe videtur

Vnde tho. ij. dr q de nido yrūdinū vn calia ſtercora ceci-
derunt que thobiam excecauerūt. q verbū expoſitū eſt de
auaricia. et in ca° in quo auaricia diuerſis infirmitatibus
compatur Gloria eciaz carnal' eſt velut puluis calens ocu
los hominum excecans Eſt eciam flos qui a puris huius
mundi vel pocius a puerilib9 colligit' De hoc flore legit'
in Je. xlviij Date flores moab qz florens egrediet' ꝛc Et
Pſa. xl. Omnis caro fenuz ꝛ omnis gl'a eius q̃ſi flos agri.
Gl'a iſta vere inſpicienti ignomia eſt. Vn j° mach ij. Gl'a
hominis ſtercus ꝛ vermes hodie extollit' ꝛ cras non inue
nietur Gl'a peccatoris eſt caro eius que eſt ſtercus id eſt
ſaccus ſtercoꝝ. et vermis id eſt eſca vermiū. Licet vana
gl'a ab omnib9 hōib9 ſit timenda. precipue tn a clauſtra
libus otēpnēda eſt Jero9 Prima virtus monachi eſt iu-
dicia hōmuz otēpnere. Non ſoluz nō deberet letari vel glo
riari clauſtral' cum laudat' ymmo deberet turbari Vn bea
ta virgo cum dixiſſz eam angel9 gcia plena. ꝛ benedictam
in mulierib9 turbata in eius eſt ſermone ¶ De reme
dijs otra vanam gl'am.

Sequitur de remedijs otra h9 peccatuz et octo ſūt
remedia otra ipſuz Primū eſt abſconſio. Vn pſa
xxxi. Erit ſicut vir qui abſcondit' a vento et celat
ſe a tempeſtate Et in vitis prm. Sicut theſaurus manife-
ſtus cito minuit'. ita vtus quelibet deperit publicata Naz
ſicut cera a facie ignis ſoluitur. ita ꝛ anima per laudez diſ
ſoluta ab intentōe ſua perit hoc remediū figuratū eſt exo
iiij in manu moyſi que leproſa erat et cum miſſa eſſet in ſi
num eius facta eſt ſana Greg9. Ille debet publicare bo-
num qd agit. qui perfecta humilitate fundat' ꝛ nll'a elaci
one otingitur Secundum remediū eſt demiſſio ſcz vt ho
mo deſcendat ad ppam infirmitatē ſicut faciūt qn nimi9
vētus flat. ꝛ tranſeunt per pontem qui deſcendūt ne vēt9
eis noceat ſic qui laudat' recurrere debet ad infirmitatem
ſuam et indebit ſe falſo laudari. et ſic pocius erubeſcit q

glētur Boecius Qui ſlō predicant̄ neceſſe ē vt ſuis lau
dibꝫ erubeſcant In vitis patrū quidā frater requiſiuit ab
batem pemenez ſi melius eſſet remotꝰ q̄ꝫ cum alijs manere
Reſpondit abbas Homo ſi ſe ipſum reprehēdet vbiqꝫ po
teſt reſiſtere· ſi aūt ſe magnificat nuſq̄ꝫ ſtat Terciū reme
dium eſt ꝯſideratō ignis infernalis vel purgatorij Hoc re
mediū inſinuat̄ nobis Act· xxviij· Vbi paulꝰ vipam ma=
nu adherentem excuſſit in ignem q̄ ſpūalr̄ fit qn̄ ꝯſidera=
tōne pene qua vana gloria punietur· homo eam a ſe abicit
Quartum eſt ꝯſideratō glē eterne· quia ſecunduꝫ grego·
Vileſcunt tpalia dum ꝯſiderant̄ eterna· et ſpūalr̄ vileſcit
vana glā· ſi ꝯſideret̄ glā vera· Quintuꝫ eſt ꝯſideratō vili=
tatis vane glē q̄ patet ex hoc q̄ venal̄ eſt· q̄ notat̄ Mat
xxv· vbi dr̄ Ite poꝰ· ad vē· rē Teſtimoniuꝫ venale repel=
lend̄ eſt Apparet eciā vilitas vane glorie ex vilitate per=
ſonaꝝ aput quas hētur A vilibꝫ eniꝫ perſonis quō pōt q̄s
hēre glām niſi vilem Preterea odiūt bonū· et diligūt ma=
lum et ꝓpterea hoc teſtimonium eoꝝ repellenduꝫ eſt ⁊ de
bono ⁊ de malo De altero ratōne amoris de reliquo ratōne
odij Amor aūt vel odiū veritatis neſcit iudiciū ſꝫm bern̄·
Sextuꝫ eſt ꝯſidratō magne infidelitatis que eſt in hoc pec
cato Valde em̄ infidelis eſt qui deo aufert parteꝫ ſuam q̄m
in bonis ſuis· bene debet homini ſufficere pars illa q̄m deꝰ
ei ꝯceſſit cum dn̄i ſint omnia Exemplū fidelitatis habemꝰ
ij· Reg· xij· De ioab pn̄cipe milicie qui ſic ſcripſit ad dd·
Dimicaui aduerſus rabach ⁊ capiēda eſt vrbs Nunc con
grega reliq̄ꝫ partē ꝓpli ⁊ obſide ciuitatē et cape eam ne cū
a me vaſtata fuerit vrbs nomini meo aſcribatur victoria·
Bern̄· Reuera fidelis famulus es ſi de mlt̄a gloria dn̄i tui
et ſi non exeunte ex te tn̄ trāſeunte per te nil manibus tuis
adherere ꝯtingat Si quis ſuper pauca fidelis inueniretur
ipſe ſuper mlt̄a bona dn̄i ſui ꝯſtitueretur· Gloria vel laus
quedaꝫ ꝓbatō hōiuꝫ eſt vtruꝫ deō ſint fideles vel infideles
Vnde prouer· xxvij Quō probatur in ꝯflatorio auꝝ ⁊ in

547

fornace argentum · ſic ꝓbatur homo ore laudancium Sep
timū remediū eſt q̄ qn̄ offert᷑ hōi glā ipſe offerat eū regi
glē cuiꝰ eſt dicens Non nobis dn̄e non nobis ſed nomini
tuo da glām Et illud gloria in excelſis deo · Si quis ita
aſſueuerit · Vana gloria non tm̄ vim ꝯtra eam habebit pri
us Octauū remediū eſt · q̄ homo opus illud cui vana glo
ria adheret dimittat cogitans illud opus eſſe amiſſum et
pocius de illo eſſet flendum q̄ gloriand̄ Nō remediū figu
ratum eſt Gen · xxxix · in hoc q̄ ioſeph reliquit palliū cui
dn̄a ſua adheſerat · ¶ De ypocriſi · ¶ Caᵐ · xl

Dicto de peccatō vane glē · dicend̄ eſt de ypocriſi ·
quia hoc peccatuz ex illo procedit ꝓpter hoc q̄ ali
quis amat vanam glām ipſe ſil'at ſanctitatē age
mus aūt hoc modo de peccato iſto · Primo ponemus ea ·
que faciūt ad det᷑ · huiꝰ pc̄i Secūdo aſſignabimus diuer
ſas ſpēs ypocriſ Notand̄ ḡ q̄ octo ſūt que poſſunt va=
lere ad det᷑ · huiꝰ peccati · Primo verba ſacre ſcripture q̄
illud diſſuadēt vt eſt illud ecci · jᵒ · Ne fueris ypocrita in
conſpectu hōinum et illud deutᵒ · xxij Non indueris veſte
que ex lana lineqꝫ ꝯtexta eſt · per linum q̄ ſubtilius eſt co=
gitatōes intus ſuperbie clauſe · per lanam que alba eſt opa
exterius lucencia Vnde in ypocrita ſub lane groſſicie linū
latet quia ſub puritatis ymagine deprehēdi · calliditas nō
valet Hec diſſuadetur Math · vij Vbi ſic leᵍ Cum facis
elemoſinā noli tuba canere ante te ſicut ypocrite faciūt Et
poſt cum oratis non eritis ſicˉ ypo · triſtes · Scdō pōt vale
re ad det᷑ · huius peccati ſi ypocrita diuerſis generibꝫ re
rum comparetur Notandū q̄ ypocrita eſt ſymia dyaboli
volens imitari filios dei qd̄ filij dei faciūt ad ſui decorē ipe
facit ad ſui iugulatōꝫ ſicut de quadaꝫ ſymia que cū vidiſſꝫ
quō quidaꝫ raſor raſiſſet poſtea voluit ymitari eum et iu=
gulauit ſe · Ipſe eciaꝫ ſimilis eſt ſterquilinio niue coopertū
q̄ eſt exterius candidum interius fetidū · Ipſe eciam eſt
vt ſepulchꝝ exterius dealbatum · intus vero plenū oſſibꝫ

mortuoꝝ vt legitur. math. xxviij Itez ſimilis eſt vaſi exterius mundo. interius ſordido Item eſt vt tignus extra candum. intus habēs carnes nigras Itē ſilis eſt ut ſtrutō que ſiles pennas habet accipitri Vt dicit' job xxxix. qui dereliq̄t in terra oua ſua Ypocrita dereliq̄t in terra oua ſua. dum ex operibꝫ ſuis ſolam mercedem terrenam querit Vn̄ Liuit. Peccatum ypocriſ prohibet' . prohibet' comedi cignꝰ ꝛ ſtrutō id ē aſſilari eis Itē ypocrita eſt lupꝰ. pelle ouina indutus . Vn̄ math. v. Attēdite a falſis ꝓphis qui veniūt ad vos in veſti. o. intrinſicus aūt ſunt lu. ra. Eſt eciā angelus tenebraruz trāſfigurās ſe in angelū lucis. ꝛ demoniuz meridianum. ꝛ latro qui a ſiniſtris cuz domino pependit ꝛ martir dyaboli Et ſicut viri ſancti dicūt domino. qm̄ ꝓpt' te tota die mortificam'. ſicut poſſunt dicē ei ypocrite quoniaz ↄtra te mortificam' tota die Ypocrita eſt ſymon cireneus crucem ferēs alienaz . Vn̄ bern̄. Fructuz faciūt. ſꝫ non ſuum Ypocrite aūt aliqui cuz ſymone cironeo crucem ferunt non ſuam ſed alienam. qꝛ amore gl'e qđ non amant facere ↄpelluīt' Ypocrita eciam eſt harundo vēto agitata Iuxta illud math. xj. Quid ex iſtis videre indeſertuz ha. vēagi. ypocrita ad moduz harundinis. non habēs radicem in tentōnis fixam in ſolido. id eſt in eternis . Lanuginez habet pro fructu. Sap. v. Spes impij q̄ſi lanugo. lanugo h' vana glā eſt quā ypocrita totis viribꝫ amplectit'. Sapiens Virtutis fructuz ſapiens in cōſciencia. ſtultus aūt in glā ponit. intus vacuus eſt . extra lucet. omni vento agitatōnis agitat' manuz innitentis ſibi pforat. qꝛ homines in eo confidētes decipit Ypocrita eſt vulpes animal ſcꝫ fetidum et doloſuz. cuꝰ pell' p̄ualet carni Vn̄ eze. xiij. Quaſi vulpes indeſerto ꝓphete tui iſrl' Ypocrita eciam ſimil' eſt ſichen qui circūcidit ſe . vt dinam in vxorem haberet . non tn̄ circumciſio illa ſeruauit eū a gladio ſymeonis et leui. Sic quidam ab aliquibus malis abſtinent vt eccleſias habeāt non tn̄ ꝓpter hoc gladius verbi diuini debet eis parcere.

vbi homo videt ꝙ prodeſſe poſſit · cuȝ conſtet omnia ma-
la eſſe · que fiūt ambitōſa intentōne Ypocrita ſe mortuuȝ
ſimlat mundo · cum in vitate viuꝰ ſit donec habeat vnaȝ ma
gnam ꝑelatōnem in qua delicijs vacet · ⁊ tunc vere patet
ꝙ viuꝰ eſt Sicut fabuloſe dicitur de vulpe que mortuā ſe
ſimulauit · donec poſita fuit ſuper quadrigam in qua erāt
allecia · et tūc ꝯmedens allecia ſe viuam oſtendit Ipſi eciā
ſunt mercatores pellium anguillarum dum exteriorem con
uerſatōneȝ hominibȝ vendunt Tertō poteſt ualere ad dec̄
huius peccati pena quaȝ ſcriptura eis minatur et eſt vna
pena ꝙ non videbunt dominum niſi ꝯuertantur · Job · xiij
Non veniet in conſpectu tuo omnis ypocrita · necmirū cū
deus non ſit ante faciem ypocrite Omnia eniȝ opera ſua fa
cit vt videātur ab hominibȝ hoc eſt vnum qđ mltuȝ placet
deo ꝙ homo cor ſuum ſepe habeat ad deum · vn̄ ſuper illud
Firmabo ſuper te oculos meos · dicit gloſa in perſona dei ·
Non auferam ocl'os meos a te · quia tu ſeper leuas oculos
tuos ad me Alia pena eſt vilificatō magna · que ſequitur
hoc peccatuȝ in futuro et ſepe in p̄ſenti Job · xx · Si aſcen
derit vſqȝ ad celos ſuperbia eius ⁊ acumē eius nubes teti
gerit q̄ſi ſterquilinium in fine perdetur Quarto poteſt va
lere ad dec̄ · huius peccati hoc ꝙ ypocrite vix conuertunt̄
Cuius rei triplex ratō poteſt oñdi · Prima eſt ꝙ ypocrita
veniam vix petit a deo · vt ſuper illud job · xxxvj Non clama
bunt · qꝛ cum vincti fuerint · dicit g̈g̈ · Vincti non clama-
bunt · qꝛ humane laudis auiditate ſuperati ſanctos ſe eſſe
miſeri eciam cum in peccatis moriunt̄ putant Secūda eſt
qꝛ ſpūſſanctus fugit eos ſine quo cōuerti n̄ poſſunt Sap
jᵒ · Sſpūſſanctꝰ diſcipline effugiet vinctum id eſt ypocri
tam qui fingit ſe dei amicum cum ſit inimicꝰ Tercia eſt · ꝙ
dyabolꝰ neſcit̄ eſſe in eis et ideo non inquietat̄ ibi et ideo
dormit ibi diu Job xl · Sub vmbra dormit in ſecreto t ha-
lami Quarta eē ratō poteſt aſſignari ꝙ ypocrite defendūt
ſe cuȝ arguūtur · vn̄ Judic̄ j · dicitur · Fuit dn̄s cuȝ iuda

et montana poſſedit nec potuit delere habitatores val=
lis qꝛ falcatis curribus habundabant · hoc eſt in curribus
eoꝝ falces que erāt ſibi obuiātia · et aduerſantia ſecabāt
Habitatores vallis ſunt ypocrite · qui reprehenſores ſu=
os diuicijs ſcindunt ꝓpter q̄ ſcirpo ꝯparat̄ · Job · viij · Nū
quit vireſcere poteſt ſcirpus abſqꝫ aqua aut creſcere carꝫ
glo · ſcirpus eſt iūcus vacuus · carectū ꝫ manum ledit · ſic
ypocrita gracia vacuus eſt · et correctōꝫ non recipit · ꝫ ad
īflamandam vitam prorumpit tanq̄ exprobratō alterius
criminis · abſciſio ſit ꝓprij · Quinto poteſt valere ad deſ=
huꝰ peccati ſi oſtendatur q̄ nociuuꝫ ſit homini · Ad q̄ ſi
gnandum fermento comparatur Luc · xij · vbi legitur · at
tendite a fermento phiſeoꝝ q̄ eſt ypocriſis · Modicuꝫ fer
menti iuxta verbum apli totam maſſam corrumpit · Pec
catum iſtud hominis opera falſificat · vnde opera ypocrite
ſunt velut falſa moneta extra deaurata · Sunt eciaꝫ velut
poma arborum que inueniuntur in arboribꝰ que ſunt circa
mare mortuuꝫque vſqꝫ ad maturitateꝫ ſunt virida · Ma=
tura ſi incidas fauillas intus inuenias Videntur eniꝫ ope=
ra illoruꝫ meritoria eſſe · ꝫ in futuro erunt materia ignis in
fernalis Hoc peccatum impreceptibilr̄ hominem occidit ·
Vnde ypocrite vident̄ viuere vita anime cum mortui ſint
Vn̄ apoc̄ · Scio opera tua q̄m nomē habes q̄ viuas et mor
tuus es Sexto poteſt valere ad deſ · huꝰ peccati · ſi oſtē
datur magna fatuitas ypocritaruꝫ qui carne et ſanguine
ſuo oculos hominuꝫ paſcunt · Exterminant eniꝫ facies ſuas
vt appariant hominibus ſe · vt legitur Math vj · Ipſi eniꝫ
quotidianis cruciatibus mercātur cruciatum eternuꝫ ipſi
eciaꝫ alijs operantur Opera eniꝫ illorum alijs per bonuꝫ ex
emplum proſunt · ſibi vero nocent · ſiles candele que alios
illuminat et ſe conſumit · Septimo poteſt valere ad deſ ·
huius peccati hoc q̄ tociens dn̄us in ewangelio ypocritas
reph̄ēdit Math · vij · Eice primuꝫ trabē d̄ o · t · vl · ypocrite
bene de vobis ꝓphetiſauit yſayas ⁊ in mltis alijs locis ·

551

Octauo vero poſſunt valere ad deū· Huius peccati· ſeptē
maledictōneſ quas dominus ypocritis facit· Math· xxiij
Quarum prima eſt· Ve vobis ſcribe et phariſey ypocrite
qui clauditis regnum celoꝝ ante homines· vos enim non
intratis nec introeuntes ſinitis intrare· Secūda· ve vobis
ſcribe et phariſey ypocrite qui comeditis domos viduaruꝫ
oratōne longa orantes ꝓpter hoc amplius accipietis iudi
cium Tercia· ve vobis ſcribe et phariſei ypocrite qui cir=
cuitis mare et aridam vt faciatis vnum proſelitum· et cuꝫ
fuerit factus facitis eum filium gehenne duplo q̄m vos·
Quarta eſt· ve vobis ſcribe et phariſei ypocrite q̄ deciatis
mentā et anetuꝫ et cimīnū et reliquiſtis que grauiora ſūt
legis iudiciū miſericordiam et fidem Quinta eſt· ve vobis
ſcribe et phariſei ypocrite qui mūdatis q̄ deforis ē calicis
et parapſidis· intus autem pleni eſtis rapina et immundi
cia Sexta· ve vobis ſcribe et phariſei ypocrite· qui ſimiles
eſtis ſepulcris dealbatis que a foris apparēt hominibꝫ ſpe
cioſa· intus vero plena ſunt oſſibꝰ mortuoꝝ· Septima·
Ve vobis ſcribe ⁊ phariſei ypocrite qui edificatis ſepulch
ra prophetarum et ornatis monumenta iuſtoꝝ Octaua·
Ve vobis duces ceci qui dicitis quicūqꝫ iurauerit in tem
plo nichil eſt· qui autem iurauerit in aurum templi debitor
eſt ⁊c̄ Sed cum ypocrite videantur vtiles eſſe eccleſie dei
bonum exemplum alijs prebendo et hoſtes eccleſie terren
do ſicut formido terret aues in orto et diabolum incarcera
tum teneant ne ad alios poſſit tranſire Quare dn̄s ypocri
tas perſequitur Ps dicit Jero· ſuper pſ· ix Prima tha=
bula poſt naufragiū eſt abſcondere peccatum ſuum ⁊ non
publicare Jtem qui minus malus videtur qui malus eſt in
terius tantum q̄ qui malus eſt interius et exterius· minꝰ
peccare videtur· qui tn̄ peccat in deum occulte peccando·
q̄ ille qui peccat aperte· cum peccet in deum et in proximū
Ad qd̄ dicend̄ eſt· q̄ hoc habet locum cum aliquis pctm̄
ſuum occltaret bona intentōne ne alios corrumperet Sed

952

aliud eſt· vbi peccatum occultat vt eccleſiam decipiat· et qn̄ ſanctitas ſiſ̄latur Simulata enī equitas non eſt equitas· ſed duplex iniq̄tas · Et ſic dicit Jer· ſr yſa· Leuius eſt de duobus mal' aperte peccare q̄ ſanctitatē ſiſ̄lare Cauſa autem quare dominus ita perſequit̄ ypocritas pōt eſſe hec quia ipſi proditores ſunt ſiſ̄lantes ſe eſſe ex parte dei et ſunt ex parte dyaboli· videt̄ eciā amici et ſūt inimici et ideo mltū eccleſie dei nocere poſſūt Vn̄ heretici qui per ypocriſim homines decipiūtur· et antixp̄s qui caput erit malorum · homines per ypocriſim decipiet Cap̄· Mille ſūt occultōres inſidie q̄ que latēt in ſiſ̄litudine officij· j· ad thy· iiij· Spiritusſanctus manifeſte dicit· q̄ in nouiſſimis diebus diſcedēt quidā a fide attēdentes ſpiritibꝫ erroribus et doctrinis demoniorū in ypocriſi loquentiū omne mēdatiū

De ſpeciebus ypocriſis ·

Sequitur de ſpeciebꝫ ypocriſis · Et poſſūt diſtingui tres ſpecies ipſius Prima eſt· qn̄ aliquis coram hominibus ſiſ̄lat ſe obedire deo et in occulto non timet offendere deum Secunda eſt· qn̄ in occulto et in aperto opera bona facit vt ſanctus ab hominibus videat̄ Tercia eſt· qn̄ aliquis minorem ypocriſim relinquit· vt in maiori et ſublimiori ypocriſi permaneat vt cū aliquis requiſitus an ieiunet dicit deus ſcit vt dicatur ypocrita non eſt· In prima ſpecie bonitas in operibus exterioribus tm̄ apparet· In ſecūda vero· et in occultis· et in apertis· ſed non in intentōne In tercia vero ſpecie pretendit̄ bonitas intentōis In prima mltū occultat̄ diabolus In ſecūda magis In tercia vero maxime

De remedijs contra ſuperbiam· quarta pars ·

Poſtq̄ poſuimus ea que poſſūt valere ad deteſtatōnem ſuperbie in communi· et poſuimus diuiſiones pertinentes ad hoc peccatum· et membra proſecuti ſumus Vltimo tangemus aliquid de remedijs contra ſupbiā· Et cauſa breuitatis ponemus octo Quorū primū eſt

cõſideratõ melioris · Greḡ · ſicut incentiuuz elatõis eſt re
ſpectus deterioris · ita cautela humilitatis eſt conſideratõ
melioris Secũdũ eſt · cohabitatõ hũiliũ · ſicut em̃ ille qui
communicat ſuperbo induet ſuperbiam Vt dicitur eccĩ · xiij
Sic qui communicauerit hũili induet humilitatem Epi=
ſcopus piſieñ oddo deſpectõres pauperes ſemper ante ſe
ponebat in menſa et alios ex latere Requiſitus eſt autem
quomodo poſſet hoc tollerare Reſpondit quidam nobilis
miles eum docuerat hoc ſcz Job . v · qui dicit Viſitans ſpẽz
tuam non peccabis Terciũ remedium eſt ꝯſideratõ vilita
tis corporis que vilitas precipue apparet in conceptõne
tunc enim eſt ſperma vile et in fine tunc eſt cibus vermi
um in medio autem vite eſt vas ſtercoꝝ · Et mich · Humi
liatõ tua in medio tui eſt · Jer · Quomodo ſuperbiat qui ſe
per ſecum ſentinam portat Quartum remedium eſt exem
plum criſti Ber · medicina tumoris hominis eſt humilitas
criſti · Erubeſcat homo eſſe ſuperbꝰ quia humilis factꝰ ẽ
ipſe deus Jntollerabilis eſt ſuperbia ꝙ miles ſedeat ſuper
ſcampnum cum rex iuxta eum ſedeat ad terram Quintum
remediũ eſt conſideratõ vilis ſeruitutis in qua homo eſt ſi
ipſe eſt ſuperbus · quia ipſe ſeruus eſt dyaboli · Jpſe enim
eſt rex ſuper omnes filios ſuperbie · vt legitur in Job xlj
Sextuz remedium eſt conſideratõ illius diſtricti iudicij
qd̄ ſpecialr̄ erit ad humiliand̄ ſuperbos · vbi iudiciũ duri
ſſimum hijs qui preſunt fiet ibi dñs retribuet habundan
ter facientibꝫ ſuperbiaz yſa · ij · Dies domini ſuper omnẽ ſu=
perbum Et in yſa · xxviij · Pedibus conculcabitur corona
ſuperbie Septimum remediũ eſt miſeria huius mundi ·
Vnde job vj · Sagitte domini in me ſunt quarum indigna
tio ebibit ſpiritum meum · ſpiritum inq̃ ſuperbie Octauũ
remedium eſt conſideratõ infirmitatis que in nobis eſt taz
ex parte corporis q̃ ex parte anime Ex parte anime adeo in
firmi ſumus vt nec leui cogitatõni poſſimus reſiſtere nec
verbũ modicũ ſuſtinere quin ab illo deiciamur · ad modicũ

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

eciam flatum ſuggeſtionis dyabolice ignē infernali toti ſuc
cendimur et cūcta bona que feceramꝰ amittimus Ex par
te vero corporis adeo infirmi ſumus vt nec pulicibꝰ reſiſte
re poſſimꝰ Augꝰ homo dicit tibi conuiciū et tumes ⁊ ira
tus es pulicibus reſiſte vt dormias. Ad diſtemperantiam
eciam febril' caloris vel ad vnuz paruum apoſtema in cine=
rem vel puluerem corpus noſtrum reſoluitur Vnde qui
dam dicit Ecce repentine modiceqꝫ occaſio febris diſſol=
uit toto quodcūqꝫ parauimus euo.

Explicit tractatus de ſupbia. Incipit tractatꝰ de inuidia

POſt peccatum ſuperbie dicendum eſt de in=
uidia. quia ipſa eſt filia ſuperbie de qua hoc
ordine dicemus Primo ponemus ea que po
ſſunt valere ad deteſt. huiꝰ vicij Sc̄do tange
mus aliquid de ſpeciebꝫ eius. Tertō de re=
medijs contra hoc viciū Inuidia ſcd̄um augꝰ. Eſt do
lor felicitatis aliene. ¶ De hijs que faciūt ad deteſta=
tōnem inuidie. prima pars.

AD deteſtatōnez vō huius vicij. primo facit hoc ꝙ
viciū iſtud eſt peccatum in ſpm̄ſanctum Pecca=
tum in ſpiritūſanctum ſecunduz vnam acceptōez
dicitur peccatū qd̓ eſt ꝯtra bonitatem dei que ſpiritui ſan=
cto appropriatur et ſic omne peccatū ꝙ eſt excerta mali=
cia pctm̄ eſt in ſpm̄ſanctuz. Vnde inuidia cuz ſit excerta
malicia peccatuz eſt in ſpiritumſanctuz / ꝙ eciam patet per
diuiſionez peccati in ſpm̄ſanctū ꝗ diuiditur in peccatū ob
ſtinatōnis et impugnatōnis / obſtinatus in ſpiritūſanctuz
peccat quia in bonitatem dei que ad pn̄iam eum expectat.
que eum ꝗuis eius hoſtis ſit paſcit et veſcit eum. a demo=
nibus defendit. qui eum iugularent / et ipſe ingratus bo=
nitate dei eam impugnat ⁊ a bonitate dei colligit maliciam
et ex miſericordia dei theſauriſat ſibi iram Impugnatō vō

diuiditur in pugnatōnem veritatis agnite que eſt in apo=
ſtatis ⁊ in impugnatōnē gracie que eſt in inuidis qui gra
ciam dei que eſt in hōibꝫ perſequntur et oduūt. Sic er
go manifeſtuz eſt ꝙ inuidia eſt pctm̄ in ſpm̄ ſanctuz ⁊ ideo
valde magnum peccatum. Math. xij Qui dixerit ɔtra ſpm̄
ſanctum verbuz non remittetur ei neqꝫ in hoc ſclo neqꝫ in
futuro id eſt vix remittetur Secundo facit ad dcṫ. hui⁹
vicij hoc ꝙ ipſum eſt oppoſitum caritati Unde cuz caritas
ſit virtus excellentiſſima. inuidia erit peſſimuz viciuz Un̄
vocatur fera peſſima Ge. xxx. Fera peſſima deuorauit filiū
m. io. Peyor eſt inuidia ꝙ̄ auariticia. Auarus em̄ ⁊ ſi non
vult ɔmunicare bona ſua. tn̄ vult ꝙ alij ea communicent.
Inuid⁹ aūt nō vult ɔmunicare bona ſua. nec vult ꝙ ali⁹
ea ɔmunicet Inuidus de ipſa bonitate dei dolet ꝙ ipſa nō
eſt auara hominibus ſibi tamen ea vellet eſſe largam et om
nibus alijs auaram Inmēſitatez diuine bonitatis vellet ad
ſe coartari. Peior eciaz eſt inuidia ꝙ̄ ira vel odium ꝙ̄uis
em̄ hō iratus vel odiens alium velut malum proximi ſui cuz
mala voluntas ipſius ortuz habuerit a malicia proximi qui
eum offendit Un̄ proximus culpabilis eſt. Sed malicia
inuidi qua vult maluz proximi. ortum habet ex ꝓpria ma=
licia ſcꝫ a ſuperbia qua vult illum non ſolum parificari ſibi
et vult malum proximi ſui omnino abſqꝫ culpa eius Ter=
cio facit ad dcṫ. huius vicij quia hoc viciuz pure malū eſt
quia qn̄ dyabolus capit homines alijs vicijs ipſe aliqm̄ de
lectatōnem ponit tanqm̄ eſcam. ſed inuidos miſerius capit
quia ſine eſca delcācionis Inuidia eniz dolor eſt et amaritu
do. Unde mirabilr ceci ſunt qui dolorez iſtum ꝑponūt gau
dijs eternis. qui dolore et cruciatu quotidiano dolorem
eternum merentur. et dolori quaſi eſca ſit adherent donec
perueniant ad dolorem eternum Quarto facād deteſtatōꝫ
huius vicij ꝙ viciuz iſtud dyabolicuz eſt et dyabolo ſilāt
Sapie. ij. Inuidia dyaboli mors intrauit in orbem terra=
rum imitantur autem eum qui ſunt expte illius. Ad lrāꝫ

dyabolus / ideo parentes noſtros ſeducere voluit · quia in
uidebat eis regnū celorū quod ipſe perdiderat · Et ꝓpter
eandem cauſam adhuc homines impugnat · Quinto vero
facit ad deteſta · hui⁹ vicij ꝙ vicium iſtud venenatiſſimuz
eſt Vnde ſuper illud ad gal' · v · Non efficiamur inanis glẽ
cupidi inuicem prouo · in inuicem inuiden · Ibi Gloſa ·
Aug⁹ · Sciendum eſt ꝙ cum omne vicium antiqui hoſtis
virus humano cordi infundat in zelo inuidie tota ſua vi=
ſcera ſerpens concutit · ⁊ in hac imprimenda quaſi peſtez vo
mit Inuidi ſūt q̄ſi dracones · Iob · xxx · Frater fui draco
num et ſocius ſtrutōnuz Ipſi ſūt gemmina vipaꝝ · Luce
xiij · Immo ſerpētibꝫ priores videntꝛ eſſe · Serpēs eīm ſer=
pētez non perſequitur Homo vero inuidus alios homines
perſequitur · Inuidus eſt ſicut ciconia que venenatis ani
malib⁹ veſcitur Vnde ouidius deſcribit inuidiam comeden
tem vipeas carnes · Sexto fac̄ ad det̄ · huius vicij · ꝙ vi
cium iſtud magne poteſtatis eſt · eſt eīm ſicut ignis grec⁹
qui in aquis ḡciaꝝ accenditur · ex quo hoc viciū cor alicu
ius occupauit · iam ipſe nulluz ſcelus abhorret non parcit
nocenti nec innocenti · non timet homiciduz · ẏmo nec fra
tricidium vel patricidium · non pepercit dyabolus primis
parentibus noſtris qui innocentes erant · qui mortem eoꝝ
procuraret Inuidia excitatus non pepercit caym abel fra
tri ſuo innocenti qui ex ſola inuidia occideret eum Geneſ
iiij · Non pepercerūt filij iacob ioſeph frī ſuo innocēti q̄n euz
venderent quia inuidebant ei · ymmo volebant eum occide
re Geneſis xxxvij · Nec ſaul dauid parcere voluit qui ei
valde vtil' erat · qꝛ inuidebat ei Noluerūt iudei pcē xp̄o q̄n
occidi facerēt ſola inuidia concitati · math · xxvij ſciebāt eīm
ꝙ ꝑ inuidiā t̄didiſſēt eū Septio v̊o fac̄ ad det̄ · h⁹ vicij h̄
ꝙ viciū illud non de facili curatꝛ cypan⁹ ſup illud ad gal' v
Non efficiantꝛ inanis gl̄e cupidi ⁊c̄ Loq̄ns de zelo inuidie
dicit Zelus iſte mod non habet · ꝑmanens iugiter ſine fi
ne cum alia ſcelera finiantur · Quantoqꝫ ille cui inuidetur

ſucceſſu meliori profecerit tanto inuidus in maius incen=
dium liuoris ignibus inardeſcit · Nec mirum ſi curatur vix
hoc peccatum cum ſit peccatum in ſpiritũ ſanctum · et cum
ſit quaſi ignis grecus qui non de facili extinguitur · In=
uidia eſt quaſi rubigo ferro adherens que vix a ferro re=
cedit Baſilius ſicut rubigo ferrum · ſic inuidia animam in
quo naſcitur corrumpit · Prouer · xxvij · Aufer rubiginem
de argento · Octauo facit ad deteſtationem huius vicij hoc quod vicium
iſtud poſtquam eſt in aliquo ita eum occupat vtetiam exterius
ſe oſtendat Unde ciprianus loquens de inuido dicit · Huic
vultus minax · toruus aſpectus · pallor in facie · in labijs tre
mor · ſtridor in dentibus · verba rabida et effrenata conui=
cia · et manus ad violentiam prompta Unde poeta deſcri=
bit inuidiam · palor in ore ſedet · macies in corpore toto ·
Nuſquam recta acies liuent rubigine dentes · Pectora fel=
le virent · lingua eſt ſuffuſa veneno · Riſus abeſt omnis niſi
quem fecere dolores · Nec fruitur ſompno vigilantibus,
excita curis · ingratos tabeſcitque videndo · Succeſſus ho=
minum carpit nec capitur vna · Suppliciumque ſuum eſt ·
nec fruitur ſompno vigilantibus excitaturis · Nono vero
facit ad deteſtationem huius vicij hoc eſt quod vicium iſtud
infeliciſſimum vicium eſt/ quia excecatur vnde illuminari de=
buit · vnde de inuidis legitur Iob v · Per diem incurrent
tenebras et quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie · Ubi
dicit gregorius Mens infligi cum de alieno bono infligi=
tur · de radio lucis obſcuratur · Et ſubditur Dies boni ope
ris in proximo lucem exterius · ſed quaſi ceci nati palpant in
uidi · quia liuore ceci aliqua que reprehendant inuenire
ſatagunt Ipſi ſunt vt noctue lucem bonorum operum odi=
entes · et tenebras malorum operum amantes · Bona opera
proximi ſunt velut candele lucem boni exempli prebentes,
Sed inuidi de ipſis candelis ſibi oculos eruunt · et ipſi ſunt ſicut
helij qui non poterat videre lucernam donec extingueretur · vt
legitur j · Re · iij · ca · Infelicitas eciam inuidorum patet ex hoc quod

ipſi de profectu aliorꝫ deficiūt de melioratōe deteriorant᷑
Unde gg̃. Inuidi debent ꝑpēdere quante ſint cecitatiſ
qui alieno ꝓfectu deficiūt. aliena leticia ꝯtabeſcūt Quante
eciaꝫ infelicitatis ſūt qui de melioratōe ꝓximi deteriorant᷑
Inuidꝰ infelix fit de felicitate aliorum et de pinguedine
aliorꝫ marceſcit Unde inuidus alterius rebus marceſcit
opimis Inuidi colligunt de vitibꝫ ſpinas. et de fructibuſ
ficꝰ Inuidi eciaꝫ ex bonitate dei deteriores fiūt Uñ math
xx. dicit dñs inuido An oculus tuus neq̃ eſt qꝛ ego bonꝰ
ſum inuidi adeo ſunt infelices qꝛ ipſi amittūt qꝛ alij lucran
tur Ipſi de ſanitate alioꝝ infirmant᷑. ⁊ de vita moriūtur
et ſicut diligentibꝫ deū omnia cooperant᷑ in bonuꝫ. ita in=
uidis omnia cooperant᷑ in malum Inuidus moritur de bo
no odore de quo alij viuūt. ſicut dr̃ de iuda ſuper Jo. xij.
Ubi iudas murmurauit de effuſione vnguēti. Inuiduſ
profectuꝫ alioꝝ reputat ſuuꝫ dampnuꝫ Uñ iudei dicūt Jo.
xij. Uidetis qꝛ nich ꝓficimꝰ ecce mundus totus pꝰ euꝫ
abijt. Inuidis aūt ſūt mala ipſa bona Decimo fac̃ ad det.
huiꝰ vicij hoc. qꝛ vicium iſtud miſeroꝝ hominū eſt Unde
Job. xv. Paruuluꝫ occidit inuidia. oīs inuidus in eo qꝛ
tlis minor eſt eo cui inuidet. Miſer eſt inuidus et miſe=
ria ei placet Unde ſoli miſerie parcit inuidia Jeroꝰ. Diffi
cile eſt ꝓſperis inuidia carere. ſola miſeria inuidia caret.
Nobiliū ꝑſonaꝝ eſt liberlitas et ꝯmūicatō ſuoꝝ. Uñ do
minus liberaliſſimꝰ eſt ⁊ deſiderio largiendi ſua ꝯmunicādi
fec̃ quicquid fecit Leonē eciaꝫ qui eſt rex animaliū Dic̃ ariſ.
eſſe animal ꝯmūicatiuū. econuſo inuidia ignobliuꝫ et viliū
ꝑſonaꝝ. Undecimo qꝛ inuidia cruciat dñm ſuuꝫ Eſt eniꝫ
ſicut vermis in ligno naſcēs qui poſt illud vñ natuꝫ eſt cō
ſumit Jeronimus. Inuidia eſt ſui primum mordax Inui
dia ſe primum infeſtat Iſidorus Inuidus medullitus ani
mo eſtuans a ſemeipſo liuoris proprij ſemper exigit penaſ
Et ſocrates. Utinam inuidi in omnibꝰ ciuitatibꝫ aureſ
vel oclōs hñent vt de omnez profectibꝰ torquerent᷑ Ideꝫ

559

Quanta ſunt felicium hõīum gaudia · tanta ſunt inuidorum gemitus Oracius · Inuidia ſiculi non eſt inuenire tiranni maius tormentum · Duodecimo facit ad deteſt · huius vicij · q̄ ipſa eſt infirmitas et corrupcõ maxima adeo corruptus eſt inuidus vt ei redolentia fetcant · ⁊ econuerſo amara ſint ei dulcia · ⁊ dulcia amara · Unde ad inuidos ptinere videtur illa maledictõ Yſa · v · Ve qui dicitis bonū malum · ⁊ malum bonum · ponentes tenebras lucē · ⁊ lucem tenebras · ponentes amarum dulce · et dulce in amarum · Hec corrupcio inuidie innuitur nobis pruer · xiiij · Ubi dicitur q̄ putredo oſſiū eſt inuidia ſicut veſtis putrefacta non recipit ablucõm · ſic pctm̄ inuidie non de facili abluitur Decimotercio fac̄ ad deteſt · huius vicij · q̄ hec viciū eſt magne peruerſitatis Cum eni̅ bonum in omīe deductū pulchrius eluceſcat ſcdm boeciū ⁊ ſcdm ſenecam Nullius rei poſſeſſio iocūda ſit ſine ſocio · Inuidus tn̄ pocius vult carere bono · q̄ hr̄e ſociū in eo · pcius vult hr̄e ſociū in miſeria q̄ in felicitate Exemplum de q̄dā rege · qui conceſſit cuidam auaro · ⁊ cuidam inuido munus qd̕ eligerent ita tn̄ q̄ munus eius qui poſterior peteret duplicaretur · et cū vterqz differret pcepit petere · rex inuido vt prius peteret qui pecijt vt erueretur ſibi vnus oculus volēs q̄ proximo eruerentur ambo / noluit petere aliqd̕ bonū · ne proximus eius acciperet duplicatū Quartodecio fac̄ ad deteſt · huius vicij hoc · q̄ cum aliqua vicia vni bono tm̄ opponantur vt in cōtinēcie ɔtinēcia · inuidia omni bono opponitur Itē cū alia vicia malo opponantur vt pdigalitas auaricie · inuidia nulli malo opponitur Decimoquinto fac̄ ad deteſt · huius vicij hoc q̄ inuidia valde periculoſa eſt Inuidū eni̅ occidūt ⁊ bona ⁊ mala · bona enim flagellando · mala ei occaſiones peccandi dādo Unde ad inuidum videtur pertinere illud verbum quod dicit Caym · Geneſis iiij · Quicunqz inuenerit me occidet me · Videntur enim creature eſſe coniurate contra inuidū et merito · q̄ inuidus degenat a creatore · ⁊ a creaturis creator enim bona communicat · ſimiliter ⁊ creature vt de hoc

tercāmen videant᷑ habere Ex hoc em̄ q̄ ignis vult ſpeciez
ſuam dare materie aque ex h̄ pugna eſt inter ignez et aquā
Siliť ſol vult cōm̄ūicare lumē ⁊ calorez ſuū Aug⁹ iudiciū
maxie diuine bonitatis eſt · q̄ quelibꝫ res cogit᷑ dare ſeip
ſaz ab hac liberalitate degeñat inuidus diuidēs ſe a deo et
creaturis et ſocians ſe dyabolo qui bona omnibꝫ inuidet ·
et vult hōīes ſocios eſſe ſue miſerie · ideo merito creatu=
re pſequunt᷑ tamq̄ apoſtatā · Decimoſexto fac̄ ad dec̄ h⁹
vicij h̄ q̄ inuidia valde dampnoſa eſt ſuo ſubiecto Aufert
em̄ hōīi ſocietatez ecc̄ie · de qua ſocietate dd̄ · Particeps
ego ſū oīm timēciū te ⁊c̄ Bona proximi q̄ inuidi eſſent ſi
ea diligeret ᷑tra inuidū ſūt Aug⁹ pc̄c̄t inuidi q̄ntuz bo
nuz eſt caritas que ſine labore noſtro aliena bona noſtra fa
cit Inuidia aufert hōīi ꝓximuz Vn̄ mgr̄ hugo de ſancto
victore Superbia aufert michi deū · inuidia proximū · ira
meipm̄ Inuidia eciaz aufert hōīi ſapiaz Vn̄ ſapie vj · Ne
qꝫ cuz inuidia tabeſcēte iter hēbo q꞉ tlis hō nō erit ꝑticeps
ſapie · Vn̄ poeta deſcribēs domū inuidi dic̄ · q̄ erat abdita
carēs ſole · ſol em̄ iuſticie lumē ſapie abſcondit inuidis In
uidi et hōīes ad paupertatez ⁊ ignominiā ſepe ꝑueniunt
Vn̄ ꝓu̇ · xxviij · Vir qui feſtinat ditari et alijs inuidet ig=
norat q̄ egeſtas ſuꝑueniat ei Et eccī · vij · Improperiū et
᷑tumeliaz omnis mal⁹ hereditabit / et omnis pc̄tōꝛ ⁊ bilin
guis ⁊ inuidus · Decimoſeptimo fac̄ ad dec̄ · hui⁹ vicij h̄
q̄ hoc viciū eſt ſignū q̄ dya⁹ diſciplōs ſuos ᷑gnoſcit · vn̄
ſicut dicit dn̄s Io · xiij · diſciplis ſuis In h̄ ᷑gnoſcēt oīs
q꞉ mei diſcipli eſtis · ſi dilc̄tōnē habueritis ad inuicē Sic
dic̄ dya⁹ In h̄ ᷑gnoſcēt oīs q꞉ diſcipli mei eſtis · ſi inuidiā
hētis ad inuicē Decio octauo fac̄ ad dec̄ · inuidie h̄ q̄ fere
oēs inuidi ſūt ꝓditores ꝓu̇ · xxiij · Ne ᷑medas cū hōīe in
uido ⁊ ne d̄ ciuitate ei⁹ qm̄ in ſilitudinē arioli ⁊ ᷑iectoris
eſtimat q̄ ignorat · ᷑mede et bibe dicꝫ tibi · ⁊ mēs ei⁹ nō eſt
tecū · Decionono Fac̄ ad dec̄ · inuidie h̄ q̄ freq̄nt᷑ mala mor
te moriūt᷑ inuidi Vn̄ eccī · xxvij Laq̄o peribūt q̄ oblectāt᷑

caſu iuſtorum · dolor autem conſumet eos anḡ moriantur
laqueo perit qui improuiſe perit · Ieroꝰ · Non memini me
vidiſſe mortuuz mala morte qui liberalr̄ vixit Xx · Fac̄ ad
dc̄t · huius vicij hoc ꝙ inuidi ſocij ſunt dyaboli et in lucro
et in damno · qn̄ dyaꝰ lucrat̄ gaudent q̄ſi lucꝝ ipſiꝰ lucꝝ
ſuum reputarent / qn̄ vero dyaꝰ perdit dolent q̄ſi damnuz
eius dampnuz ſuū reputarent · ſpeciales amici dyaboli vi
dētur eſſe t̄les ſcd̄m deſcriptōez amicicie q̄m ponit tulius ·
hn̄t em̄ idē velle · et idē nolle cuz dyabolo · et idez velle · et
idez nolle vera amicicia eſt Inuidia em̄ vermis eſt que are=
fecit ederam ione Ionas interp̄tat̄ donū colūbe et ſignifi
cat aliquez hōiē ꝯcioſū Edera vero ꝓſperitas eius eſt q̄m
vermis inuidie vult ꝯſumere Nam cito enim videt inuidus
aliū ꝓſperari ip̄e vellet eius ꝓſpitati aduerſari Inuidia
eciam vermis eſt diſſoluens caritatez ſiue carā vanitatē ec
clie ꝓ qua filius dei voluit mori Inuidia ec̄ eſt ſilis paſſi=
oni illi qua percuſſe ſūt ſodomite · Gen̄ · xx · Que dicit̄ aui
dicia auriſia vel acriſia et facit paſſio illa · non vt omnino
nich videat̄ ſʒ vt non videatur illud qd̄ expedit non vide=
re Et dicit̄ acriſia ab a q̄d eſt ſine et criſis ꝙ eſt mendaciuz
Inuidia vero ecōuerſo facit ꝙ illud nō videat̄ qd̄ expedit
videre Inuidia eni̇z ſic excecat hōiez ꝙ ipſe non videt in
bono niſi maluz Ecc̄i xiiij · Oculus malus ad mala tendit ·
Sp̄alr̄ oculus inuidi malus eſt · Vnde in eodem ca · Neq̄
eſt oculꝰs inuidi Et math · xxv · An oculus tuus neq̄ eſt ·
quia ego bonus ſum · Inuidus plenus eſt malicia vſq̄ʒ ad
oculum ¶ De ſpēbʒ inuidie ſecunda pars

Sequitur de ſpeciebus inuidie Et poſſumꝰ diſtin
guere duas ſpecies inuidie ſcʒ exultatō in aduer
ſis proximi · et triſticia in proſperis · Et notandū
ꝙ exultatō inuidi eſt q̄ſi gaudiū freneticoꝝ qui de h̄ gau
dēt vn̄ flendū eſſʒ · ymo gaudiū dyabolicū eſt cuz ſit de ma=
lo alterius · de h̄ gaudio legit̄ ꝓu · xvij · Qui in ruina leta
tur alteriꝰ nō erit impūitꝰ · Et job · xxxj · Si exultaui ad

ruinam eius qui me oderat et exultaui ꝙ inueniſſ ꝫ euꝫ ma
lum ſuple maluꝫ michi accidat Miruꝫ eſt ꝙ inuidi gaudēt
de malo · cuꝫ eñ gaudiū debeat eſſe excōicatōe cōuenie
tis cuꝫ ꝯuenienti · et inuidi natura ſūt boni Naturalr̄ de bo
no gaudere deberēt · ſed hoc accidit ꝙ malicia quodāmodo
in naturaꝫ eſt ꝯuerſa · et ideo de malicia gaudēt · cum carita
tis ſit gaudere cū gaudētibꝰ · et flere cuꝫ flentibꝫ · vt legi
tur ad Ro · xij · Vñ apoꝰ · ij · ad cor · xj · Quis infirmat᷑ et
ego non infirmor Inuidi eciā priores ſūt porcis · porci eñ
porcis qui occidunt᷑ ꝯpaciūtur · De remedijs
contra inuidiam Tercia pars

Sequit᷑ de remedijs ꝯtra viciū inuidie · et poſſūt
eſſē quatuor remedia Primuꝫ remediū eſt · ꝙ ho
mo amet bona q̄ a mltis hr̄i poſſunt ita ꝙ ab vno
q̄ꝫ plene · gḡ · Qui faucibꝰ inuidie carere deſiderat illaꝫ he
reditatē appetat q̄m numerus poſſidēciū ñ anguſtat Ideꝫ
homo vir iuſtus per hō ꝙ in terris nichͣ appetit alienis pro
fectibꝫ inuidere neſcit · Sc̄dm remediū eſt meditatō eoꝝ
que ſuadēt nobis frnaꝫ dilectōꝫ que ſunt quatuor · Primū
eſt fraternitas naturalʼ que eſt inter homines · omnes eniꝫ
deſcenderunt ab vno patre et vna matre Omnes angelos
creauit deus ſimul Homines vero voluit deſcēdere ab vno
patre et vna matre ad ꝯmendatōem dilectōnis · Secūdū
eſt fraternitas ſpūalis que eſt inter criſtianos · quia nati
ex vno patre deo · et vna matre eccleſia · et eandē heredita
tem ſcilicet celeſtem diuiſuri ſunt et quanto plures diui=
dent eam tanto maior portō erit vniuſcuiuſqꝫ eorum · vix
poſſet plenitꝰ oſtendi quantum aliquis habebit gaudiū
de gloria vniꝰ qui ſecū erit ſaluꝰ Terciū ē ſocietas ſpūalʼ
que ē int᷑ fideles · ſocij eñ ſūt in lucro ⁊ in dāno Quartū ē
ꝙ ipi ſūt m̄bra vniꝰ corpis cuiꝰ corpis caput eſt xp̄c Ad
ro · xij · Sic eñ in vno corpore mlta mēbra habemꝰ / omnia
autem membra non eundem actum habent · ita multi vnum
corpus ſumus in criſto Et j · Cor · xij · Si quid patit᷑ vnuꝫ

membrum compaciuntur cetera membra · Tercium remediū eſt meditatō eorū que valent ad contemptū ꝓprie excellencie Inuidia enī naſcitur ex amore ꝓprie excellencie Vnde illa que dicta ſūt in tractatu de ſuperbia contra amorem ꝓprie excellencie valent contra inuidiam · Quartum remedium eſt conſideratō amaritudinis que inuidiā concomitatur · et dampni mltiplicitas q̄ ex ea prouenit · ipſa amaritudo eſt ſicut acetum quo ignis grecus extinguitur Solet ignis grecus cum arena et aceto extingui Sic inuidia ex conſideratōne infructuoſitatis q̄m habet · et aceto amaritudinis que eſt cum ea extinguitur · dampnum etiam qd̄ ex ea prouenit valet ad extinctōnem eius · et eſt vnum dāpnum amiſſio proximi ſicut dictum eſt prius · Aliud eſt q̄ poſtq̄ inuidus diſſolutus eſt a ceteris membris eccleſie non viuificatur a ſpūſanctō · ſicut nec anima viuificat membrum qd̄ a corpore ſeparatum eſt et humor non aſcendit ad ramum preciſū ab arborē · Preterea inuidus non vult communicare bona ſua proximo · ſic non eſt dignus q̄ deus communicet ſibi bona ſua

Explicit tractatus de inuidia · Incipit tractatus de ira ·

POſt ſuperbiam et inuidiam dicendum eſt de ira · q̄r tam ſuperbia q̄z inuidia frequenter occaſio eſt ire · De ira vero tractabim⁹ hoc mō Primo ponemus ea que valent ad deteſtatōnem ire · Secundo ponemus diuerſas diuiſiones ire Tertiō agemus de peccatis que ex ira ſecuntur · Vltimo de remedijs ɔtra irā · irā vero h̄ intelligim⁹ appetitū vindicte

De verbis diſſuadentibus irā p̄ma ps Capitulū p̄mū

AD deteſtatōnem vero ire valere poſſūt verba ſacre ſcripture · que nobis diſſuadent illā Gen̄ · xlv · Ne iraſcamini in via Verbū eſt ioſeph ad fratres ſuos ituros ad patrē · ſic et nos fratres ſumus in via ad